

41051

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GÜNÜMÜZDE
İNGİLİZ MAHALLİ İDARELERİ:

(YAPISI, GÖREVLERİ, GELİRLERİ
VE MECLİS ÜYELERİNİN ÜCRETLERİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
KAMU YÖNETİMİ BÖLÜMÜ

BEKİR ÇINAR

ANKARA 1994

S U N U Ş

Mahalli idare yönetim şekli, günümüzde, az ya da çok, bütün ülkelerin, merkezi idarelerin içerisinde olmak kaydıyla, bir idari yapılanma şekli olarak başvurdukları yoldur. Merkezi idarenin kendini güvenli hissetmesi oranında, mahalli idare şekillerinin yasal özgürlükleri ve yerine getirdikleri hizmetler artmıştır. Bununla doğru orantılı olarak da mahalli halkın bu idarelerden beklentileri yükselmiştir.

Bazen, bu idarelerin gereğinden fazla yüceltilmesi olumsuzlukları da beraberine getirmiştir. Dolayısı ile durumları yasalarla yeniden gözden geçirilmiştir. Bu, bu idarelerin aleyhine olmuştur.

Yirminci yüzyılda, özellikle bu asrın ikinci yarısında, mahalli idareler demokratik anayasal kurumların başında yer almış, bir bakıma demokrasi ile özdeşleşmiştir. Yer yer bu idare birimlerinin özgürlüklerini kaybettikleri vurgulanmış, fakat demokratik siyasi sistemle idare edilen hiç bir ülkede tamamen bu idarelerin sonunu hazırlayan çalışmalara rastlanmamıştır.

Çalışmamızda da görüleceği gibi, İngiltere'de mahalli idare gelenegi çok önceleri başlamış,

zamanla etkisini kaybedecek bir süreç içerisinde girmiştir. Bu süreç içerisinde, mahalli idare yapısı defalarca yeniden gözden geçirilmiş, çağdaş bir yapılanma ve görev dağılımı oluşturulmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak, bu yapılanmalar her defasında, değişik kesimler tarafından ağır eleştirilere uğramıştır. Bu eleştiriler yeni düzenlemelerde tekrardan ele alınarak en iyisi yakalanmaya çalışılmıştır.

Ulaşılan noktanın, istenen ve arzulanan seviye olup olmadığını tartışmak yerine, söz konusu ülkede yaklaşık olarak onbeş yıldır iktidarda kalma başarısı göstermiş **Conservative Party** (Muhafazakar Parti)'nin konu ile ilgili uygulamalarının, bu Parti'nin asıl siyasi felsefesi ile ne kadar uyumlu olup olmadığına bakmak gerekmektedir. Çünkü bu süre kısa sayılmayacak kadar, bir iktidar partisi için, uzundur. Bu uzun zaman dilimi içinde İngiltere'deki mahalli idare yapısının hem yapısal hem de görev açısından değişikliğe uğradığı kesindir. Ama nasıl bir değişiklik olduğu, konunun uzmanlarınca tartışılmıştır. Özet olarak, teori ile uygulamanın farklı sonuçlar doğurduğunu bir kez daha görmüş olduk.

Çalışmamızı beş ana bölüme bölerek yürütmeye çalıştık. Her bölümü de kendi içerisinde alt

başlıklara ayırarak konuyu irdelemeyi sürdürdük. Bunun yanında, her bölümü kendi içerisinde ve genel olarak diğer bölümlerle ilişkilendirmeye gayret gösterdik.

Çalışmamızı baştan sona, İngilizce olarak yazılmış İngiliz kaynaklarından araştırmaya ugraştık. İngilizce kavramlara, kendimiz, yeni Türkçe karşılıklar bularak Türk okuyucuları için çalışmamızın yararlı ve anlaşılır olmasını arzuladık. Bu çalışmada İngilizce terümlere bulunan karşılıkların alışılmışın dışında olanları vardır. Bunun temel sebebi uygulamadan ne anladığımızla ilgilidir.

Bu bölümlerden ilkinde, mahalli idarelerin kısa tarihçesi, mahalli idarelerin devlet sistemi içindeki yeri, mahalli idarelerin 1980 sonrası durumu (merkezileşme mi, özelleştirme mi sorularının cevabı) ele alınmıştır. Bunlara ek olarak mahalli idarelerin görevlerinin (kimi görevlerini daha geniş olarak) ele alındığını bu bölümde bulabiliriz.

İkinci bölümde ise mahalli idarelerin gelirleri ve en son konu ile ilgili kanunî düzenlemeler yer almaktadır. Ayrıca yine bu bölümde mahalli idarelerin malî tarihi ve maliye politikaları yer almaktadır.

Daha sonraki bölümde, mahalli idarelere seçilen, o idarede karar yetkisine sahip kişilerin ücretleri ele alınmıştır. Bu konu incelenirken Mahalli İdareye seçilmiş kişilerin konuya yaklaşımlarına da değinilmiştir.

Dördüncü bölümde, yine bir mahalli idare meclis üyesi ve aynı zamanda da bu idarenin başkanlığını yapan yetkilinin düşünceleri doğrultusunda bir örnek mahalli idare uygulaması ortaya koymaya çalıştık. Son bölümde ise konu ile ilgili yorum ve önerilerimizi dile getirdik.

Bu çalışmamda, bana hertürlü yapıcı ve yararlı destek ve önerilerini esirgemeyen, kendilerine teşekkür borçlu olduğum; başta Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Genel Müdürü Sayın Prof. Dr. Nuri TORTOP olmak üzere, bana yurtdışında Yüksek Lisans çalışması imkanı hazırlayan, İçişleri Bakanlığı ve Polis Akademisi Başkanlığı yetkililerine, her zaman yanımda olan Eşime, Türkiye'de Tezle ilgili kimi eksiklikleri tamamlamam için bilgisayarını bana veren kıymetli dostum Diploması Muhabiri Şükrü YILMAZ'a, Tezi yazdırmadaki gayretleri ile Siyasal Bilgiler Fakültesinde tanıdığım ve halen dostluğunun sıcaklığını hissettiğim değerli insan Suat TEKİN'e İngiltere'de görüşme isteklerime sıcak cevap veren Ceredigon Mahalli İdare birimi

üyelerine, son olarak Aberystwyth'de benimle aynı gurbeti yaşayan Polis Akademisi değerli öğretim üyelerine buradan derin saygı ve mutluluk dileklerimi sunmak istiyorum.

Bu çalışmamın konu ile ilgilenen ve ilgi duyan herkes için faydalı olması arzularımı ifade ederim.

Aberystwyth, Ocak 1994

Bekir ÇINAR

İ Ç İ N D E K İ L E R

SUNUŞ	I
İÇİNDEKİLER	V
TABLO DİZİNİ	IX
KISALTMALAR	X

GİRİŞ	1
-------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

MAHALLİ İDARELERİN

GELİŞİMİ VE GÖREVLERİ

I. MAHALLİ İDARELERİN TARİHİ	
GELİŞİMİ	12

A. SANAYİ DEVRİMİNDEN ÖNCEKİ MAHALLİ	
HÜKÜMET	12

B. ONDOKUZUNCU YÜZYILDA MAHALLİ	
İDARELER	15

C. YİRMİNCİ YÜZYILDA MAHALLİ İDARELER	17
1. 1979'a Kadarki Dönem.....	17
2. 1979'dan Sonraki Dönem.....	31

II. MAHALLİ İDARELERİN SİSTEM İÇİNDEKİ YERİ	
VE 1980 SONRASI DÜZENLEMELER	39

III. MAHALLİ İDARELERİN GÖREVLERİ	42
---	----

A. EĞİTİM VE ÖĞRETİM GÖREVLERİ	
(EDUCATION SERVICES)	46

B. MAHALLİ İDARELERİN KONUT GÖREVLERİ	
---------------------------------------	--

(HOUSING SERVICES)65

C. SOSYAL GÜVENLİK VE
SAĞLIK GÖREVLERİ (SOCIAL SECURITY
AND HEALTH SERVICES)78

D. MAHALLİ İDARELERİN KAMU DÜZENİ VE
İNTİZAMI İLE İLGİLİ
(POLİS) GÖREVLERİ (LAW AND ORDER AND
POLICE SERVICES)91

1. Sulh Mahkemeleri ile ilgili
Görevleri (Magistrates' Courts
Services)93

2. Bakım ve Gözetim Görevleri
(Probation Services).....95

3. Polisle İlgili Görevleri....96

İKİNCİ BÖLÜM

MAHALLİ İDARELERİN

MALİYESİ (GELİRLERİ)

I. TARİHİ GELİŞİMİ 114

II. MAHALLİ İDARELER VE EKONOMİ
POLİTİKASI 119

A. 1979' A KADARKİ DÖNEM119

B. 1980 SONRASI DÖNEM120

III. MAHALLİ İDARELERİN GELİRLERİ 124

A. HÜKÜMET YARDIMLARI
(CENTRAL GOVERNMENT GRANTS)126

1. Hükümet Yardımlarının Tarihi
Gelişimi..... 129

2. Hükümetin Genel Yardımları.134

2. Hükümetin Özel Yardımları...	144
B. TİCARET VE SANAYİ EMLAK VERGİSİ (NATIONAL NON-DOMESTIC RATES)	147
C. MAHALLİ İDARE EMLAK VERGİSİ (COUNCIL TAX)	156
1. Emlak Vergisi (Domestic Rates)	157
2. Mahalli İdare Vergisi (Community Charges or Poll Tax)	162
3. Yeni Mahalli İdare Vergisi (Council Tax)	171
D. MAHALLİ İDARELERİN BORÇLANMALARI (BORROWING)	179

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MAHALLİ İDARE MECLİS ÜYELERİNİN ÜCRETLERİ

(THE ALLOWANCES OF ELECTED MEMBERS IN LOCAL GOVERNMENTS)

I. MAHALLİ İDARE MECLİS ÜYELERİ (COUNCILLORS)	190
II. MAHALLİ İDARE MECLİS ÜYELERİN ÜCRETLERİ	196
A. TAHSİSAT (ALLOWANCES)	199
B. TEMEL TAHSİSAT (BASIC ALLOWANCES)	208
C. ÖZEL SORUMLULUK TAHSİSATI (SPECIAL RESPONSIBILITIES ALLOWANCES)	209
D. TOPLANTI TAHSİSATI (ATTENDANCE ALLOWANCES)	210
III. MAHALLİ İDARE BİRİMİ BAŞKANLARININ ÜCRETLERİ	216
IV. KİMİ GÖREVLERDE BULUNANLARLA MAHALLİ İDARELERİN MECLİS ÜYELERİNİN ÜCRETLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	229

V. MAHALLİ İDARE MECLİS ÜYELERİNİN KONUYA YAKLAŞIMLARI	239
A. BELEDİYE BAŞKANI'NIN YAKLAŞIMI (MAYOR)	239
B. ERKEK, İLÇE MAHALLİ İDARE MECLİS ÜYESİ'NİN YAKLAŞIMI	244
C. KADIN, İLÇE MAHALLİ İDARE MECLİS ÜYESİ'NİN YAKLAŞIMI	253
VI. ÜCRET SİSTEMİNİN YENİDEN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ	261

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÖRNEK MAHALLİ İDARE UYGULAMASI

I. DYFED MAHALLİ İDARESİ (COUNTY COUNCIL)	265
II. MAHALLİ İDARE MECLİS ÜYESİ VE BELEDİYE BAŞKANININ UYGULAMA İLE İLGİLİ AÇIKLAMALARI	269
A. ÖZELLEŞTİRME	269
B. KONUT	271
C. POLİS VE MAHALLİ İDARE İLİŞKİLERİ	272
D. EĞİTİM VE ÖĞRETİM	273
E. MAHALLİ İDARELERİN GELİRLERİ	275
F. MAHALLİ İDARELER HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİ	277

BEŞİNCİ BÖLÜM

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	280
K A Y N A K Ç A	290

TABLO DİZİNİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1	Mahalli İdarelerin Sayısı	22
2	Çöplerin Toplanmasına İlişkin Brüt Tasarruf	111
3	Mahalli İdarelere Göre Görev Bölüşümü	44
4	Mahalli Hizmetlere Harcanan Para Miktarı ve Toplam Mahalli İdare Harcamalarındaki Yüzde Oranı	45
5	Mahalli İdare ve Okul ilişkisi	61
6	Mahalli İdare Konut Stoku	75
7	1950-1978 Arası Mahalli Hizmetlerin Artışları	79
8	Sosyal Hizmetlere Yönelik Harcamalar	80
9	Mahalli İdarelerin Yeni Mali Sistemi	122
10	Merkezi İdarenin Mahalli İdareler Yardımları	126
11	Eski ve Yeni Grant Sistemi	142
12	Eski Emlak Vergisi	150
14	Yeni Mahalli İdare Vergisi Band'ları	173
15	Eski-Yeni Mahalli İdare Vergilerinin Konut ve Kişi Bazında Karşılaştırılması	177
16	1984-1994 Gelir Kalemleri ve Karşılaştırılması	189
17	Mahalli Hizmetler Arasında Harcamaların Oranları	189
19	Meclis Üyelerinin Haftalık Çalışma Süreleri	194
20	Meclis Üyelerine Ödenecek Ücretler	215
21	Büyükşehir İlçe Mahalli İdare Meclis Üyeleri ve Başkanlar'ının Ücretleri	218
22	İlçe Mahalli İdare Meclis Üyeleri ve Başkanlar'ının Ücretleri	219
23	Londra Mahalli İdare Meclis Üyeleri ve Başkanlar'ının Ücretleri	226

24	Galler'de İlçe Mahalli İdare Birimlerinin Meclis Üyeleri ve Başkanlar'ının Ücretleri	227
25	Ücretlerin Karşılaştırılması	231
26	Mahalli İdare Meclis Üyelerinin Ücretlerinin Diğer Kamu Kesiminde Çalışanlarla Kıyaslanması	234
27	Bölgelere Göre Ücret Karşılaştırması	235
28	Redbridge İlçe Mahalli İdare Meclis Üyelerinin Ücretleri 1994 (England)	237
29	Ceredigion İlçe Mahalli İdare Meclis Üyelerinin Ücretleri 1994 (Galler)	238
30	Dyfed Mahalli İdare Birimi Yeni Mahalli İdare Vergi Band'ları	278
31	Enfazla Harcama Sınırı ve Gelirleri	279

KISALTMALAR

age	adı geçen eser
agd	adı geçen dergi
BCA (TKİ)	Temel Kredi İzni
C	Başkan
CCT	Zorunlu Yarışma
CLF	Mahalli İdareler Fonu
MCC	Sulh Mahkemeleri Komisyonu,
HMSO	Hükümet Basımı
JPs	Sulh Hakimi
LEAs (MEÖİ)	Mahalli Eğitim ve Öğretim İdareleri
pp (ss)	sayfalar
SCA (EKİ)	Ek Kredi İzni
SSDs	Mahalli İdare Sosyal Hizmetler Bölümü
SSA	En fazla Harcama Sınırı
t	Toplam
Vol	Cilt

GİRİŞ

Günümüzde Mahalli İdareler üzerindeki tartışmalar Avrupa'nın bir çok yerinde giderek artmaktadır. Bunun nedenleri üzerinde değişik sebepler ileri sürenler olmasına rağmen, asıl konunun Mahalli İdarelerle Merkezi İdareler arasındaki var olan hukukî ve siyasî ilişkilerden kaynaklanan, yetki tartışması olduğu bir gerçektir. Bu yetki tartışması, mahalli idarelerin siyasi sistem içindeki yerinin tam olarak belirlenememesinden kaynaklanmaktadır. Buna ek olarak, vatandaşlar, haklı olarak, ödedikleri vergi ve yerine getirdikleri yükümlülöklere karşılık kimi mal ve hizmetlerin kendilerine sunulmasını istemektedirler. Bu hizmetlerin yeterli ve etkin olarak sunulması konusu mahalli idarelerle merkezi idareler arasında problemlerin çıkmasına sebep olmaktadır ki, hangi idare, birinci olarak hangi hizmetin sunulmasından sorumlu olacaktır; bu, kesin olarak her hangi bir yasayla ayrılmamıştır.

İngiltere'deki¹ Mahalli İdarelerin, bu idarelerin kimi ülkelerde anayasal dayanakları olmasına karşın, anayasal dayanakları bulunmamaktadır. Sadece Yasama Meclislerince (Lordlar Kamarası : **The House of Lords**, ve Avam Kamarası: **The House of Commons**) kabul edilen; başka bir deyişle, zamanın hükümetinin hazırladığı kanunlara, varlık ve görevlerini borçludurlar. Bu da, sık sık mahalli idarelerle Merkezi İdare arasında yetki, görev ve gelir dağılımı konularında

¹ *England* ve *Wales* için kullanılmaktadır. Mahalli İdareler yapısı ve işleyiş şekli olarak, genellikle aynı kanunî kurallara tabidirler. Türk insanının İngiltere olarak bildiği devletle, bizim burada kullandığımız İngiltere terimi ile kasdettiğimiz devlet farklılık arz etmektedir. Başta, İngiltere diye bir devlet yoktur, sadece ülke vardır. Dahası, Dünya haritasında görülen bu adada üç ayrı ülke mevcuttur ve bu ülkelerin genel adı, **The Great Britain**'dir. Bunlar, sırası ile **England** (İngiltere), **Wales** (Galler) ve **Scotland** (İskoçya)'dır. Bunlara bir dördüncü olarak **Northern Ireland** (Kuzey İrlanda) da ilave edilerek Türkiye'de yaygın olarak kullanılan İngiltere Devleti, yani **The United Kingdom (UK)** (Birleşik Krallık) ortaya çıkar. Bu çalışmadaki İngiltere'den maksat, *England* ve *Wales* dir. Bu nedenle karışıklığa sebebiyet vermemesi için yer yer adlarının İngilizce yazılışlarının kullanılması tercih edilmiştir.

çatışmalara sebep olmaktadır. Hatta mahalli idare biriminin iktidar partisinden olup olmamasına bağlı olarak Merkezi İdare ile ilişkileri farklılık arz etmektedir. Bir başka ifade ile, Hükümet, Mahalli İdareleri, sistem içinde daha da pasif bir konuma itmek için yasal düzenlemeler yapmaktadır.

Mahalli İdareler malî, siyasî ve denetim yönünden merkezi idareye bağılıdırlar; fakat, bu bağılılık, mahalli idarelerin tamamen merkezi idarenin bir alt birimi olduğu anlamına gelebilecek özellikte değildir. Mahalli idarelerin kendilerine tanınan özerklikleri mevcuttur. Bu özerklik, her ne kadar mahalli nitelikli hizmetleri rahat bir şekilde yerine getirmeleri için mahalli idarelere tanınmış olsa da, uygulamada, mahalli idarelerin ilgili karar organları vasıtası ile merkezi idareden bağımsız olarak kendi başlarına kararlar almaları için de kullanılır. Bu nedenledir ki İngilizler, Mahalli İdareleri için **Local government**² (Mahalli Hükümet) deyimini kullanarak bir bakıma bu

² Local Government, City, County, or other governing body at a level smaller than state. Henry Campbell BLACK, Black's Law Dictionary, West Publisher CO. 1983 (Mahalli Hükümet, idare, Şehir, İl Belediyesi (bütün il sınırlarını kapsar) veya devletten küçük diğer idari organlar seviyesindeki birimlerdir.)

birimlerin Parlamento'nun altında, merkezi idarece denetlenebilen, Kraliyet'e bağılı hükümet olduklarını vurgulamaktadırlar.

İngiliz Mahalli İdarelerinin kökenlerinin 12 nci yüzyıla kadar uzandığı ileri sürülmektedir. Bunun doğru olduğu kabul edilirse, İngiltere'de bugünkü modern anlamdaki Devlet'ten önce *Mahalli Hükümet* idare birimleri var demektir. Bunun sonucu olarak da, İngiltere'de, Mahalli Hükümetlerin o tarihten beri mahalli nitelikli hizmetlerin yerine getirilmesinden sorumlu olduğunu, bu gün de mahalli hükümetlerce yerine getirilen hizmetlerin hiçbir zaman merkezi hükümetin görevleri arasında yer alan hizmetlerden olmadığını kabul etmek pek de yanlış olmayacaktır. Zira tarihi süreç içerisinde, Mahalli İdarelerin görevleri belirli bir döneme kadar artmış; daha sonraki dönem içinde yarı merkezi idare birimlerine ya da özelleştirilerek başka organlara geçmiştir. Kısacası, Mahalli İdareler, görev ve sorumlulukları ile birlikte etkileri de azalan idareler haline getirilmektedirler.

Her ne kadar tarihi fonksiyonlarından dolayı İngiliz halkı gurur duymakta ve kendilerini yer yer bunu söylemek zorunda hissetmekteyseler de; bunlar,

bu günkü gelinen durumun gerçekliğini değiştirmemektedir.

İngiltere'de mahalli hkmetlerle ilgili Kanun düzenlemeler hep olmuş ve olacaktır. Çünkü, *reorganisation* (yeniden düzenleme) devlet ve devletin alt birimleri için hayati öneme haiz bir uygulamadır, bunun yerinde ve zamanında yapılmaması, mevcut sistemin yapısında sıkıntılara sebep olacak, belki de daha sonraları tamir edilemeyecek problemlere yol açacaktır. Dolayısı ile bu olgunun bir süreklilik olduğunu kabul etmemiz gerekmektedir. Sanırız İngiltere'de yer yer uygulamaya sokulan Mahalli idarelerle ilgili kanunî düzenlemeler bu tezimizi ispatlar niteliktedir.

Merkezi İdare, görünüşte bütün kamu harcamalarından sorumludur. Buna rağmen, mahalli idarelere kaynak aktarımı neticesi, kamu harcamalarının bir kısmının kontrolü, merkezin denetimi dışında kalmaktadır. lke ekonomisinde önemli bir yeri bulunan kamu harcamalarının, hükümet tarafından tamamen kontrol edilemeyeişinden kaynaklanan sıkıntılar bulunmaktadır; zira ekonominin kötü gitmesinden sorumlu tutulan mahalli idareler değil, mevcut hükümettir. Bu sorumluluğu

tam olarak hükümetin yerine getirmesi için mahalli idarelerin maliyelerinin merkezi idarece denetlenmesi, genel kabul görmektedir. Fakat bu denetim mekanizması, başka amaçlarla, merkezi idarelerce mahalli idareleri kontrol etmek için de, kullanılmaktadır. Bazen bu amaç sadece siyasî olmakta ve iktidar partisinden olmayan mahalli idare birimleri, bir nevi iktidar tarafından cezalandırılmaktadır.

Özellikle 1979 tarihinden itibaren üst üste genel seçimleri kazanma başarısı göstermiş, Muhafazakar Parti'nin politikalarının, mevcut mahalli hükümetlerin şekillenmesinde, merkezi hükümetle aralarındaki görev ve gelir dağılımında etkisinin olduğu, tartışılmayacak kadar açık bir hakikattir. Bunun nedeni, bu partinin iktidara geldiği sene, ülke ekonomisinin kötü durumda olması ve bir an önce düzeltilmesinin bu hükümetten istenilmesidir.

Bu partinin politikalarının hemen hemen hepsindeki temel konunun ekonomik olduğu, ekonomiden de serbest piyasa ekonomisini anladıkları, bu ekonomi modelini ülkede yerleştirmenin yolunun da, ekonomik anlamda,

Devleti küçültmeden geçtiği bilinmektedir. Devleti ise, merkezi idare ve ona bağlı kamu sektörü ile mahalli idareler ve onlara bağlı kuruluşlar oluşturmaktadır. Açıktır ki, Devletin küçültülmesi sürecinde, merkeze bağlı Kamu İktisadi Teşebbüsleri kendilerine düşeni aldıkları gibi Mahalli İdareler de bundan istisna edilmemişlerdir. Bu yapılanlardan dolayı, son onbeş senelik Muhafazakar Parti iktidarları, merkeziyetçilikle, bu konuda çalışan kimi bilimadamlarınca ve muhalefetçe, suçlamak için yorumlanmıştır.

Aslında yapılanların mekezileştirme mi, yoksa özelleştirme mi olduğu noktasında, önemli tartışmalar olmaktadır. Kimileri bu yöntemle yapılan merkezileştirmeye, herkesin anladığının dışında "yeni merkezileştirme" (*new centralism*) denmesinin uygun olduğunu söylemektedirler.³ Buna karşılık kimileri de yapılanları, Muhafazakar Parti'nin temel ekonomik politikalarının bir parçası olan "özelleştirme" (*privatization*) ile

³ C.CROUCH, D.MORQUARD, *The New Centralism Britain out of Step in Europe?*, Basil Blackwell, London 1989, J. BULPITT, "Walking Back to Happiness? Conservative Party Governments and Elected Local Authorities in the 1980s" *The Political Quarterly*: 1990, pp.35-61 ve G. STOKER, *The Future of Local Government*, Macmillan, London 1991

açıklamanın daha mantıklı olduğunu ileri sürmektedirler.⁴ Yani bu konuda genel kabul görmüş bir tesbit, henüz yapılamamıştır.

Buna karşılık merkezi idarece, mahalli niteliği ağır basan temel mahalli hizmetlerin etkin ve verimli hale getirilmesi için, kimi mahalli görevlerin özel teşebbüsler eliyle yerine getirtilmesi çalışmaları vardır. Bu çalışmaların, mahalli idarelerin merkezileştirilmesi değil, mahalli hizmetlerin özelleştirilmesi olarak algılamaktayız. Bu görevlerin mahalli idarelerden özel kesimin eline geçmesi, mahalli idarelerin güçlerini zayıflatmamakta, bilakis güçlendirmektedir; çünkü mahalli idareler, bu görevleri yerine getirecek özel teşebbüsleri (verimlilik ve ücretlerinin düşüklüğüne göre) kendileri tesbit etmekte ve denetlemektedirler. Bu özel şirketlerden mahalli idare birimleri memnun olmazlarsa, yeni sözleşmeyi yapmama yetkisi mahalli idare birimlerinden

⁴ L. METCALFE, "Conviction Politics and Dynamic Conservatism: Mrs Thatcher's Managerial Revolution", International Political Sciences Review ,Vol.14. No.4 1993, pp.354-371

Mahalli İdareler, merkezin koyduğu kurallar içerisinde bu hizmetleri özel teşebbüslere ihale etmekle, pek de verimli kullanamadıkları atıl insan gücünden kurtulmakta, bunların yerine ilgili şirketlerin idarecileri ile muhatap olmaktadırlar. Takdir edileceği gibi, özel müteşebbislerle muhatap olmak, mahalli idareler için, kendi mevcut insan güçlerini ilgili hizmetlere sevk ve idare etmekten daha zor değildir. Bunlara ek olarak da bu kesimden, mahalli idare yöneticileri, idareye, maliyeye ait piyasa yönetim tekniklerini öğrenmektedirler.

Mahalli idareler gelirleri açısından incelendiğinde, bu idarelerin merkezi idare gelirlerinden önemli bir oranda bir pay almaktadırlar. Bu paylara merkezi idarenin hizmet ilişkisi olan mahalli birimlerine aktardıkları ödenekleri de katmamız gerekmektedir. Çünkü bu birimler, mahalli idarelerin alt birimi olarak hizmetleri sunmaktadırlar. Ayrıca, mahalli idarelerin mahalli nitelikli gelirleri vardır.

Mahalli idareler, mahalli nitelikli vergilerini toplama konusundaki serbestiyete bu gelirleri

harcama konusunda sahip değildirler. Merkezi idarenin her zaman sıkı bir denetimine tabidirler.

Mahalli idare meclis üyelerinin ücretlerine baktığımızda, bu konun sanıldığıının aksine fazlaca literatürde yer almadığını görüyoruz. Bunun nedeni, konun herkesi pek ilgilendirmemesidir. Ayrıca, bu ücrete tabi olan kişilerin, ücretten ziyade başka maksatlar için bu idare meclislerinde görev almalarıdır.

Bu değişim sürecinde, İngiliz Mahalli İdareleri nerededir, nereye doğru götürülmektedir? Onbeş yıllık Muhafazakar Parti idaresinde neden mahalli idare birimleri, kimi görevlerini terk etmek zorunda bırakılmışlardır? Mahalli idarelerin özelleştirilmesinin ya da merkezileştirilmesinin arkasında yatan gerçekler neler olabilir? Mahalli idare birimleri, mahalli halka hangi tür hizmet götürmektedirler? Bu mahalli idareler hangi kaynaklardan, gelirlerini nasıl temin etmektedirler? Muhafazakar Parti'nin mahalli idarelerin kaynaklarına yönelik yaptığı düzenlemeler nelerdir? Mahalli İdare Meclis Üyeleri kimlerdir? Ne kadar ücret almaktadırlar? İngiliz Mahalli İdarelerinden, Türkiye'deki Mahalli

İdareler ile ilgilenenler nasıl ders alabilir? Bu çalışmada bu tür sorulara ışık tutulmaya çalışılacaktır.

MAHALLİ İDARELERİN GELİŞİMİ VE GÖREVLERİ

I. MAHALLİ İDARELERİN TARİHİ GELİŞİMİ

A. SANAYİ DEVRİMİNDEN ÖNCEKİ MAHALLİ HÜKÜMET

İngiltere Saxonlar tarafından fethedildiğinde, bugünkü modern İngiltere'nin mahalli hükümetleri'nin temelini teşkil eden *Shire* (İl)'lerin⁵ sınırlarının tesbit edildiği görülmür. İl (*County*), *Hundred* (İlçe)⁶ ve *Township* (köy) hükümetlerin (mahalli idare birimleri) durumları, Saxonlar zamanında (merkezi hükümetlerin güçlü olmalarını isteyen siyasi gelişmişliğine kadarki dönem) daha da belirginleşmiştir. Saxon Anayasası'na göre, *Frankpledge* (güvenlikten sorumlu

⁵ *Shire, rural district having its own elected council* (Seçilmiş meclisi olan kırsal kasaba denilebilir.) Chambers English Dictionary, Edinburg 1990. Daha sonraları bu birimler County Council mahalli birimi oldular. Bu ise artık bir kırsal kesim mahalli idare birimi değil, bir il mahalli idare birimidir. Başka bir ifadeyle, il sınırlarını içine alan bir mahalli idare birimidir ki, Türkiye'de bunun bir benzeri bulunmamaktadır.

⁶ *Hundred, a division of a county in England.* (County Mahalli İdare Birimi'nin bir alt birimidir. İlçe denebilir ki, bu bütün ilçe sınırlarını, köylerle birlikte, içine alır.) Chambers English Dictionary. Edinburg 1990

on insandan oluşan bir kuruluştur) adı verilen bir mahalli hükümet birimine rastlanmaktadır. Ayrıca mahalli ve ülke meselelerinin tartışıldığı **Moot**⁷ (meclis) adı verilen, mahalli nitelikli hizmetleri idare eden değişik meclisler de mevcuttu, bunlardan bazıları :

Village Moot, modern karşılığı Parish Council (Köy İhtiyar Meclisi);

Folk Moot, modern karşılığı District Council ( l e Mahalli İdare Birimi);

Shireage Moot, modern karşılığı İl Mahalli İdaresi (İl Belediyesi veya  zel İdaresi Meclisi);

Witenagemoot, modern karşılığı Privy Council.⁸

⁷ Moot, assembly of people, especially for judicial purposes in the XII century. (F. HOAD, The Concise Oxford Dictionary of English Etymology, Oxford University Press 1993. (12 nci yüz yılda özellikle adli amaçları olan halk meclisi)

⁸ Tarihte, h k metlere tavsiye ve önerilerde bulunana özel bir komisyon olarak kurulmuştu. B g n bu kurumun görevleri mahalli idare

Elderman⁹ adı verilen kişilerin başkanlık ettiği bu sivil müesseseler, askeri teşkilatların bir anlamda sivilleşmiş şekliydi.¹⁰

Egemenliğin yasal kuruluşlar için temel kaynak olduğuna inanan *William* adlı bir Norman'lı Kral, mevcut Saxon müesseselerini tanıdı. Bunun sonucunda ise **Sheriff**¹¹ (Müsteşar) bir idari rejim olarak doğdu. Daha çok güvenlikle ilgili görevleri yerine getiren Müsteşar idari görevlerden sorumlu *Reeve*¹² (Hakim)'lerin, Kral tarafından atandığı dönemde ortadan kalktı.

komisyonlarına geçmiştir. Bu nedenle mahalli idare komisyonu denebilir.

⁹ Elderman, a governor of a shire or district (il, ya da ilçeleri idare eden vali, kaymakam ya da belediye başkanı karşılığı olarak kullanabiliriz). Chambers English Dictionary. Edinburg 1990

¹⁰ William Blake ODGERS, Local Government. Second Edition, London Macmillan 1907 s.6

¹¹ il de Kralı temsil eden, adli ve idari görevleri olan; bugünkü İngiltere'de Kraliyetin il'deki en büyük sivil memurudur.

¹² ilçe'de bulunan sulh mahkemesinin başkanı.

B. ONDOKUZUNCU YÜZYILDA MAHALLİ İDARELER

Bu yüzyılda, **ad hoc** (özel amaçlar için kurulan birimler, komiteler) adı verilen sistem, mahalli idare sistemine dahil edilerek, bir anlamda mahalli idarelerin yerine ikame edilmiştir. Zamanla sayısız komite idarelerinin oluşturulması, mahalli hizmetlerin sağlıklı olarak sunulmasını aksatmıştır. Böylece, yeni sistemle birlikte, mahalli nitelikli hizmetlerin sunulması için yeni mahalli nitelikli idarelerin ortaya çıkarılmıştır. Bu uygulamanın sonucu hem sayıca bu yeni kuruluşların sayısı artmış hem de yeni problemler mevcut durumu işlemez hale getirmiştir. Bir bakıma sistemin işleyişindeki problemlerin çözümü için değişik adlarla yeni hizmet birimleri kurulmaya devam edilmiştir. Örnek olarak bunlara aşağıdakiler verilebilir:

Town Council and Vestries (Kasaba ve Kilise Meclisleri), *Boards of Guardians* (Korucular Kurulu), *Commissioners of Sewers* (Kanalizasyon Komisyoncuları), *Improvement Commissioners* (Gelişme Komisyoncuları), *Lighting Inspectors* (Aydınlatma Müfettişleri), *Highway Boards* (Karayolları Kurulu),

Local Boards of Health (Mahalli Sağlık Kurulları),
Burial Boards (Cenaze Kurulları), *School Boards*
(Okul Kurulları), vb.

Bu birimleri bugünkü anlamda mahalli idare hizmet birlikleri olarak düşünebiliriz. Bu yolla, mahalli idarelerin alt birimlerinin nasıl oluştuğu hakkında fikir yürütülebilir.

1848 tarihli **Public Health Act 1848** (Kamu Sağlığı Kanunu) belli alanlar için mahalli sağlık meclislerinin kurulmasını salık verirken, bunun yanında genel sağlık meclislerinin kurulmasını da karara bağlamıştır. 1872 tarihli aynı adı taşıyan başka bir kanun da, **Local Boards**'ları (mahalli meclisler, kurullar), şehir hıfzıssıha idareleri ve **Boards of Guardians** (koruma meclisleri)'ları da kırsal hıfzıssıha idareleri haline getirmiştir.¹³

1888 tarihli **Local Government Act** (Mahalli Hükümet Kanunu) ile ilk defa *County Affairs* (Mahalli İdare Biriminin İşleri, Görevleri) adı ile il mahalli hükümet birimlerinin kendi işlerini,

¹³ John J. CLARKE, *Outlines of Local Government of the U.K.*
London, Pitman 1949 s.5

nasıl yerine getireceklerine dair prensipler ortaya kondu ve il mahalli idare birimleri yasal olarak Parlamento tarafından kabul edildi. Bu tarihten itibaren, mahalli idare birimlerinin yasal dayanağa kavuştuğunu ve bundan böyle de mahalli idarelerin Parlamento'nun çalışmalarına konu olduğunu söyleyebiliriz.

Bu Kanun, İngiltere'de mahalli idareler tarihinde, mahalli idarelerin ilk kez yasal olarak ele alındığı ve yasallık kazandırıldığı kanundur. Bu kanundan evvelki mahalli idare birimlerine ait kuralların teammülden başka bir şey olmadığı ve idarelere göre farklılık arzettiği bilinmektedir.

C. YİRMİNCİ YÜZYILDA MAHALLİ İDARELER

1. 1979'a Kadarki Dönem

1894 tarili Mahalli Hükümet Kanunu ile *District Council*¹⁴ ve *Parish Council*¹⁵ yasal olarak varlık

¹⁴ Bu mahalli idare birimine ilçe mahalli idaresi denilebilir. Mahalli idare sınırları ilçe'ye dahil olan küyleri de kapsamaktadır.

kazandılar. Bütün mahalli nitelikli meclisler, *Highway Boards* (Kara Yolları Meclisleri) ve *Burial Boards* (Cenaze Meclisleri) 'nin çoğu ortadan kaldırıldılar.

1899 yılında **London Local Government Act** (Londra Mahalli Hükümet Kanunu) kabul edildi. Buna göre Londra Mahalli Teşkilatı yeniden düzenlendi. 1902 tarihli **Education Act** (Eğitim ve Öğretim Kanunu) ile *School Boards* (Okul Meclisleri ve Yönetim Organları) ortadan kaldırılarak bunların yetkili olduğu görevler İl Mahalli İdaresi, Londra İlçe mahalli idare birimi ve İlçe mahalli idare birimleri'ndeki *Local Education Authorities* (Mahalli Eğitim ve Öğretim İdareleri)'ne transfer edildi.¹⁶

1930'ların başında çıkarılan **Local Government Consolidation Act 1933** (Mahalli Hükümet Kanunlarının Birleştirilmesine Dair Kanun)'le Mahalli Hükümetlerin görev ve yetkileri yeniden düzenlendi.

¹⁵ Bu mahalli idare birimlerine mahalle ya da köy denebilir. Daha çok bizdeki köy yönetimine benzemektedir.

¹⁶ William Blake, ODGERS, age, s.11

Bu yeni düzenlemeden sonra Mahalli İdarelerin etkileri toplumda daha iyi hissedilmeye başlandı.

Bu Kanun'un uygulaması esnasında gelen İkinci Dünya Savaşı'nın etkisi ile bu savaştan sonra merkezi idarelerin temel görevleri **Welfare State** (Sosyal Devlet, vatandaşlara sağlık ve sosyal güvenlik gibi konularda bedava hizmet veren devlet modelidir) olacak şekilde değişti. Bu anlayışın sonucu olarak da mahalli hükümetler, merkez adına mahalli nitelikli hizmetleri yerine getiren birer **agent** (merkezi hükümet temsilcisi ya da alt kuruluş birimi) durumuna geldiler. Çünkü merkezi idarenin yaptığı yeni düzenleme ile mahalli sakinlere, ilgili hizmetleri, mahalli idareler merkez adına götürecektlerdir. Böylece, artık merkezin mahalli temsilcilerini denetlemeye yol ve yön göstermeye başladığı döneme girilmiş olunuyordu. Bir başka yaklaşım tarzı ile, mahalli idareler, teammüllere göre oluşmuş özerkliklerinden uzaklaştırılarak, merkezi idarenin istek ve imtiyazına bağlı, Parlamento tarafından çıkarılan kanunlarca görevleri tesbit edilen, merkez adına mahalli sakinlere hizmet ulaştıran idari birimler haline geliyorlardı.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra iktidara gelen *Labour Party* (İşçi Partisi, ülkedeki iki büyük partiden biridir) sağlık hizmetlerini ve sosyal güvenliğe ilişkin hizmetleri birleştirerek merkezileştirdi. Bu merkezileştirme ile uzun zamandır mahalli idarelerin kendi imkanları ile mahalli sakinlere sunmaya çalıştıkları bu hizmet, bundan böyle merkezi idarenin sorumluluk ve kontrolü ile sunulacaktır.

Bu Parti'nin yaptığı bu düzenlemeyi, mahalli hizmetlerin merkezileştirilmesi olarak yorumlamaktan ziyade, merkezi hükümetlerin çalışmasının dozunu arttırmak olarak algılamak gerekir. Bu uygulamanın 'sosyal devlet' şeklinin ortaya çıkarılması düşüncesinin yanında, bu esnada iktidarda bulunan İşçi Partisi'nin politikalarından kaynaklandığı da açıktır.

1960'larda mahalli hükümetlerin harcamalarının artması, bu birimlerin görevlerinde yeniden düzenleme yapılması fikrinin canlılık kazanmasına sebep olmuştur. Çünkü giderek artan mahalli birimlerin harcamaları merkezi idarelerin yeni gelir kaynakları araştırmalarına sebebiyet veriyor,

bu da ister istemez konunun tekrar ele alınmasını zorunlu hale getiriyordu (1913 te %15 olan hükümet yardımları (*grants*)¹⁷ 1950'de % 34 ve 1980 'de de % 50 ye yükselmiştir).

1960'ların sonuna doğru toplanan bir Komisyon'la (*Layfield Committee*) mahalli hükümetlerin mevcut durumları, aksayan tarafları gözden geçirilerek gelecekte ne tür bir değişikliğe gidilmesi gerektiği araştırılarak karara bağlanmıştır. Bu Komisyon'un kararlarının yayımlanmasından sonra yapılan genel seçimlerde iktidara gelen Muhafazakar Parti 1972 tarihli Mahalli İdare Kanunu'nu, Komisyonun önerilerini dikkate alarak çıkarmıştır.¹⁸

1972 tarihinde çıkarılan ve 1974 tarihinde yürürlüğe giren Mahalli Hükümetin yeniden teşkilatlanmasını öngören kanunla, Mahalli Hükümet birimleri İl İdaresi birimi üzerine inşa edilmiştir. Başka bir ifade ile 1888'den beri bir mahalli idare birimi olan İl İdaresi, *metropolitan* (Büyükşehir),

¹⁷ İkinci Bölümde bu konuda yeterince bilgi bulunmakatadır.

¹⁸ Guy HOLLIS, Gail HAM ve Mark AMBER, *The Future Role and Structure of Local Government*, London, Longman 1992

non-metropolitan (Vilayet) ve İl İdaresi olarak bir kez daha yasallık kazanmıştır.

Bu Kanuna göre şehir ve kırsal kesim karıştırılarak alt bölümden oluşan, başka bir ifadeyle iç içe daireler gibi bir yapı benimsenmiştir. 1985 tarihli Mahalli İdare Kanunu'nuyla uygulamadan kaldırılan metropolitan county (Büyükşehir İl Mahalli İdareler)'ler dışında kalan mahalli idare birimleri, hâlâ yürürlükte dir. Şeklen aşağıdaki **Tablo-1**'deki gibi gösterilebilir.¹⁹

TABLO-1 MAHALLİ İDARE BİRİMLERİ VE SAYILARI

Büyükşehir Olmayan İl Mahalli İdare Birimleri	Galler	Büyükşehir Mahalli İdare Birimleri	Londra
İl (39)	İl (8)	İl (6)	İl (1)
İlçe (296)	İlçe (36)	İlçe (36)	İlçe (32+1)
Nüfus %55.5	Nüfus % 5.5	Nüfus % 23.5	Nüfus % 15.5

¹⁹ Gerry STOKER, New Direction For County Government, London, Macmillan 1988den Jefry STANYER The County in the Government of England and Wales'')

Bu yapıya uygun olarak da mahalli birimlerin görev, yetki ve gelirleri yeniden düzenlenmiştir.²⁰ Bu düzenleme ile İngiltere Mahalli İdare yapısı yeni bir döneme girmiştir. Günümüzde, bu yapı muhafaza edilmektedir. Söz konusu düzenleme ile verilen görev ve yetkilerde kimi değişiklikler olmuştur. Bu değişikliklerin dışında mahalli idare yapısında önemli bir değişikliğe rastlanmamaktadır.

Büyükşehir Belediyesi, altı adet alanda varlık kazanmış ve 1985'de de ortadan kaldırılmıştır. Bu mahalli idare birimlerinin alt birimi denebilecek 36 adet ilçe ise, hala uygulamada yer almaktadır.

Londra ise bir adet *Greater London Council* (Londra İl Mahalli İdare Meclisi) ve sayısı 32 olan İlçe adı verilen alt birimlere bölünmüş, ilave olarak da *city council* (şehir mahalli idare birimi) korunmuştur.

Bu alanların dışında kalan kısımda büyükşehir olmayan mahalli idare birimlerini, Vilayeti, (*non-metropolitan*) görüyoruz. Bu mahalli idare birimleri

²⁰ Peter G. RICHARDS, *The Local Government System*. London, George Allen & Unwin 1983

de kendi içlerinde alt birimlere bölünerek toplam 47 adet il ve 333 adet ilçe mahalli idarenin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Galler'de il(8) adet ve ilçe (36) adet yer almaktadır. Bu sayılanların dışında, İngiltere'de mahalli idare birimi olarak başka birimler de vardır. Bunlara sırası geldikçe değineceğiz.

*England*²¹ ve Galler'de coğrafik olarak geniş olan kısma, il, bu birime göre daha dar olan kısımlara da ilçe adı veriyoruz. Bu ilçe birimlerine, nüfusu yaklaşık olarak bir milyonu bulan *Birmingham* örnek olarak verilebilir.

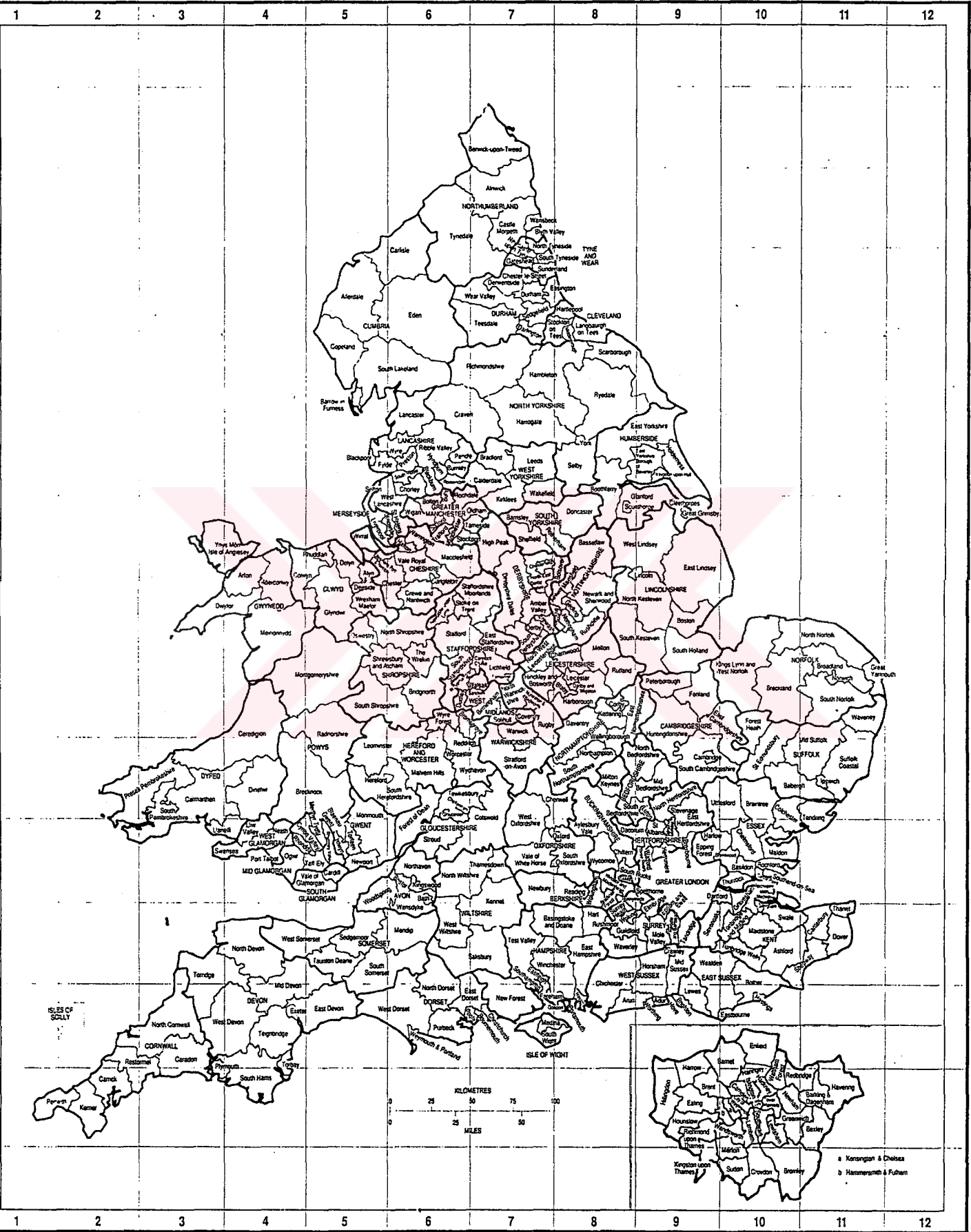
Aşağıdaki **HARİTA I.C.1.1,2,3**'de bu mahalli idare birimleri, coğrafik yerleşimlerine ve nüfuslarına göre yer almaktadır.

HARİTA I.C.1.1'de kalın çizgilerle sınırlanan alanlar İl Mahalli İdare Birimler'ini diğerleri ise ilçe Mahalli İdare Birimler'ini göstermektedir. Harita'da yer alan bölünmeye, *two-tier* (iki dereceli) sistem adı verilmektedir.²²

²¹ Bu ifadeyi sadece İngiltere'den ayırmak için kullanıyoruz, çünkü England bu çalışmada kullandığımız İngiltere'den farklıdır.

²² Local Government Review, The Structure of Local Government in England, Department of Environment, London 1991 s.5

Harita I.C.1.1 MAHALLİ İDARELERİN İDARİ BÖLÜNMESİ

REPRODUCED FROM A MAP PREPARED BY THE DEPARTMENT OF ENVIRONMENT

Başka bir ifadeyle, İki Düzeyli mahalli idare biriminden kasıtle, bu idarelerin ast-üst ilişkisini değil sadece bir coğrafi bölünmeden söz ediliyor. Dolayısıyla, bu mahalli idare birimleri arasındaki ilişki bir hizmet ilişkisidir. Bu idarelerin Merkezi İdare ile ilişkileri ise tamamen bu idarelerin kendi elleri ile yerine getirilmektedir. Birisi diğeri adına Merkezi İdare ile irtibat kurmamakta, her hangi bir sorumluluk altına girmemektedir.

Mahalli idarelerin yukarıda sayılanlardan ibaret olmadığını belirttik. Burada, sayılmayanlar hakkında kısa bir bilgi vermek istiyoruz. England'da kırsal kesimde *parish* (köy veya mezra denebilir) adı verilen mahalli birimler bulunmaktadır. Bunun yanında, Galler'de *community* (köy veya mezra) adı verilen birimler bulunmaktadır. Bu mahalli idare birimleri yasal olarak bulunmaktadır. Bu yapının bulunmasından dolayı, mahalli idare birimlerini *third tier* (üç seviyeli) olarak adlandıranlar da mevcuttur.

Bu mahalli birimlerin zorunlu görevleri olmadığı gibi ücretle çalışan görevlileri de bulunmamaktadır. Bu birimlerin seçimle

idarecilerini seçmesi istenmemekte, sadece yıllık toplantılarla yetinilmektedir.

Bundan dolayıdır ki, *England*'da kırsal kesim ve kasabalardan oluşan 10200 adet Mahalle bulunmakta ve bunlardan 1400 kadarının ise mevcut bir meclisi (karar ve yönetim organı) bulunmamaktadır.²³ Bu birimlerin yönetici ve üyelerinin vergi toplama konusunda görevleri bulunmaktadır. Bu topladıkları vergi gelirleriyle halka, yaşlı ya da zor durumda olan insanlara yardım, festival düzenleme, otobüs servislerini işletme gibi genişçe, bazı hizmetler vermektedirler.²⁴

Bazı yerlerde ise bu tür mahalli idareler kurulabilecekken kurulmadığı da görülmektedir. Bu idarelerin varlığına keyfi idareler denebilir ki, o mahalli alanda yaşayan insanların arzularına göre burada, bir keyfilik söz konusudur.

²³ Local Government Review, The Structur of Local Government in England, Department of Environment, London 1991 s.7

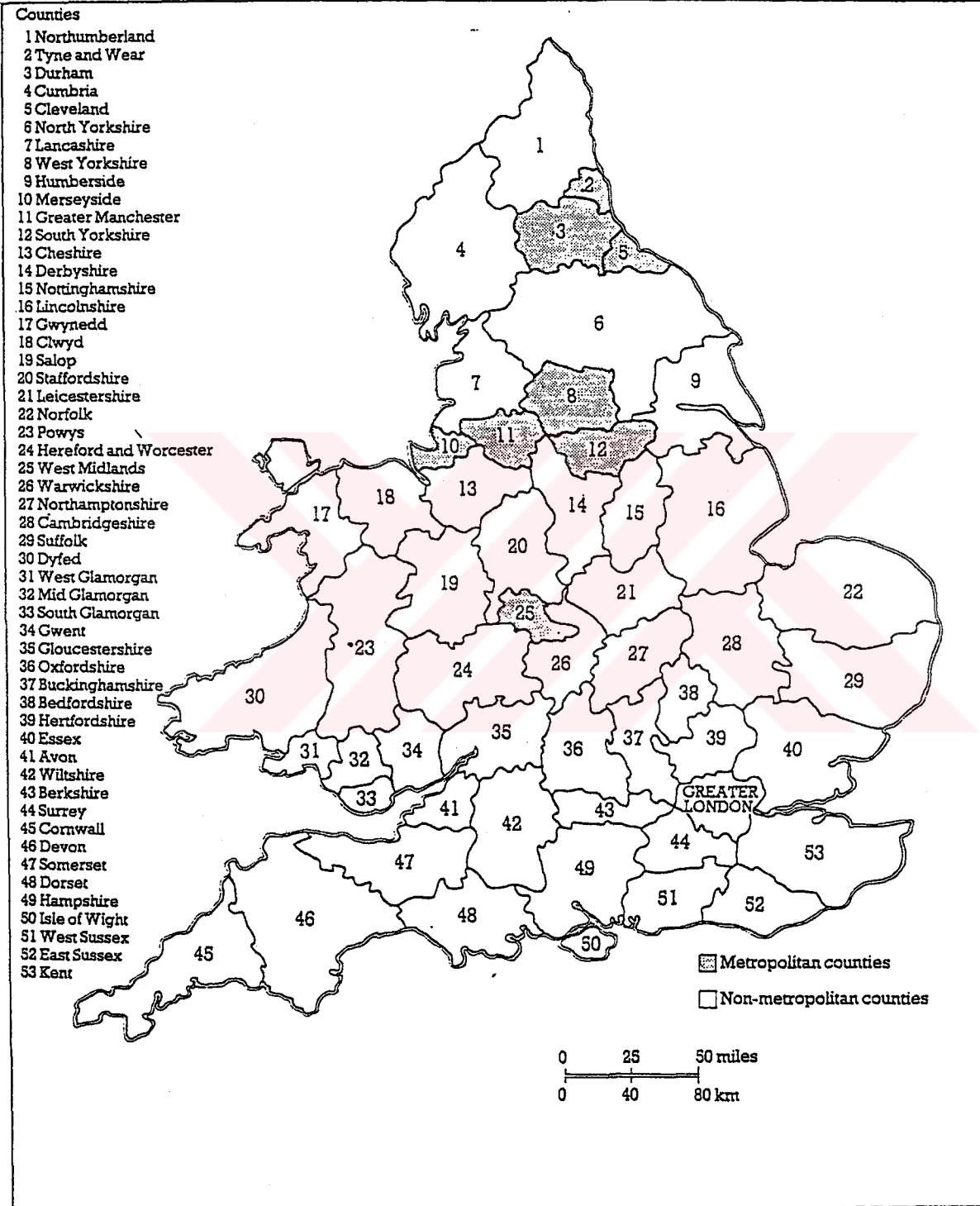
²⁴ Philip N MAWHOOD, An Introduction to Local Government in England and Wales, Development Administration Group, The University of Birmingham, Birmingham 1991 s.35

Harita I.C.1.2'de ise sadece İl İdare'leri yer almaktadır. Bu idarelerin sayısı toplam elli üç adettir. Bu sayıya Galler'deki sekiz adet il mahalli idare birimi de dahildir, bu sayıya Londra katılmamıştır..

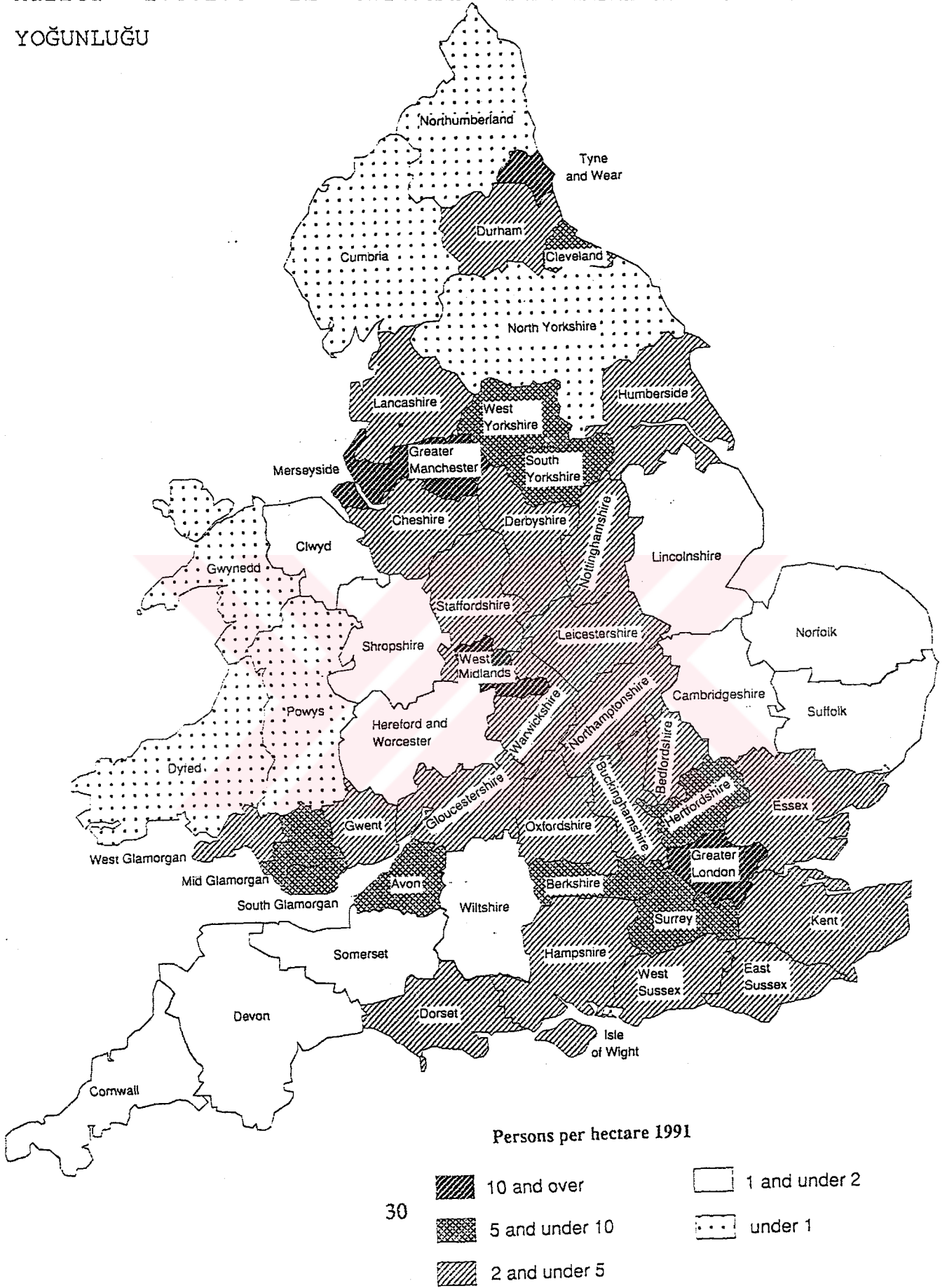
Bu il Mahalli İdare Birimleri'ni daha öncede belirttiğimiz gibi büyükşehir olan ve olmayan ayrımına tabi tutuyoruz. Büyükşehir olanların sayısı sadece sekizdir ki, bunlar bilindiği üzere 1985'ten itibaren yürürlükten kaldırılarak yerlerini birden fazla il mahalli idaresine bırakmışlardır.

Harita I.C.1.3'te ise söz konusu idarelerin nüfusları yer almaktadır. Harita'da da görüldüğü üzere nüfus dağılımı bir düzenlilik arz etmektedir. Bu ifadeyi England ve Galler için ayrı ayrı düşünüyoruz. Buna karşılık England'ın batı kesimlerinde nüfus yoğunluğunun daha az olduğunu görüyoruz. Bunun başlıca sebebi, bu bölgelerde ağır sanayi yatırımlarının bulunmaması ve bu bölgelerde kira ve yaşam için zorunlu olan diğer ihtiyaçların pahalı olmasıdır.

Harita I.C.1.2 İL MAHALLİ İDARE BİRİMLERİ

Harita I.C.1.3 İL MAHALLİ İDARELERİNİN NÜFUS YOĞUNLUĞU

England'ın dogusu ise, özellikle kışları soguk olması nedeni ile, pek tercih edilen bölgeler değildir. Tarihi olarak da bölgeye baktığımızda, düşman saldırılarının ilk olarak bu bölgeye yapılmış olduğu görülmektedir. Dolayısı ile yaşamayı sevenler için tercih edilen bir yerleşim bölgesi değildir. Daha çok hayvancılıkla uğraşanların yerleştiği bir alandır.

2. 1979'dan Sonraki Dönem

1979'dan itibaren, aralıksız günümüze kadar süren Muhafazakar Parti'nin, genel seçimlerde başarı sağlayıp iktidar olduğu dönemler başlamaktadır.

Muhafazakar Parti'nin gerek seçim beyannamelerinde, gerekse Parti ileri gelenlerinin konuşmalarında Mahalli Hükümetle ilgili yeniden düzenleme düşüncesine rastlanılmamaktadır. Bununla birlikte *monotarist* (tekçi) teoricien, (*Freidman* ve *Hayek* gibi) etkisi altındaki *neo-liberalism* (yeni liberalism) anlayışını savunan Parti'nin, Mahalli Hükümet birimlerinin daha verimli hale getirilmesi; bu birimlerde rekabete dayalı olarak hizmetlerin sunulmasının temin edilmesi; piyasa

disiplinin sağlanması ve mahalli idare birimlerinin harcamalarının azaltılarak kamu harcamalarının kontrol altına alınması konularında kararlılığı mevcuttu.²⁵

Muhafazakar Parti bu düşüncelerini, mahalli idare birimlerinde hayata geçirmek için herkesin tahmin ettiği Yasama mekanizmasını kullanmadı.²⁶ Bunun yerine, mahalli birimlerin Merkezi İdare ile mevcut olan ilişki şekillerini değiştirerek (mahalli birimlere ödemesi gereken yardımların ödenme şeklini ve miktarlarını değiştirerek) ne tür bir mahalli idare istediğini, kendi dışındaki, mahalli seviyede bile olsa, seçilmişlerle iktidarı paylaşmaya razı olmadığını ve bu idarelerle hangi

²⁵ J.A. CHANDLER, Local Government Under Thatcher Governments, Povic, Sheffield 1988 s.38 ve John STUART. Gerry STOKER, From Local Administration to Community Government, Fabian Research Series 351, London 1990 s.6

²⁶ Sanırız burada unutulmaması gereken nokta, bu dönemde yirmiye yakın mahalli idarelere ilişkin kanunun Parlamento tarafından kabul edilmiş olmasıdır. Yasama'nın kullanılmamasından kasıtle, uygulamaya ait sayısız yönetmelik ve diğer merkezi idarenin düzenlemeleri kasdedilmiş olmaktadır.

şekilde ilişkilerde bulunacağını, yaptıkları ile ortaya koydu.²⁷

Bu ilişki şekillerinin hangi konularda olduğunu inceledikten sonra yapılanların ne olduğu daha da iyi anlaşılacaktır. Kimilerine göre Muahfazakar Parti'nin bu yolla yaptığı mahalli idare birimlerini daha da pasifleştirmek içindi. Buna karşılık, kimilerine göre ise yapılmak istenen, bir anlamda piyasa şartlarını mahalli idare birimlerinde uygulamaya sokmaktı. Ayrıca, kimileri bu tür uygulamanın mahalli idarelerin sonunu hazırlayacağını söylüyorlardı. Acaba kim haklı idi. Bunlara ışık tutulmaya çalışılacaktır. Konuya sondan başlayarak açıklayalım.

Mahalli İdarelerin sonunun geldiğine dair tahminler yeni değildir. 1966'da *William ROBSON*, 1926 ve 1947 deki yazılanları yeniden güncelleştirerek ele aldığı kitabında (*Local Government in Crisis*) seçilmiş mahalli idarelerin artık sona doğru yaklaştığı belirtilmektedir.

²⁷ J. A. CHANDLER, age. s.42

1985'de ise benzer yaklaşımlarda *George JONES* ve *John STEWART* da bulundular. Şöyle diyorlardı: "1979'dan itibaren (önceki hükümet de dahil) ilgili bakanlar, mahalli idarelerin üzerindeki denetimlerini arttırdılar, buna ek olarak merkezileşme hareketleri de arttı... Önemli bir varlık olan mahalli idareler tehlike altındalar."²⁸

Bu ifadeler bir bakıma Mahalli idarelerin durumunu anlatmaya yönelik olarak kabul edilebilir. Çünkü, benzer ifadeler o dönemde literatüre de girmiştir.

1979 tarihinde Muhafazakar Parti iktidara geldiğinde, parti ileri gelenleri, lideri ve Başbakan **Thatcher** (*Margaret Thatcher* Muhafazakar Partin'in 1979'dan 1990'ın sonlarına kadar süredeki lideri ve ülkenin başbakanıdır) mahalli idarelerin, özellikle malî konular başta olmak üzere, sorumsuz olduğunu, yani hizmetlerle harcamalar arasında anlaşılır bir ilişkinin bulunmadığını, bu ilişkiyi

²⁸ David J.WILSON, 'Turning a Drama into a Crisis: Perspectives on Contemporary Local Government', Public Administration, Vol.8 No.1, 1993, ss.33-44

mahalli idare birimlerinin kuramadığını ifade ediyorlardı.

İkinci olarak partinin ekonomide savunduğu piyasa koşullarının, mahalli idareler için de geçerli olmasını istiyorlardı. Böylece mahalli idareler hizmet sunmada daha da güçlendirilmiş olacaktı. Bu düşüncelerini, hayata üç kelime ile geçirdiler: **Accountability** (sorumluluk, hesap verme), **Choice** (seçme, piyasa şartlarına uygun hizmet sunmak için kullanılacak) ve **Enabling** (mümkün kılmak, imkan vermek, servisleri sunmadan ziyade güvenliğinin sağlanmasında).²⁹

Muhafazakar Parti'nin mahalli idarelerde uygulamaya çalıştığı değişiklikler uzun sayılabilecek bir zaman dilimi içerisinde gerçekleştirilmiş ve bunlardan bazı konulardaki uygulama çalışmaları, halen devam etmektedir. Uzun zaman içerisinde yapılan düzenlemelerin, toplum tarafından algılanması ve benimsenmesi, kısa sürede yapılanlara göre daha kolay olmaktadır. Bir başka faydası da, yapılan değişiklikleri anlayacak ve

²⁹ John STEWART, Gerry STOKER, From Local Administration to Community Government, Fabian Research Series 351, London 1989 s.2-5

uygulayacak yeterli personel bu dönemde yetiştirilmektedir. Bu bakımdan, bu Parti'nin yaptıkları, politik ve taktik açısından yerindedir.

Mahalli İdarelerle ilgili, bu dönemde yapılanları temel olarak şöyle sıralayabiliriz :

- i. Eğitim ve öğretime dair;
- ii. Konut ve diğer barınma alanları ile mahalli idarelerin sahip olduğu topraklara dair;
- iii. Mahalli İdarelerin maliyesine dair;
- iv. Mahalli İdarelerin kimi hizmetlerinin **Compulsory Competitive Tendering** (kimi hizmetlerin ihale ve rekabet yolu ile şirketlerce sunulması) usulünün uygulamaya konmasına dair;
- v. Özellikle kimi şehirlerin (büyük şehirlerin) planlamaya ait işlerinin o şehirde var olan mahalli

idarelerden merkeze kaydırılmasına dair düzenlemeler.³⁰

Thatcher'ın ikinci Hükümeti zamanında, Nisan 1985, *Greater London Council* (Londra Mahalli İdare) birimini ve sayıları altı olan Büyükşehir İl İdareleri birimlerini ortadan kaldıran kanun çıkarıldı. Bunların görevleri çeşitli idarelere³¹ ve 36 büyükşehir İlçe İdaresi'ne transfer edildi.³² Bu Kanun'dan sonra mahalli idarelerin doğrudan yapısına ilişkin değişiklik yapan kanunî düzenlemeye rastlanılmamaktadır. Bununla birlikte,

³⁰ D.J. WILSON, "Turning Drama into a Crisis: Perspectives on Contemporary Local Government", Public Policy and Administration, Vol.8.No.1 Spring 1993, ss.30-44. Bu sayılanların hepsi ilgili başlıklar altında ele alınarak bir fikir vermeye çalışılmıştır.

³¹ *joint boards, joint committees, residuary bodies, special purpose agencies* and the 32 London boroughs or 33 with the City of London. (Katılım meclisleri, iki ya da daha fazla mahalli idare biriminin temsilcilerinin katıldıkları, ortak amaçları yerine getirmek için, karar ve yürütme organı komisyonları.)

³² Steve LEACH, Chris GAME, "'English Metropolitan Government Since Abolition: An Evaluation of the Abolition of the English Metropolitan County Councils'" Public Administration Vol. 69 Summer 1991 ss.141-170

muhtemelen gelecek birkaç yıl içinde, mahalli idarelerin yeniden teşkilatlandırılacağına kesin gözüyle bakılmaktadır. Konu ile ilgili tartışmalardan anlaşılacağı üzere, gelecekteki mahalli idarelerin yapısının tek düzeyli olacağı, bundan da amacın mahalli idare sayısını azaltmak ve etkinliğini, verimliliğini arttırmanın amaçlandığıdır.

Bu değişikliğe hükümet ihtiyaç duymaktadır, zira son yirmi yılda mahalli idarelerle ilgili yapılan düzenlemeler bunu zorlamaktadır. Bir bakıma bu sürede yapılanların tek bir kanunla yeniden ele alınarak, konunun tekrar incelenmesinin sağlanması istenmektedir. Bu nedenle 1992 tarihli Mahalli İdare Kanunu ile özel bir komite oluşturulmuş ve bu komiteye mahalli idarelerin yeniden düzenlenmesinde esas alınacak mahalli idare birimi ve sistemi konusunda çalışması vazife olarak verilmiştir.

II. MAHALLİ İDARELERİN SİSTEM İÇİNDEKİ YERİ

İngiltere'de tek egemen güç vardır; o da *Parliament* (Parlamento) dur. Bütün idareler Parlamento'ca yasama yolu ile oluşturulmuşlardır ve varlıklarının, yasamanın koyduğu kuralların dışında olması için ne hakları ne de özgürlükleri mevcuttur. Bütün mahalli idareler ve ilgili sistem, Parlamento tarafından kaldırılabilir, bu da normaldir. Merkezi İdarenin de kendi kendine egemenliği bulunmamaktadır. görevleri ve gücü, mahalli idarelerde olduğu gibi, Parlamento tarafından verilmiştir.

Mahalli idarelerin *United Kingdom* (İngiltere Birleşik Krallığı) siyasi sistemindeki yeri, anayasal teammül ve Parlamento tarafından verilen yetkilere bağlıdır. Mahalli idareler kendileri ile ilgili kanunların değiştirilmesi için lobi oluşturabilirler; fakat kanunların dışında, kendi başlarına hareket edemezler. Mahalli seçmenler tarafından karar organlarının seçilmesi, bu idarelerin özerk olduklarını göstermez.

1974'deki yeniden düzenlemeden sonra, mahalli idarelerin temel özelliklerini şöyle sıralayabiliriz :

i. Karar organları, doğrudan mahalli seçmenler tarafından seçilirler;

ii. Çok amaçlı olarak oluşturulmuşlardır: Sorumlulukları ve görevleri *two-tier* idareler arasında paylaşılmıştır (bu mahalli idare şeklinden başka, mahalli idarelerin doğrudan seçilmiş üyelerince seçilerek oluşturulan birimler de, *upper tiers*, üst kısımlı bulunmaktadır, örneğin, *London Education Authorities*);

iii. Geniş coğrafik alanları kapsamaktadırlar: Alt birimlerinin ortalama nüfus yoğunluğu 120000'dir;

iv. Hizmetlerin sunulmasında önemli sorumlulukları vardır ve bu sorumluluklar ölçüsünde özerklikleri artmakta ya da azalmaktadır;

v. Sadece Parlamento tarafından çıkarılan yasalar içerisinde hareket eder ve görevlerini

yerine getirirler. Mahalli idarelerin yerleşimlerine uygun olarak Parlamento tarafından, sadece o mahalli idare birimine has kimi ayrıcalıklar tanınabilir;

vi. Kendileri tarafından tarh olup toplanan mahalli nitelikli vergilerle gelirlerini arttırabilirler;

vii. Tüzel kişilikleri vardır. Bu kişiliği, bütün meclis üyelerince topluca yerine getirilir; sadece bir üyenin veya mahalli seçimler sonucu çoğunluğa sahip siyasi partinin eliyle, bu tüzel kişiliği kullanma hakkı yoktur.³³

³³ HMSO, London 1985 s. 31-45

III. MAHALLİ İDARELERİN GÖREVLERİ

Mahalli idarelerle ilgili en son köklü düzenleme, 1972 yılında çıkarılan ve 1974 Nisan'ından itibaren uygulamaya başlanan **Mahalli İdare Kanunu** ile olmuştur. Bu uygulama tarihinden sonra, kimi değişikliklerin olduğunu görmekteyiz; fakat bunlar sanıldığı kadar etkili ve köklü değildir. Bunun yanında, özellikle 1979 genel seçimlerinden sonra iktidara gelen ve o tarihten itibaren aralıksız bugüne kadar o makamda kalma başarısı göstermiş Muhafazakar Parti'nin, mahalli idarelerin yerine getirdiği hizmetlerin özel teşebbüsler eliyle yerine getirilmesini isteyen düzenlemelerinin, bu söylediğimizden istisna edildiğini ve kastedilenin yapısal değişiklik olduğunu belirtmeliyiz.

Çalışmada mahalli idarelerin görevleri, mahalli idare birimlerine göre ve hizmetlerin niteliğine göre iki ayrı tabloda gösterilecektir. Hizmetlerin niteliğinden maksat, *need services* (kişilerin mali ve sosyal durumları dikkate alınmaksızın, kanunda belirtilen oranda, herkese sunulan hizmetler), *protective services* (baskın olarak kamu yararına, kişileri muhtemel tehlikelere karşı koruyucu ve toplumda huzur içinde yaşamalarını temine yönelik hizmetler),

amenity services (mahalli yarara yönelik, tek bir şahsın değil bütün sakinlerin istifadesi için yerine getirilen hizmetler), *facility services* (herkesin istifadesine açık; fakat isteyenlerin yararlanabildiği hizmetler) kasdedilmektedir.

Mahalli İdarelere göre görevlerin tasnifini **Tablo-3**'de görebiliriz. Tablo'da yer alan hizmetler iki ayrı mahalli idare birimi arasında taksim edilmiştir. Bunun anlamı, mahalli idare birimlerine göre değil hizmetlere göre bir tasnifin esas alındığıdır. Buna göre hizmet nerede ise ilgili mahalli idare birimi onu oraya ulaştırmak zorundadır. Bu hizmetin hangi mahalli idare birimi içerisinde sunulduğu önemli olmamaktadır. Çünkü, mahalli sakinler hangi hizmeti hangi mahalli idare biriminin sunduğunu bilmektedirler.

Mahalli idare birimlerinin görev esasına göre yapılanması sonucu, her mahalli idare biriminin yerleşim yerlerinde çalışma yerleri mevcuttur. Bu yerler vasıtası ile mahalli sakinler mahalli idare birimlerine daha kolay ulaşabilmektedirler. Ayrıca bu yerlerin başka bir yararı da mahalli idareler arasında bilgi alış-verişini kolaylaştırmakta, bir bakıma hizmetleri sunacak birimler arasında eşgüdüm sağlamaktadırlar.

TABLO-3 MAHALLİ İDARELERE GÖRE GÖREV BÖLÜŞÜMÜ

County Councils	İl Mahalli İdare Biriminin Görevleri
Functions	
Education	Eğitim ve Öğretim
Social Services	Sosyal Güvenlik
Police	Polis
Fire Services	İtfaiye hizmetleri
Road Construction, traffic control, maintenance of main roads.	Yol Yapımı ve tamiri, trafiğin denetlenmesi
Major Planning	Önemli ve geniş alanları kapsayacak planlamalar
Refuse disposal	Çöp ve diğer artıkların imhası
Consumer Protection	Müşterinin korunması
National Parks	Milli Parkların kurulması ve korunması
Libraries	Kütüphanelerin kurulması ve işletilmesi
District Councils	İlçe Mahalli İdare Biriminin Görevleri
Functions	
Environmental Health	Çevre sağlığı
Housing	Konut ve Barınma
Car Parks, maintenance of minor roads	Araba Parkları, küçük yolların bakım ve tamiri
Planning: minor planning decision,	Daha az önemli planlama kararlarını vermek
The bulk of development control	Spesifik olarak tesbit edilmemiş ekonomik gelişmeleri denetlemek
Parks, Museum and Art Galleries	Parklar, Müzeler ve Sanat Gösterim salonlarının temini
Refuse collection/ Street cleansing	Atıkların toplanması ve sokak ve caddelerin temizlenmesi
Public Baths	Umuma açık Banyolar, Hamamlar
Markets	Pazar yerleri ve diğer mağaza ve iş yerlerinin açılış iznini tanzim etmek ve karar vermek

Kaynak: P.N.MAWHOOD, a.g.e., s.8

Tablo-4'de, mahalli idarelerin bu hizmetlere yönelik harcadıkları para miktarları yüzde olarak verilerek, her hizmetin mali olarak da mahalli idarelere ait yükü gösterilmek istenmiştir.

TABLO-4 MAHALLİ HİZMETLERE HARCANAN PARA MİKTARI VE TOPLAM MAHALLİ İDARE HARCAMALARINDAKİ YÜZDE ORANI

<u>İhtiyaç</u> <u>Hizmetleri</u>	<u>Koruyucu</u> <u>Hizmetler</u>	<u>Umumi</u> <u>Hizmetler</u>	<u>Sunulan</u> <u>Hizmetler</u>
Eğitim ve Öğretim 48.6	Polise 12.9	Karayolları 5.0	Kütüphaneler 1.5
Personel Sosyal 12.4	Fire 2.7	Sokakların Temizliği 1	Müze ve Sanat Galerileri 0.3
Kira Yardımı 0.6	Mahkemeler 0.8	Müşterinin Korunması 0.3	Çöplerin Toplanması 1.4
	Gözetim 0.8	Atıkların Yok Edilmesi 0.6	Konut 0.8
		Çevre Sağlığı 1.1	Boş vakit Değerlendirme Merkezleri 1.3
		Açık Park Alanları 1.7	Mezarlıklar 02
		Ekonomik Gelişme 0.3	
		İl ve İlçe Planlaması 1.2	
		Diğer Servisler ve İdare 4.5	
Toplam: 61.6	17.2	15.7	5.5

Kaynak: CIPFA Finance and General Statistics 1990/91

Tablo'ya göre mahalli idarelerin harcamalarının büyük bir kısmı eğitim ve öğretime gitmektedir. Buna karşılık mahalli idare birimleri en az harcamaları sanat ve ekonomik gelişme planlarının hazırlanmasına harcamaktadırlar.

Bu genel başlık altında mahalli idalerin, ulusal niteliği ağır basan, *education* (eğitim ve öğretim), *housing* (konut ve barınma), *social security and national health* (ulusal sağlık ve sosyal güvenlik) ve *law and order (police)* (kamu düzeni ve polis) hizmet birimlerini geniş olarak ele almak istiyoruz. Bunlara ek olarak mahalli idare hizmetlerinin özelleştirilmesini de ele alacağız. Bu hizmetleri, geniş olarak ele almak isteyişimizin iki önemli sebebi bulunmaktadır.

1979'dan sonra mahalli idarelere ilişkin yapılan değişikliklerin bu konulara yönelik olması ve Türkiye'de bu hizmet birimlerinin mahalli idare birimleri tarafından yerine getirilmemesidir.

A.EĞİTİM VE ÖĞRETİM GÖREVLERİ (*EDUCATION SERVICES*)

Anlaşılabileceği üzere, eğitim ve öğretimin şekli sadece öğrenime konu olan kişiyi ilgilendirmemekte, aynı zamanda toplumdaki düzeni ve politikalar hakkındaki inançları da ilgilendirmektedir. Bundan dolayıdır ki, ferde bu yol ve yöntemlerle şekil vermek, aynı zamanda nesillere, gelecek topluma şekil vermektir.

Eğitimin amaçlarının ve şekillerinin tesbit edilmesi, siyasi ve sosyal açılardan da önem taşıdığı için genişçe ele alınmalıdır. Bu ele alışıta, eğitim müesseseleri ve bunların mevkisi, öğrenciler, öğreticiler ve bütün toplumsal, kültürel değerler beraberce değerlendirilmelidir.

Eğitim ve öğretimin tarihi, çok derinlere dayanır. Kilise ve Devlet eğitimin şekil ve amaçlarını kontrol edebilmek için eskiden beri uğraşmaktadırlar ve bu uğraş bugün de devam etmektedir.³⁴ Tarihi açıdan, bu ülkedeki eğitim ve öğretimi, Kilisenin etkisindeki ve mahalli idarelerin etkisinde ve kontrolündeki olarak iki ana kısımda görebiliriz.

Mahalli İdareler'in eğitim ve öğretimden sorumlu olmaya başladıkları tarih **Education Act 1902** (Eğitim ve Öğretim Kanunu) ile dir. Bu Kanundan evvel, il mahalli idare birimi, kasaba ve özel amaçlı idare birmlerince yerine getirilen eğitim ve öğretim, maliyeti yüksek işlerden biriydi. Fakat, bugünkü durum tamamen farklıdır

³⁴ 1993'un sonlarında, iki yaşında bir çocuğun 10 ve 11 yaşlarında iki çocuk tarafından öldürülmesinden Kilise sorumlu tutularak, çocuklara gereken eğitimi veremediği, daha aktif olarak bu konularda çalışması gerektiği tartışıldı.

ve Kilise'nin konumu gerilere gitmiş, Kilisenin dışındaki, bu konuda çalışan kurum ve kuruluşların pozisyonları öne geçmiştir. Bu nedenle eğitim ve öğretimi, yukarıdaki gibi ele alarak inceleyemeyiz.

İngiltere'de eğitim ve öğretim, temel olarak iki kısımda ele alınabilir: Birinci olarak Yüksek Öğretim, ikinci olarak da Orta Öğretim. Yüksek Öğretim, doğrudan doğruya Üniversitelerin ilgili organlarının kararı ve Hükümetin denetim ve yardımlarıyla devam ettirilmektedir. Bu kısım çalışmamıza dahil edilmemiştir. Orta öğretim ise Mahalli İdare birimleriyle Hükümetin ortaklaşa olarak yerine getirdiği hizmetlerdendir. Ülkede hem Merkezi İdare'nin ilgili bakanlığı, **Education Secratery** ve **Minister of Education**³⁵, hem de mahalli nitelikli eğitim ve öğretim kuruluşları (**Local Management of Schools**: 1944'den beri her bir ilkokul (primary) ve orta okul (secondary) bütçelerini idare eden organdır.) ve **Local**

³⁵ Dikkat edildiği üzere İngiltere'de iki ayrı adla anılan, eğitim ve öğretimden sorumlu bakanlık vardır. Bunlardan Education Secratery (Milli Eğitim Bakanı) durumunda olan kişi eğitim politikalarının tespitiinden sorumlu ve kabinede sandelye sahibidir. Diğeri ise bu politikaların yürütülmesinden, giderlerden ve benzeri hizmetleri sunmaktan sorumludur. Kabinede sandelye sahibi değildir. Her iki bakan da milletvekilidir.

Education Authorities (mahalli eğitim ve öğretim idareleri) bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle eğitim ve öğretim konusunda, hem Mahalli birimlerin, hem de Merkezi birimlerin yerine getirmek zorunda oldukları yükümlülükler mevcuttur. 1980'den sonra bu konulara öğrencilerin velileri de dahil edilmiştir.

Eğitim ve Öğretim Yasalarına göre, il mahalli idareleri, Londra İlçe ve Büyükşehir ilçe mahalli idare birimleri, Mahalli Eğitim ve Öğretim İdareleri (MEÖİ), (*Local Education Authorities [LEAs]*)'i oluşturdular. Bu idareler, yaşları 5 ile 16 arasındaki çocuklara tam gün (*full-time*) bedava ilk ve orta öğretimi sunmakla görevlendirildiler. Çocukların aileleri yasal olarak, çocuklarının okula gitmesinden ve devamından sorumludurlar ve bu yaşlardaki çocukların çalışmaları konusunda da yasal sınırlamalar mevcuttur.

Bu Mahalli İdare Birimleri, akademik karakteri olmayan; fakat yüksek okul diploması veren *Polytechnics* (meslek yüksek okulları) gibi meslekî ve teknik bilgilerin verildiği ileri eğitim ve öğretimden de sorumluydular. Yetişkinlerin eğitimi (halk eğitim ve meslek edindirme kursları) ise yine bu idarelerin sorumlulukları

altındadır. Bu alanda, hangi tür derslerin ve konuların öğretileceğine dair bir sınırlama yoktur; fakat niyet ve uygulamanın boş zaman değerlendirmesinden ziyade, kişisel gelişime yönelik olması tercih edilmektedir.³⁶

Mahalli Eğitim ve Öğretim İdareleri 1944 tarihli, Eğitim ve Öğretim Kanunu'na göre yaşları beş ile ondokuz arasındaki çocuklara, yeterli derecede ilk ve orta dereceli okulun temin edilmesinden sorumluydular. Aynı zamanda MEÖİ kendi alanları dışında kalan ve kendilerinin sorumluluğu altındaki okullara devam etmek isteyen çocuklar arasında ayırım yapamayacaklardı.

Okul için zorunlu dönem, çocuğun beşinci yaş gününden itibaren başlamaktadır. Daha küçük yaşlardakiler için karar verme yetkisi, mahalli idare birimlerine aittir. Bu beş yaş altı grubundaki çocuklara yönelik iki geniş servis kategorisi mevcuttur: Eğitim ve Öğretim ile günlük bakım (day care). 1944 ve 1980 tarihli Eğitim ve Öğretim Kanunu'nlara göre mahalli

³⁶ Francis J.C.AMOS, ''Social Services in Local government'', DAG., An Introduction to Local Government in England and Wales, The University of Birmingham, Birmingham 1991 pp123-129

İdareler, bu yaş grubundaki çocuklara eğitim ve öğretimi, anaokulları ve sınıfları (*nursery schools and classes*) ile, ilkokullara hazırlama sınıflarında (*reception classes of primary schools*) yerine getirtmektedirler.

Anaokulu sınıflarına iki yaşını tamamlamış çocukları kabul etmekte, bu çocukları bir sene sonra *reception* sınıflarına yerleştirerek tam gün okulda tutmaktadırlar. Günlük bakım servisleri ise anasınıfları veya oyun grupları (*playgroups*) ve çocukların korunma ve bakım hizmetlerinden (*services of childminders*) oluşmaktadır.

MEÖİ'lerinin, beş yaşından küçüklerin eğitim ve öğretimleriyle ilgilenen birçok kuruluşla ilişkileri vardır. Özellikle idareler, bu ilişkilerini hükümetin isteği doğrultusunda kurmakta, bu tür gönüllü ve özel kuruluşların gerekli eğitim ve imkanları kullanıp kullanmadıklarına, bir bakıma, gözcülük yapmaktadırlar.³⁷

Hükümetin yaptığı eğitim ve öğretimin yeniden düzenleme çalışmalarında, 1944'dekine benzer amaçlar görülmektedir. Bu yeniden yapılanmada, siyasi ve moral olarak, hükümetin, fikirlerinden

³⁷ HMSO, The Function of Local Authorities in England 1992

geniş ölçüde yararlandığı **Weber**'in etkisi farkedilmektedir. Weber, farklı tarihi dönemlerdeki, sosyal süreçlerin benzerliğinden hareketle, modern toplumun birliğini sağlamayı istedi. O'nun için, bütün sosyal formlar (organizasyon ve gücün yapısından doğan), dominant order adını verdiği değer ve inançların bir "baskın düzen"ini göstermektedir; ve güç (insanlara emretme kapasitesi), idari şekiller içinde uygun olarak organize edilir.³⁸

1980'de MEÖİ'leri ile ilgili düzenlemelerle, çocukların ailelerine yasal olarak çocukları için okul seçme hakkı verildi. Ailelere, ayrıca okulların çalışmaları hakkında bilgi alma ve okulların yıllık toplantılarına katılma hakkı da bir görev olarak verilmektedir. Okulların idari organlarının oluşumu da yeniden gözden geçirilerek güçleri arttırıldı. Hükümetin niyeti, bu organları daha az siyasi hale getirmektir. Bu kanuni düzenleme ile:

i. Mahalli idarelerin sahip olduğu okullardan tek başına sorumlu olma yetkisi, öğrencilerin velileri ile paylaşılmış olmaktadır;

³⁸ Stewart RANSON, "From 1944 to 1988: Education, Citizenship and Democracy" Local Government Studies Vol.14, (1988) pp.1-19

ii. Okulların öğrencilere bedava olarak verdikleri yemeklerin ücretlerinin ödenmesi yerine, bu öğrencilerin velilerine, aile bütçesine katkı olacak yeni bir gelire karar verildi;

iii. Mahalli idarelerin bu konudaki harcamalarına sınırlama getirildiği için, öğretmenlerin sayısında azaltma yapılarak, öğretmenlerin *part-time* (saat ücreti ile çalışma)'sı uygulamaya konuldu.³⁹

20 Kasım 1987 tarihli *Education Reform Bill* (Eğitim ve Öğretim Reformu Kanun Tasarı)'sı, 1944'den beri bu hizmetlerle ilgili radikal değişiklikleri içeriyordu. Tasarı, 1988'de kanunlaştı; buna göre Kanun sadece eğitim ve öğretim konusundaki değişiklikleri değil, aynı zamanda sosyal ve siyasal alanlarda da genişçe yeniden yapılanmayı da beraberinde getirdi. Bu Kanun, mahalli idarelerin öteden beri yerine getirdikleri eğitim ve öğretime dair sorumluluklarında iki önemli değişiklik yapıyor. Bu değişiklikleri, bu sektörün mahalli idarelerin

³⁹ R.MORRIS, "Education", Local Government Studies, March/April 1981, pp.93-96

tekeliinden kurtarmak olarak yorumlamak mümkündür. Bunlardan ilki, bütün ilk ve orta dereceli okulların *grant-maintenanced* (mahalli idarelerin dışındaki kuruluş ve kurumlarca idare edilen ve merkezi idarece okul masraflarının karşılanmasına ve (*Local authority sector*, özel olarak kurulmuş orta öğretime kaynak aktarımı yapacak sektöre) bu sektörden kaynak alarak eğitim ve öğretimi sürdüren okullara verilen ad) adı verilen yardımı almaları ve mahalli idare birimlerinden ayrılmaları için ilgili Devlet Bakanlığına (*Education Secretary*) müracaat etme hakkının verilmesidir. (Bakanlık uygun gördüğü okulların başvurularını onaylayacak). Bunlara ek olarak, Kanun, merkezi yardımların kişi başına hesap edilerek ödenmesini; okul idarecilerinin sayısını azaltmayı ve *Curriculum* (okullarda okutulacak derslere ve okul bitirme sınavlarına karar veren organ, bizdeki Talim ve Terbiye Kurulunun karşılığı olarak kullanılabilir) geliştirilmesini de karara bağlamıştır.⁴⁰

1991'in Eylül ayında 100 kadar okulun bu yardımı almaya başladığı (mahalli idarelerden ayrıldığı) ve her geçen gün de bu yöndeki talebin

⁴⁰ B.WALTON "The Impact of Government Educational Legislation Upon Local Government" Local Government Studies, January/Feb. 1988, pp.80-91

artmakta olduğu ifade edilmekte ve zamanla bu yardım şeklinin, dolayısı ile sektörün, doğal olarak bağımsız bir teşkilata dönüşeceği sanılmaktadır.

Diğeri ise, Meslek Yüksek Okulları ve kimi yüksek öğretim birimleri (*Colleges*)'nin, mahalli idare sektöründen yeni ***Polytechnics and Colleges Funding Council Sector*** (Yüksek Okullar Fon Sektörü) adı verilen idarelere transfer edilmesidir.

Bu transferden önce, bu yüksek okul birimleri, mahalli idarelere bağlı idi. Başka bir deyişle Mahalli İdareler yüksek okullar'ın denetimini kaybettiler. Bu kuruluşlar yüksek öğretim veriyorlardı ve mahalli idarelerin yüksek öğretimle ilgili görevlerini oluşturuyorlardı. 1992'den itibaren bu birimler ***Further And Higher Education Act 1992*** (Yüksek Öğretim Kanunu) ile geleneksel üniversitelere katılarak adları ile birlikte ortadan kaldırıldılar. Kanun, mahalli idare birimlerinin yaşla ilgili olan kısmı 5 ile 16 yıl olarak sınırlamakla birlikte, onaltı yaşın üzerindekiilere hizmet vermelerine ilişkin eski hükmü değıştirmedii.

Bu ve benzeri düzenlemelere rağmen Mahalli idarelerin eğitim alanındaki önemli görevleri devam etmektedir; bunları aşağıdaki gibi özetleyebiliriz:

i. Mahalli idare sektörüne (*Local authority sector*) geçmemiş ilk ve orta dereceli okulların korunmasını, bakımını ve görevlerine devam etmelerini sağlamak;

ii. Özel eğitime ihtiyacı olan çocukların okullarının bakım ve korunmasını sağlamak;

iii. Yüksek Öğretim Meclislerinin'in sorumluluğuna geçmemiş yerlerde yetişkinler için yüksek öğretimi temin etmek;

iv. Gençlik ve izcilik hizmetlerine imkan hazırlamak;

v. Özel eğitim ve öğretime gereksinimi bulunan ilkokul çağındaki çocuklara yardım etmek; okula devam etmesi gerekenleri zorlamak; okullardan evlere ulaşımı temin etmek;

vi. Harcama programlarını ve eğitim giderlerini kendilerinin sorumlu olduğu kurumlar için tahmin etmek; **grant** (karşılıksız yardım, burs) ve **allowances** (belirli konular için yardım, burs) gibi yardımları **students and pupils** (ortaöğretim ve ilköğretim öğrencileri)'ne mali destek olarak vermek;

vii. Okullara tavsiyelerde bulunmak ve onları denetlemek, öğretmenlerin eğitilmesi hizmetlerinde koordinasyonu sağlamak (hizmet içi eğitim seminer ve kurslarında);

viii. Okul bütçelerinden karşılanmayan kimi işlerin idaresini sağlamak (tamir ve okul yemekleri gibi).⁴¹

Bunlara karşılık, MEOİ'lerce bütün çocukların ve öğrencilerin eğitim ve öğretimlerinin yerine getirilmemektedir. Bunların yanında ticarî amaçlı ilk ve orta eğitim ve öğretim veren kuruluşları da vardır. Herşeye rağmen, Mahalli İdare Birimleri genişçe bir alanı kapsayan eğitim ve öğretim hizmetlerini yerine getirmektedirler.

⁴¹ Guidance to the Local Government Council for England, Government Publication 1992. pp10-11

Merkezi İdare, Mahalli idareleri bu görevlerinden dolayı önemli ölçüde denetlemektedir. Eğitim ve Öğretim ve Bilim Bölümü (*Department of Education and Science*) adı verilen kuruluş eliyle denetim yapılmaktadır. Bu kurumda çalışan müfettişler, okulları ve öğrencilerin seviyelerini **Kraliçe (Kral)** adına denetlemektedirler. Bu teftişi yapan kişilere, *Her Magesty Inspector* (Kraliçe'nin Müfettişleri) adı verilmektedir.⁴²

Öğretmenlerin maaşları, ülke düzeyinde ele alınmakta, mahalli eğitim ve öğretim planları ilgili Devlet Bakanlığına sunulmakta ve Bakanlığın politikaları mahalli birimlere yapılacak toplu mali yardımlarda hissedilmektedir. Yani plan ve programlara göre merkezi idare okullara yardım aktarmaktadır.⁴³

Talim ve Terbiye Kurulu'nun tesbit ettiği müfredat programından ayrı olarak, eğer herhangi

⁴² Standarts in Education 1989/90 The Annual Reports of HM Senior Chief Inspector of Schools ,DES,1991

⁴³ Francis J.C.AMOS, ''Social Services in Local government'', DAG., An Introduction to Local Government in England and Wales, The University of Birmingham, 1991. Birmingham, ss. 123-129

bir okul idaresi bir ya da daha fazla konuda uzmanlaşmak isterse, bu arzularını gerçekleştirmelerinde serbestçe her bir okulun kendi karar organları karar alabilirler. Okulların karar organlarınca seçilecek konulara örnek olarak, modern Avrupa dilleri, modern bilim ve teknolojiye giriş, müzik, uygulamalı sanat, ticaret ve iş idaresi verilebilir.

MEÖİ'nin denetimi dışında, iş adamları ve merkezi hükümetçe doğrudan finanse edilen orta öğretime yönelik okullardan *City Teknoloji Colleges* (Şehir Meslek Okulları) kuruldu. Bu okulların kurulmasının amacı, teknoloji konusunda daha gelişmiş eğitim ve öğretim vermek ve bu konuyla ilgilenen kabiliyetli öğrencileri, bu tür okullarda toplayarak yeni teknoloji üretimine katkıda bulunmaktır. Bu okullarda orta öğretimde gerekli olan bütün bilgiler verilmekte, bunlara ek olarak ticaret ve teknoloji ağırlıklı dersler gösterilmektedir.

Muhafazakar Parti'nin eğitim ve öğretim politikası, okulları mahalli idarelerin elinden, göreceli olarak alarak doğrudan merkezi idarece, yani merkezi idarenin kurduğu ve finansmanını sağladığı şirketlerce, finanse edilmesini sağlamak ve bu hizmet sahasını da özel teşebbüse

açmaktır. Parti'nin bu düşüncesindendir ki, 1994'e kadar orta öğretim veren okulların büyük çoğunluğu, merkezi idare tarafından finanse edilen kurum tarafından mali kaynaklarının karşılanması için eğitimden sorumlu ilgili Devlet Bakanına müracaat ederek bu kanuni haklarını kullandılar. Geri kalan kullanmayan okullar ise ileriki zaman dilimi içinde, bu yolu deneyecekleri tahmin edilmektedir.⁴⁴

Muhafazakar Parti'nin bu reformları, mahalli idare birimlerinin eğitim ve öğretimin gerekleri konusunda en iyi hakim, **Judges**, başka bir deyişle karar verici olmadığına olan inançlarının ve mahalli düzeyde eğitim ve öğretimin siyasileştirilmemesini arzulayan uygulamalarının ürünü olduğu sanılmaktadır.⁴⁵

1994 tarihinde, eğitim ve öğretim okullarda yapılmakta; okullar ise okulun durumuna göre, devlet tarafından veya okulun sahibi tarafından

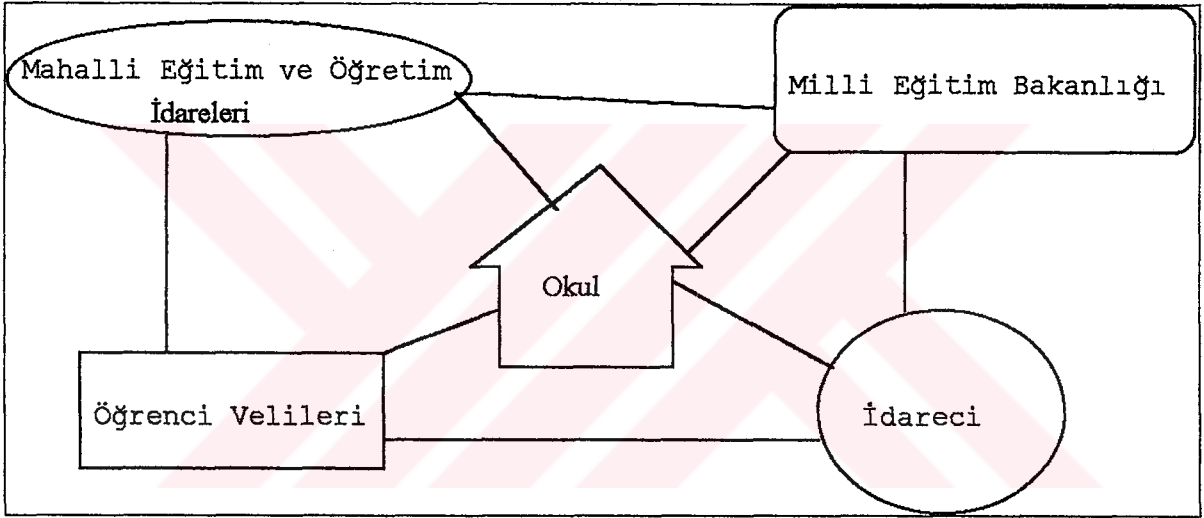
⁴⁴ Stephen J. BAILEY ''Public Choice Theory and the Reform of Local Government in Britain: From Government to Governance'' Public Policy and Administration Vol.8 No.2 Summer 1993. ss.7-

24

⁴⁵ Stephen J. BAILEY Public Policy and Administration Vol.8 No.2 Summer 1993. ss.7-24

atanan, governor'larca (idareci, mahalli idarelerin temsilcisi ve okulun idarecisinden oluşmaktadır) idare edilmektedirler. Ayrıca bu grupta head Teacher (başöğretmen), parents (öğrenci velileri) ve öğretmenler de bulunmaktadır. Bu saydıklarımızı **Tablo-5**'teki gibi aşağıda gösterebiliriz.

TABLO-5 MAHALLİ İDARE OKUL İLİŞKİSİ

Kaynak: Assessing the Impact on Local Education Authorities.

Tablo'ya göre İdareci ile MEÖİ arasındaki ilişkiler hizmet içi yetiştirme kursları (training), yapılanları destekleme ve yeni tavsiyelerde bulunma (support, advice) ve bilgi ve haber aktarımı şeklinde gerçekleşmektedir.

Ülkede toplam 8,5 milyon öğrenci, sayısı 30300 olan devlet okullarına, 600 bin öğrenci, sayısı 2500 olan özel okullara devam etmektedir. Özel okulların çoğunluğu *single-sex* (sadece erkek ya da kız öğrencilere hizmet veren) okullardan oluşmaktadır.

Devlet okullarını, mahalli idarelerin sahip olduğu ve okulun ihtiyaçlarının da mahalli idare birimlerince yerine getirildiği okullar, Kiliselere ve diğer gönüllü kuruluşlara ait okullar (*voluntary schools: Church of England, Church of Wales ve Church of Romen Catholic*. Bu okullar, mahalli idareler tarafından finanse edilmekte, idarecileri Kiliselerce atanmaktadır) ve *grant-maintenanced schools* (merkezi idarece (*Funding Agency for Schools*) finanse edilen (mahalli idarelerin ilgili birimi, öğretmenler ve velilerce idare edilen) okullar olmak üzere üç çeşit okul türü mevcuttur; eğer özel okulları istisna edersek.⁴⁶

İngiltere'de eğitim ve öğretim konusunda yeniden düzenleme çalışmaları devam etmektedir. Her geçen gün Mahalli İdare Birimleri'nin

⁴⁶ A.DRAILL, *Education in Britain, Foreign and Communwealth Office, 1993, Great Britain, s.12-20*

sorumluluğundaki okullar, **opt out** (mahalli idarelerden öğrenci velileri ve diğer yöneticilerin kararı ile ayrılma şekli) yolu ile ayrılmaktadırlar. Buna ek olarak da, özel okulların sayısı artmaktadır.

Mahalli idarelerin görev ve sorumluluklarına ait güçleri, görevleri azalırken, artan oranda idarecilere ve velilere yeni sorumluluklar veriliyor ki, bu 1980'den sonra özerk ve özel okulların gelişmesi ve mahalli idarelerin güçlerinin, görevlerinin azaltılması, yitirilmesidir.⁴⁷ Fakat hükümetin ilgili Bakanı, mahalli idarelerin güçlerini, görevlerini kaybetmediklerini, bu idarelere daha fazla sorumluluk ve güç verdiklerini ifade etmektedirler.⁴⁸

⁴⁷ K.E. HIGGINS, "The Local Education Authorities : a disappearing phenomenon? ", Local Government Policy Making, Vol.19. No.5,1993, s.46

⁴⁸ "we are actually giving greater powers and responsibilities to local authorities, not taking them away..." Parliamentary Paper, HC 236i,1992-93 ,s.3

Hükümet, 1994'te, velilerin ve tüzel kişiliğe sahip derneklerin birlikte yeni okullar açabileceklerini ve okulların masraflarını ise hükümetin karşılayacağına dair bir öneriyi tartışmaya sundu. Buna göre **promoters** (dinî guruplar, aileler ya da iş çevreleri), okullarıyla ilgili hükümete, okulların kendi başına kendilerini idare edebileceği, organlarını oluşturması ve mali konularını karara bağlaması için başvuracaklar. Bu tür okulların harcamalarının % 15'ini, okullar kendi kaynaklarından karşılayacak, geri kalanını da hükümet karşılayacaktır.⁴⁹ Bu yeni teklifin uygulamaya nasıl yansıtacağı bilinmemekle beraber, değişik görüşler ileri sürenler mevcuttur. Genel kanaatin olumlu olduğunu görüyoruz.⁵⁰

Ekonomik olarak hükümet büyük bir külfetten kendini kurtarmış oluyor. Bir kere, % 15 lik bir giderden ve okul binası, araç ve gereçleri temin etmekten hükümet kendini kurtarmış oluyor. Buna ek olarak, öğrencilerle okulların idaresinden, doğrudan aileleri sorumlu hale geliyor. Bu

⁴⁹ The Independent, Friday 31 December 1993, s.1

⁵⁰ "A Better Class of Selection" The Independent Friday 31 December 1993, s.9

bakımdan, öğrencilerin başarısızlığından hükümet daha fazla sorumlu tutulmayacaktır. Bir başka nokta da, okulların uygulamaya geçmesine karar verecek olan hükümettir, bu açıdan da güvenli bir uygulama olacağı benzetilmektedir. Çünkü, hükümet isterse ve gerekli görürse bu tür okulların kapatılmasına karar verebilir veya ilgili mevzuatı değiştirerek başka niteliklerin de okullarca yerine getirilmesini isteyebilir.

B. MAHALLİ İDARELERİN KONUT GÖREVLERİ (HOUSING SERVICES)

Mahalli İdareler, ondokuzuncu yüzyılda ev atıklarının uzaklaştırılması, hastalık ve diğer sebeplerle insanlara zarar verecek pisliklerin uzaklaştırılması görevini üstlendiler. 1868'de **Artisan and Labourers' Dwelling Act** (Usta ve İşçilerin Konutları Kanunu) konut yapımını resmi izne bağladı. Hüküm, fakirlerin yaşadığı, yıkılmaya yüz tutmuş evlerin ortadan kaldırılmasını; fakat yerlerine de yenilerinin yapılmamasını gerektiriyordu. Bu Kanun'dan sonra 1919'a kadarki dönemde ciddi bir yapılaşma hareketi görülmedi. 1919'da **Llyod GEORGE** (zamanın başbakanı) tarafından Birinci Dünya Savaşı'nda görev almış kişilere, **homes fit for heroes** (kahramanlara uygun konutlar) sloganı ile

başlatılan yeni uygulama, uzun zamandır sessiz kalınan bu alanda bir hareketlilik başlattı.

Bu görevi yürüten Mahalli İdareler, sadece bu tür konutları yapmakla kalmayıp, aynı anda Merkezi İdare'den de bu tür hizmetleri yerine getirmek ve geliştirmek için önemli derecede mali yardım (*grant*) aldılar. Ortadan kaldırılması gereken ören (*slum*)'ler ve yeni mahalli idare birimleri arsalarının büyük bir yer kapladığı bir dramatik şehir transformasyonu gerçekleşerek bu mahalli görev, gelecek elli yıldan daha uzun süre için gerekli konut yapımına ait, ihtiyaçtan fazla miktarda paranın mahalli idarelere akmasına sebep oldu.⁵¹

Son kırk yıllık süreç içinde, kamu konut programlarının amaç ve karakterlerinde değişimler görülmektedir. 1950 ve 1960'larda eski ve yıkılmaya yüz tutmuş evlerin yerine, yenilerinin yapılmasını planlayan çok önemli programlar görülür. Yine bu dönemde, kamu konutları kiraları önemli ölçüde hem merkezi idare, hem de mahalli idarelerce desteklenmiştir (*subsidies*). 1970'lerde ise desteklemenin azaltılmasını ve kamu konutlarının üretiminin düşürülmesini amaçlayan bir hareketin olduğu

⁵¹J.A. CHADLER, age., ss.41-43

gözlenmektedir. Bu dönemde ev sahibi olmada ve özel sektör satışlarında artışa rastlanır. 1970'lerin başında ortalama olarak sakinlerin yarısının kamu evlerinde, diğer yarısının ise kendi evlerinde ikamet ettikleri bilinmektedir.⁵²

Konut (*Housing*) tamamen ilçe mahalli idare birimleri düzeyinde *Local Housing Authorities* (Mahalli Konut İdareleri (MKİ))'lerce yerine getirilen mahalli idare görevlerindendir. Tüm ülke düzeyinde ise bu işin organizesini, ilgili Devlet Bakanlığı yürütmektedir. MKİ'in, evsiz ve bir barınacak yere sahip olmayanlar (homeless)'a, yaşamaya elverişli olmayan konutlarda ikamet edenlere, özel sektöre ait evlerde oturan fakat kirasını ödeyebilecek gücü bulunmayan kişilere, sürekli barınacak yer (*accommodation*), temin etmek zorunlu görevleridir.⁵³ MKİ'leri, konut hizmetlerine ilişkin temel sorumluluklarını ilgili kanunlara göre üstlenmişlerdir ki, bu kanunlar şunlardır: *Housing Act 1985* (Konut Kanunu), *Landlord and Tenant Act 1985* (Konut sahipleri ve Kiracılar Kanunu) ve *Local Government Housing Act 1989* (Mahalli Hükümet Konut Kanunu).

⁵² F J.C. AMOS, age., ss.138-142

⁵³ Guidance for Local Government for England, s.10

Thatcher iktidarlari döneminde, bu sektör de hükümet müdehalelerinden nasibini almış durumdadır. 1980 tarihli Konut Kanunu ile yürürlüğe, mahalli idarelerin konut uygulamaları ile ilgili iki önemli ilke kondu.

Bunlardan ilki, '**right to buy**' (satın alma hakkı) olarak ifade edilen, mahalli idarelerin konutlarında üç yıldan fazla ikamet edenlerin, bu konutları ilgili mahalli idarelerden satın almasını düzenleyen hükümdü. Bu, sakinlerin bu konutları almaları için konutların fiyatlarından % 33 oranında (konutun piyasa fiyatı üzerinden) indirim yapılıyor ve kişi yirmi yıl ya da daha uzun bir zamandır bu konutta oturuyorsa, bu oran % 50 ye kadar indiriliyor. Sakin satın alma hakkını ailesinden üçüncü kişi ile paylaşabiliyor. Eğer beş yıl içinde başka birisine bu konutu satarsa, yapılan indirim mahalli idarelere, konutu satın alan sakin tarafından geri ödenmek zorundadır.

Diğer konu ise, **security of tenure** (kira sözleşmesinin güvenliği)'nin kamu sektöründe ikamet eden kiracıların güvenliği meselesidir. Kanun, kira sözleşmesinin mahkeme kararı olmadan, ilgili idarelerce sona erdirilemeyeceğini karara

bağlıyor. Eğer anlaşmada imzası olan sakin ölürse, yerine otomatik olarak ailesinden birisi geçiyor ve en az 12 ay daha bu konutta ikamet edebiliyor. Kiracı, ilgili konut idaresinin izniyle, konutun bir kısmını kiraya verebiliyor.⁵⁴

Kanun, kamuya ait Konutların özel kişilere geçmesi konusunda kısmen başarılı oldu. Zira, bu tür yapıların büyük kısmı oturanlar tarafından satın alındı, küçük orandaki ev stoku da özel kişilerce ya da konut kuruluşlarınca kiralandı. 1990'a kadarki dönemde, 1980'deki mevcut konut stokunun % 20'sinin kiracılara satıldığı tesbit edilmektedir.

Bu zorunlu satışın, bir derece ilerisinin anlamı ise, hükümetin ilgili biriminin (Department of Environment) genel vergi gelirinden mahalli idare konutlarına yapılan yardımların mahalli birimlere akışını sona erdirmesidir. Bu politikaların sonunda, Mahalli İdare Birimleri konutların kiralarını arttırmak zorunda kaldılar, çünkü bu birimlere konut yardımı olarak akan gelir durduruldu. Bunun sonucu olarak, bir bakıma kiracılara, ekonomik olarak ev almanın daha kârlı olacağı fikri

⁵⁴ C.WATSON, "Housing", Local Government Studies: March/April 1981, pp.96-99

dolaylı olarak verilerek bu tür yerlerde oturan fakirler, bu yolla konut sahibi olmaya yönettildiler.

Mahalli idare konutlarının satılmasını destekleyen politikalara ek olarak Hükümet, mahalli idareler'in yeni konut yapmak için borçlanmalarını da izne bağladı. Bu karar ise bu yolla gelir elde eden idareler'in gelirlerinde, yüklüce bir miktar tutan paranın aniden kesilmesine sebep oldu. Sonunda, ilçe mahalli idare birimlerinin büyük çoğunluğu ev yapımına son verdiler. Bu hizmete ayırdıkları kaynakları kendi mülklerindeki konutların tamiri ve mobilyalarının yenilenmesi için kullandılar.⁵⁵

Mahalli İdareler'e müdahale 1980 tarihli Kanunla son bulmadı. Bunu, daha sonra yürürlüğe konan diğer kanunlar devam ettirdi. Çünkü, Hükümetin politikası yeni çıkarılan kanunlarla, bu alanda görev yapması için *housing association* (konut sektöründe mahalli idarelerin yerine getirdiği hizmetlerin benzerlerini yerine getirecek, özel sektör ve devletin faaliyetlerini finanse ettiği konut kuruluşlarıdır)'na ya da özel sektöre imkan vermektir. Bu yolla, bu alana aktarılan kamu giderlerini azaltmayı

⁵⁵ J.A. CHADLER, *age.ss.*, 41-43

tasarlıyordu. (Mahalli idarelerin kendi sahibi oldukları evlerinin gelir harcamaları (revenue expenditure) 1991-1992 yılı için £6.2 milyardır. Bunun yaklaşık olarak % 40 'ını kira gelirleri, geri kalan kısmını ise hükümet yardımları oluşturmaktadır (£3.75 milyar 1991-92 yılı için).

Hükümet, bu düşüncelerini hayata geçirmeye 1985 tarihli Konut Kanunu ile devam etti. Bir anlamda mahalli idarelerin konut alanındaki görevleri, tekrardan bu Kanunla yeniden düzenlenmiş oldu. Bu bakımdan mahalli idarelerin konut ile ilgili görevlerini, temel olarak, bu Kanun sayıyor diyebiliriz.

Kanun, Mahalli Konut İdareleri'ne temel olarak şu görevleri vermektedir:

i. Yukarıda sözü edilen kişilere, konut sağlamak görevleri devam etmektedir;

ii. Mevcut kiracıları ile daha evvelki uygulamaya uygun olarak ilişkilerini devam ettirmek;

iii. Mevcut konut stoklarını idare etmek (sahip oldukları ev stoklarının küçük bir kısmı, diğer organlara geçmiştir).

Bu kanunun kimi maddelerini yürürlükten kaldıran 1989 tarihli Kanuna göre, MKİ'leri en az yılda bir kez olmak üzere, kendilerine bağlı yerlerde, evlerin şartlarını kontrol etmek zorundadırlar. Bu kontrolde aşağıdaki görevler yerine getirilmektedir:

i. Konutun ya da bu amaçla kullanılan yerin, insan yaşamına elverişli olup olmadığına karar vermek;

ii. Yıkılmaya yüz tutmuş evlerin ortadan kaldırılması;

iii. Özel kişilere ait gecekondü (*poor housing*) alanları için yenileme alanlarının ilanı;

iv. Yardım (*grant*)'ların hangi tür tamir edilecek evlere verileceğini karara bağlamak;

v. Grup tamir planlarının hazırlanması.

Mahalli idarelerin, 1988 tarihli Konut Kanunu'a göre kendi kaynaklarını konut kuruluşlarının gelişmesini finanse etmek için kullanma yetkileri vardır. Bunun yanında, söz konusu Kanun'la da özel sektördeki konut sahiplerine (bu sektörde konut üreten firmalar) mali yardımda bulunabilirler.⁵⁶

1989 tarihli Kanun bütün MKİ'inin, 1985 tarihli Kanun'unun İkinci Bölümünde yer alan hizmetleri yerine getirebilmeleri ile ilgili bütün mali muameleleri kapsayacak **Housing Revenue Account** (Konut Gelir Hesapları) adı altında bir hesap tutmalarını istemektedir. Bu istek, isterse hiç konut stokuna sahip olmasın, Mahalli İdarelerin hepsini kapsamaktadır. Devlet Bakanlığı, bu tür hesapların kapatılması hususunda mahalli idarelere izin vermişse, izin verilen idari birimler bu hesabı tutmaktan istisnadır.

Mahalli idareler, *Social Security Act 1986* (Sosyal Güvenlik Kanunu)'ya göre fakir kiracılara, ister kamuda, isterse özel sektörde bir barınacak yere kira ödeyenlere yapılması gereken yardımları idare etmek zorundadırlar.

⁵⁶ HMSO, age., ss.97-98

Gerçekte ise mahalli idarelerin bu görevlerinin bir 'konut görevi' değil, bir 'sosyal güvenlik' görevine benzediği görülmektedir.⁵⁷

Aşağıdaki **Tablo-6**'da konut hizmetlerinden sorumlu mahalli idare birimlerinin sahip olduğu kamuya ait evlerin (*public housing*) sayıları verilmektedir.⁵⁸

Bunlardan da anlaşılabacağı gibi mahalli idarelerin ellerinde hâlâ yeterli konut var gibidir. Böyle olmasına rağmen, mahalli idare birimlerinin listelerinde sırada bekleyen, her bir mahalli idare biriminde, yüzlerce ev ya da barınak isteyen mahalli sakin mevcuttur. Bu talepleri karşılayamayan mahalli idare birimleri, bu kişileri geçici statüde otellerde barındırmaktadır. Tahmin edileceği gibi bu yol mahalli idarelere oldukça pahalıya mal olmaktadır.

Mahalli İdarelerin konut sektörüne daha fazla kaynak ayırmamaları için 1980'den sonraki kanuni düzenlemeler, uygulamaya konmuştu ve bunda da

⁵⁷ J.A. CHADLER, age., s.43

⁵⁸ Guy HOLLIS, Gail HAM, Mark AMBLER, The Future Role and Structure of Local Government, Longman 1992. Exeter, s. 7-16

başarılı olundu (Konut üretimi % 69 oranında düşürüldü).⁵⁹

TABLO-6 MAHALLİ İDARELERİN KONUT STOKU

İl Mahalli İdare Birimleri	Toplam	İl Mahalli İdare Birimleri	Toplam
Avon	66738		
Bedforshire	30244	Humberside	81905
Berkshire	39844	Kent	64579
Buckinghamshire	25648	Lancashire	88197
Cambridgeshire	48952	Leicestershire	63704
Cheshire	67411	Lincolnshire	42924
Cleveland	62224	Norfolk	58517
Cornwall	26642	North Yorkshire	37443
Cumbria	34536	Northamptonshire	50630
Derbyshire	83452	Northumberland	34391
Devon	59486	Nottinghamshire	96661
Dorset	26785	Oxfordshire	26281
Durham	78521	Shropshire	27821
East Sussex	39080	Somerset	32732
Essex	88139	Staffordshire	78229
Gloucestershire	34451	Suffolk	39358
Hampshire	100850	Surrey	53837
Hereford ve Worcester	52024	Warwickshire	33490
Herttfordshre	91243	West Sussex	35526
		Wiltshire	41331

Kaynak: Municipal Year Book 1991

Mahalli idarelerin konutla ilgili hizmetlerinin, bu kurumların dışındaki organlara geçmesi, tahmin edileceği gibi eleştirilere konu olmuştur. Çünkü, bu uygulamalar, bir problemi çözerken diğerinin ortaya çıkarak gelişmesine engel olamadı. Bu problem ise evsizlerin her geçen gün toplumda artarak yeni problemlere sebep olmasıdır. Bu problem, sanırız sadece bu ülkenin

⁵⁹ Roof, Housing Review: May/Jun 1987, s.76

problemi değil, gelişmiş ülkelerin ortak derdidir; tıpkı gelişmekte olanlarda her geçen gün büyüyerek gelişen gecekondü problemi gibi.

Bu gün İngiltere'nin, her gün gelişerek önem kazanan, evsizler problemini sayı olarak ele aldığımızda tablo ürkütücüdür. *England*'da 1978'de 53110 kişi bu gruba dahildi. 1989'da bunların sayısı 126680 dir; fakat bu rakamlar sadece bu grupta olanların kabul edilen miktarıdır; yani bu grupta olup da resmi makamlarca kabul edilmeyen miktarla bunların sayısı 252290 olmaktadır ki, bu sayı bile tam olarak kesin rakamları yansıtmamaktadır.

Bu gruptaki insanlar, sadece ailelerinin ve konutla ilgili hizmetlerden sorumlu kısım'ın değil, aynı zamanda sosyal güvenlik, sağlık, eğitim ve öğretim, çevre sağlığı ve bu işlerle uğraşan gönüllü idarelerin de problemidir.⁶⁰ Açıktır ki, bu kişilerle birlikte toplumsal hastalıklar daha hızlı yayılmakta, yasal olmayan etkinliklere bu kişiler daha kolay alet olmaktadır. Bu ise, istemesek de, bu kişilerin sebep olabilecekleri yeni problemlerin ortadan

⁶⁰ D.BREWER, " Homelessness- The Local Authorities' Approach"

Local Government Studies: September/October 1990, ss.33-48

kaldırılması için yeni kamu harcamalarına sebep olacaktır.

İngiltere'deki evsizler problemi sadece şehirlere has bir problem değil, aynı zamanda kırsal kesimin de derdidir. Yapılan araştırmalar, bu kesimde her yıl 15000 kişinin bu gruba katıldığını göstermektedir. Buna karşılık, bu kesimdeki bu durumda olan insanlara yeterli hizmet verilebilmesi için *England*'da 1990 ile 1995 arasında 80000 ek konuta ihtiyaç vardır.⁶¹ Çalışmamızın bu kısmını bir evsizin gelecekte pek umutlu olmadığını belirterek bitirelim.⁶²

⁶¹ P. CLOKE, "On Problems and Solutions' the Reproduction of Problem for Rural Committees in Britain During the 1980" Journal of Rural Studies, Vol.9.No.2 ss.113-121

⁶² S. BOGGAN, The Independent, 31 December 1993, s.5 '1994 ? I don't know. To tell you the truth, I don't think the future holds much for me" (1994?, sana gerçeği söylemek. bilmiyorum. geleceğin benim için çok şeyler tuttuğunu sanmıyorum.)

C. SOSYAL GÜVENLİK VE SAĞLIK GÖREVLERİ
(SOCIAL SECURITY AND HEALTH SERVICES)

Sosyal hizmetlerle ilgili görevler, *poor law* (fakirlere yönelik hukuki düzenlemeler) ve *Children's Acts* (çocukların esas alındığı kanunlar)'la mahalli idarelere verilmişti. Bu idareler, kanunlardan doğan yükümlülüklerini yerine getirmek için harcamaları gereken paranın değişik kaynaklardan karşılanması şartı ile üstlenmişlerdi.

1960'lara kadar mahalli idarelerin, *welfare* olarak adlandırılan sosyal hizmetler, en büyük sorumluluk alanlarıydı. Zaman zaman değişik komiteler, değişik hizmetleri (çocukların bakımından ayrı komiteler, yaşlıların bakımından ayrı komiteler ve işsizlikten ayrı komiteler sorumlu oldular) yerine getirdiler. Bu karışık durum, hükümeti 1968 yılında *Seebohm Report* adı verilen çalışmanın yapılmasına itti.

Bu rapor doğrultusunda çıkarılan kanunla, sosyal servis bölümlerini, bütün il'ler ve illerdeki mahalle mahalli idare'lerinde bulunması gereken ve çocukların ve yaşlıların bakımını

sağlamak zorunda olan kuruluşlar olarak ortaya çıkardı.⁶³

Sosyal hizmetlerle ilgili harcamalar her yıl artmıştır. Bu artış, diğer hizmetlerle kıyaslandığı zaman bile onlardan daha fazla orandadır. **Tablo-7'**de 1950 ile 1978 yılları arasındaki artış oranının, ele aldığımız hizmetlerle karşılaştırılması görülmektedir.⁶⁴

TABLO-7 1950-1978 ARASI MAHALLİ HİZMETLERİN ARTIŞLARI

Hizmet birimleri	Yıllık büyüme (%) miktarı
Sosyal Güvenlik	4.9
Eğitim ve Öğretim	4.4
Sağlık	2.6
Personel Sosyal Hizmetler	5.7
Konut	3.7

Tablo'da da fark edileceği gibi *sosyal güvenlik (personel sosyal hizmetler'e dahil)* harcamaları artmaktadır. Bunların toplam kamu harcamaları içindeki oranı ise 1/3 dür. Bu nedenle bu harcamaların doğru yere ve zamanında yapılması gerekmektedir. Bu sosyal hizmetlere

⁶³ J.A.CHADLER, age., ss.43-44

⁶⁴ K.JUDGE, "The Personal Social Services", Local Government Studies: Marc/April 1981 ss. 85-89

yönelik harcamaları, harcama kalemlerine göre **Tablo-8.1,2**'de görmek mümkündür.

TABLO-8.1 SOSYAL HİZMETLERE YÖNELİK HARCAMALAR

Sosyal Hizmet Kalemleri	Harcama Oranları (200 Birim)
Yaşlı İnsanlar	48
Uzun Süreli Hasta ve Sakatlar	19
Kısa Süreli Hastalar	2
Aileler	18
Dul ve Diğerleri	2
İşsizler	11
İdari Harcamalar	5
Bağış Şeklündeki Yardımlar	53
Gelirlere Bağlantılı Yardımlar	25
Diğer Yardımlar	17

Kaynak: Social Security. The Government's Expenditure Plans 1992-93 to 1994-95

Değişik yardımlar, Mahalli Hükümetlerin Sosyal Servis Bölümleri'nce (*Social Service Department of Local Government*) genellikle bedava olarak sağlanmaktadır. Sosyal hizmetleri, mahalli sakinlere büyükşehirlerde ilçeler, Lonra mahalli idare biriminde ilçeler ve diğer yerlerde ise il mahalli idare birimi sunmaktadır. Bu mahalli birimler, görevlerini ilgili Merkezi Hükümet biriminin ülke düzeyinde tesbit ettiği politikalara uygun olarak yerine getirmek zorundadırlar.

Sayılan mahalli idare birimlerinin, bu sosyal hizmetler ile ilgili çalışmaları, başlıca şunları içermektedir:

1. *Child protection* (çocukların her türlü tehlikeye karşı korunması): Bunun genişçe bir kısmını, çocukların bakım ve korunması (*care of children*) oluşturmaktadır.

Mahalli Birimler, çocuk edindirme (*adoption*) bürolarının kanunlara uygun olarak çalışmalarını denetlemek için çocuk edindirme bürosu kurmak zorundadırlar. Yine bu birimler, çocukların annelerinin dışında yasal bakıcılarına (*legal custody of children*) verilmesi durumunda, bu bakıcıların gerekli şartları taşımalarını da kontrol etmektedirler.

ii. *Residential child care* (Çocuk Yuvalarında bakım), öksüz ya da ailelerinin yeterli ölçüde bakamadıkları çocuklar, mahkeme kararıyla, Sosyal Servis Bölümü'ne alınırlar.

Bu çocuklar, geçici süre için, özel ailelere (*foster parents*) ya da idarelerce ya da özel kişilerce (izinli olarak) işletilen çocuk yuvalarına yerleştirilirler. İhtimal, bir çocuk

cezai olarak suçlanırsa, mahkemeler bu çocuğun kaçamayacağı daha güvenli bir eve (çocuklara özel ev veya yurtlar) konmasını ister. Sosyal Servis Bölümleri, tavsiye merkezleri açarlar ki, çocukların özel olarak kontrol edilmesine yardım edilsin.

iii. *Day and care domiciliary care-adults*, (çocukların dışındaki ihtiyacı olan insanların evlerine yemek, temizlik ve benzeri hizmetlerin kanunlarda belirtildiği şekilde mahalli idare birimlerince sunulmasıdır): Bunların önemli bir kısmını her gün artan yaşlılara bakım (*care of elderly*) oluşturmaktadır. Nüfusa, zamanla artan oranda daha fazla yaşlı insanın katılmasıyla bu kesimdeki insanlara bu hizmetlerin sunulması gereklilik arz etmektedir. Tahminen yaşlı insanların % 80'ine tam olarak yakınları tarafından bakılmaktadır.

Yaşlılara bakım, genellikle bu kişilerin kendi evlerinde yerine getirilmektedir. Bu evin ihtiyaçları, yaşlı kişinin ihtiyaç duyduğu araç ve gereçler, televizyon, telefon, kimi sosyal aktivitelere katılmalarının sağlanması, tatile götürmek, yemeklerinin hazırlanması, ya da hazır yemek servisinin evlerine sunulması,

çamaşırlarının temizlenmesi, evlerinin temizlenmesi gibi hizmetlerden oluşmaktadır.

Sosyal Servisler, yaşlılara, yaşlıların kendi evleri dışında (*residential care*, huzur evi) da bakım sağlanmaktadır. Bu bakım, idarelerin kendi kuruluşlarında, ya da özel kişilerin işlettiği kuruluşlarda yerine getirilmektedir. Bunun yanında, kendilerine yeteri derecede bakamayan; fakat hastahane ihtiyacı da olmayan (sağlık problemleri bulunmayan yaşlı kişiler, genellikle yaşamının sonuna geldiğine inanılan) kişilere hastahanelerde bakılmaktadır ki, bunların sayısı oldukça yüksektir.

iv. *Service for people with disabilities* (kronikleşmiş hastalığı ve fiziki sakatlığı olanlar)'a bakımdır. Bunlarla ilgili hizmetlerin yerine getirilmesi, istisnalar dışında, yaşlılarla ilgili olan hizmetler gibidir. İstisnalar ise, çalışabilecek durumda olanlara iş bulunması ve özel eğitim ve öğretime gerek duyanlara bu imkanın sağlanmasıdır. kuruluşlarda yerine getirilmektedir. Bunun yanında, kendilerine yeteri derecede bakamayan; fakat hastahane ihtiyacı da olmayan (sağlık problemleri bulunmayan yaşlı kişiler, genellikle yaşamının sonuna geldiğine inanılan) kişilere

hastahanelerde bakılmaktadır ki, bunların sayısı oldukça yüksektir.

iv. *Service for people with disabilities* (kronikleşmiş hastalığı ve fiziki sakatlığı olanlar)'a bakımdır. Bunlarla ilgili hizmetlerin yerine getirilmesi, istisnalar dışında, yaşlılarla ilgili olan hizmetler gibidir. İstisnalar ise, çalışabilecek durumda olanlara iş bulunması ve özel eğitim ve öğretime gerek duyanlara bu imkanın sağlanmasıdır.

Mahalli idare birimlerinin, yol idarelerini (*higway authorities*), yolları, bu tür insanları da düşünerek dizayn etmeleri için ikna etmek görevleridir (şehir içi cadde ve sokaklardaki kaldırımlarda, park yerlerinde bu insanların arabalarının rahatça park edebilecekleri park yerleri).

v. *Services for mentally disordered people* (akli olarak problemlili kişiler)'e bakmak, gerek kendi evlerinde gerekse kendi kurumlarında, bu kişileri topluma yeniden kazandırmak, Sosyal Servis Bölümleri'nin görevidir. 1993 tarihli Akıl Sağlığı Kanunu (*Mental Health Act 1993*) Mahalli İdare Sosyal Servis Bölümleri'ne ve *District*

Sağlık İdareleri'ne bunu hak etmiş bir kişi için bakım hizmetleri sunan gönüllü organizasyonlarla diyaloga geçme görevi vermektedir. Buna ek olarak da Mahalli birimlere yeterli sayıda eleman atamalarını isteyerek, bu elemanların akıl hastahanelerinde ya da hastahanelerin psikoloji kliniklerinde gerçek hastalarını ziyaret etmelerini istemektedirler.

vi. *Services for people with Acquired Immune Deficiency Syndrome (AIDS)*: 1969 tarihli Kanun (*Local Government Grants (Social Need) Act 1969*), mahalli idarelerin AIDS'li kişiler için harcama yapabileceklerini hükme bağlamıştır. Yardımın amacı mahalli idarelerin '*Human Immunodeficiency Virus (HIV)*' ve '**AIDS**' virüsü taşıyan kişi ve ailelerine yardım etmek, bu hastalıkla mücadelenin geliştirilmesini sağlamaktır.

vii. *Family support* (aile yardımı): 1989 tarihli Kanun (*Children Act 1989*), mahalli Sosyal Hizmet Bölümleri görev olarak, ihtiyacı olan çocuklara ve çocukların ailelerine hizmet götürme görevini vermektedir.

Buna göre idareler :

a. Çocuklara, onların ailelerine ve diğerlerine hizmet sunmak;

b. Çocuklara sürekli barınacak yer temin etmek;

c. Olayları gözden geçirmek ve temsilcilere bilgi vermek.

Mahalli İdarelerin Sosyal Servisleri'nin yerine getirdikleri hizmetlerin benzerlerini yerine getiren kurum ve kuruluşları denetleme yetkileri de mevcuttur.⁶⁵

Muhafazakar Parti'nin sosyal güvenlikle ilgili politikalarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

i. Kaynaklar en çok ihtiyaç olan yerlere, doğrudan ulaştırılmalıdır;

ii. Anlaşılır ve daha iyi idare edilir bir sistem olmalıdır;

⁶⁵ HMSO., a.g.e., ss.91-95

iii. Toplanan vergiler ile bu sistem arasında hassas bir ilişki olmalıdır (alınan vergilerle orantılı bir hizmet sunulmalıdır);

iv. Sistem, hükümetin bütün ekonomik konulardaki politikaları ile uyumlu olmalıdır;

v. Eşi olmayan aileler (çocuklarını aile fertlerinden birinin baktığı, fakat diğerinin olamadığı dul eşler) kendi çocuklarının yasal ve moral sorumluluklarından onur duymalılar; (çocukları ile ilgilenmelidirler);

vi. Bakım sistemi daha etkin hale getirilmelidir;

vii. Yalnız ailelerin (*Single Family*), çalışma güdöleri arttırılmalıdır;

viii. Ailelerin gelirlerine yapılan ek ödemeler ve kamu harcamaları duruma göre azaltılmalıdır.⁶⁶

⁶⁶ J. BRADSHAW, 'Social Security' Implementing Thatcheriate Policies, a.g.e., s.81-99

Sağlık hizmetlerinin büyük bir bölümü, Milli Sağlık Servisi (*National Health Service*) adı verilen ve merkezi hükümetin ilgili bakanlığınca (*Department of Health ve Health Secretary*) idare edilen organca yerine getirilir.⁶⁷

Bilindiği gibi, sağlık sadece bir kurumca yerine getirilen bir hizmet çeşidi değildir. Bu bakımdan *Britain*'de çok sayıda özel sağlık kuruluşu mevcuttur. Bunlardan ayrı olarak Mahalli İdare Birimleri'nin hem bu tür sağlık hizmetlerini yerine getirmesi, hem de tamamen Mahalli İdareleri'n sorumlu oldukları, çevre sağlığı hizmetlerini yerine getirmesine dair görevleri mevcuttu.

1980 yılına kadar Mahalli İdareler'in sağlık hizmetlerinden tam sorumlu idareler olduklarını söyleyebiliriz; fakat 1980'den başlayıp hâlâ da devam eden özelleştirme programlarında yer alan bu sektör, değişik kurumlara dağılmış durumdadır.

Thatcher Hükümetleri dönemlerinde, bu alanda da rekabetin oluşması için çocukların ve yaşlıların kaldığı evlerin, artık mahalli birimler eliyle yapılamayacağı, bu işin 1980'den

⁶⁷ Francis J.C. AMOS, a.g.e., ss.130-133

itibaren özel kesime geçtiği; bu nedenle de Mahalli İdareler'in bu konudaki harcamalarına yönelik mahalli idare birimlerine verilen yardımların ortadan kalktığı görülür.⁶⁸ Bir anlamda 1942'deki *Beveridge Report*'da belirtilen şartlarda, partiler arası *consensus*'la 'sosyal devlet' te devletin merkezi bir rol üstlelendiği düşüncesi son bulmuştur. Çünkü, 1979 genel seçimlerinden sonra, *Conservative* iktidarı, sosyal demokrasinin siyasi ve fikri temellerini ortadan kaldırarak, büyük ölçüde devletin rolüne son verdi.⁶⁹

1983'de Hükümet *Competitive Tendering* (Mahalli Hizmetlerin Rekabet Yoluyla Sunulması) uygulamasını, Milli Sağlık Hizmetleri'n'i de kapsayacak şekilde genişletti. Bunun neticesinde de sağlık hizmetlerinin yapıldığı yerlerde kullanılan malzeme, konutlar ve bunların temizliği ile sağlık hizmetlerinde kullanılan malzemelerinde üretilmesine yönelik hizmetlerin

⁶⁸ J.A.CHADLER, *Local Government Under the Thatcher Governments*, PAVIC 1988, London, ss. 43-44 ve Stephen J.BAILEY, a.g.e., ss.16

⁶⁹ B. HUDSON, " Social Policy and the New Right-the Strange Case of the Community Care White Paper", Local Government Studies: Nov./Dec. 1990, ss.15-34

toplam değerinin % 68 lik bir oranı özel kesime ihale edilmistir.⁷⁰

Bu uygulama, bu servis birim İdaresi'nin başına, iş çevresinden (Özel Sektörden) birisinin atanmasını da kapsayacak şekilde, özelleştirilmesine kadar ileri gittmiştir. Bunların arkasında yatan güdü ise, İktidar Partisi'nin Kamu Sektöründe, verimliliği geliştirmeye karar vermiş olmasıdır. İktidar Partisi, bu düşüncesini, sağlık kesimi için 'hastalara en iyi hizmetin sunulmasında kaynakların en iyi şekilde kullanılması ile uğraştıklarını' ifade ederek belirtiyordu.⁷¹

Kabul etmek gerekir ki, sosyal güvenlik sistemi ve bu sistemin uygulaması yerindedir. Halkın büyük bir kısmı, sunulan hizmetlerden

⁷⁰ K. WALSH, a.g.e., s.36-37

⁷¹ W.RANADE, S. HAYWOOD, "Privatizing from within: The National Healt Service under Thatcher' ,Local Government Studies: July/August 1989, s.29 'Getting the best out of resources in terms of maximizing the services to patients is... a fundemental challenge... for the Government. (1985 Annual Report on Health Services) (Hükümet için... temel bir mücadele...hastalara sunulacak en fazla hizmetin kaynaklardan en güzel şekilde elde etmektir.)

memnundur. Bu memnuniyet de devletin bu alandaki uygulamalarının yeterli olduğunun simgesidir.

Sađlık alanında özel řirketlerin bulunması, devlete dűřen yűkű hafifletmekte ve bir anlamda alternatifler sunarak rekabet etmektedir. Bu tűr özel řirket uygulamalarının var olmasının, devlete istenen vergiyi űdeyen fakat gerekli hizmeti karřılık olarak alamayan vatandaşların, ilgilileri bu konularda uyarmaları ačíısından bűyűk ehemmiyeti vardır. Ayrıca kamu sektűrű, kendiliđinden de bu kuruluřlara bakarak kendine çeki dűzen verebilir. Tabi, bu varsayımlarımızı özel sektűrűn bařarılı olduđunu kabul ederek ileri sűrűyoruz. Bilindiđi gibi, bu űlke'de her yıl bir çok özel řirket batmaktadır.

D. MAHALLİ İDARELERİN KAMU DűZENİ VE İNTİZAMI İLE İLGİLİ (POLİS) GűREVLERİ (LAW AND ORDER AND POLICE SERVICES)

Mahalli İdare Birimler'inin bu konuda yerine getirdikleri hizmetleri ű ana bařlık altında sıralamak műmkűndűr. Bunlar sırası ile, Polis Teřkilatı ile ilgili gűrevler, *Magestrates'*

*Court*⁷² (Sulh Mahkemeleri)'a dair görevler ve *Probation* (Gözetim) hizmetleri yerine getirilmektedirler.

Konumuzun içeriği açısından Mahkeme ve gözetim hizmetlerine kısaca değindikten sonra, asıl olarak polis teşkilatı ve bu birimin mahalli idare birimleri ile olan ilişkilerine değineceğiz. Tahmin edileceği gibi bu yapılırken de, polis teşkilatı ile ilgili diğer bilgilere ve

⁷² P.H. COLLIN, English law Dictionary, Peter Collin Publishing 1987, Great Britain. "Magistrates' court, (i) building where magistrates try cases; (ii) court presided over by magistrates. Magistrate, usually unpaid official who tries cases in a police court. The Magistrates' court hears cases of petty crime, adoption, affiliation, maintenance and violence in the home. (Bu mahkemeye bir Türkçe karşılık bulmak pek kolay gözüküyor. Çünkü bu mahkemeye benzer bir kuruluş Türkiye'de bulunmamaktadır. Yukarıdaki İngilizce tanımdan, bu mahkemenin bizde Sulh Mahkemesi karşılığı olabileceğini çıkarıyoruz. Fakat tam anlamı ile bu da değil. Çünkü, Sulh Mahkeme'sinin baktığı bütün davalara da bakmıyor. Bu Mahkeme Polis Teşkilatı içinde kuruluyor. Mahkemeye bakan yargıç, bir yargıç'tan ziyade bir uzmana daha yakın ve ücret almadan çalışan bir memur. Dava olarak, aile içi geçimsizliklere, çocuk edindirmelere, evlendirme ve basit suçlara bakmaktadır. Bundan böyle bu çalışmada Sulh Mahkemesi olarak kullanılacaktır.)

en son bu konuda yapılan düzenlemelerle ilgili yorumlara da yer verilerek konu tamamlanacaktır.

1. Sulh Mahkemeleri İle İlgili Görevler (Magistrates' Courts Services)

Bu Mahkemelerin varlığı, mahalli idarelerden daha evveldir (14 üncü yüz yıldan 19 ncu yüzyıla kadarki zaman diliminde, mahalli idarelerden bağımsız olarak hizmet sunmuşlardır). 1888'de, görevleri seçilmiş mahalli idarelere geçti. Bu teşkilatla mahalli idareler arasındaki ilişkileri şöyle sıralayabiliriz:

i. Mahalli idareler ve meclis üyeleri ile mahalli magistracy (yargıçlık görevi, yargıç) arasında görev ve organizasyon ilişkisi mevcuttur. Bu anlamda bu teşkilatın çalışmaları mahalli idarelerin sınırları içerisinde gerçekleştiril-mektedir. Mahalli idareler ticari şirketlere ve diğer benzeri kuruluşlara ruhsat verirken, mahkeme de alkollü içecekler satacak kuruluşlara ruhsat vermektedirler;

ii. İki birim arasında, mali ilişki bulunmaktadır. Bu teşkilatın harcamalarının %

20'si mahalli idare birimlerince karşılanmaktadır.⁷³

Bu mahkemelerin görevi, kısaca adalet sistemini verimli olarak idare etmektir. *England* ve *Galler*'de mahkemeler yıllık olarak iki milyon kadar suçla ilgili davaya bakmaktadırlar. Bunun yanında Mahkemenin, aile bölümü (evlenme ve boşanmalarla ilgili konuların karara bağlandığı) ile alkollü içecekler satacak ticari müesseseler ruhsat vermek için kurulmuş birimleri vardır.

Sulh Mahkemesi'nin hizmetleri, il, büyükşehir ilçe ve Londra ilçe mahalli idare birimlerince yerine getirilmektedir. Her mahalli yerleşim birimi, mahalli idare ile birlikte görevlerini yerine getirecek gelire sahip olup olmadıklarına karar vermek için başvurdukları *Magistrates' courts committe (MCC)*'ne sahiptirler. *Sulh Mahkemeleri Komisyonu* ise, ne bir mahalli idareyi temsil eden, ne de tüzel kişiliğe sahip bir organdır.⁷⁴

⁷³ J.W.RAINE, "The Public Services Contribution of the Local Government and the Magistrates' Courts Compared", Local Government Studies: September/October 1989, ss.39-54

⁷⁴ HMSO, a.g.e., s.104

2. Bakım ve Gözetim Görevleri (Probation Services)

Bakım ve gözetim hizmetleri county sınırları içinde ve *Büyükşehir Mahalli İdare Birimler*''inde yerine getirilmektedir. Mahalli İdareler'in doğrudan bu hizmetleri yerine getiren *probation committee* (bakım ve gözetim komitesi) üzerinde bir denetimleri bulunmamaktadır. Fakat, bütçeleri üzerinde danışmanlık görevleri bulunmaktadır. Bunun yanında mahalli idare birimini temsilen (mahalli idare biriminden) bir temsilci bu komitede yer almaktadır.

Bu görev, mahkemelere temel olarak mahkumiyetle ilgili karara yardımcı olacak, tavsiye ve bilgi sağlamak; suçlunun idaresini planlamak ve yerine getirmek; mahkemenin, hapisane hizmetleri, suçlunun kanuni olarak gözetim altında tutulması şartı ile salıverilmesi ile ilgili düzenlemelerinin gereklerini yerine getirmek; kanuna göre suçlu ve davacı için barınak, gözetimde kalacaklara yurt veya başka tür konut ve kefaletle ilgili hizmetleri yerine getirmek; toplumda mağdurun desteklenmesi ve

suçların önlenmesi için gerekli hizmetleri yerine getirmek; olarak sayılabilir.

Hem mahalli idare, hem de merkezi idare tarafından yerine getirilen yukarıda sayılan (*probation service*) hizmetler, toplam 55 adettir. Bu hizmetlerin her biri, tüzel kişiliğe sahip *probation committee*'sine sunulmaktadır. Bu kuruluştaki çalışan görevliler ve kişilerin finansı, mahalli idarelerce merkezi idarenin yardımları ile yerine getirilmektedir. Kuruluş görevlerini, *Powers of Criminal Courts Act 1973* (Ceza Mahkemelerinin Görevleri Kanunu)'a göre sürdürmektedir.⁷⁵

3. Polis Teşkilatı İle İlgili Görevleri

İngiliz siyasetinin en açık sırlı uygulaması, mahalli idarelerin polis üzerindeki kontrolleridir. Mahalli İdareler'in *law and order* (kamu düzen ve intizamı) üzerindeki kontrolleri 18 nci yüzyılda *parish* mahalli idare biriminde vardı. Kırsal kesimdeki *law and order* hizmetlerini yürüten *JPs* (*justice of peace*, sulh

⁷⁵ HMSO, a.g.e., s.102-103

hakimi) ve *lord lieutenants* (polis müdürleri)'nin çalışmaları, *Home Office* (İçişleri Bakanlığı) tarafından koordine ediliyordu. 1888'de seçilmiş *county council* mahalli idare birimlerinin ortaya çıkması ile, seçilmişlerin polis hizmetlerini doğrudan ele alması tavsiye edilmemişti. Seçimle tesbit edilmemiş *JPs*'lerin kontrolü, yarısı seçilmiş mahalli meclis üyelerinden diğer yarısı da *JPs*'lerden oluşan, beraberce mahalli idarenin polis gücünü idare edecek *joint committee* (polis idareleri)'nin oluşumu ile başladı. Bu gelişmeyi 1919 *The Police Act*'ın *Home Secretary* (İçişleri Bakanı)'ne, polisin idaresine dair tüzük ve yönetmelik çıkarma yetkisi vermesi izledi.

Uygulamada devam edilen bu polis komitelerinin yarısı hükümet tarafından atanan şahıslardan, diğer yarısı da *county councillors* (Mahalli İdare Meclis Üyeleri)'dan oluşmaktadır. Bu kişilerin görevi, polis hizmetlerinin yerine getirilmesi için konut ve diğer kaynakları temin etmektir.⁷⁶

Güvenlik, herkesin sorumluluğunu gerektiren ortak bir görevdir. Bunun temininde, fertlerin, ailelerin, özel organizasyonların ve polisin birlikte çalışmaları gereklidir. Mahalli

⁷⁶ J. A. CHADLER, a.g.e., ss.47-48

İdareler'in hepsi, bu anlamda anahtar rolü oynayan, vatandaşların kendilerini veya başkalarının mülklerini tehlikeye atmadan kanuni amaçlara inandırarak hizmetler sunmaktadırlar. Polis hizmetleri, mahalli idarelerin güvenlikle ilgili yerine getirdikleri hizmetlerin bir parçasıdır. Mahalli idarelerin işçileri bu teşkilatta çalışmamaktadırlar, bu anlamda polis hizmeti, mahalli idarelerin görevi değildir; fakat bu hizmetler, mahalli idarelerin harcamalarında önemli yer tutmaktadırlar.⁷⁷

Polis teşkilatları mahalli olarak yerleştirilmiştir. Buna ek olarak farklı düzenlemelerin uygulandığı, 38 adet metropolitan polis teşkilatlarını da sayabiliriz. Kanun (Police Act 1964)'na göre polis teşkilatı, üç kısımdan (tripartite) teşekkül etmektedir. Bunlar: *Home Secretary* (İçişleri Bakan(lığı)), *Police authorities* (Polis İdareleri) ve *Chief Constable* (Emniyet Müdür(ü)lüğü)-'dür. *Chief Constable* birimi, polisin mahalli idare sınırları içerisinde idaresinden ve kontrolünden; *police authorities*, güvenlik için yeterli ve etkin bir polis gücünün bakımından ve *Home Secretary* ise, polisin verimliliğini arttırmak için terfi ve

⁷⁷ "Fire and Police-Local or Regional Services?" Local

Government Studies 1993, ss.57-73

diğer konulardan sorumludurlar.⁷⁸ Bunlara ek olark polislerin maaşlarına ve diğer harcamalarına kaynak bulmak; ülke geneli için politikalar üretmek; idarelerin sayısını tesbit etmek; Kraliçe adına *Her Majesty's Inspectorate of Constabulary* adıyla anılan denetçilerle, mahalli düzeydeki polis hizmetlerinin öncelikle milli olmasını ve standartlara uygunluğunun denetimini sağlamak; olarak sayılabilir. *Police Authority*'sinin kendi alanında yeterli ve verimli bir polis gücü oluşturmaları, *Home Secretary*'nin resmi izinine (*approval*) tâbidir, bu izni onaylamak da Bakanlığın görevi olarak sayılabilir. Bu yapı, 1964 tarihli Kanun (*Police Act 1964*) ürünüdür. Bu Kanun'la, bu üçlü birimden hiçbirisi diğerinin aleyhine olacak şekilde tam bir denetim kazanarak, teşkilatı kendi istek ve arzusu yönünde kullanması engellenmek istenmiştir.⁷⁹

Tarihi olarak *English, Welsh* ve *Scottish* polis güçleri bir merkezi idarenin kontrolündeki milli teşkilattan ziyade, mahalli birim gibi gelişmiştir. *Home Secretary* hiç bir şekilde bütün bir ülkenin polis ve adalet hizmetlerinin bakanı olmamıştır. Buna karşılık, *Mahalli chief*

⁷⁸ HMSO, a.g.e., s.101

⁷⁹ J. STEWARD, STOKER, *The Future role*, a.g.e., s.213

police officer (polis müdürü/amiri), polisin yönetimi ve kontrolünde dikkate değer bir otonomi yaşamaktadır.⁸⁰ Fakat, uygulamadaki gerçek, bu arzu ile paralellik arzetmemek-tedir. Zira, zaman zaman polisin çalışmalarına (*operation*) ve kullanılmasına karışmak *Home Office* (İçişleri Bakanlığı) ve *chief constable* (emniyet müdürü) tarafından iyiniyetle karşılanmaktadır. 1989'da *Derbyshire County council* tarafından bir memurun *Deputy chief Constable* rütbesinden *chief Constable* rütbesine atanması önerisi, memurun daha yüksek rütbeye atanacaklar listesine alınmadığı için Bakanlıkça veto edildi. Mahalli İdareler'in tamamen desteklediği 1984'deki "maden" grevlerini önlemeye çalışan polisin kullanılmasına mahalli idarelerce engel olunamadı. Gerçekten, bu da gösterdi ki (*county sınırları içindeki gösterileri engellemek için polisin koordinasyonu*) polis hizmetlerinin kontrolü tamamen merkezi hükümetçe yerine getirilmektedir.⁸¹ Yani uygulamada, merkez ağırlıklı bir görüntü mevcuttur.

İngiltere (*England*) 'de her bir *provincial* (bölge) için bir polis idaresi vardır. Polis idarelerinin üyelerinin üçte ikisi, seçilmiş

⁸⁰ J. STEWARD, STOKER, a.g.e., ss.213-215

⁸¹ J. A. CHADLER, a.g.e., ss.47-48

mahalli *councillor*, üçte biri ise *magistrate JPs*'lerden oluşmaktadır. Genellikle Londra'nın dışında kalan her bir *county*'nin ayrı bir polis gücü vardır; tek bir *county*'deki polis idarelerine *county council* komiteleri denir. Bunların yanında sayıları altıyı bulan, iki ya da daha fazla *county*'de hizmet veren, *combined* (Birleşik) polis idareleri de mevcuttur.

Joint (Ortak) polis idareleri, 1985 tarihli Kanun (*Local Government Act 1985*)'la kurulmuştur. Çünkü, 1986 yılında *metropolitan county council*'ler ortadan kaldırılmıştır. Bu idarelerin yürürlükten kaldırılması, *district councillors*'ının ifade ettiklerine göre, tamamen yerinde bir karardır. Fakat bunun yerine konan *Joint Board* sisteminden memnun olmayanlar da bulunmaktadır. Bunlardan birisi olan bir mahalli idare meclis üyesi 'bu sistemin tamamen anlamsız' olduğunu ifade ediyordu.⁸² Bu fikir,

⁸² B. LOVEDAY, "Joint Boards and the Local Accountability of Police in the Metropolitan Areas" Local Government Studies: March/April 1990, ss.37-53, 'The Joint Board structure was a completely nonsense. It was imposible to do or accomplish with a Joint Board.' (Karma Mahalli İdare Meclisleri'nin yapısı tmamen anlamsız. Bu meclislerle bir şey yapmak ya da bitirmek mümkün değil.)

Joint Board'da görevli *district* meclis üyelerince paylaşılmamıştır.

Polis idareleri, hizmet verdikleri alanlarda özellikle sivil servis ve itfaiye servisleriyle *Crown Court*⁸³ ve *Magistrate*'le yakın ilişki içerisindedirler. Bunun yanında diğer komşu polis idareleri ile de aralarında yarı resmi ilişki mevcuttur.

Polis idarelerinin temel amaçları 1964 tarihli Kanunla kendilerine verilmiş yasal görevleri, uygun ve verimli bir şekilde yerine getirmektir. Polis idaresi, resmi olarak mahalli seçmenlerin değerlendirmelerine tabidir. Polislerin temel amaçlarına ulaşmaları için terfi etmeleri gerekmektedir. Terfileri esnasında ilgili birimler, mahalli seçmenlerin memur hakkındaki düşüncelerine başvurmaktadırlar.

Polis hizmetlerinin harcamalarının % 51'i *Home Office* tarafından özel yardımdan karşılanır;

⁸³ P. H. COLLIN, age., 'Crown Court, court, above the level of the magistrates' courts, which has centres all over England and Wales and which hears criminal cases. (Kraliyet mahkemesi, sulh mahkeme'lerinin, hiyerarşik olarak, üzerinde ve England ve Galler'de ceza kuğusturmalarına bakmaktadır.)

geri kalanı ise *Revenue Support Grant* adlı mahalli idarelere verilen bütçeden karşılanmaktadır (*Metropolitan Police* % 52 oranında özel yardım almaktadır). 1990/91 yılları için polis idarelerinin harcamaları £4.5 milyar, bunun £1.3 milyarı *Metropolitan Police*'e, £1 milyarı altı adet (diğer alt birimlere *Metropolitan*) idarelerine ve £2.2 milyarı da county polis idareleriyle *City of London* polis idaresine harcanmıştır.⁸⁴

1939'da polis teşkilatı şimdikine göre daha az sayıda kişi istihdam ediyor, *England* ve *Wales*'de toplam 65846 kişi çalışıyordu. 1989'da ise bu miktar 126110 polis ve daha önceleri polis tarafından yerine getirilen bir çok önemli hizmeti yerine getiren 45000 sivil memur (bunların 5000 kadarı trafik polisidir, fakat sivil memur)'dan oluşmaktadır.⁸⁵

Son yıllarda polisin çalışması ve kontrolü, halkın ilgisini çekmeye başladı. Polis bir anlamda, toplumda artan olay ve suçlardan dolayı baskı altına alındı. Çünkü, son bir kaç yılda

⁸⁴ HMSO., a.g.e., ss.101-103

⁸⁵ K.A.L.PARKER, "The Police Services After The War: Structure and Administration", Public Administration Vol.68 Winter 1990 ss.453-475

afyon (drug) kaçakçılığı, evrak sahtekarlığı (fraud), terörizm ve organize suçlar (organised crime) gibi ülke düzeyinde ve uluslararası düzeyde polisi ilgilendiren suçlarda artma görüldü. Bütün bunlar polisin etkin ve verimli olarak hizmet vermesini bekleyen halkın, polisten beklentilerini arttırdı.

Genişçe olan yeni kanun, özellikle ilgili Kanun (Police and Criminal Evidence Act 1984) operasyonel çalışmalarda önemli derecede etkili oldu. Polis, kamuoyunun düşüncesini değiştirmek konusunda çok hassaslastı; çünkü olayları ve suçları önlemek konusunda gücünü kullanmak için kamuoyunun desteğine ihtiyacı vardır. Bu nedenle polis teşkilatları vatandaşlara plan ve programları ile ilgili bilgiler vermektedir. Chief Constable'lar şimdi halk değerlendirmeleri (public consultation) ile, polis idarelerinin anlaşmaları (agreement)'dan sonra yıllık politikalarını ve öncelikle istediklerini açıklıyorlar.

Toplum ve polis arasında, karşılıklı birbirlerini kabul ediş artmaktadır. Bu, mevcut polis idarelerinin yapısını geliştirmekte ve polis hizmetlerinin etkili olmasını sağlamaktadır. Günümüzde, artık polis teşkilatının yeniden ele alınarak organize edilmesi gerektiği

vurgulanmaktadır. Bunun elbette değişik sebepleri mevcuttur.⁸⁶ Konumuz, polis hizmetlerinin mahalli idareleri ilgilendiren yönü olduğu için bu tartışmalara girmek istemiyoruz.

E. MAHALLİ HİZMETLERİN ÖZELLEŞTİRİLMESİ

Mahalli hizmetlerden bazılarının özelleştirilmesi İngiltere'de gerçekleşmiştir. Her ne kadar bu konu, mahalli idare birimlerinin hizmetlerinden biri değilse de, hizmetlerle alakalı olduğu için bu konunun da incelenmesi gerektiğini düşündük. Bu yolla, kimi tartışmalara açıklık getirmeye çalıştık. Çünkü özelleştirme, kamu sektörünü küçültmek için baş vurulacak sadece biricik yol olarak görülmektedir.

Bu başlık altında, sadece *compusory competitive tendering* (Hizmetlerin Rakabet Yolu ile Özel Şirketlere İhale edilmesi sistemine verilen addır. Bundan sonra, *Hizmetlerin İhalesi*

⁸⁶ K.A.L.PARKER, "The Police Services After The War: Structure and Administration", Public Administration Vol.68 Winter 1990 ss.453-475 ve D. REGAN Local Government Versus the Police, 1991, London, ss.52-56

deyimi kullanılacaktır.) ele alınacaktır. Çünkü, bu metodla mahalli idarelerin, mahalli sakinlere sundukları hizmetlerin doğrudan özel teşebbüs eliyle yerine getirilmesi amaçlanmaktadır. Yani bir anlamda mahalli idarelerin varlık sebeplerinden biri olan mahalli sorumluluk ve mahalli hizmetleri tesbit ve tarif edebilme özellikleri, özel şirketlere geçmektedir.

Tahminimiz, bu sebeplerden olsa gerektir ki, bu konu akademisyenler ve diğer uzmanlarca çok tartışılmakta ve tartışılmaya da devam edilecektir.

Hizmetlerin İhalesi, hem ulusal hem de mahalli alanda gelişmektedir. Mahalli seviyede, ilk *Southend* mahalli idare birimi, çöplerin toplatılması ve sokak ve caddelerin temizletilmesini ihale yolu ile özel bir şirkete verdi. Ulusal alanda ise 1980 tarihli Mahalli İdare Planlama ve Toprak Kanunu kanunuyla piyasa disiplini, mahalli idareler'in *direct labour organisations (DLOs)* (işçi teşkilatları)'nda uygulamaya kondu. Buna göre bu teşkilatlar için sermayenin % 5'lik kısmı istenebilir, harcanabilir. Ek olarak, bu teşkilatlardan belirli oranda da iş istenmektedir.

Merkezi idare, bu arada mahalli idareler arasında çok fazla miktarda rekabeti zorlayan işler çıkardı. Bunların neticesinde de *DLOs*'lerde % 22.5 oranında indirim görüldü ki, bu 156606 olan toplam işçi sayısını 121381'e ve £1.8 milyon olan çıktı miktarını da £1.5 milyona 1980-85 seneleri arasında indirdi.

1985 tarihli hükümetin yayınladığı *consultative paper* (danışma raporu), mahalli idarelerin bir çok hizmetlerinde *CCT* usulünün uygulanmasının zorunlu hale getirilmesini istiyordu. Konu ile ilgili mevzuat 1986-7 senesindeki Parlamento'nun çalışma döneminde çıkarılacaktı; fakat 1987 yılında genel seçimlerin erkene alınmasından dolayı seçimden sonraya bırakıldı. Daha sonra da *Hizmetlerin İhalesi* raporda belirtildiği üzere yasalaştı.⁸⁷

1988 tarihli, Mahalli Hükümet Kanunu ile Mahalli birimlerin zorunlu olarak rekabet usulü ile hizmet vermelerini öngören, bunun yanında Mahalli birimlerdeki çalışanların ihtiyaç ölçüsünde olmasını, ekonomik olarak zorlayan bir uygulama yürürlüğe girdi. Bu *Hizmetlerin İhalesi*

⁸⁷ Gerry STOKER, *The Politics of Local Government*, Macmillan, 1991, s.205-229

bir anlamda, 1980 tarihli, Kanun ile ilk olarak konutların korunması ve bakımı (*housing maintenance*) ve karayolu çalışmaları alanında, (*highways work*) yürürlüğe konan özelleştirme (*privatisation*) programının devamı olarak görülmektedir.

Yeni Kanun'la *Hizmetlerin İhalesi* sistemi şekli mahalli birimlerde, bu birimlerin temel olarak yerine getirdikleri hizmet birimini (başlangıçta yedi adet) kapsayacak şekilde RUH uygulamaları kabul edildi.

Bu hizmetler: *refuse collection* (çöplerin toplanması), *street cleansing and cleaning*, (cadde ve yolların temizlenmesi) *ground maintenance* (altyapı hizmetleri), *vehicle maintenance* (araç hizmetleri, mahalli idareler, mahalli sınırları içerisindeki sakinlerce kullanılan araçların senelik muayenelerini yapmakla yükümlü idiler ve her sene, aracı olanlar bu testi yaptırtmak zorundadır. Aksi takdirde Yol Vergisi Pulu'nu alamaz ve aracı trafiğe çıkaramazlar) *management of sports and leisure facilities* (spor ve diğer şenlik ve etkinliklerin yönetimi).

Kanun, sendikalara üyeliğin yoğun olduğu alanlardaki sendikaların gücünün azaltılması, kamu harcamalarının (mahalli idarelerin harcamalarının) azaltılması, kamu sektörünün küçültülmesi amaçlarına yönelik düzenlemeleri de içeriyordu.⁸⁸

1992 tarihli Mahalli İdare Kanunu, mahalli idareler tarafından yerine getirilen başka servisleri de içine alacak şekilde *Hizmetlerin İhalesi* alanını genişletti. Yeni uygulama, profesyonel memurlarca yerine getirilen maliye, bilgisayar, mimarlık, kütüphane ve inşaat servislerini kapsamaktadır.⁸⁹

⁸⁸ Deorah FOSTER, ''Industrial Relations in Local Government: The Impact of Privatisation'' Political Quarley , 1992, ss. 49-60.

⁸⁹ David CHAUNDY, Matthew UTTTLEY, 'The Economics of Compulsory Competitive Tendering: issues, Evidence and the Case of Municipal Refuse Collection', Public Policy and Administration, Vol.8, No.2, 1993, ss. 25-41

Bu genişlemeyi 1992 Aralık ayında yapılan araştırma desteklemektedir: Mahalli İdareler, % 69 oranında CCT uygulamalarından kâr etmişlerdir. Bunun % 54,1'i konutların temizletilmesine yönelik hizmetler; % 91,6'sı okullarda yapılan temizlik ve diğer hizmetlerden oluşuyordu.

Bu kanunla, uygulamaya konan ve mahalli hizmetlerin mahalli idareler tarafından serbest piyasa şartlarına uygun olarak çalışan şirketlere ihale edilişini öngören bu uygulama, hem destek hem de geniş oranda eleştiri almıştır. Taraftar olanların temel düşünceleri, mahalli idareler bu tür hizmetlere harcayacağı gelirlerini, bu yolla ayırmakta (ihale edilen hizmetlerin parasını mahalli idareler ödemektedirler) ve kontrol etmektedirler. Bu hizmetler daha ucuza ve daha kaliteli olarak sunulmaktadır. **Tablo-2'**de çöplerin ve diğer atıkların toplanmasına ilişkin tasarruf yer almaktadır.⁹⁰ Tablo'ya göre özel keime verilen kimi hizmetlerde gerçekten anlamlı bir tasarruf sağlanmıştır. Bu da bu uygulamanın faydalı olduğunun habercisidir.

⁹⁰ a.g.d. s. 30

TABLO-2 ÇÖPLERİN TOPLANMASINA İLİŞKİN BRÜT
TASARRUF

Mahalli idareler	Hizmetin değişen (%) masrafı
1	44.95
2	35.66
3	35.32
4	31.90
5	26.42
6	24.85
7	22.84
8	21.71
9	18.78
10	15.52
11	13.48
12	9.86
13	7.41
14	-0.31

Not: Pozitif olan değerler azalmayı göstermektedir.

Elde edilen tasarrufun yanında, bu sistemde mahalli idareler piyasa disiplini öğrenmekte ve iç yönetimlerinde de bu edindikleri tecrübeleri uygulamaktadırlar. Hükümetin ifade ettiği, "Mahalli idareler hizmetlerin sunulmasında değil, hizmetlerin güvenli ve sağlıklı bir şekilde sunulmasında yetki sahibi olmalılar." düşüncesi bu yolla gerçekleşmiş olmaktadır. Zira mahalli idarelerde görevli profesyonel memurlar, bu hizmetlerin sunulmasını gözetlemektedirler ve başarısız olan şirketle sözleşme yenilenmemektedir.⁹¹

⁹¹ Adam Smith Institute ve Micheael Foryth, Christopher Chope
(Conservative Party milletvekilleri)

Eleştirenler ise, genellikle mahalli idarelerin yetkilerinin elinden alındığı, bu yolla daha fazla merkezi idarece kontrol edilerek mahalli sakinlere yeterli derecede yardım edemediklerini ve bunun ise evrensel mahalli idare ilkelerine ters olduğunu ifade etmektedirler.⁹² Bunlara ek olarak da rekabet uygulaması hükümetin bir çok politikalarının yürürlüğe konması için de gerekli idi.

Bu yolla hükümet, özel sektöre daha fazla iş imkanı temin ediyor, mahalli idarelerde ve kamu sektöründeki sendikaların da güçlerini azaltıyordu. Konu değişken, yani belirli kural ve esasları kesinleştirilmemiştir: Devlet Bakanı listeye, bu usülle mahalli idare birimlerince yerine getirilecek hizmetlere yenilerini ilave edebiliyor ya da ihale şartlarını değiştirebiliyor.⁹³

Mahalli idarelerin hizmetlerinin sunulmasında özel kesime imkan verilmesi olumlu

⁹² Fabian Society ve Muhalefet Partisi (Labour Party) ileri gelenlerinin yazılı ve sözlü açıklamaları

⁹³ John Steward, Gerry STOKER, The Future Of Local Government, "Kiron WALSH, 'Competition and Service in Local Government' , Macmillan, London 1990, s.30-54

karşılanabilecek bir uygulamadır. Mahalli idareler, bu .metodu tatbik etmeye başladıktan sonra, bazılarının sandığı gibi, merkezileşmemekte, özerklikleri de pek zedelenmemektedir. Uygulanan sadece maliyet ve hizmetlerin verimli şekilde sunulması hesabıdır. Yapılan tahliller göstermiştir ki, bu yolla sunulan hizmetler daha ucuz ve sağlıklı olmaktadır.

Fakat, unutulmaması gereken bir nokta da bu yolun, her zaman ve her yerde geçerli olamayacağıdır. Zira her zaman, bu hizmetleri layıkı ile vatandaşa sunabilecek kalitede şirketleri bulmak zordur. Başka bir ifade ile, bu ülkede başarılı olmuş bu uygulamanın Türkiye ya da benzeri ekonomik şartlara sahip bir ülkede uygulanması aynı oranda başarılı olmayabilir. Kimileri, bu uygulamanın gelişmekte olan ülkelerde de uygulanmasını istiyorlarsa, o ülkenin sahip olduğu piyasa disiplini ve mevcut şirketlerin yapabilirliklerini iyi kontrol etmeleri gerekmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

MAHALLİ İDARELERİN MALİYESİ (GELİRLERİ)

I. TARİHİ GELİŞİMİ

Bu idare birimlerinin maliyesi, her zaman tartışmalara konu olmuş ve olmaktadır. Çünkü bu birimler, yüzyıllardan beri mali problemlerini kendi koydukları vergilerle çözmüşlerdir. Yirminci yüzyıla gelindiğinde, bu idare birimlerinin mali sistemine merkezi idarece karışılmaya başlanmıştır. Bu müdehalenin arkasında yatan gerçek ise, mahalli idare birimlerinin artık otonom birer idari birim değil, mevcut parlamentonun çıkardığı yasalar çerçevesinde, varlıklarını yasalara borçlu, mahalli nitelikli hizmetleri yerine getiren ve birçok hizmetleri yerine getirirken de merkezi idarenin denetim ve gözetimine tâbi; aynı zamanda da idari yapının bir parçası oldukları gerçeğinin ifade şekliydi.

Parlamento'nun mahalli birimleri, hem merkezi idareden aldıkları mali yardımların yerinde kullanılması, hem de mahalli birimlerin kendi

koydukları **rates** -a *unified local tax*- (mahalli idare birimlerinin kendi sınırları içerisinde bulunan konutların sahiplerinden alınan bir nevi vergi ki, emlak vergisi denilebilir) vergiler açısından denetleme yetkisi mevcuttur.

Mahalli birimlerin sahip oldukları emlak vergisi hakkı, ondokuzuncu yüzyılın sonunda ortaya çıkmıştır. Bu tarihten önce mahalli birimlerde değişik amaçlara yönelik vergi mevcuttu. Bunlar, **highway rates** (ulaşım vergileri), **improvement rates** (ıslah ve gelişim vergileri), **poor rates** (fakir vergileri), ve **school rates** (okul vergileri)'dir.

Ondokuzuncu asra kadar merkezi ve mahalli idareler arasında sorumluluklar açısından bir karmaşa vardı. Merkezi hükümetin dikkati, temel olarak **foreign policies** (hariciye ve uluslararası ilişkilerin düzenlenmesi) ve **defence** (savunma, ülkenin olası tehlikelere karşı korunması)'ya yöneltilmiş; buna karşılık mahalli hükümet ise devlet tarafından yerine getirilmesi gereken diğer hizmetleri yapmaya başlamıştır. Buna rağmen Parlamento göreceli olarak **domestic affair** (ülkenin içişleriyle) ilgilenmeye başlamış durumdadır.

1835 tarihine kadar düzenli olarak merkezi idareden mahalli idarelere **grants** (merkezi idare tarafından mahalli idarelere ve diğer merkezi idarenin alt birimlerine ayrılan yardım) yoktur. 1879'a kadar bile yardım'ın mahalli harcamalardaki oranı % 10'nu geçmemektedir. Parlamento, mahalli vergilerin hangi oranda konduğuyla bile ilgileniyordu; zira vergi'den elde edilen revenue (gelir toplamı) Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar her seneki **income tax** (gelir vergisi)'dan daha fazlaydı. Fakat, yine de mahalli idarelerin o zaman topladıkları vergilerin oranı düşüktü. Örnek olarak, 1870'de *England*'de mahalli idareler kişi başına £2 (Sterlin) harcamaktaydılar (yaklaşık olarak bugünkü değeri £105 dur), şimdi ise mahalli idare birimleri kişi başına £620 harcamaktadırlar.¹

Zamanla durum temel olarak, iki açıdan değişti. Birincisi, Parlamento, mahalli idarelerin yerine getirdikleri hizmetlerin gereğine uygun olarak, bütün ülkede yerine getirilmesiyle ilgilenmeye başladı. İkinci olarak da Hükümet, işsizler ve diğer benzer gruplara kendiliğinden yardım etmeye,

¹ D.RAWLINSON, B. TANNER, *Financial Management in the 90s*, Longman 1990, Essex, s.84

başladı. Dolayısıyla bu iki güçlü organın mahalli birimlere ait hizmetlerle ilgilenmesi, mahalli idare birimlerini daha dikkatli olarak vazifelerini yerine getirmeye zorlarken; aynı zamanda da kimi görevlerinin doğal olarak merkezi idareye geçmesine sebep oluyordu.

Merkezi idare, göreceli olarak mahalli idarelerin *Poor Law*'dan kaynaklanan sorumluluklarını üstlenmesine rağmen yirminci yüzyılın ilk yarısında mahalli hükümetin harcamaları düzenli olarak artma göstermiştir. Bu yükselme, mahalli *ratepayer* (emlak vergisi mükellefi)'den değil, merkezi idare *grants*'ının arttırılması ile karşılanmıştır.

1975 yılında *Labour Party* (İşçi Partisi, şu anda iki büyük partiden birisi ve ülkedeki solu temsil etmektedir)'nin mahalli idarelerden sorumlu Bakanı bu birimlerin mevcut harcamalarının önemli oranda ***International Monetary Fund*** (*I.M.F.*) ve İşçi Partisi Hükümeti'nin istekleri doğrultusunda azaltmak durumunda olduğunu beyan etmiştir. Fakat 1978/79'dan itibaren mevcut harcamalar tekrar artmaya başlamıştır. Hükümeti 1979'da kuran Muhafazakar Parti'nin yüzyüze olduğu durum bu

birimlerin harcamalarının artmaya tekrar başladığı dönemdir.

II. MAHALLİ İDARELER VE EKONOMİ POLİTİKASI

A. 1979' A KADARKİ DÖNEM

Günümüzde modern devletlerde, ülkenin ekonomi politikalarından hükümetler sorumludurlar. Bu nedenle hükümetler, mahalli nitelikli idarelerin harcamalarını, borçlanmalarını ve mahalli düzeydeki vergilendirmelerini kontrol etmek zorundadırlar. Mahalli idarelerin hali hazırdaki harcamaları, ister mahalli isterse milli vergilerden karşılansın, ekonomideki vergi yükünü, kamu ile özel sektör arasındaki çıktıları etkilemektedir. Bunun yaşanmış örneği, 1979'da Hükümetin ekonomik gelişmeyi rayına oturttturtaması ve enflasyonu düşüremediğinden dolayı suçlanmasıdır; hatta iktidarı kaybetmesidir. Faiz oranlarına daha kolay müdahale etmek için kamu harcamalarının azaltılması, mahalli vergilerin maddi olarak genişlemesinin kontrol edilmesi zorunluydu. Mahalli idarelerin yüksek oranlı borçlanmaları, Hükümetin amaçlarına ulaşması için aşılması gereken zor engellerdendi.

Bunun yanında Hükümet, kamu birimlerinin sayısını azaltmak ve böylece de vergilendirmenin çeşidini azaltarak, firmalar ve fertlere hangi tür mal ve hizmetleri satmaları gerektiği konusunda daha fazla imkan sağlamayı planlıyordu.

1979/80'e kadar İngiltere'de mahalli idarelerin harcamaları toplam kamu harcamalarının % 28 ini oluşturuyordu. Tahmin edileceği gibi mahalli idareler, harcamalarının çoğunu vergilerden ziyade borçlanmalardan temin ediyorlar. 1984/85 yılında toplam *public sector borrowing requirement* (Kamu Sektörü Borçlanma Şartları)'ın toplamı £10.2 milyar Sterlindir. Bunun £2.4 milyarı mahalli idarelerce yapılmıştır. Başarı sağlanabilmesi için bu yolun da merkezi idarece kontrol altına alınması gerekiyordu ki, hükümet bu harcama seviyesinde faizleri kapatma kararı aldı.

B. 1980 SONRASı DÖNEM

Muhafazakar Parti'nin iktidara geldiği 1979'dan itibaren hükümetin mahalli idarelerin harcamalarına ilişkin düşünceleri üç ana bölüme ayrılabilir.

i. Mahalli idarelerin harcamalarının içeriğine bütçenin imkanları düzeyinde bakmak. 1981-82'de *block grant* (mahalli idarelerin harcamalarına yönelik yeni bir dağıtım metodu) kabul edildi. Aynı zamanda borçlanmalardan ziyade *capital spending* (sermaye harcamaları)'i kontrol eden yeni bir sistem de yürürlüğe girdi. Hükümet *supplementary rates* (Ek vergi) adı verilen ve sene başında konup daha sonra aynı yıl içinde arttırılabilen bir vergi türünü ortadan kaldırdı.

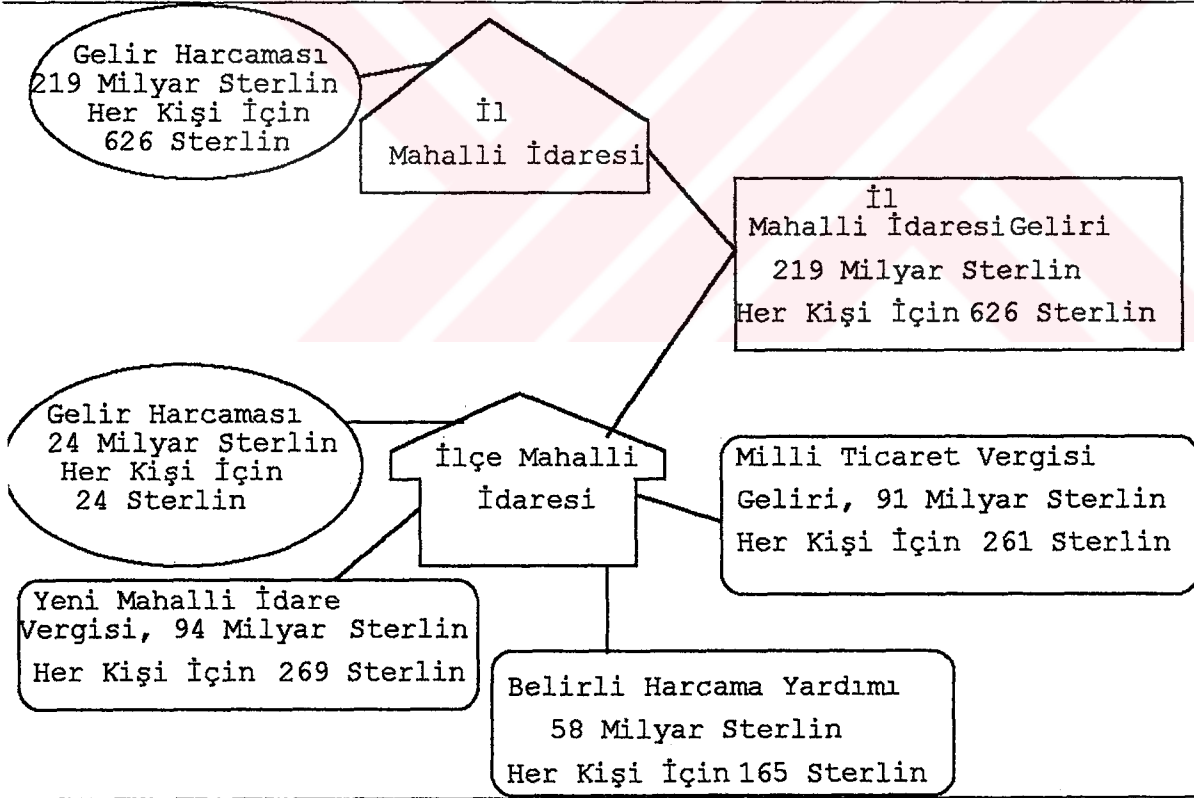
ii. İdarelerin hizmetlerini daha verimli olarak yerine getirmeleri ve mümkün olan yerlerde özel sektör rekabetine imkan verilmesini teşvik etmek için Hükümet, *England* ve Galler'de *Audit Commission* (Maliye Hesap Komisyonların)'ı kurdu. Bu kuruluşların amacı, bulundukları yerlerdeki mahalli idarelere paranın değerlendirilmesi hakkında bilgi vermektir. Bunun yanında mahalli idarelerin işçi teşkilatlarını nasıl idare edecekleri hakkında da yeni prensipler ortaya koydu ki, bu önemli anlaşmalar için teklif verme usulünü de içeriyordu.

iii. Mahalli idarelerin üzerindeki teferruatlı denetimleri azaltmak. *Local Government Planning and*

Land Act 1980 (Mahalli idare Planlama ve Toprak Kanunu) ile mahalli idarelerin daha çok emlakla ilgili detaylara ilişkin denetimleri büyük ölçüde azaltıldı.²

Yeni sistemi sanırız **Tablo-9**'daki gibi bir şekilde göstermek yerinde olacaktır. Bu yolla, hem gelirleri, hem de Mahalli İdare Birimleri'nden hangilerinin hangi gelirlere muhatap oldukları daha kolay anlaşılacaktır.

TABLO-9 MAHALLİ İDARELERİN YENİ MALİ SİSTEMİ

² Paying for Local Government, Cmnd. 9714, London 1986, s.11-37

Tablo'da yer alan veriler mahalli idarelerin gelir kalemlerini oluşturmaktadır. Bunlara göre gelirlerin büyük bir kısmını, gelir harcamaları olarak dilimize çevirdiğimiz **Revenu Spending** gelirleri oluşturmaktadır. Bunun anlamı, merkezi idare mahalli idare birimlerinden il'e bu yardımı o il mahalli idarelerinin bütçelerine koydukları belirli harcamaları için kullanılmak üzere vermektedir. Bu yardım o mahalli idare birimindeki kişi sayısına bağlı olarak ödenmektedir.

Diğer gelirlerden yeni mahalli idare vergisi ile milli ticaret vergisini mahalli idare birimi tarafında toplamaktadır. Belirli harcama yardımı ise kimi özel görevler için mahalli idarelere merkez tarafından ödenen bir yardım şeklidir.

Mahalli idareler temel olarak üç ayrı gelire sahiptirler. Bunlar *rates* (vergiler), *grants* (yardımlar) ve *borrowing* (borçlanma) dır. Ayrıca, götürdüğü hizmetlerden ve konut satışlarından elde ettiği gelirler de mahalli idare birimlerinin gelirlerine dahil edilebilir.

Geniş anlamda mahalli idarelerin harcamalarının % 20'si, mahalli hizmetlerin sunulmasından elde edilen gelirlerden karşılanmaktadır. Bu gelir, hizmetlerin sayısı ve sunulma yoğunluğuna göre ve mahalli idarelere göre farklılık arz etmektedir. Her mahalli idarenin sahip olduğu tarihi ve turistik varlıkları bile bu gelir miktarını etkilemektedir. Bu nedenle bu konuyu geniş olarak ele almak pek olası görünmemektedir.

Aşağıda, merkezi idarenin mahalli idarelere ayırdığı yardımları, mahalli idarelerin sınırları içerisindeki yaşayanlardan toplanan emlak ve diğer vergilerini (ayrı ayrı olarak) ve mahalli idarelerin borçlanmalarını, tarihi gelişimleri, yapılan değişiklikleri ve bu günkü uygulamaları

kapsayacak şekilde anlatmaya çalışacağız. Bunu yaparken de, takdir edileceği üzere, 1979'dan sonraki uygulamalara daha fazla değineceğiz.

Buna geçmeden evvel mahalli idarelerin harcamalarına ilişkin bazı bilgileri vererek, ele aldığımız konuların, bu harcamaların ne kadarını oluşturduğunu göstermek istiyoruz. Çünkü, mahalli idarelerin harcamaları ayrı bir konu olarak çalışmaya dahil edilmemiştir.

England'daki mahalli idarelerin 1989-90 senesinde harcamaları £34 milyar Sterlin civarındadır: Bunun % 41'i merkezi idarelerin yaptığı yardımlar'dan, geri kalanı ise % 59'i vergiler'den karşılanmıştır.³ Bunun dışında merkezi idarenin mahalli idarelere yaptığı ve 1995-96 yıllarına kadar yapmayı planladığı miktarı, toplam kamu harcamaları içerisindeki miktarını **Tablo-10**'da aşağıdaki gibi gösterebiliriz.

³ D. RAWLINSON, B. TANNER, a.g.e., s.83

TABLO-10 MERKEZİ İDARENİN MAHALLİ İDARELERE YARDIMLARI

Yardımların İlleri	1991-92 yılı (£milyar)	1992-93 yılı (£milyar)	1993-94 yılı (£milyar)	1994-95 yılı (£milyar)	1995-96 yılı (£milyar)
Genel Hizmetlere					
Genel Yardımlar	13.6	21.8	222.3	337.9	37.9
Ölçü Vergisi	14.3	14.0	113.2		
Genel Yardımlar	119.7	117.3	117.0	117.8	118.3
Yedileri Onama	44.4	44.6	44.2	44.2	44.2
Ölçü					
Yardımları	11.3	11.3	11.8	11.6	11.6
Ölçü. Kendi					
Yınları	111.0	110.0	111.1	110.0	110.8

Kaynak: HM Treasury, Financial Statement and Budget Report 1993-94, March 1993, s.73 (Tablo-10'da yer alan bilgilerin 1993-94'den sonrası tahmindir).

A. HÜKÜMET YARDIMLARI (CENTRAL GOVERNMENT GRANTS)

Hükümet yardımları ya da merkezi idare yardımları da diyebileceğimiz bu yardım türü, sayısız adlarla hükümet tarafından alt idari birimlere yapılan yardım olarak kısaca tanımlanabilir. Bu yardımlar, yapılan kuruluşa göre değişmektedir. Çünkü, kimi mahalli idare görevleri değişik Bakanlıklarla kordineli olarak yerine getirilmektedir. Bu nedenle, Merkezi idarenin

mahalli idare birimleri içerisinde yer alan alt kuruluşları diyebileceğimiz, kuruluşlar mevcuttur. Bir bakıma merkezi idare ve mahalli idare birimleri bu teşkilatlar vasıtası ile üzerlerine aldıkları görevleri sunmaktadır. Örnek olarak kara yollarının yapımı verilebilir. Mahalli idare birimi bu yolların yapılmasından sorumludur. Aynı zamanda Ulaştırma Bakanlığı da bu hizmetin sunulmasından sorumludur.

Merkezi hükümetin mahalli idarelere yaptığı yardımları, başka bir ifade ile ayırdığı ödenekleri baslıca iki tiptir. Bu yardımlardan ilkinin, *Block grant or general revenue support grant* (genel hizmetlere yönelik yardımlar denilebilir ki, bundan böyle *genel yardımlar* olarak kullanılacaktır.) olarak sayabiliriz ki, mahalli idarelere her hangi bir hizmet şartı aranmaksızın ödenen paralardan oluşur.

Yukarıda, Tablo III.1'de de görüldüğü üzere bu ödeneklerin yıllık toplamı yaklaşık olarak £48 milyar Sterlin tutmaktadır. Yıllık kamu harcamaları toplamının £ 211.4 milyar⁴ Sterlin olduğu bir ülkede

⁴ HM Treasury. Financial Statement and Budget Report 1993-94, March 1993, s.73

bu miktar, mahalli idare birimleri için, pek de az bir gelir sayılmamalıdır. Diğerleri ise *Specific grants*⁵ (Mahalli idarelerin belirli hizmetlerine yönelik hükümet yardımları denebilir ki, bundan sonra özel yardımlar olarak kullanılacaktır.) dır.

Merkezi idarenin mahalli idare birimlerine yardımları, genellikle mahalli idarelerin hizmetlerinden yararlanan belirli mahalli sakinlerden ziyade, geniş oranda insanların faydaları ile ilişkilendirilir. Mahalli idarelerin mali imkansızlıktan dolayı yerine getiremeyeceği hizmetler, mahalli idare birimleri arasında eşitsizliğe sebep olur; bu eşitsizlikleri önlemenin yolu da bu sistemin uygulanır olmasıdır.⁶

⁵ Specific Grant: paying a fixed sum to cover certain kinds of expenditure. (Belirli bir çeşit harcamayı karşılayacak miktarda yapılan tesbit edilmiş ödemedir.)

⁶ J.A KAY, M.A.KING, The British Tax System. Fifth Edition, Oxford University Press 1990, Oxford ss.143-147

1. Hükümet Yardımlarının Tarihi Gelişimi

Merkezi idarelerin mahalli idarelere yardım aktarmaları Batı'lı ülkelerin çoğunda ekonominin bir parçasıdır. İngiltere'nin mali ve mahalli idareler tarihinde de merkezi yardımlar devamlı ve hızlıca değişerek gelişen bir durum arz etmektedir. Bu tarihi gelişimin üç temel özelliği vardır.

Bunlar: Mahalli idarelerin zaman içerisinde görevlerinin artması, mahalli vergilerin yetersizliği ve mahalli idarelerin harcamalarının yerine getirdikleri hizmetlerin maliyetleri ile birlikte artmasıdır.

Ölçülebilir ve bilinen **yardımlar**, kimi hizmetlerin istenen standartlarda sunulması için ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısından itibaren mahalli idarelere, merkezi idare tarafından ödenmeye başlandı.

Özel yardımlar ilk 1825 tarihinde uygulamaya hapishane hizmetleri için kondu. Bunu, ondokuzuncu yüzyıl boyunca, şehirleri birbirine bağlayan yolların yapımına, polis hizmetlerine, mahalli

idarelerin konut yapımlarına, okul hizmetlerine ve diğer benzeri hizmetlere yönelik yardımlar izledi.

1888'de **Rate support grant**⁷ (mahalli idare emlak vergilerini destekleme tahsisi denebilir ki, bundan böyle vergi destekleme yardımı denilecek)'ın alt birimi olan genel yardım⁸ yasallık kazandı. 1929 tarihli Mahalli İdare Kanunu ile bu merkezi yardım sistemi yeniden düzenlendi ve vergi destekleme yardımı hem England, hem de Galler'de uygulanmaya başlandı. Bu düzenlemenin amacı, üretim sanayisindeki vergi oranları ile merkezi idare yardımlarının hedef alındığı hizmetlere yönelik

⁷ Rates Support grants: a grant paid by central government to aid local authority expenditure. It is made up of block grant and a grant to reduce the rates paid by domestic ratepayers. (Mahalli idarelerinin harcamalarına katkı sağlamak için merkezi idarece ödenen bir yardımdır. Genel yardım kaleninden, mahalli emlak vergisi mükelleflerinin ödedikleri vergiyi azaltmak için ödenen bir yardımdır.) Malcom GRANT, Local Government Finance Act, Sweet&Maxwell 1989, London s.116

⁸ Block Grant: the major element of the rate support grant. Its distribution broadly reflects the needs and resources of individual authorities. (Bütçe yardımının temel kalemidir. Dağıtımında öderelerin özellikleri ve ihtiyaçları göz önünde tutulur ve bu şartlara göre dağıtılır.) Malcom GRANT, a.g.e., s114

vergi oranlarını azaltmaktı. Daha sonraları bunlara, mahalli idarelerin genel harcamalarına yönelik, **General Exchequer Contributions** (genel hazine yardımları) şeklindeki yardım da katıldı.

1945-51 yılları arasında iktidarda bulunan İşçi Partisi, mahalli idarelerin hizmetlerinden olan bir çok kuruluşu kamulaştırdı. Dolayısı ile, mahalli idarelerin bu hizmetlerine bağlı olarak merkezi idarelerce yapılan yardımlar da kesildi.

1958 senesinde Mahalli İdare Kanunu ile bir çok özel hizmetlere yönelik yardımlar, yeni genel yardım olarak birleştirildi. 1958 den sonra bu yardım sistemi, mahalli idarelerin ihtiyaç ve kaynakları göz önünde tutularak, mahalli idarelere ödenmeye devam etti. Bunu 1966 yılındaki, vergileri destekleme yardımı yeniden düzenlenerek uygulamaya konu ve 1981-82 tarihine kadar da devam etti.⁹

Hükümet, 1980 lerde uygulanmakta olan yardım sisteminin mahalli idareler maliyesinde önemli bir bölüm olarak kalmasını istiyordu. Çünkü, mahalli

⁹ R.J.BENNETT, Central Grants to Local Governments, Cambridge University Press 1982, Cambridge ss.43-68

idarelerin yerine getirdikleri hizmetlerin hepsinin ücretlerini mahalli sakinlerden almaya çalışması, mahalli sakinlerinin vergi yükünü arttıracak, mahalli idareler arasında vergi adaleti açısından eşitsizliklere sebebiyet verecek ya da bu hizmetlerin düşük kalitede sunulmasına neden olacaktır. Bu ise, bilindiği gibi, kimi ulusal nitelikli hizmetlerin, eğitim ve öğretim ve polis hizmetleri gibi, sunulmasında yetersizliklere sebep olarak bütün bir ülkeyi ilgilendirecek problemlere yol açacaktır. Gerçekte, bu hizmetlerin bütün ülkede istenen standartlarda olması gerekmektedir. Bu nedenle mahalli vergilerle, bu hizmetlerin istenen seviyede sunulması beklenemez.

Yiene bu dönemde, 1980'lerin başında, önemli olarak iki konu eleştiriye tâbi tutulmuştur. Bunlardan birincisi, mahalli kaynakları eşitleme ilkesi: İdarenin harcamalarına katkıda bulunacak, vergilendirilebilir emlaka sahip, herkesten vergi almasından emin olmak. Diğeri ise, idarelerin kişi başına harcamak zorunda oldukları miktarın hesap edilmesi. Çünkü, her iki konuda da kesin standartlar mevcut değildi. Daha sonraki zaman dilimi içerisinde her iki konu da karara bağlanarak uygulamaya konuldu.

1981-82 mali yılında uygulanmaya başlanan, 1980 tarihli Mahalli İdare Maliye Kanunu'un getirdiği yeni yardım sistemi, iki temel tahsisten oluşmaktaydı. Bunlar: **Domestic rate relief grant** (emlak vergisi yardım yardımı) ve genel yardım. Yeni sistemin daha önceki uygulamalardan farkı, tanım ve formülü idi. Önemli değişiklik, genel yardım'ın kullanılması ile orataya çıkan dağıtımın sonuçlarıydı.

Sonuç olarak son yirmi otuz senelik dönemde Merkezi İdare'nin yardımları, farklı anlamları içeren üç ayrı amaca ulaştı. Bunlardan birincisine, mahalli idareler arasındaki **expenditure needs** (harcama ihtiyaçları)'nı karşılamadır. Diğerleri, mahalli idareler arasındaki **taxable resources** (vergi kaynakları)'na yardım ve mahalli harcamaların önemli bir oranını karşılayan gelirlerin **national taxation** (genel vergi)'den karşılanmasıdır.¹⁰

¹⁰ Cmnd.9714, ss.28-29

2. Hükümetin Genel Yardımları (Block or Revenue Support Grant)

Bu sistemin tarih içerisindeki gelişimini yukarıda gördükten sonra, burada da bu sistemin ilkeleri denilebilecek kimi özelliklerinin altını çizmeye çalışalım.

Bu ilkeler, kişilerin yorum ve değerlendirmesine göre farklılık arzetymekte ve değişmektedir. Fakat, yine de genel kabul görmüş noktalar mevcuttur. Bunlardan önemli olanlarından bazılarını aşağıda görebiliriz:

i. Mahalli idareler arasında coğrafik olarak eşitlik sağlamak. Mahalli idarelerin mahalli sakinlerden topladığı vergilerle aynı standartlarda hizmet sunulması mümkün görünmemektedir, mümkün olması için bu tahsisin ayrılması gerekmektedir.

ii. Sorumluluğu geliştirmek. Merkezi hükümet, mahalli idarelere yer yer yeni hizmetler vermektedir. Bunlar bazen ulusal nitelikli de olabilmektedir. Örneğin, *Environmental Protection Act 1990* (Çevrenin Korunması Kanunu) ile mahalli idarelere çevrenin korunması hakkında yeni görevler verilmiştir. Bu durumda, doğru olan, merkezin

mahalli idarelere yardım etmesidir, çünkü bu hizmet, mahalli seçmenlerin vergileri ile karşılanacak nitelikte değildir.

iii. Vergi sistemini daha âdil ve verimli olarak düzenlemek. Mahalli idare vergilerinin adil ve verimli olarak salınamadığı düşünülmekte, daha adil olan genel vergilerden, mahalli idarelere tahsis ayırarak bu adaletsizliğin azaltılmasına çalışılmaktadır.

iv. Mahalli vergilerin kabul edilebilirliğini arttırmak. Mahalli vergiler görülebilen vergilerdir. Mahalle sakinleri, bu vergilere ait faturaları yıllık olarak ödemekte ve her yıl bu vergilerin oranı da artmaktadır. Bu ise vatandaşlar arasında bu verginin cazibesinin kaybolmasına sebebiyet vermektedir. Merkezi idare, yardımları ile bu vergilerin kabul edilebilirlikleri arttırılmaya çalışılmaktadır.¹¹ Başka bir ifadeyle, mahalli sakinlerin ödedikleri vergiler karşılığında onlara mahalli idare birimleri vasıtasıyla daha iyi

¹¹ D. HENLEY, A. LIKIERMAN, J. PERRIN MEVANS, I. LAPSLEY, J.WHITTOAK., Public Sector Accounting and Financial Control, Fourth Edition. Chapman & Hall, 1992, London, ss.104-139

hizmet sunulmasına çalışılmakta, bu yolla muhtemel vergi ödememe yolunun kapatılmasına çalışılmaktadır.

a. Genel Yardım (Block grant)

Bu yardım, toplam mahalli idare gelirlerinin üçte birini teşkil etmektedir ve mahalli idarelerin yerine getirdikleri hizmetlerin karşılığı olarak verilmektedir. Fakat bu karşılık, doğrudan doğruya bir hizmete göre ayarlanarak verilmemektedir.

Bu yardım türü, merkezi yardımların en büyük kısmını oluşturmaktadır. Toplam, 1981-2 senesinde £7823 milyon sterlindir. Bu miktar, toplam toplam Hazine Yardımları (*Aggregate Exchequer Grant*)'ın % 92'si, toplam mahalli harcamaların %49'u ve toplam kamu harcamalarının da % 8'i idi. 1981-82 yılında %54.9 olan oran, 1989-90'da %40.9'a indirilmiştir.¹² Bunun anlamı, iktidar partisinin bu yardımı iyi kontrol etmesiydi.

¹² J. JIBSON, a.g.e., s.56-58 ve R. J. BENNETT, a.g.e., s.101

b. Bütçe Yardımları (Revenue Support Grant)

1988 tarihli Mahalli İdare Maliye Kanunu'un Beşinci Bölümünde yer alan bu yardım sistemi yerini 1990 tarih ve 1 Nisan'dan itibaren, yeni düzenlenen **Revenue support grant**¹³ (harcamaları destekleme yardımı denilebilir ki, bundan sonra *bütçe yardımı* denilecektir.)'a bıraktı.

Eğer her bir mahalli idarenin bütçesinde gösterdiği harcamalar tahakkuk ederse ve bundan da merkezi idare emin olursa, Merkezi yardım, her bir mahalli idarenin ihtiyacı esas alınarak ayrılacak. Kanunun 82 nci maddesine göre ilgili Bakan¹⁴, dağıtımına esas olan raporundaki bilgilere dayanarak

¹³ Revenue Support Grant: the unhypothecated grant to supplement local authorities' own finances. or, like rate support grant, is to be payable to authorities in accordance with a scheme to be submitted to, and approval by, the House of Commons. (Her hangi bir karşılığı olmadan mahalli idarelerin kendi maliyelerine katkı sağlamak için ödenen yardım. Ya da, Palamento'ya sunulan ve bu meclisce onanan bir plana göre yapılan yardımdır.) Malcom GRANT, a.g.e., s.116

¹⁴ İlgili Bakandan maksat Secratory of State for Environment (Çevreden Sorumlu Devlet Bakanı) dır

her seneki toplam bütçe yardımları'nı hesap edecektir.¹⁵

Bütçe yardımı, eşitleme ilkesine göre kişileri esas almaktadır. Bu açıdan bakıldığında bu yardım, mahalli idarelere nüfus esası baz alınarak ödenmektedir. Bu eşitleme ilkesine karşı çıkanların temel itiraz konusu, mahalli idarelerde yaşayan insanların mali durumlarının farklı olmasıdır. Şöyle ki, mahalli halkın durumu mali olarak iyi olan yerler, daha kötü durumda olan yerlere göre avantaj elde edeceklerdir. Çünkü aynı miktar ek bir gelir merkezi idareden kendilerine akmaktadır. Buna kendi öz gelirlerini de katarsak fark iyice anlaşılır. Başka bir ifadeyle, her bir idaredeki vergilendirme kaynakları (vergi mükellefleri) o idarenin sınırları içerisinde yaşayan kişilerdir. Bu kişilerin ödeme zorunluluğu ise genellikle bu kişilerin serbest iradelerine ve ekonomik durumlarına bağlı olarak ortaya çıkmaktadır.¹⁶

Bu yardımın amacı, mahalli idare birimlerinde :

¹⁵ Malcom GRANT, a.g.e., s.117-122

¹⁶ S.J.BAILEY, Fiscal Stress, Urban Studies, Vol.28. No.6, 1991, ss.889-907

i. Hizmetlerin yerine getirilmesi için gerekli olan ihtiyacı ve;

ii. Vergilendirme kapasiteleri arasındaki farklılıkları gidermektir.

1988 tarihli Kanunun 78 nci maddesine göre, ilgili Devlet Bakanı, 1990-91 senesinden itibaren her sene mali yıl başlangıcından evvel, bir kez olmak üzere Meclis'te (*House of Commons*) bu yardım hakkında (yardımın miktarı, özel idari birimlere ödenecek miktar, mahalli idareler arasındaki dağıtım oranını içerecek şekilde) rapor vermesini istemektedir.

Bu yardımı alan mahalli idare birimleri şunlardır: *England*'da ilçe mahalli idare birimleri, Londra ilçe mahalli idare birimleri, *the Isle of Scilly* mahalli idare birimi. Galler'de il ve ilçe mahalli idare birimleridir.

Kanunun 85 nci maddesine göre Devlet Bakanı, mahalli idarelerin hizmetlerinin gerektirdiği konularda, kendileri gerek görülürse, aynı mali yıl içinde **Additional grant** (ek yardım)

yapabilirler. Bu yardımı Bakan keyfi olarak değil, aynı normal yardımda olduğu gibi, Hazinesinin iznini almak ve ilgili rapor ve eklerini Meclise vererek yapmak zorundadır. Başka bir deyişle ek yardı verme hakkı ilgili bakanın elindedir, fakat O'nu sınırlayan kuralları takip etmesi gerekmektedir.

Kanunun 86 ncı maddesi de hükümetin kimi mahalli idarelere örnek, Kara Yolları İdareleri'ne (*highway authorities*) mahalli niteliklilikten farklılık arz eden karayollarının yapım ve onarım ve trafiğin düzenlenmesi çalışmaları için ulaşım yardımı (*transport grant*) adı altında yardım vermesini karara bağlamıştır.¹⁷

Bazı mahalli idareler merkezi yardıma daha fazla gereksinim duyuyorlarsa, daha fazla sözkonusu yardım alabilirler. Bunun yanında mahalli idarelerin vergi mükellefleri fazla ise, yani istenen seviyeden daha fazla gelir elde ediyorlarsa, o mahalli idare birimleri daha az tahsis alırlar.

¹⁷ S.BAILEY, a.g.e., s.219-225

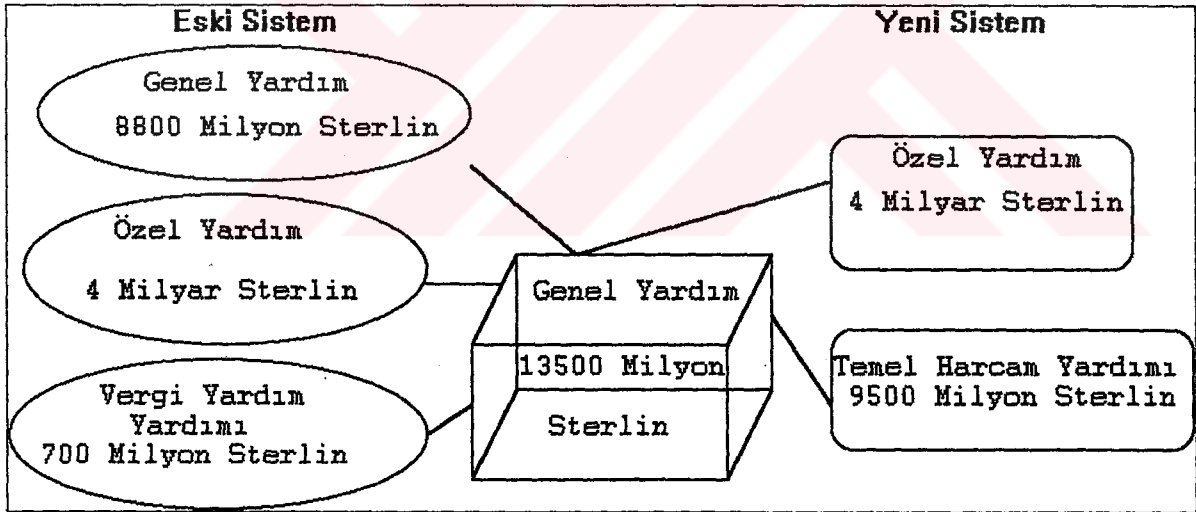
Hükümet, mahalli idarelerin harcama seviyelerini ölçmek için **Standart Spending Assessments** (Standart Harcama Miktarı (SHM)) adı altında bir ölçü koymuştur. Bunun anlamı, hükümetin yapacağı bütçe yardımları'a karar verirken mahalli idarelerin diğer gelirlerini, **non-domestic rates** (mahalli idarelerin sınırları içerisindeki ticaret ve sanayi erbabından alınan vergi denebilir ki, bundan sonra ticaret vergisi olarak kullanılacaktır)'i ve **community charge** (mahalli idarelerin mahalli sakinlerin kendilerinden, vergiye kendileri konu olduğu için aldıkları vergi denilebilir, bundan sonra kelle vergisi olarak kullanılacaktır)'ı, ölçerek karar vermektir.

Bu ölçüye göre, mahalli idarelerin harcamaları ayarlanmakta, ona göre merkezi yardım tahsis edilmektedir. Yani, mahalli idare biriminin sayılan gelirleri alt alta toplanıp SHM'den çıkarılmakta, ortaya çıkan miktar merkezi idarenin yardımı'ı ile kapatılmaktadır. Bu nedenle bu tahsis, her bir mahalli idarenin ihtiyacına göre değil, o sene için öngörülen toplam harcamaya göre hesap edilmektedir.

Hükümet bu tahsisi hesap etmeden evvel, o sene için öngörülen ticaret vergisi'nin oranını tesbit etmesi gerekmektedir. Çünkü, tahsis miktarı ile diğer mahalli idare gelirleri ve SHM arasında ilişki vardır. Hükümet, her sene toplam standart harcama miktarını ilan eder, duruma göre mahalli idarelerin ihtiyaçları olan yardımlar da böylece tesbit edilmiş olur.¹⁸

Geçmişte ve bugünkü uygulanan yardım sistemini aşağıdaki **Tablo-11**'de görebiliriz.

TABLO-11 ESKİ ve YENİ GRANT SİSTEMİ

Kaynak: Financial Management in the 1990s. ss.88-89

Buna göre, yeni sistem, eski sistemdeki vergi yardımları'nın ve merkezi yardım'ın yerine standart

¹⁸ D. HENLEY ve Diğerleri, a.g.e., s.130-131

spending grant (standart harcama miktarı yardımı denilebilir ki, bundan sonra *standart yardım* denilecektir)'ını getirmiştir. standart yardım mahalli idare birimleri arasında ayırım gözetmeksizin kişi başına hesap edilerek, mahalli idare birimlerine ödenmektedir. Sadece ihtiyaç yardımları idareler arasındaki sosyo-ekonomik şartlar göz önüne alınarak, farklı miktarlarda dağıtılmaktadır.¹⁹

1980-81 yıllarında mahalli idarelerin harcamalarının % 60'ı olan yardım, 1990-91 yıllarında % 32'ye düşmüştür. Hükümetin kamu harcamalarını azaltması eğilimi, yardım sistemini ve mahalli idarelerin harcamalarını etkilemek için kullandığını göstermektedir. 1991-92'de ise bu eğilimin tersi olmuştur. Çünkü, £5 milyar sterlinlik bir yardım Kelle Vergisi'ni desteklemeye ödenmiştir. Bu da, katma değer vergisinin % 15'ten %17.5 e çıkarılmasından kaynaklanan ek gelirle temin edilmiştir.²⁰

¹⁹ S.J.BAILEY, *Fiscal Stress*, Urban Studies, Vol.28. No.6, 1991, ss.892

²⁰ D. HENLEY ve Diğerleri, a.g.e., ss.130-131

3. Hükümetin Özel Yardımları (Özel Yardımlar)

Merkezi idarenin doğrudan doğruya standartlarını ve politikalarını kendisinin tesbit ettiği gözetim ve sulh mahkemeleri hizmetleri gibi hizmetlere ait yaptığı yardımlardır ya da hükümet, nerede bir hizmetin hızlı ve etkin şekilde mahalli sakinlere ulaşmasını arzu ederse (örneğin son olarak bu yardım alkol ve alkollü içki bağımlılarının bu bağımlılıktan kurtarılma çalışmaları için yapıldı) o hizmete yönelik yaptığı yardımlardır. Hükümet, hizmetin toplam maliyeti kadar yardım yapmaktadır. En fazla olarak, bu gruptaki yardım, % 51 oranında, Polis Teşkilatı' na yapılmaktadır.

1988 yılındaki yeni düzenlemeye kadar bu yardım şekli *Exchequer support* (Hazine Yardımı) olarak ödenmiştir. 1984-85'de bu yardımın miktarı, toplam hükümet yardımlarının % 20'sine kadar yükselmiştir. Bu konuda hükümetin görüşleri **Green Paper**²¹ (hükümetin Parlamento'da tartışılacak yeni kanun tasarısı

²¹ P.H. COLLIN, a.g.d., Green Paper, report from the British government on proposals for a new law to be discussed in the Parliament (Hükümet tarafından hazırlana ve Parlamento'da tartışılan yeni kanun tasarısı taslağı.)

hakkında hazırladığı rapor)'de şöyle ifade edilmektedir:

i. Milli öneme sahip politikaların devam etmesi için mahalli idarelere yardım etmek;

ii. Belli süre zarfında merkezi idarenin özel amaçlarından birine ait hizmet ya da çalışmalara yönelik harcamaları desteklemek;

iii. Mahalli idarelerin merkezi idarenin istediği bir hizmete yönelik olarak, mahalli idarelerin kendi kararları dışında, harcamalarını karşılamak;

iv. Önerilen gelirlerce karşılanmayan çalışmaları desteklemek.

Hükümete göre yapılacak özel yardımların, sayılan kıstaslardan en az birine girmesi gerekmektedir.²²

²² Cmnd.9714. s.36

1989 tarihli Mahalli İdare Konut Kanunu'nun 157 nci maddesi Devlet Bakanı'na bu yardımın yılda tek bir defada mı, yoksa taksitler halinde mi ödenmesi konusunda karar yetkisi vermektedir. Para; ister topluca, isterse taksitlerle olsun merkezi idarece geri ödenmek şartıyla *Public Works Loan Commissioners* (Kamu İşleri Borçlanma Dairesi)'den ödenir.

Kanunun 146 ncı maddesi Devlet Bakanı'na ilçe mahalli idare birimlerine özel yardım yapma yetkisi vermektedir. Devlet Bakanı özel yardım'a karar vermeden evvel *Treasury* (Hazine)'den izin almak ve ilgili konuyu ve gerekçesini bir rapor olarak *House of Commons* (Avam Kamarası)'a vermek durumundadır. Bu raporda yardımın miktarı, ödenecek idare, yardımın amacı ve gerekli açıklamalar yer alacaktır.²³

Bütün yardım'lar değişik bakanlıklar arıcılığı ile değişik idari birimlere ödenmektedir. Fakat diğer bakanlıkların doğrudan doğruya ilgilendikleri hizmetlerin büyük bir kısmı da mahalli idarelerce yerine getirilmektedir. Bu nedenle mahalli idarelerin kimi hizmetlerine ilişkin yardım'lar, mahalli

²³ S.BAILEY, a.g.e., s.219

idarelerden ziyade mahalli idarelerce kurulmuş ilgili idari birimlere gönderilmektedir.

Bir başka nokta da, bu çalışmada yardım iki başlık altında ele alındı. Zira Kanuni düzenleme genel olarak iki ayrı yardım'dan söz etmektedir. Fakat her idare birimine ödenen yardım'ın değişik adlarla anıldığıнын unutulmaması gerekmektedir.²⁴ Bunun anlamı, mahalli idarelere yukarıda sayılanların dışında da merkezi idarece kaynak aktarımı yapıldığıdır.

B.TİCARET VE SANAYİ EMLAK VERGİSİ (NATIONAL NON-DOMESTIC RATES)

Bu mahalli vergi türüne göre, önce mahalli idare sınırları içerisindeki emlaklar ikiye ayrılıyor. Birinci grupta yer alan emlakları, (**Domestic property**) barınacak yerler (konut denebilir), bahçeler, özel araba garajları, vb. Bu emlaklardan alınan vergiye emlak vergisi denir.

²⁴ Daha geniş bilgi, Anne-Marie DOULTON, The Central Government Grants Guide, A Directory of Social Charge Publication, London

İkinci grubu ise, ticari ve sanayi amacı ile kullanılan, (**Non-domestic property**) emlaklar teşkil ediyor. Ticaret vergisi, ikinci gruptaki emlakların değerlemesi sonucu ortaya çıkan kıymet üzerinden alınan vergi oluyor.

1990'a kadar ticaret vergisi türündeki emlaklar vergilendirmede esas alındı. Bu emlakların vergi için değerlendirilmesi ise bunların dışında kalan emlaklara göre yapıldı. Ortaya çıkan sonuca göre ticaret vergisi uygulamaya başlandı.

Değerlendirmede bir Sterlin (**£1**) (Bu devletin milli para birimidir) esas alınarak, emlakın toplam kıymeti üzerinden vergi tahakkuk ettirilmektedir. Başka bir ifadeyle £1'lik değerın yüzde kaçını vergiye tabi olacak, gerekli indirim varsa bu ne kadar olacaktır? Bu uygulamaya **Paundage** denmektedir. Bu ve benzeri noktalar açıklığa kavuştuktan sonra vergilemeye geçilir. Diğer emlaklar için uygulanan 18.5 pence (1 pence Sterlinin yüzde birine verilen ad)'lik genel indirim istisna edilerek bu vergi tahakkuk ettirilir.

Bu vergiler, genel olarak sanayi, bakkal ve diğer satış birimlerini de içerecek şekilde, ticaret ve sanayi sektöründen gelmektedir. Bu

birimlere kamu teşebbüsleri, mahalli idareler (sahip oldukları okul ve diğer konutlarından dolayı) de dahildir.

Non-domestic reatable value (Vergiye esas olacak değer) için önemli oranda sanayi ve ticaret alanına yönelinmektedir. Tipik olarak şehirler, kırsal kesime göre daha fazla oranda bu vergiye konu olmaktadır. Fakat bunun istisnaları her zaman mevcuttur; çünkü kimi kırsal alanlarda büyük sanayi kuruluşları bulunmaktadır. 1988 tarihli Kanuna kadar benzer sanayi kuruluşları, farklı mahalli idare sınırları içerisinde olmalarından dolayı, farklı oranda bu vergiyi ödüyorlardı; çünkü vergi miktarını mahalli idare birimleri tesbit ediyorlardı.

Bu vergi, işadamları tarafından ödenen en ağır vergi türüydü. Hatta 1980-89 yılları arasında bu vergi ile mahalli iş sahiplerinin bir nevi cezalandırıldığı iddia edilmektedir.²⁵ 1975-84 döneminde *corporation tax* (şirket vergisi)'leri sadece £0.3 milyar sterlin artarken bu vergiler £1.8 milyar sterlin arttı. Bu artışlar iş sahiplerinin vergi yükünü ağırlaştırırken

²⁵ Fabian Society Taxation Review Committee, *Local Taxtion and the Replacement of the Poll ax, Local Government Studies*: July-August 1990, s.79-94

retimlerini de etkiliyor ve mahalli idareler arasındaki farklılıklardan dolayı da, rekabet açısından, eşitsizliğe sebep oluyordu.

Tablo-12'de bu farklılığın sektörlere göre nasıl ortaya çıktığı gösterilmektedir. Başka bir ifadeyle, dengesizlik sektörlere yansımış bulunmaktadır.

TABLO-12 ESKİ EMLAK VERGİSİ

Emlakların Adları	Vergi Oranları
Ticaret	52
Sanayi	19
Eğitim ve Kültür	10
Kamu	6
Kraliyet	6
Diğerleri	7

Kaynak: Cmnd. 9714, s.11'den yararlanılarak elde edilmiştir.

Sektörler arasında da ticaret sektörü asıl faturayı ödemektedir. Buna karşılık eğitim sektörüne ayrılan emlaklar en az vergiye tabi tutulmaktadır. Bunun böyle olması, Devletin eğitim hizmetlerini daha da ucuza sağlamasına neden olmaktadır ki, bu uygulama bu yönüyle savunulabilir.

Hükümet, 1986 tarihli Kanun taslağı ile yeni vergi reformunu tartışmaya açtı. Bu resmi evraka göre Hükümet, mahalli sorumluluğun vergi açısından

yeterince ele alınmadığını vurguluyor ve temel olarak:

i. Ticari şahısların mahalli seçimlerde oy haklarının olmamasına rağmen onların ödediği ticaret vergisi, mahalli idare gelirlerinin hemen hemen yarısını oluşturmaktadır;

ii. *England*'da 35 milyon seçmen olmasına rağmen, sadece 18 milyon konut sahibinin 12 milyonu tam vergi ödüyor;

iii. Mahalli vergi oranları ile mahalli harcamalar arasındaki gerçek olmayan bağ ve mahalli idarelerin *grants* oranları arasında düzensizlik ve karışıklık mevcuttur.

Bu Kanun Taslağı'nda yer alan noktalardan bazıları 1988 tarihli Mahalli İdare Maliye Kanunu olarak uygulamaya üç reform getirdi. Bunlardan **Kelle Vergisi** dışındakiler, Ticaret Vergisi ve Hükümet Yardımları, bugünkü mahalli idarelerin maliyesinde geçerliliğini korumaktadırlar.²⁶ Ticaret Vergisi, 1988 tarihli Kanunla da yeniden düzenlenmiştir.²⁷

²⁶ D.RAWLINSON, B. TANNER, a.g.e., s.85-86

²⁷ D.HENLEY, diğerleri, a.g.e., s.136-137

Yeni düzenlemeye göre bu vergi şu aşamalardan geçerek mahalli idare birimlerine gelir haline gelmektedir.

i. Bu vergiye konu ticaret emlaklarının değerine karar verilir.

ii. Hükümet ülkede uygulanacak vergi oranlarını tesbip eder.

iii. Tek bir emlak birimi için vergi miktarı tespit edilir ve ilgili mükelleflere duyurulur.

iv. İlçe mahalli idare birimleri vergiyi toplarlar ve tek bir merkezde toplanması için oraya gönderirler.

v. Bu havuzda toplanan vergi, ülkedeki kişi başına (kanuni olarak reşit olan) eşit miktarda olacak şekilde bölünür.

vi. Bu bulunan miktar mahalli idare birimlerine nüfus esas alınarak ödenir.

Eski sistemde ticaret vergisi £1 sterlinde da 261.9 pence olacak şekilde tarh ettirilmişti. Bu, her bir ilçe vergi toplama fonuna kişi başına £261 sterlin olarak dağıtılmıştır. Fakat bu oranın, yeni sisteme göre 7 veya 8'de bir oranda daha da az olacağı sanılmaktadır.²⁸

²⁸ D.RAWLINSON, B. TANNER, a.g.e., s. 85-86

Kanun'un 41 nci maddesinde, mahalli idarelerde bu vergiye esas olacak emlakların listelerini hazırlayacak ve bunu her beş senede bir tekrar edecek **Valuation Officer** (değerleme memuru)'lere ait düzenleme yer almaktadır. Bu düzenleme ile mahalli idareler arasında muhtemel keyfi uygulamaların önüne geçilmek istenmiştir.

Ayrıca Kanun, 43 üncü madde bu vergiyi ödemekle mükellef olanı, vergiye konu emlakın hepsini ya da bir kısmını işgal eden kişinin, kim olduğunu; 44 üncü madde ise ödenecek verginin nasıl hesap edileceğini karara bağlamaktadır. 45 ve 46 ncı maddeler 43 ve 44 üncü maddelerle benzerlik arzetymekte; fakat boş emlakları konu edinmektedirler.

47 ve 48 inci maddeler bu vergiyi salan mahalli idarelere, vergiye konu olan emlakın durumuna göre indirim yapma yetkisi vermektedirler. Bu yetki, daha ziyade, vakıf ve yardım kuruluşları, dini kuruluşlar, eğitim kurumları ya da sosyal teşkilatlar, ya da kâr amacı ile çalışmayan klüplere yönelik olarak uygulanmasını; 51 inci madde hangi tür emlakların bu vergiden istisna edileceklerini saymaktadır.

52 inci madde ise merkezi vergi listesi (**central rating list**)'ni de içine alacak şekilde değerleme memurları'nın görevlerini şaymaktadır. 56 ncı madde ise bu vergiye konu olan emlakların değerlemesinin nasıl hesap edileceğini; 57 nci madde ise 1990'dan 1994 e kadarki dönemde ilgili Devlet Bakanı'nın vergi oranlarına ilişkin yönetmelik hazırlamaya yetkili olduğunu belirtmektedir.²⁹

Vergi koyacak mahalli idare birimleri, ticaret vergisini salmadan evvel, sınırları içerisindeki emlakların değerlemesini değerlendirme memuru'ları eliyle yaparak, bu değerlemeleri bir liste haline getireceklerdir. Buna göre vergi mükellefi olacak emlak sahiplerinin (emlakın sahibi ya da emlakı kullanan kişi veya kişilerdir. Bunların sorumluluğu ayrı ayrı ya da birlikte de olabilir) itirazları dikkate alınarak kesin listeler hazırlanacak, bu listelere göre de her yıl, bu vergi ilgili mahalli idarelerce merkezi idarenin tespit ettiği ölçüler çerçevesinde, vergi faturaları mükelleflere bildirilecektir.

²⁹ Local Government Finance Act 1988, Butterworths 1988, London

1988 tarihli Kanunun 43 ve 45 inci maddelerine göre mükellefler 1990 Mali Yılı'ndan itibaren bu vergiyi ödeyeceklerdir. Vergi mükellefleri, bu vergileri bir defada değil, bir sene zarfında ödemekte serbesttirler. Buna karşılık, mahalli idarenin ilgili birimleri bu vergiyi her sene tahakkuk ettireceklerdir.³⁰

Mahalli idarelere Ulusal sanayi ve ticaret emlak vergisi havuzu (**National Non-Domestic Rate Pool**)'dan kişi başına eşit olarak hesap edilip, mahalli idarelerin nüfusuna göre dağıtılması, mahalli idarelerin kaynaklarının eşitlenmesi ilkesine ters olabilir. Çünkü, kimi mahalli idarelerin iş ve sanayi merkezleri daha fazladır. Örneğin Londra, bu vergi havuzuna, ülke genel ortalamasından 3 kat daha fazla ödeme yapmaktadır.³¹ Bunun göz önünde tutulması gerekmektedir. Aksi taktirde bölgeler arası eşitsizliğe bu vergi yoluyla sebebiyet verilebilir.

³⁰ Department of Environment, Paying for Local Government, Non-Domestic Rates, Association of District Council 1989, London, s. 1-17

³¹ S.J.BAILEY, Fiscal Stress, s.894-96

C. MAHALLİ İDARE EMLAK VERGİSİ (COUNCIL TAX)

Bu vergi konusunu üç alt başlık altında ele almayı planlıyoruz; çünkü tarihi gelişimi bakımından bu zorunludur. İlk zamanlar basit bir gelir olarak mahalli sakinlerden alınan vergi, daha sonraları karmaşık bir mahalli gelir türüne dönüşmüştür. Bunun sağlıklı olmadığı anlaşıldığında yerini **community charge** (Mahalli idare vergisi olarak tercüme edilirdi fakat daha çok Mahalli İdare Vergisi olarak ün salmıştır. Bu nedenle Mahalli İdare Vergisi kullanılacaktır.)'a bırakmıştır.

Bu verginin uygulaması esnasında gerek vatandaşlardan, gerekse bilim adamlarından sert eleştirilerin gelmesi; vatandaşların bu vergiyi ödememesi ve ödememek için gösteriler yapması, olaylar çıkarması mevcut merkezi idareyi başka bir vergiyi yürürlüğe koymaya mecbur etmiştir. İlk olarak 1 Nisan 1993'te uygulamaya konulan bu vergi, **council tax** (Mahalli idare Vergisi denilebilir, fakat biz Mahalli İdare Emlak Vergisi adını kullanacağız.)'dan başkası değildir.

Bir bakıma *England* ve *Galler*'de bütün bu olanların, bir halka üzerinde yürüme olduğunu tahmin ediyor, mahalli idarelerin vergileri üzerinde çalışacak ve yeni vergiler koyacak olanlara da, eski uygulamalardan ders almaları noktasında, iyi bir örnek olduğunu düşünüyoruz.

1. Emlak Vergisi (Domestic Rates)

Bu vergi türünün, yaklaşık 400 senedir var olduğundan söz edilmektedir. İlk olarak **Poor Relief Act 1601** (Fakirlere Yardım Kanunu) ile *England* ve *Galler*'de uygulanmaya başlanmıştır.

1836 tarihinde senelik vergiye konu olacak emlakın değerlemesinin yapılabilmesi ve bu vergi sisteminin güncelleştirilmesi için, **Parochial Assessments Act 1836**, (Kırsal Kesime Ait Değerleme Kanunu) kanun çıkarıldı. Bu kanun getirdiği sistem, daha sonra yürürlüğe konan ve bu kanunda kimi değişiklikler yapan **Poor Rate Exemption Act 1840** (Fakirlerin Vergiden İstisna Edilmesine Dair Kanun)'la sistem yeniden düzenlendi. Bu düzenleme 1967 tarihli **General Rate Act** (Genel Vergi Kanunu)'a kadar; bu düzenleme de 1988 tarihli Mahalli İdare Maliye Kanunu'a kadar devam etti.

1988 tarihli Kanunla tamamen farklı bir sistem ortaya konmuştur. Emlak Vergisi sistemi, vergi olarak korunup merkezi idarece kontrol edilebilen (yani oran ve miktarına müdahale edilebilen) bir şekil almıştır.³²

Emlak Vergi, sadece mahalli idareler için mümkün olan vergilerdendir. Bu vergi türü emlakın değeri üzerine konan ve bu emlakı işgal edenlerce ödenen bir vergidir. Bu emlaklar, konutlardan, iş yerlerinden, dükkanlardan, restaurant-lardan, depolardan, fabrikalardan, okullardan, ticari arsalardan, mahalli idare ve Kraliyet'e ait diğer mülklerden oluşmaktadır. Emlak vergisinden istisna edilen mülkler, kiliselerin, vakıfların ve hayır kuruluşlarının ve bunların kullandıkları konutların, tarım alanları ve konutlarının (1929'dan beri), boş ve sahipsiz konutlar (1984'den beri) dır.

Emlak vergisi normal bir vergi gibi salınmaktadır. Bu işlem, şu şekilde olmaktadır: Bu verginin oranı, £1 sterlindeki daki pence oranına göre ayarlanan, **rateable value** (vergilendirilebilir değer denilebilir ki, bundan

³²Stephen BAILEY, Cross on Principles of Local Government Law, Sweet & Maxwell, 1992 London, s.187

sonra Değer denilecektir) üzerinden salınmaktadır.

England ve Galler'de Değer, vergiye konu olan emlakın eğer serbest piyasada bir yıllığına kiraya verilecekse, o yılki kira değeri olarak tanımlanmaktadır. Genel olarak Değer olarak emlakın 1973 senesindeki değeri esas alınmaktadır. Bu sistemde kimi mülkler için 18 pence kadar indirim yapılmaktadır ve hükümet mahalli idare birimlerinin bu vergilendirmeden dolayı kayıpları varsa hepsini tazmin etmektedir.³³

İlk zamanlar, emlak vergisi birbirinden ayrı iki ilkeye göre salınıyordu. Bu ilkelere birisi **redistributive principle** (yeniden dağıtma ilkesi)'ne göre vergi götürülen hizmetin karşılığının ödenmesidir ve bu fakirleri korumaya yönelikti. Diğeri ise **beneficial prenciple** (yarar ilkesi), vergilendirme bir grubu hedef almaktadır, bu insanlara topluca hizmet götürülmektedir.

Emlak vergisi salınmasında temel esas, özel mülkiyetti. Bu toprak parçasının değerine göre

³³ D. RAWLINSON B. TANNER, a.g.e., s.84

vergi yeniden dağıtılıyordu. Bu dönemde, tarım ekonomisinde, toprak hem vergi ödemede hem de oy verme hakkını elde etmede önemli ölçüttü. Dolayısı ile bu zaman diliminde uygulana hakim ilke, hizmetlerden kimler doğrudan doğruya fayda sağlarlarsa onlar arasında hizmete harcanan miktar kendilerinden tahsil edilmesiydi.

Sanayileşmenin ve şehirleşmenin sonucu, mahalli idare birimlerinin daha genel hizmetler yerine getirmeleri için yeniden şekillenmesi gerekiyordu. Bu da beraberinde yeni harcamaları getirdi. Dolayısı ile mevcut değişik amaçlara yönelik *emlak vergisi* sistemi, mahalli sakinler için ağırlaştı. Birden fazla emlak vergisinin uygulandığı bu zaman sürecinde söz konusu uygulama, vergilerin birleştirilmesi sürecini başlattı. Böylece ikinci ilke birincisine üstünlük sağlayarak, kendine Birinci Dünya Savaşı sonuna kadar devam eden bir uygulama alanı buldu.

Bu vergi sisteminde, o zamandan beri, değişik yeniden düzenleme çalışmalarına tanık olunmaktadır. Fakat, 1929 senesindeki tarım alanlarının yeniden vergilendirilmesini istisna edersek, uygulamaya ait sadece bir önemli değişiklik bulunmaktadır. Bu değişiklik, 1965

senesindeki *Allen Committee*'nin araştırmasına dayanılarak yapıldı.

Komite, vergiye esas olan emlakın vergi oranlarıyla, buralarda yaşayanların vergi ödeyebilirlikleri konusunda orantısızlık olduğunu ortaya koydu. Bu araştırmanın sonucuna göre de **housing benefit** (ihtiyacı olanlara kira yardımı. Günümüzde de devam eden yardım şekillerinden biridir) adı altında mahalli idarelerce mahalli sakinlere yardım akısı başlatıldı.

Her bir mahalli bölgede bulunan daha küçük, alt birimlerden ilçe veya kasaba, aynı zamanda **rating authority** (mahalli emlak vergisi idaresi) olarak da adlandırılırlar. Bunun anlamı bu idare birimleri bu vergiyi toplamak, dağıtmak ve il mahalli idare birimleri ve köy mahalli idare birimleri'nin paylarını ayırmak, onlar adına da vergiyi toplamak demektir.³⁴

1979'dan beri, onüç senelik Muhafazakar Parti döneminde, mahalli idarelerin en önemli özgürlüklerini kaybettikleri söylenmektedir. Bu da, sadece mahalli idarelere has, mahalli idarelerin genel harcamalarını karşılamaya

³⁴ Cmnd 9714, s.34

yönelik ve mahalli idarelerce oranı tesbit edilebilen *property tax* (emlak vergisi) ve ticaret vergi'leri değeri üzerinden alınan vergi haklarına merkezce müdahale edilmeye başlanmasıdır.³⁵

Aslında özgürlükle ne kastedildiği önemlidir. Çünkü umumun zararına olarak vergi toplama ve bunları harcama gibi bir müessese kullanılmamalıdır. Mahalli idare bazında hata yapma oranı ülke bazında hata yapma oranına göre daha fazladır. Bu nedenle aşırı olamayan merkezi denetimler hem ülkenin geleceği hem de mahalli idarelerin sağlıklı hareket etmesi açısından önem arz etmektedir.

2. Mahalli İdare Vergisi (Community Charge or Mahalli İdare Vergisi)

Mahalli İdare Vergisi (Mahalli İdare Vergisi) 1986 tarihli *Green Paper* (Kanun Tasarısı Taslağı) adlı resmi dökümanla Emlak Vergisi'nin yerine çözüm olarak önerilmiştir. Merkezi hükümetin temel düşüncesi, mahalli idare seçmenlerinin yarıya yakını emlak vergisi ödemiyorlar; fakat

³⁵ JOHN GIBSON, *British Local Government Finance Under the Conservatives Local Government Studies* Vol.19, ss.55-77

mahalli idarelerin yüklü harcamalarını oyları ile onaylıyorlar.

Mahalli İdare Vergisi'nin temel felsefesi, mahalli idarelerin hizmetlerinden yararlananlar vergileriyle de harcamalarına katkıda bulunarak bunu hissetmelidirler ve yapılan hizmetlerden elde edilen faydalar eşitlenmelidir. Başka bir ifadeyle vergi vermeyenler de mahalli idarelerin harcamaları hakkında bu yolla haberdar edilerek mahalli idarelerden bilgi ister hale gelmelidirler. Çünkü yeni uygulama ile vergi verir duruma gelmektedirler.

Kanun Tasarısı Taslağı'nda seçmenlerin sadece % 36'nın tam emlak vergisi ödedikleri; % 9'un ise eksik, % 8'nin ise tam olarak vergiden muaf oldukları, % 47'nin ise hiç vergi ödemedikleri tesbit edilmiş durumdadır.

Yukarıdaki bilgi doğrudur, fakat biraz yanlış yönlendirme söz konusudur. Zira kişiler sadece mahalli idarelere vergi ödememekte, aynı zamanda merkezi idareye de vergi ödemektedirler. Merkezi idare ise mahalli idarelere merkezi vergi gelirlerinden pay ayırmakta, bu yolla da mahalli

sakinler dolaylı olarak yine mahalli idare birimlerine vergilerini ödemektedirler.³⁶

Bu düşünceye sahip iktidar 1988 tarihli Mahalli İdare Maliye Kanunu ile 1990'dan geçerli olmak üzere bu vergi konusunda bir reform yaptı. Reform, 1967 tarihli Genel Vergi Kanunu'na göre düzenlenmiş emlak vergisini kaldırarak yerine 1 Nisan 1990'dan başlamak üzere kişileri (kanuni ehliyete sahip) esas alan ve bir çok tartışmalara sebep olan **Mahalli İdare Vergisi** ya da **Mahalli İdare Vergisi** adı verilen ve Türkiye'de de Mahalli İdare Vergisi olarak anılan vergi dönemini başlatmıştır.

1988 tarihli Kanuna göre, **Mahalli İdare Vergisi**, 18 yaşından yukarı olan ve mahalli idare sınırları içerisinde ikamet eden, Kanunda sayılan istisnalardan biri olmayan herkesin ödeyeceği vergi olarak tanımlanır.³⁷

³⁶ J.CULLIS, P. JONES, O. MORRISSEY, "Evaluating the Poll Tax as a Tax Reform" Local Government Studies, Vol.19.No.1 ss..77-91

³⁷ A charge payable by all adults, with certain limited exemptions, as a payment towards the cost of services provided by local authorities. (Bütün yetişkinlerce ödenen bir vergidir. Bundan belirli kişiler istisna edilir. Mahalli idarelerin yerine getirdikleri hizmetlere ödenir.)

Kanun'da istisna olanlar şunlardır: Akıl hastaları, çocuklar, öğrenciler (yüksek öğretime devam edenler de dahil), dini komitelere üye olanlar, hastahanedeki hastalar (uzun süreli), vakıf ve benzeri kurumlarda çalışanlar ve Kraliyete ait konutlarda yaşayanlar.³⁸

Mahalli İdare Vergisi üçe ayrılmaktadır: **Personal** (personelin durumuna uygun olarak ödediği vergi), **standart** (ikinci konut vergisidir, konuta ait olarak personel vergiye ektir) ve **collective** (personel verginin amaçlarına uygun olmayan, kişilerin geçici olarak yaşadıkları, küçük yerleşim (barınak) yerlerinde yaşayan kişilerin ödedikleri personel vergisi) *Mahalli İdare Vergisi'* dir.

i. *Personal Mahalli İdare Vergisi*, mahalli idarelerin sakinlerine eşit oranda salınan, tarh olunan vergidir. Her bir mahalli idare kendi sınırları içindeki bu verginin seviyesine, oranına kendisi karar verecektir. Bu durumda, her bir mahalli idare biriminde ikamet eden vergin

³⁸ Butterworths, a.g.e., s.1

kişilerin her birisi, aynı miktarda vergi faturası ile karşı karşıya kalacaklardır.³⁹

ii. Bu vergilerden *standart charge*, kişinin konut ya da daire olarak tanımlanan ve sadece barınma amacıyla kullanılan binaları⁴⁰ için günlük olarak ödediği vergidir. Eğer tanımlanan emlak, ticari ya da sanayii amaçlı kullanılıyorsa, o zaman *domestic property* (yaşam emlakı) olamaz.

Bir konut ya da bir evin bölümleri *collective Mahalli İdare Vergisi*'a konu olacak şekilde dizayn edilmişse, o zaman *standart Mahalli İdare Vergisi*'in konusu olamaz. Bu vergiye konu olması için emlakın tam konut veya sadece ev olmaması ve emlakın sahibi olan kişi emlaktan ya da emlakın kirasından yararlanacak ve emlak, altı aydan daha az süre için kiraya verilmemiş olacak. Eğer konut, altı ay veya daha fazla bir zaman dilimi için kiraya verilmişse, eğer kiracı da söz konusu emlakı altı aydan daha az süre için başka birine kiraya vermemişse, bu durumda kiracı vergiye muhataptır. Bunun anlamı ikinci bir emlak için *standart mahalli idare vergisinin*

³⁹ Cmnd.9714, s. 45

⁴⁰ which is described as a building or self-contained part of a building used wholly for the purposes of living accommodation. (Yaşam için kullanılan konut ya da konutun bir kısmıdır.)

tam anlamı ile ödenmiş olmayacağıdır. Bu vergi, eğer emlak daireler (içinde mutfak banyo ve yatacak yer bulunacak şekilde bölünmeyi kastediyoruz) şekline bölünmemişse, kira verilenlerden ya da bu gelirden yaralananlardan alınabilir. Konut hangi idari birimin sınırlarında ise vergi o idareye ödenir.

iii. *Collective Mahalli İdare Vergisi*, diğer mahalli idare vergilerine ek olarak, günlük olarak emlakını tam olarak kullanmayan, başkasına da tam olarak kullanması için vermeyen ve mahalli idarelerin ilgili birimlerince bu vergiye göre düzenlenmiş emlakların sahiplerinden alınan vergidir.

Her sene vergi idarelerinden vergiye konu olacak kişilerin o sene içinde ne kadar vergi ödeyeceklerinin tesbiti istenir. Bu idareler her bir vergiye göre ayrı ayrı form düzenleyebilirler.⁴¹

Mahalli idare sakinlerinden gelir seviyesi düşük olanlar yaşam emlak vergisi'den daha aşağı seviyede olacak şekilde bu vergiyi ödemekten

⁴¹Ian S LOMAX, Steven REYNOLDS, A guide to the Community Charge, Fourmat Publishing 1990, London ss.41-51

istisna edilemezler; fakat iki yolla *Mahalli İdare Vergisi*'ni ödemelerine yardım edilir:

a. *Mahalli İdare Vergisi benefit* (vergi yardımı) verginin % 80 ne kadar oranda yapılan;

b. *Mahalli İdare Vergisi compensation*, (vergi tazminatı) verginin %20'si kadar olan bu tazmin şekli, kişilerin gelir düzeyleri esas alınarak yapılan yardımlar.

Tahmin edileceği üzere yeni vergi reformu, bir çok yeni problemi de beraberinde getirmiştir. Bunlardan birincisi, kimi bölgelerde bazı insanlar, birden fazla konuta ve ikamete sahipler, bazı konutlar ise boş bulunmaktadır. Bu, gerçek olmayan sakinlerin sayısını arttırmaktadır (Merkezi idarenin mahalli idarelere yapacağı yardımlarda ise mahalli idare biriminde yaşayan sakinler dikkate alınmaktadır).

İkinci olarak, bütün 18 yaşından yukarı olanlar bu vergiyi ödemeyecek, çünkü bu yaş grubundaki kişilerin büyük oranı istisna edilen (öğrenci) kesimindendir.

Ayrıca, yeni sistem **Mahalli İdare Vergisi register** (bu vergiye konu olanlar seçmen kütüğünden başka **vergi kütüğü**'ne kaydolacaklar) sistemini getiriyor, bu sisteme göre ilgili idare mahalli sakinlere mektupla ilgili formları da göndererek kaydolmalarını isteyecektir. Bu kayıt sonucu bir ailenin birden fazla yetişkin ferdi olması durumunda, aile başına vergi oranı arttırılıyor. Çünkü, aynı aile fertlerinin aynı evi paylaşmalarından doğal bir şey olamaz.

Sonuç olarak bu yeni sistem, mahalli vergilerde toplam £94 milyarlık (kişi başına £269 olacak miktarda) bir artış getirmiştir.⁴² Tabi bu miktar kağıt üzerinde gözükendir. Gerçekleşen miktar, bu sistemden vazgeçilmesi için yeterli delili hükümete sunmakta geç kalmamıştır.

Hükümetin arzusu, mahalli seçmenlerin oyları ile sadece mahalli vergiyi ve mahalli idarelerin harcamalarını oylamalarını bu uygulama ile ortaya koymaktı. Bir başka ifade ile iktidar partisine mensup mahalli idarecilerin, gelecek mahalli seçimde işbaşına gelmelerini gerçekleştirmekti. Fakat, yapılan çalışmalarda kamuoyunun mesajının, ya merkezi idarelerin mevcut vergiyi değiştirmesi

⁴²D. RAWLINSON B.TANNER, a.g.e., s.89-91

ya da mahalli idarelere daha fazla merkezi yardım yapması yönünde olduğu görüldü.

Kelle Vergisi'nin uzun dönemde mahalli nitelikli vergileri artırmada etkili olduğuna dair yeterli deliller henüz mevcut değildir; zira bu delilleri ortaya koyacak kadar zaman geçmeden ortadan kaldırıldı.⁴³ Başka bir nokta da hala kimi vatandaşların kelle vergisi borcu olduğudur.

*Mahalli İdare Vergisi'nin uygulanmaya konulduğu sene, İngiliz mali tarihinde görülmemiş oranda, bu vergi karşıtı gösteriler ve olaylar olmuştur. Örneğin Mart 1990'da Londra'da 200.000 kişi gösteri yapmış, dükkanlar yağmalanmış, araçlar yakılmış ve polis 300 kişiyi tutuklamıştır. Bu bir bakıma halkın vergiye karşı isyanı olarak yorumlanmıştır.*⁴⁴

Halkın isyanı, basın ve yayın organlarının gayretleri ve yapılan tahminlerin ötesinde bu verginin mahalli sakinleri derinden etkilemesi,

⁴³ J.G.GIBSON, J.D.STEWARD, "Electoral Accountability and the Poll Tax- An Analysis Based on 1990 Ward Results" Local Government Studies: January/February 1991 ss.63-71

⁴⁴ Douglas MAIR, Richard DAMANIA, "Fiscal Crisis and the UK Local Tax Reform" Local Government Studies. Vol.19, No.2.1993, ss.170-

Muhafazakar Parti'nin **Iron lady**'si (Margaret Thatcher) ile birlikte İngiltere'nin gündeminden kalkmıştır. Partinin ve Hükümetin yeni başkanı (John Major) yeni kabinesiyle birlikte yeni vergi sistemini de bu ülkenin gündemine yerleştirmiştir. Böylece kısa fakat uzun süren tartışmalar sona ermiştir.

3. Yeni Mahalli İdare Vergisi (Council Tax)

21 Mart 1991 de mahalli idare birimlerinden sorumlu Devlet Bakanı, mahalli idarelerin reformunun bir parçası olarak, Hükümetin *Mahalli İdare Vergisi*'in yerine yeni bir mahalli vergi koymayı planladığını duyurdu. Bu duyuru ile kastedilen reform, 6 Mart 1992'de de Mahalli İdare Maliy Kanunu olarak Kraliçe'nin imzası ile yürürlüğe girdi.

Bu Kanunun temel amacı, 1993-94 mali yılı için *Mahalli İdare Vergisi*'ni kaldırıp yerine Yeni *Mahalli İdare Vergisi*'ni koymaktı. Kanun, mahalli idarelerin mali sistemine başka bir sistem getirdi.

Kanuna göre temel üç adet fikir ileri sürölmektedir. Birincisi, ticaret vergisi'nden elde edilen gelirler, toptan eşya fiyatları indeksine göre arttırılacak ve bütün ölkede aynı olacak. Bunun anlamı, bu gelirin hepsi bir yerde toplanacak ve Devlet Bakanı tarafından mahalli idarelere yeniden dağıtılacak.

İkincisi, mahalli idarelerin hacamaları için önemli bir gelir olan yardımlar, Bakanlar'ın kararına bağılı ve miktarı da pek kesin olmayan bir mahalli idare geliri şekline dönüşmüştür.

Üçüncüsü ise mahalli idarelerce salınabilen vergidir. Bu eski sistemde Mahalli İdare Vergisi'idi, şimdi ise Yeni Mahalli İdare Vergisi oldu.

Yeni Mahalli İdare Vergisi, 1 Nisan 1993 tarihinden itibaren de Mahalli İdare Vergisi'in yerine uygulanmaya başlandı. Bu vergi sistemi, bir bakıma Mahalli İdare Vergisi' deki insan (kaç kişi aynı konutta yaşıyor) unsuru ile eski emlak vergisi sistemdeki emlak (konut) (konutun değeri

ne kadardır) unsurlarını birleştirerek yeni bir sistemi ortaya koydu.⁴⁵

Bu vergi türünde önemli olan, her bir yetişkin ev sahibi kişi için % 25'lik bir indirim ile, sermayenin temel olduğu emlak vergisi bir vergi **Band** 'ının (mahalli idarelerin sınırları içindeki emlaklar kıymetlerine göre tasnif edilecek ve bu tasnif esas alınarak vergi miktarı tesbit edilecektir; bu ayırmadaki her bir kısma verilen addır) esas alınmasıdır. **Tablo-14**'de *England ve Galler'de Yeni Mahalli İdare Vergisi band'ları* yer almaktadır.⁴⁶

TABLO-14 YENİ MAHALLİ İDARE VERGİSİ BAND'LARI

Band	England Değeri Sterlin Olarak	Galler Değeri Sterlin Olarak	D Band'a göre oranlar (%)
A	£40000'e kadar	£30'e kadar	67
B	£40001- £52000	£30001-£39000	78
C	£52001- £68000	£39001-£51000	89
D	£68001- £88000	£51001-£66000	100
E	£88001- £120000	£66001-£90000	122
F	£120001-160000	£90001-£120000	144
G	£160001-320000	£120001-£240000	167
H	£320000'den Fazla	£240000'den Fazla	200

Kaynak: Guides To Councillor

⁴⁵G.TREAGUST, "Council Tax-a better solution?", New Law Journal :June 25, 1993, ss.932-33

⁴⁶Councillors' Guide to Local Government Finance, Cipfa., 1992
London, ss.185-19194

Kanun'un 30 uncu maddesi, Mahalli Vergi İdareler'inin, kendi sınırları içindeki **category of dwelling** (insanların yaşadığı konut kategorileri) her birisine her mali yıl (2 nci fıkraya göre) Yeni Mahalli İdare Vergisi salarlar.

2 nci fikra: vergi miktarı :

(a) Kanunun 32-36 nci maddelerine göre idarelerce konutun değerinin sene ve kategorisine göre tesbit edilen miktarının;

(b) Kanunun 43-47 nci maddelerine göre ilgili idarelerce sene ve kategorisine göre değerleri, 40 ıncı maddesine göre de durumları ilgili idarelerce tesbit edilen konutun kıymeti üzerinden hesap edilerek toplanır.⁴⁷

Bu verginin temel görünümü, özellikleri aşağıdaki gibidir:

⁴⁷ Encyclopedia of Local Government Law, Vol.2. Sweet & Maxwell
1993 Rev. London, ss.3823-28

i. Her bir emlak değerine göre 8'de bir *Band*'a pay edilecektir (mutlaka emlak, bu *Band*'lardan birine yerleştirilecektir);

ii. Mahalli İdare Birimi Vergi Dairesi, zel sektörün yardımıyla, her bir emlakın 8'de birinin pay edilmesinden sorumlu olacaktır;

iii. Hükümet her bir *Band* ve aralarındaki vergi ilişkileri ile vergi değerini ve emlak oranlarını kararlaştıracaktır.

iv. Yardım Sistemi, her bir mahalli idare alanın ihtiyaç ve vergilendirme imkan ve kapasitesine göre farklı değerlerde uygulanmaya başlanacaktır. Eğer bütün mahalli idareler, Bakan'ın dikkate aldığı düzeyde Standart Harcama Miktarı'nın tesbit ettiği miktarda para harcamışlarsa, o zaman *Yeni Mahalli İdare Vergisi* bütün ülkedeki özel *band*'larda aynı olacak. Buna karşılık *England*'da belirli *band*'lardaki emlaklar için Standart Harcama Miktarı'nı açan ve *Yeni Mahalli İdare Vergisi*'den farklı harcama olabilir;

v. Her bir sakin, sadece bir vergi faturası alacak ve ev reisi bu vergiyi ödemekle sorumlu olacaktır;

vi. Tek yetişkin sakin (dul kadın ya da eşi); öğrenci olan ilk ya da ikinci yetişkin sakinler; hemşire öğrenciler; genç kursiyerler; ya da Mahalli İdare Vergisi'de istisna edilenler bir % 25'lik kişisel indirim hakkı kazanacaklar;

vii. İkinci eve sahip olanların çoğunluğu, bu vergiden % 50'lik indirim hakkı kazanırlar, bazen bu % 100'de olabilir;

viii. Düşük gelire sahip kişiler, bu vergi faturasında % 100'e kadar indirim yapılmasını hak edebilirler;

ix. Her bir mahalli idare, kendi Yeni Mahalli İdare Vergisi'lerini salabilirler; Ticaret Vergisi gelirlerini ve kendilerine düşen yardım'ları da alabilecekler;

x. Mahalli idarelerin harcamaları ve vergileri kontrol edilmeye devam edilecektir;

xi. Yeni vergi sisteminde, yüksek vergi faturası ile karşı karşıya kalarak mahalli vergiyi ödeyenler, her sene vergi faturalarının artmasından korunacaklardır.⁴⁸

Yeni Mahalli İdare Vergisi ile eski Mahalli İdare Vergisi arasında kişilere düşen vergi oranı açısından nasıl bir farklılık vardır? Konutlara göre iki vergi arasında nasıl bir fark görülebilir? Bu soruların cevabını da **Tablo-15**'de görebiliriz.

TABLO-15 ESKİ-YENİ MAHALLİ İDARE VERGİLERİNİN KONUT VE KİŞİ BAZINDA KARŞILAŞTIRILMASI

BAND'lar	A	B	C	D	E	F	G	H
Konut Ortalaması	%19	%16	%20	%17	%13	%8	% 7	
	£	£	£	£	£	£	£	£
1 kişi aynı evde	282	282	282	282	282	282	282	282
2 kişi aynı evde	563	563	563	563	563	563	563	563
3 kişi aynı evde	845	845	845	845	845	845	845	845
4 kişi aynı evde	1127	1127	1127	1127	1127	1127	1127	1127
Ulus Yeni Mahalli İdare Vergisi Faturaları								
2 veya 2+ ev sahib olanlar	361	420	480	539	657	776	900	1978
1 kişi aynı evde	271	315	360	404	493	582	675	808
İki Vergi Arasındaki Farklar								
1 kişi aynı evde	- 11	33	78	122	211	300	393	526
2 kişi aynı evde	-202	-143	- 84	- 25	94	212	336	514
3 kişi aynı evde	-487	-425	-366	-306	-188	- 69	55	232
4 kişi aynı evde	-766	-707	-647	-588	-470	-351	-227	- 49

Bu Tablo'da Yeni Mahalli İdare Vergisi ve Mahalli İdare Vergisi figürleri mahalli

⁴⁸ Councillors' Guide to Local Government Finance, s.185-191

idarelerin £600 milyon sterlinden daha fazla rezervlerinden çektiklerini gösteriyor. Bu figürler, mahalli vergi mükellefleri için mümkün olan yardımları da içermektedir.

Bu tabloda:

i. *Yeni Mahalli İdare Vergisi'*ne göre çiftlerin yaşadığı konutların ortalama değeri az da olsa tasarruf edilmekte;

ii. % 25'lik bir indirim, tek başına yaşayanlar için uygulanmasına rağmen *Mahalli İdare Vergisi'*e göre daha fazla *Yeni Mahalli İdare Vergisi* vermekteler;

iii. Geniş ailelerin çoğunluğunun *Mahalli İdare Vergisi'*e göre daha az *Yeni Mahalli İdare Vergisi* ödemekte oldukları görülebilir.⁴⁹

1992-93 yıllarında *Yeni Mahalli İdare Vergisi'*den (*Mahalli İdare Vergisi'*da dahil) £8.3 milyar sterlin gelir elde edilmiştir; bu miktarın

⁴⁹ a.g.e., s.194

bu mali yıl için £8.2 milyar sterlin olacağı tahmin edilmektedir.⁵⁰

Bu yeni vergi sisteminde kazanan ve kaybedenlerin bulunması normaldir. Fakat genel olarak bu vergi sisteminin mahalli idareler arasında daha âdil olduğu söylenebilir.

Fakat yeni uygulama, vergi mükelleflerinin tepkisini henüz dindirememiştir. 500000 kisi emlaklarının kıymetlendirilmesi noktasında, yani vergiye konu emlakın değerlemesinin yapılması esnasında emlak sahibi ile mahalli idarelerin ilgili birimleri arasındaki uyuşmazlıktan kaynaklanan anlaşmazlıkların çözümü için, mahkemeye başvurmuşlardır.⁵¹

D.MAHALLİ İDARELERİN BORÇLANMALARI (BORROWING)

Günümüz modern devlet mali sisteminde, kamu borçlanmaları önemli bir yekün teşkil etmektedir. Bunda, merkezi idarenin hem ülke içinde, hem de

⁵⁰ HM., a.g.Rapor, s.69

⁵¹ A.MURDIE, "Appealing the Council Tax", Solicitor Journal: 10 October 1993, ss.962-963

diğer ülkelerden borçlanma yolu ile gelir elde etmesinin etkisi olduğu kadar, mahalli idarelerin gelirlerinin bir kısmını bu yolla elde etmelerinin de etkisi bulunmaktadır.

England ve Galler'de de mahalli idarelerin bu yolla gelir elde ettikleri bir gerçektir. Zira, bu devletlerdeki mahalli idare birimleri, bütün görevlerini mevcut gelirleriyle devam ettirmekte güçlük çekmektedirler. Bu yolla elde ettikleri gelirleri 1984-85 senesi için toplam gelirlerinin % 60'ı kadardır.

Mahalli idarelerin borçlanma yolu ile gelir elde etmeleri son çeyrek asırda 1972 tarihli Mahalli İdare Kanunu ile düzenlenmişti. Bu kanuna göre, mahalli idare birimleri hiç bir sınırlamaya tâbi olmadan bu haklarını, kimden, ne kadar, ne amaçla borçlanacakları konusuna kendileri karar vererek kullanıyorlardı. Buna karşılık 1980 yılında mahalli idarelerin borçlanmalarına dair sınırlamaların başladığını, 1980 tarihli Mahalli İdare Planlama ve Toprak Kanunu ile görebiliriz. Kanun mahalli idarelerin mevcut ödedikleri sermaye ile borçlanmalarını sınırlıyordu. Bunun dışında ilgili Devlet Bakanı'na mahalli idare birimin'in sermaye gelirlerini nasıl

harcayacaklarına da sınırlama getirebileceği yetkisini de vermiştir.⁵²

Mahalli idarelerin borçlanmalarına müdahale, 1989 tarihli Mahalli İdare ve Konut Kanunu ile devam etti. Bu kanunla, mahalli idarelerin bu konudaki yetkileri sınırlandırılmıştır. Çünkü, merkezi idare, mahalli idarelerin harcamalarını azaltmak, bu yolla hem kamu harcamalarını, hem de mahalli idarelerin maliyesini kontrol altına almak istiyordu. Bunlara ek olarak da, mahalli idarelerin önemli projelerinin maliyesini kontrol etmek ve idarelere nakit akışını sağlamak amaçlarını da sayabiliriz.

Son senelerde mahalli idare birimlerinin bir çoğu, önemli programlarından bir bölümünü borçlanma ile elde ettikleri gelirlerle karşılamışlardır. UK'de toplam, mahalli idareler £58 milyar sterlinden daha fazla borçlanmışlardır. Bunun anlamı, bu ülkede yaşayan kişi başına £1000 sterlinden daha fazla borç düştüğüdür.

⁵²Turgut GÖKSU, An Analysis of Central Administrative Control Over Local Authorities, University of Nottingham, 1992 (yayınlanmamış), s.43

Hükümetin ilgili birimi, 7 Temmuz 1988'de mahalli idarelerin maliyesi ile ilgili yeni bir düzenlemeye gerek olduğunu bir raporla kamuoyuna duyurdu. Bu duyurudan kısa bir zaman dilimi sonra da, raporda yer alan değişiklik önergeleri 1989 tarihli Mahalli İdare ve Konut Kanunu ile yürürlüğe girdi.

Bu kanuna göre hükümet yeni sistemden:

i. Mahalli idarelerin sermaye harcamaları üzerinde gerçek bir etki meydana getirmesini;

ii. Sermaye harcaması modelinin, mahalli ve ulusal seviyedeki hizmetlere yansıtılmasının temin etmesini;

iii. Mahalli idare birimlerinin mallarının satılmasına ve idaresine yardım etmesini;

iv. Mahalli idarelere iyi bir planlama zemini hazırlamasını istiyordu.

Mahalli idarelerin borçlanmalarına yönelik düzenleme, Kanunun 43-47 nci maddelerinde düzenlenmiştir. Asıl önemli olan 43 üncü

maddedir. Buna göre, mahalli idareler *Banking Act* 1957 (Bankacılık Kanunu)'de banka kabul edilen kuruluşlardan veya *Bank Of England* (İngiltere Merkez Bankası)'da *overdraft*⁵³ (Müşteri Borcu) olarak; *National Debt Commissioners* (Milli Borç Komisyoncuları) veya *Public Works Loans Board* (Kamu İşleri İstikrazları Kurulu)'dan; ya da *loan instrument* (faturalar, tahvil senetleri, ipotekler)'leri ile ülke içinde her hangi bir yerden borçlanabilirler.

Kanunun 43(2) maddesinde, mahalli idarelerin Hazine ve ilgili Bakan'ın iznini almadan yukarıda sayılan kurumlar dışındakilerden borçlanamayacağı belirtilmektedir. 3 üncü fıkra ise, bu ülke dışından borçlanmayı tamamen Hazine ve ilgili Bakan'ın iznine bağlamakta; böylece mahalli idare birimlerinin, uluslararası düzeyde ve Sterlin dışında bir başka para cinsinden borçlanamayacaklarını kararlaştırmaktadır.

Kanunun 43(4) maddesi, Bakan'a Hazine'nin görüşünü de alarak yönetmelik çıkarma yetkisi

⁵³ Kısa süreli banka ile müşterisi arasındaki güven ilişkisine bağlı olarak, bankanın bir yıldan az süreli olarak, genellikle küçük miktarda, bu miktar kişilere £12000' dan daha fazla olamaz, parayı istendiği zaman geri ödemek şartıyla vermesidir

vermektedir. Bu yönetmelikle, Bakan, mahalli idarelerin borçlanmalarının kurallarını tesbit edecektir.

44 ve 45 inci madde, mahalli idarelerin borçlanabilecekleri miktarı karara bağlamıştır. 46 ıncı madde ise mahalli idarelerin kullandıkları kıymetli evrakların kayıt edilmesini istemektedir. 47 inci madde ise, mahalli idarelerin borçlanmaları karşılığında gösterecekleri ipoteklerleri düzenlemiştir.

Yeni sistemin temel özelliği, etkisini tamamen kredilerin denetimine ayırmasıdır. Bu denetlenecek mali konular ise:

i. Borçlanma;

ii. Kiralama;

iii. Kredilerin ödenme süresinin uzatılmasıdır.

Hükümet, 1 Nisan 1990 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanan bu sistemle, **credit ceiling** (kredi tavanı) adı ile bir kredileme alt ve üst sınırı getiriyor. Buna göre, kimi mahalli

idarelerin durumuna uygun olarak bu sınırlar ayarlanabilecektir.

Bu mahalli idareler :

i. Yeni, nemli projelerinin finansına yönelik borçlanan ya da kredi sözleşmesi yapan (kredi tavanı yükseltilir); veya

ii. Borçlarının yerine, sermaye gelirlerinden bir kısmını ayırmış olanlardır (kredi tavanı azaltılır).

Bu sistemin bir başka özelliği de, mahalli idarelerin önemli projelerinin finansına yönelik borçlanmak istedikleri zaman, merkezi idarece kararlaştırılan kredi limiti içinde olacak şekilde borçlanabilme mecburiyetinde olmalarıdır.

Merkezi idarenin izin verdiği iki tür kredi izni mevcuttur. Bunlar, **Basic Credit Approval-BCA-** (Temel Kredi İzni-TKİ) ve **Supplementary Credit Approval-SCA-** (Ek Kredi İzni-EKİ)'dir (bir çeşit izin olarak tercüme edilse de, bunlar aynı zamanda birer mahalli idarelere ait kredi türüdür).

Bu kredileme şekillerinden birincisi, mahalli idarelerin önemli projelerinin harcamalarının karşılanması ve sermaye gelirlerini bu harcamaya yönelik olarak genişletmesini kapsar. Bu izin, mahalli idarelerin eğitim ve öğretim, konut, ulaşımı sosyal hizmetler, itfaiye hizmetleri ve diğer hizmetleri hususunda borçlanma ve kredi sözleşmelerini yerine getirmek için konmuştur.

İkincisi (EKİ) ise, mahalli idarelerin polis, sulh mahkemesi, emlak vergisi mahkemeleri, sivil savunma, hava alanları, limanlar, bazı yollar ve kamu taşımacılığı projelerine yönelik borçlanma ve kredi sözleşmelerini yerine getirmek için konmuştur. Bu sayılanlara ek olarak evsizlere yönelik yeni girişimlerini, şehirleşme programlarını, sahillerin korunması çalışmalarını ve sel basmalarına karşı koymaya ait özel projeleri de kapsar.

Bu izinler sadece tek bir mali yıl için geçerlidir. Her bir idare birimi, hangi izinleri hangi yılda kullanmaya niyet ettiğini, gelecek yılın Eylül'ünden sonra olmamak şartıyla, karara bağlamak zorundadır. Örneğin, 1992-93 mali yılı için **TKİ** ve **EKİ**'lerin kullanılma sınırı 30 Eylül

1993'tür. Mahalli idare birimleri, bu süre içinde bu tür harcamalarını bitirmelidirler.

Bunu yanında, mahalli idare birimleri, kendi aralarında kredi transferi yaparak önemli programalarını yerine getirmeyi planlayabilirler. Mesela, A idaresi 1990-91 senesinde B idaresine £1 milyon sterlim TKİ'inden transfer eder, 1991-92 mali yılında B idaresi aynı miktar TKİ'yi A idaresine geri transfer eder. Böylece o yıl kullanamadıkları kredileri gelecek yıl içinde kullanmış olurlar.

1989 tarihli Kanun mahalli idarelerin her sene için:

i. Mali yıl için ayrıntılı borçlanma miktarları, sınırları;

ii. Kısa dönem borçlanma miktarları;

iii. Faiz ve diğer ipoteklerce temsil edilen borçlanma miktarları hakkında resmi karar almalarını istemektedir.⁵⁴

⁵⁴ Guide to Local Councillor, s.104-117

Mahalli idareler, genellikle borçlanmaya ilişkin haklarını merkezi idareden (**Public Works Loan Board**), toplam miktarın % 90'ını, borçlanarak kullanmaktadırlar. Mahalli idareler, bunun dışında da borçlanmak için yer aramaktadırlar. Mahalli idarelerin Mart 1991'deki borçlanma miktarı £53 milyar sterlini geçmiştir. Bu, milli borçların toplamının yaklaşık dörtte biridir.⁵⁵

Maliye Bakanı, 1994 yılı bütçe konuşmasında, mahalli vergi ödeyenleri korumak için mahalli idarelerin artan harcamalarını kontrol etmeye devam edeceklerini vurguladı. Fakat mahalli idarelerin gelirlerinin arttırıldığından da söz etti.⁵⁶

Bu bölümü bitirirken, Muhafazakar Parti'nin bu amaçlarında ne kadar başarılı olduğunu, 1984 ve 1991 yılı mahalli idare gelirlerini ayrı ayrı **Tablo-16** ile göstererek ortaya koyuyoruz.

⁵⁵ D HENLEY. ve diğerleri, s.121-123

⁵⁶ The Finacial Times, Wednesday December 1,1993, Gazetenin Eki,

Böylece, yapılanları yorum yapmadan bir tablo ile özetlemiş olacağız.⁵⁷

TABLO-16 1984 ve 1994 GELİR KALEMLERİ ve KARŞILAŞTIRMASI

1984'teki Durum		1994'teki Durum	
Gelir Kalemleri		Gelir Kalemleri	
Bütçe Yardımları	10	Bütçe Yardımları	17
Merkezi Yardımlar	6	Özel Yardımlar	23
Borçlanmalar	56	Borçlanma	2
Sermaye Gelirleri	25	Hizmet Gelirleri	12
Kiralar	3	Yeni Mahalli İdare Vergisi	17
		Ticaret Vergisi	18
		Diğer Gelirler	9
		Faizler	2

Mahalli İdareler'in harcamaları ile bu çalışmada ilgilenmedik. Fakat, bugünkü şartlarda Mahalli İdareler'in harcamalarını bir tablo ile göstermekte yarar olduğunu düşünmekteyiz. Bu yolla, elde edilen gelirlerin nerelere, hangi hizmetlere kullanıldığı daha net olarak değerlendirilecek; Merkezi İdare Mahalli İdare arasındaki çekişmeler de daha iyi anlaşılacaktır. Tablo-17'te bunu görebiliriz.

TABLO-17 MAHALLİ HİZMETLER ARASINDA HARCAMALRIN ORANLARI

Hizmet Kalemleri	Harcama Miktarları
Mahalli Çevre	17
Konut	19
Sosyal	9
Eğitim ve Öğretim	36
Mahalli Ulaşım	6
Polis	8
İtfaiye	2
Kütüphane	1
İçişleri Bakanlığı' dair	1
Diğer	1

⁵⁷ HMSO,9417, s.48 ve HMSO, a.g.e., 1992, s.2

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MAHALLİ İDARE MECLİS ÜYELERİNİN ÜCRETLERİ (THE ALLOWANCES OF ELECTED MEMBERS IN LOCAL GOVERNMENTS)

I. MAHALLİ İDARE MECLİS ÜYELERİ (COUNCILLORS)

Birinci bölümde de belirtildiği üzere İngiltere, uzun sayılabilecek bir mahalli idare geçmişine sahiptir. Bunun yanında, Türkiye'deki gibi merkezi idarenin taşra teşkilatlarından olan il ve ilçe yönetiminin olmayışı bu idare birimlerine ayrıca bir önem yüklemektedir. Hemen hemen bütün merkezi idarenin görevlerinin mahalli idarelere verilmesi, bu idarelerin seçilmişlerce idare edilmesi, dikkat edilmesi gereken bir konudur. Bu ve benzeri konulara girmeden sözü, mahalli idarelerde meclis üyesi olarak görev yapan kişilere getirmek istiyoruz.

Yasal olarak hemen hemen herkes mahalli idarelerin meclislerine üye olmak için aday olabilirler. Şartlar, (21 yaşının üzerinde olmak, oy kullanma hakkı olmak, mahalli idarenin sınırları içinde yaşamak) herkesin kolayca yerine

getirebileceği ve sahip olabileceği niteliktedir. Buna karşılık, en önemli aday olamama nedeni, kişinin o mahalli idare biriminde çalışmasıdır. Başka bir ifadeyle, mahalli idare birimlerinde çalışmayanların hepsi aday olabilir. Bunun böyle olmasının sebebi, kişiler mahalli idare meclis üyeliğine seçildikten sonra işlerini terk etmek gibi bir yükümlülüklerinin olmamasıdır. Dolayısıyla, mahalli idare birimlerinde aynı kişi iki görevi birlikte üstlenmesine mani olunmaktadır.

1974 yılında yürürlüğe giren Kanuni düzenlemeden önce, bütün mahalli idare meclislerinde (köy mahalli idare birimleri hariç) 40000 den fazla üye vardı. Bunun anlamı, bazı yerlerde meclislere üye olacak insanın bulunmaması; bazı yerlerde ise üye adaylarının seçim zamanında gerçek bir seçime maruz kalmadan sandalyelerini korumalarıdır. Bunun böyle olduğunu 1966 tarihli Maud raporu ortaya koymuştur.¹

1974 tarihli düzenleme ile bu sayı 26000'e kadar indirilmiştir. Bu yolla en azından üye bulma sorununa çözüm bulunmuştur. Bunun yanında

¹ Department of Environment, Maud Committee , Rapor 1 ve 2 HMSO 1969, s. 134 ve 45

meclislerdeki sandalyeye talip olanlar arasında bir seçim yarışı başlamıştır. Örneğin 1985 yılındaki mahalli seçimlerde bütün sandalyeler (il mahalli idare birimleri) için birden fazla adayın yarıştığı gözlenmiştir ki, bu da olması gerekendir (1960larda bu sandalyelerin % 60 ına talip birden fazla aday bulunamamıştır). Bu birimlerin dışındaki mahalli idare birimlerinde ise durum % 10'lara kadar düşmüştür ki, bunun, Galler ve *England*'ın kırsal kesimlerinde olduğunu hatırlatmak gerekir.

Bu gelişmeleri, tamamen sayının azaltılmasıyla açıklamak tam doğru olmayabilir. Bunun yanında mahalli idarelerde siyasi partilerin işe karışmalarının da etkisinin bulunduğunu düşünmemiz gerekiyor.

Meclis üyelerinin durumu hakkında yapılan araştırmalarda ortaya konan temel özellik ise, beyaz, orta yaşlı, memur ya da benzeri görevlerde bulunmuş erkektir.² Bunun anlamı başka sınıflara ait kişilerin bu görevlerde bulunmadığı değildir. Bu sayılan özellikte kişilerin çoğunluğu oluşturduğudur.

² Department of Environment, Widdicobe Report, HSMO 1986, s. 26

Galler'de ekonomi tarım ve hayvancılığa dayandığı için, halkın önemli bir kısmı çiftçidir. Dolayısı ile mahalli idare üyelerinin büyük bir çoğunluğu bu kesimden gelen üyelere oluşmaktadır.

1960'larda mahalli idare meclis üyelerinin % 12 si kadındı. Bu rakamı % 17 ile 1976'da yapılan istatistiklerin sonucu takip etti. Günümüzde ise bu oran % 19 dur. Kimi mahalli idare birimlerinde bu oranın daha yüksek veya daha düşük olduğu kesindir. England'da genel olarak kadın üyeler daha fazladır. Buna karşılık Galler'de daha düşük. *Metropolitan Districts*'de kadınların oranı % 23, *London Boroughs*'da % 22 ve *Shire Counties*'de ise bu oran % 21 dir.

Üyelerin çalışmalarına ilişkin yapılan araştırmada elde edilen veriler, üyelerin haftada 2.5 saatla 57.5 saat arasında mahalli idareler için iş yaptıklarını ortaya koymaktadır.³ Aşağıdaki **Tablo-18**'da⁴ Komisyon Başkanı gibi önemli görevlerde bulunan meclis üyeleri ile bütün üyelerin siyasi partilere göre haftalık çalışma

³ Jacqueline BARRON, Gerald CROULEY ve Tony WOOD, Councillors in Crisis, Macmillan 1991, s. 61

⁴ a.g.e., s. 61

süreleri yer almaktadır. Görüleceği üzere, üyelerin partilerine ve cinsiyetlerine göre çalışma süreleri farklılık arzetmektedir.

TABLO-19 MECLİS ÜYELERİNİN HAFTALIK ÇALIŞMA
SÜRELERİ

Normal Meclis Üyeleri	19.9	Saat
Başkan durumunda olanlar (Komitelerde)	25.3	Saat
Muhafazakar Partililer	20.5	Saat
İşçi Partililer	22.7	Saat
Liberal Partililer	15.5	Saat
Erkek Üyeler	16.6	Saat
Kadın Üyeler	23.1	Saat

Konuyla ilgili başka bir araştırmada, mahalli idarelerin meclis üyelerinin yedi farklı konuda çalışmaları ortaya konmuştur. Bu konular başlıca şunlardır: Meclis ve Komisyon toplantıları, Yolculukta harcanan zaman; Mahalli idare meclis üyelerinin bağlı oldukları siyasi partilerin grup toplantıları; Diğer siyasi parti toplantıları; Gönüllü ve baskı grupları ile yapılan toplantılar; Diğer toplantılar ve Diğer etkinlikler.⁵

Anlaşılacağı üzere, üyeler, zamanlarının büyük bir kısmını diğer etkinlikler denilen (hazırlanma zamanı, konu üzerinde çalışma,

⁵ a.g.e., s. 63

telefon konuşmaları, konferanslara katılma, memurlarla kimi konuları müzakere etme v.b.) alanda sarf etmektedirler. Buna karşılık en az zamanı ise gönüllü ve baskı grupları ile yapılan toplantılarda harcamaktadırlar.

Benzer çalışmayı, kadın-erkek bazında ele aldığımızda sonuç hemen hemen aynı çıkmaktadır. Sadece bir farklılık vardır, o da erkek üyelerin, kadınlara göre sayılan aktivitelere daha az katılmalarıdır. Bu fark, bir veya üç saat kadardır. Bunun tek istisnası, erkek üyeler kadınlara göre siyasi parti grup toplantılarında daha fazla zaman harcamaktadırlar.

Üyelerin sayılan yedi adet etkinlikleri konusunda, belirli bir komitenin başkanı olanlar ile normal üye olanlar arasında bir değerlendirme yapılırsa sonuç, etkinliklere göre aynı olmaktadır. Buna karşılık, tahmin edileceği üzere, yetkililer daha fazla zaman harcamaktadırlar. Bunun tek istisnası, normal üyelerin diğer siyasi parti toplantılarında daha fazla zaman harcamalarıdır. Bunun nedeni ise, bu kişilerin bu tür toplantılarda daha fazla zaman harcayacak kadar, boş zamanlarının olmasıdır.⁶

⁶ a.g.e., s. 64-66

II. MAHALLİ İDARE MECLİS ÜYELERİN ÜCRETLERİ

Bu konuyu incelemeye başlarken, bazı noktalara açıklık getirmekte yarar olduğunu düşünüyoruz. Bunlardan birincisi, konu ile alakalı yeterince yazılmış eser bulunmamaktadır. Sebebi ise hem Kanun, hem de uygulamada esas alınan yönetmelik açık olarak bu ödemenin hangi şartlar altında yapılacağını ortaya koymaktadır.

İkinci sebep ise konunun özelliğinden dolayı pek kimse ilgilenmemiştir. Çünkü, bu ücret türü diğer ücretlerden oldukça farklı ve miktar olarak da yeterince azdır.

Üçüncü sebep ise, birinci ile ilişkili olarak, verilerin ortaya konulmasındaki zorluktur. Bir başka deyişle, mahalli idare birimlerinin çalışma programları, her yıl kaç defa bir araya geldikleri, hangi toplantılara katıldıkları (kimi bölgelerin özelliğinden dolayı daha fazla alt komitelere gerek duyulmaktadır), hangi meclis üyesinin ne kadar sıklıkla oturumlarda bulundukarı gibi konular yeterince açık değildir.

Sonuncusu ise, meclis üyelerinin beklentileri ücretten ziyade hizmet ya da başka bir neden olduğundan, bu ücret birimi basitce göz ardı

edilebilmektedir ki, tam olarak hangi mahalli idare biriminde ne kadar *Tahsisat*'ın üyelere ödendiği kesin değildir.

Bunlara ek olarak, üyelere, yönetmeliklerle belirtilenin üstünde mi, yoksa altında mı ücret ödenmektedir, bunu takip etmek zordur. Çünkü, *Tahsisat* mahalli idare bütçelerinde bir kalem olarak yer almakta, dağıtımı tamamen mahalli idarenin sorumluluğunda gerçekleşmektedir. Kimi üyelerin ise *Tahsisat*'ı almayı hak etmediklerini de hesaba katarsak, konunun ne kadar karmaşık olduğu ortaya çıkmaktadır.

Fakat, bütün bu olumsuzluklara rağmen, konunun akademik olarak incelenebileceği noktasında her hangi bir tereddütümüzün olmadığını belirtmek isteriz. Zira inanıyoruz ki, bu tür uygulamanın Türkiye'deki uygulamalara katkı sağlayacağını, belki de farklı anlayışların tekrardan gözden geçirilmesine yardımcı olacağını düşünmekteyiz.

İngiltere'de, mahalli idarelerin seçilmiş üyeleri için aylık veya haftalık olarak ödenmekte olan düzenli bir maaş türü yoktur. Bununla birlikte, mahalli seçmenlerce seçilmiş kişilere

ödenmekte olan bir ücret vardır. Bu ücret, 1972⁷ tarihli Mahalli İdare Kanununun 173-178 nci maddelerince düzenlenen ücrettir ki, buna verilen ad, *Tahsisat*'dır. Aşağıda geniş bir şekilde ele alınacaktır.

Bu konuda asıl cevaplanması gereken soru, neden mahalli idarelerin seçilmişlerine *Tahsisat* verildiğidir. Bu uygulama ile neyin amaçlandığının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Çünkü, üyelik görevi gönüllü bir görevdir. Başka bir ifade ile, maaşlı bir görev olacaksa, bunun, normal memurlardan ayrılması gerekmektedir. Eger, meclis üyeleri memurla aynı ücreti alacak olurlarsa bu durumda sanırız, hükümete, aynı maaş vererek memur çalıştırmak daha kolay gelebilir. Bunun anlamı ise mahalli demokrasinin ortadan kaldırılması demektir. Başka bir ifadeyle seçilmişler, bu görevi parası için tercih etmemeliler. Bu göreve talip kişiye, bu görevi sadece hizmet düşüncesi ile bu görev tercih edilmelidirler.

⁷ Kanun bu maddeleri, the Local Government, Planning and Land Act 1980, madde. 24-26; the Miscellaneous, Financial Provisions Act 1983, madde. 7; the Local Government Act 1985, Sched. 14, paras. 18-20, and Sched. 17; ve the Local Government and Housing Act 1989, Secheds. 11 and 12, yeniden düzenlenmiştir.

A. TAHSİSAT (ALLOWANCES)

Allowances, ücret ve maaşlardan farklıdır. Sözlük manası tenzilat, iskonto, indirim; Tahsisat; İkam; Günlük tazminat; Zarar ve ziyana karşılama, olarak dilimize tercüme edilmiştir.⁸ Degişik tahsisat çeşitlerine rastlanmaktadır.⁹ Tahsisatlar sadece mahalli idarelerde görev alan seçilmişlere ödenen bir ücret olmadığından farklı tariflerinin olması normaldir. Bunlara örnek olarak şunlar verilebilir: konut tahsisatı, dul anne ve baba tahsisatı, emekli tahsisatı.

1948 yılına kadar England'da ve Galler'de, mahalli idare meclis üyelerine ödeme yapılmazdı. 1948 tarihli Mahalli İdare Kanunu, ilk defa olarak, kanunca uygun görülmüş görevleri

⁸ Pars TUĞLACI, İktisadi Ticari Hukiki Terimler Sözlüğü (İngizce-Türkçe), ABC Kitabevi A.Ş. İstanbul-Ankara-İzmir 1988, s.

Allowance, money which given for a special reason; travel allowance; foreign currancy allowance, personel allowance. (P. H. COLLIN, age., s. 11 (Tahsilat, özel bir amaç için verilen para)

⁹ Personal allowance, Married couple allowance, Additional personal allowance, Widow's bereavement allowance, Blind person's allowance, Transitional allowance (Kişisel Tahsis, Evli Çift Tahsisatı, Ama Kişi Tahsisatı, Geleneksel Tahsisat)

yerine getiren mahalli idare meclis üyelerinin kazançlarındaki muhtemel kayıpların karşılanması için 'mali zarar yardımı' (*Financial Loss Allowances*)'ı yürürlüğe koydu.

Kanunun 115 nci maddesinde bu görevlerin neler olduğu sayılmıştır. Bu düzenleme 1964 yılına kadar büyük ölçüde değişmeden korunmuştur.

1964 yılında *Redcliff-Maud Committee* (Komisyon) mahalli idarelerle ilgili bir dizi çalışma yürütmüştü. Bunlar arasında tahsisat ile ilgili olarak yaptığı öneride, mahalli idarelerin modern şartların ışığında kimi kişilerin (seçilmişler ve önemli memurların) bu kurumlarda çalışmaları için bu kurumların çekici hale getirilmesi gereklidir ki, bu bu müesseselerin en yüksek verimle çalışmasından emin olunsun, düşüncesi ifade edilmiştir.

1966 da yayınlanan rapora göre (*Allowances for Elected Members*) bir çok üyenin Mali kayıp Tahsisat'ı alamadıkları ortaya konuyor; sebep olarak ise üyelerin tam olarak görevleri sırasındaki harcamalarını (kazanç kayıplarını) delillendiremediklerini belirtiyordu. Ayrıca Üyeler, kimi görevleri için bu ödeneğe müracaat edemiyorlardı.

Bu Komisyonun önerisi ise, yıllık bir üst miktardır. Bu miktar yıllık muhtemel harcamaları ve zaman israfını karşılayacaktı. Buna ek olarak seçilmişlere maaş uygun görülüyordu. Fakat, mahalli idare ve komisyon başkanları için olan maaş, diğerlerinden ayrılmamıştı.

Bu raporla aynı zamana rastlayan başka bir gelişme daha oldu. 1966 yılındaki *Greater London Council (General Powers) Act* (Londra Mahalli İdare (Genel Yetkiler) Kanunu)'la Londra mahalli idaresinde kararlaştırılan görevleri yerine getirmek için katılan bütün meclis üyelerine, katıldıkları sürelerle orantılı olarak, *Tahsisat* ödemesi uygulamaya kondu.

Hükümet, 1970 tarihli kanun önerisinde meclis üyelerine bir ücret ödenmesini kabul etmediğini belirtiyordu.¹⁰ Buna karşılık, 1972 tarihli Mahalli İdare Kanunu ile eskiden yürürlükte olan Mali kayıp Tahsisat'ın yerine yeni 'tek bir katılım yardımı' (*flat rate attendance Allowance*) geçti. Buna göre bütün mahalli meclis üyeleri, belirlenen görevleri

¹⁰ 'Local government should not become a salaried occupation'. Local Government in England HMSO 1971. (Mahalli Hükümet ücretlilerin işgal ettikleri bir yer olmamalı.)

yerine getirenler, bir hak olarak bu *Tahsisat*'ı alacaklardır.

Kanun *Tahsisat*'ı şöyle tarif etmektedir: 'Kanunun verdiği yetkiye dayanarak, mahalli idarelerin, joint (mahalli idarelerin birlikte oluşturdukları idareler) idarelerin ve diğer idarelerin (mahalli nitelikli) üyelerine, mali kayıplarını, özel sorumluluklarını, yolculuk esnasındaki ihtiyaçlarını karşılamak için, katıldıkları toplantılara bağlı olarak yaptıkları ödemelerdir'.

Dikkat edileceği üzere tanımda dört önemli öge vardır. Bunlar sırası ile, malî kayıplar (**finacial loss**: üyenin toplantılara katılması sonucu, kazanması muhtemel kayıplarıdır), özel sorumluluklar (**special responsibilities**: kimi üyelerin yüklendikleri sorumluluklara bağlı olarak farklı ödemeleri gerektiren miktar.¹¹), yolculuk (**travelling**: üyenin ikamet ettiği yerden

¹¹ Bu özel sorumluluktan kasıt, üyenin siyasi parti gruplarının başkanı veya başkan yardımcısı olması; komisyon toplantısının başkanlığını yapması; toplantıda mahalli idareleri temsil etmesi; komitelerin ya da alt komitelerin üyesi olması ki, bu komiteleri diğerlerinden ayıran özellikleri olabilir: daha uzun sürebilir, uzmanlık gerektirebilir; siyasi partilerin sözcülüğünü komitelerde veya alt komitelerde yapıyor olmaları, gibi nedenler sayılabilir.

görevini yerine getirmek için gittiği yer arasında yapılan ya da başka yerlerde yapılan ilgili toplantılara katılmak için yaptığı yolculuklardır.) ve ihtiyaç (**subsistence**: günlük yiyecek) masraflarıdır.¹²

Bunlardan özel sorumluluklarla ilgili düzenleme, 1989 tarihli Mahalli İdare ve Konut Kanun'un 18 nci maddesiyle 1 Nisan 1991 yılından itibaren uygulamaya başlanacak şekilde değiştirilmiştir. Bunun dışındaki ödemelere 1972 tarihli Kanundaki düzenleme olduğu şekliyle devam edilmektedir.

Kanunun 173. maddesi 1-3 fıkraları uyarınca, *parish* ya da *community* meclis üyeleri belirli miktarda katılım *Tahsisatı* alma haklarına sahiptirler. Bu miktar mahalli idare meclisince tesbit edilen miktarı aşmayacak şekilde uygun görülen her hangi bir göreve bağlı olarak tesbit edilir. İlgili üye, bu ödeme şeklini Mali kayıp Tahsisat'ına tercih edebilir. Eger görev *parish* veya *community* sınırları içerisinde yerine getiriliyorsa ilgili üyelere, bu görevleri yerine getirdiklerinden dolayı herhangi bir ödeme

¹² The Local Government Act 1972, Madde 173-178

yapılmaz.¹³ İlk uygulamaya en fazla miktar £10 Sterlin olmak üzere başlanmıştır.

1975'de hükümet, bu ücret sistemini tekrardan gözden geçirme zorunluluğu hissetti. Kurulan bir komisyon yeni önerilerde bulundu. Bunlardan sadece birisi kabul edildi. Bu öneri, meclis üyesine seçme hakkı veriyor, üye ya Katılım Tahsisat'ını ya da Mali kayıp Tahsisat'ını seçecektir.

1976 tarihli bir raporda¹⁴ 43 adet mahalli idare birimine ait mahalli idare meclis üyelerinin Tahsisatları ve ilgili giderlerine ilişkin harcamalar yer almaktadır. Sözü edilen Rapor'da görüldüğü üzere mahalli idarelerin seçilmiş üyelerine ödedikleri ücretler ve ilgili harcamalar oldukça az bir miktardır. Bunun sebebi, her meclis üyesine ödenmesi gereken bir ücret olmaması; bunun yerine ilgili üyenin etkinliklere katılması sonucu elde ettiği bir gelir türünün benimsenmesidir. Mahalli İdare meclis üyelerinin ziyaretçilerine ziyafet vermek, onlarla hoş vakit geçirmek yolu ile mahalli idare bütçelerini boşa harcadıkları hep tartışılmıştır.

¹³ a. g. Kanunun 173 (6) ncı maddesi.

Bunun yanında, bu üyelerin, Komite ve Alt komite toplantılarına daha çok ve en az sürede katılarak gelirlerini güvence aldıkları da suçlamalara neden olmuştur. Fakat iddiaların aksine mahalli idarelerin bütçelerinde bu konudaki iddialara delil teşkil edecek yeterli kanıt bulunamamıştır. Bu harcamalar sadece toplam harcamaların % 1'i kadardır.¹⁵ Her ne kadar sözü edilen Rapor'daki değerler 1975-76 yıllarına ait olsa da, günümüzde bu oranların çok fazla değiştiğini iddia etmek pek olası gözükmemektedir.

Bu konuda, üzerinde durulması gereken bir başka nokta, mahalli idare birimlerine göre harcama miktarlarının artmasıdır. Bunun nedenlerinden bazıları şunlardır.

Birincisi, kimi mahalli idareler görevleri gereği daha fazla alt komisyon kurmak zorundadırlar. Bu komisyonlarda ise meclis üyeleri yer almaktadır. Bir üyenin birden fazla Komisyona üye olması ise her zaman mümkündür.

¹⁴ Cmnd. 6453, Local Government Finance Report of the Committee of Enquiry 1976, ss. 415-416

¹⁵ Cmnd. 6453, a.g.e., s. 91

İkincisi ise, tabii olarak, büyük yerleşim yerlerinde daha fazla meclis üyesi bulunmaktadır.

Üçüncü bir neden ise, meclis üyelerinin görevleri gereği daha fazla seyahat etmek zorunda olmalarıdır. Sonuncu olarak, büyük olan yerleşim yerlerinde, farklı siyasi partinin üyesinin bulunması sonucu daha çok part grubu yer almasıdır ki, bu özel sorumluluk gerektiren görevlerden dolayı mahalli idare birimleri üyelerine daha fazla ödeme yapmak zorundadır.

Robinson Committee ise konuyu 1977'de tekrardan inceledi. Bu komisyonun önerilerinde ise en az yıllık ödeme miktarının £1000 Sterlin olması; buna ek olarak ise Mali kayıp Tahsisat'ın ödenmesine devam edilmesi yer almaktadır. Ayrı bir öneri olarak da özel sorumluluk yüklenen üyelere *Special Responsibilities Allowances* (Özel Sorumluluk Tahsisat)'ı ödenmesi isteniyordu.

1985 yılında ise başka bir Komisyon (*Widdicombe Committee*) konu ile ilgili araştırmasını bitirmiş ve bir dizi tekliflerde bulunmuştur. Bunlar arasında Katılım Tahsisat'ın gözden geçirilmesi ve küçük mahalli idare meclis üyelerine, yıllık ödeme tavan miktarının £1500

Sterlin, büyüklerde ise £4000 Sterlin olmasını sayabiliriz.¹⁶

1991 tarihli Mahalli İdalerin Üyelerine Ödenecek Ücretler Hakkında Yönetmelik (*the Local Authorities (Members' Allowances) Regulations 1991*) yeni uygulamayı düzenlemektedir. Bu düzenlede, üç tür tahsisat öngörülmektedir: *Basic Allowance* (Temel Tahsisat), *Special Allowance* (Özel Tahsisat) ve *Attendance Allowance* (Katılım Tahsisat). Bu miktarlar, üyelerin bulundukları mahalli idare birimine göre farklılık arz etmektedir. Çünkü, miktarları mahalli idare birimleri tespit etmektedirler.

Yönetmeliğe göre, her bir il, ilçe ve Londra ilçe mahalli idare birimleri, her bir ildeki karma idareler, ve Isles of Sicily mahalli idaresi her yıl mali yılbaşından (1 Nisan) evvel üyelerine ödeyecekleri Tahsisat'la ilgili planlarını yapmak zorundadırlar. Planda, yukarıda sayılan her üç tahsisat ve miktarları yer alacaktır.

¹⁶ Local Government Information Unit, 'Paying for Service the Development of Councillors' Allowance', Discussion Paper 3, 1991

Yönetmeliğe göre (her sene yeni miktar tesbit edilebilir), bir üyeye ödenebilecek tahsisatların üst tavanı tesbit edilmiş durumdadır. Bu miktar, Çzel Sorumluluk Tahsisat'ı için 1991 senesinde £7500 Sterlin dir.

B. TEMEL TAHSİSAT (BASIC ALLOWANCES)

Yönetmelik Temel Tahsisat'ı, her bir mahalli idare biriminde meclis üyesi olan herkese aynı miktarda olmak şartı ile ödenen Tahsisat olarak tanımlar. Ödemede, üyeliğin başladığı ve bittiği zaman dilimi esas alınır, bu ödemenin yapılması için. Miktar, üyenin üyelik süresince bir yıl içinde mecliste geçirdiği günlere göre, her gün için eşit miktarda olmak şartı ile, hesap edilir. Bu hesaplama tahminidir. Her üyenin olağan toplantılara katıldıkları varsayılarak işlem yapılır. Aylık olarak ödenir. Ödeme yapılırken her aylıktan, vergi kurumca kesilir. Her gün için bir ödeme yapılmaz, çünkü, üye her gününü mecliste veya ofisinde çalışarak geçirmez.¹⁷

¹⁷ The Local Authorities (Members' Allowances) Regulations 1991,

C. ÖZEL SORUMLULUK TAHSİSATI

(SPECIAL RESPONSIBILITIES ALLOWANCES)

Kimi meclis üyelerinin sorumlulukları kimilerine göre daha önemlidir. Sorumlulukla doğru orantılı olarak üyelere yapılan ödemelerin olması da normaldir. Bu ödeme şeklinin İngiliz Hukukundaki uygulamasına ise *özel sorumluluk Tahsisatı* adı verilmektedir. Yönetmeliğin 9. maddesinde bu görevlerin neler olduğu, aşağıda belirtildiği şekilde sayılmaktadır:

a) mahalli idare biriminde her hangi bir siyasi parti grubunun başkanı veya başkan yardımcısı olmak;

b) mahalli idare biriminde komisyon, alt komisyon ya da benzeri idarelerde, joint komisyon ve alt komisyonun başkanlığını yapmak;

c) mahalli idare birimini her hangi bir başka idare toplantısında temsil etmek;

d) istisna olarak mahalli idare biriminde, sıkça veya uzun süre alan toplantıların zorunlu olduğu komite ya da alt komitelerde üye olmak;

e) mahalli idare birimindeki komitelerde siyasi parti gruplarının sözcülüğünü yapıyor olmak;

f) yukarıda paragraf (a)-(e) arasında sayılan görevlerin benzerlerini eşit süre veya daha fazla zaman ve güç harcayarak yerine getirilen görevleri yapıyor olmak, bu görevlerin tanımlanıp tanımlanmaması önemli değildir.

Yönetmeliğin aynı maddesinde ise bu özel görevler için uygun görülen ücret miktarının tesbit edilmesini mahalli idare birimlerine bırakıyor. Ayrıca mahalli idare biriminde bu *Tahsisat*'ın nasıl ödeneceği de düzenlenmiş durumdadır.

D. TOPLANTI TAHSİSATI (ATTENDANCE ALLOWANCES)

Tahsisat, Büyükşehir İlçe Mahalli İdare Birimleri, Londra İlçe Mahalli İdare Birimleri, Northumberland Mahalli İdare Birimleri Karma Mahalli idare Birimleri'nde ilgili mahalli idare birimini temsil eden üyelere, yerine getirdikleri görev ne olursa olsun ödenmez. Bunların dışında

kalan mahalli nitelikli görevleri yerine getiren her üyeye ödenir.

Toplantı Tahsisat'ı iki şeyi birlikte içine alır. Bunlar üyenin görevini yerine getirmesi ve görevini yerine getirmesi için bir yerden bir yere yolculuğu sırasında harcadığı zamandır. Tahsisat'ın miktarı yolculuğun ve görevin yerine getiriliş sürelerine göre değişiklik arz etmektedir. Fakat, görevin niteliğine göre, bütün üyelere aynı miktarda Tahsisat ödenmek zorundadır. Bir üyeye 24 saat içinde her hangi bir zamana bağlı olarak, birden fazla katılım Tahsisat ödenemeyecektir. Planda Tahsisat miktarları ve çeşitleri belirtilecektir.

Bu Tahsisat'ın ödeneceği görevler Yönetmelikte 10 (3)ncü maddede aşağıdaki gibi sayılmaktadır:

a) mahalli idare birimindeki bir toplantıya ya da idareki her hangi bir komite ya da alt komiteye ya da mahalli idare birimin atama yaptığı ya da seçtiği bir idareye ya da bu idaredaki her hangi bir komite ya da alt komiteye katılmak;

b). mahalli idarece veya mahalli idarelerin komiteleri alt komitelerince, yetkikili kılınan diğer toplantılara katılmak; bu toplantılarda:

1) mahalli idare birimi iki ya da daha fazla siyasi gruba ayrılmış ise, bu gruplardan en az ikisi tarafından toplantıya katılması için davet edilen üye olmak, ya da;

2) eğer idare ayrılmamış ise, idarenin en az iki üyenin davet edildiği toplantıya katılmak;

c) mahalli idare biriminin üye olduğu her hangi bir kuruluştaki toplantıya katılmak.

Yönetmelik katılım Tahsisat'ın miktarının ve sürelerinin tesbit edilmesini mahalli idare birimine bırakıyor. Fakat, aynı zaman diliminde aynı toplantıya katılan bütün üyelere aynı miktarda ödeme yapılmasını şart koşuyor. Bunun yanında hangi durumlarda üyelerin bu gelirden yararlanamayacaklarını aynı maddenin (6)ncı paragrafında 1972 tarihli Kanunun 175 (a) maddesinde sayılan görevlere katılanlar olduğunu belirtiyor. Ek olarak 24 saat içinde üyelerin sadece bir defa katılım Tahsisat'ı alabileceklerini ifade ediyor.

1972 tarihli Kanunun 173 den 176 maddeleri arasında sayılan Tahsisatlara, yukarıdaki açıkladıklarımızdan farklı olarak, Kanunda sayılan kimi sınırlı ödemeleri de dahil edebiliriz ki, bunlar yönetmelikte Diğer Tahsilatlar adı altında toplanmıştır. Kanunda mali olarak Tahsisat'ın sınırlandığını görüyoruz. Bunlar Yönetmelikte tekrardan miktar olarak sayılmıştır.

175 nci maddeye göre Tahsisat'ın miktarı 24 saat içinde £22.80 Sterlini geçmeyecektir. 24 saatlik sürenin başlama saati ise 03.00 dür. Kanunun 173 (1) ncü maddesine göre ise katılım Tahsisat'ın da aynı süre için aynı miktar olmasını öngörüyor. Kanun 173 (4) nci maddesindeki Mali kayıp Tahsisat'ın amacına uygun olarak ödenecek miktar ve sürelerle ilişkin düzenleme şöyledir:

a) 4 saati geçmeyen süre için £19.25 Sterlin;

b) 4 saatten fazla fakat 24 saattan az süreler için £38.50 Sterlin;

c) 24 saati geçen süreler için toplam £38.50 Sterlin ve 24 saati geçen süreler için (a) ve (b) de belirtilen sürelere uygun olan miktar.

Bu genel başlık altında son olarak üzerinde durmak istediğimiz konu, üyelerin sanıldığı kadar mahalli idare birimlerine yük olmadıklarıdır. Başka bir ifade ile üyelere uygun görülen Tahsisat 1993-1994 yılları için yıllık £945 Sterlin ile 3000 Sterlin arasındadır. Eğer bu verileri diğer görevlerde bulunanlarla kıyaslayacak olursak, sonucun, neden bu konuda yeterince yazılmış kaynak olmadığını gösterdiğini görmüş oluruz. Aşağıda **Tablo-20'**de yönetmelikte uygun görülen değerler yer almaktadır.

Tablo'daki bu değerler üst sınırdır. Bunun anlamı her mahalli idare birimi her bir üye için bu miktar kadar ödeme (Tahsisat) yapacaktır. Bu miktarlar üye sayısı ile çarpılarak toplam Tahsisat miktarı tesbit edilir. Toplam miktarın, İlgili Devlet Bakanının belirlemelerine bağlı olarak, % 25 ile % 95 arasını bütün üyelere *basic* ve eşit tahsisat olarak, % 5 ile 25 arasını ise özel sorumluluk tahsisat olarak ödenmesi istenmektedir. Örnek olarak, 1993-94 yılları için Devlet Bakanlığı tek bir üyeye özel sorumluluk

tahsisat olarak ödenecek miktarın £8120 Sterlini aşamayacağını kararlaştırmıştır.

TABLO-20 MECLİS ÜYELERİNE ÖDENECEK ÜCRETLER

Mahalli İdare Birimleri	Her Bir Üye İçin Önerilen Ücret
İl Mahalli idare Birimi	£3000
Büyükşehir İlçe Mahalli İdare birimi	£3000
Aşağıdaki ilçe mahalli idare birimleri: Bristol, Cardiff, Derby, Kingston-tapon- Hull Leicester, Luton, Milton Keynes, Northampton, Nottingham, Plymouth, Portsmouth, Southampton, Stockton-on- Tees, Stoke-on-Trent, Swansea, Thamesdown, Warrington, Woodspring	£2115
Diğer ilçe mahalli İdare Birimleri	£1470
Lonra İlçe mahalli idare birimleri	£3000
Mahalli idare Birlikleri	£945
Isles of Scilly Mahalli İdaresi	£1470

Mahalli idareler yukarıdaki sınırlamalar dışında kendi tahsisat planlarını oluşturmakta serbesttirler.

Üyeler, tahsisat'ları gelir vergisine konu olan miktardan fazla olursa gelir vergisi öderler (eğer vergiden muaf tutulan gelirleri yoksa). Sosyal güvenlik yardımlarında üyelerin tahsisat'ları dikkate alınır. Şayet haftada aldıkları tahsisat miktarı 56 Sterlinden fazla olursa, üyeler, işsizlik yardımına baş vuramazlar, yani bu yardımı alamazlar.¹⁸

¹⁸ Department of Environment, Community Leadership and Representation: Unlocking the Potential, HMSO, London 1993, s. 75

III. MAHALLİ İDARE BİRİMİ BAŞKANLARININ ÜCRETLERİ

Başkanların ücretlerinin tam olarak anlaşılabilmesi için, burada başkan anlamında kullanılan iki ayrı adın bir birlerinden farkını belirtmemiz gerekmektedir. Bu adlar, *Mayor* ve *Chairman*'dir.

Mayor, bizdeki belediye başkanının tam karşılığıdır. Bu hem bu görevi yapan kişinin durumunu hemde temsil ettiği yerleşim alanı açısından doğrudur.

Chairman ise, her nekad bir mahalli idarenin başında bulunsa da, bizdeki uygulamada ki, karşılığı, yerleşim yerlerinin büyüklüğüne göre, Kaymakam ve Vali olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun böyle olmasını temsil ettikleri yerleşim alanlarını esas alarak söylüyoruz. Yoksa yetkiler açısından bizim ülkemizdeki uygulama ile karşılaştıramayız. Tamamen farklı konulardır.

Mahalli idare birimlerinin başındaki kişilerin adı bile yerleşim yeri hakkında bize bilgi vermektedir. Şöyle ki, mahalli idare sistemi, **üç-düzeyle** olarak adlandırılmaktadır. Bunlardan en

küçük yerleşim yerlerinde *Community/Parish Council* (Kasaba, Köy, Mahalle, Mezra) adı verilir. Bu yerleşim yerlerinin başında, genellikle, *Mayor* vardır. Buna karşılık, bazı tarihi yerleşim yerlerinde, yerleşim yerinin yukarıda sayılan mahalli idare birimlerinden biri olmamasına rağmen, *Mayor*, geleneksel olarak yerini korumaya devam etmektedir. Bunlara ek olarak, bazı İlçe Mahalli İdare Birimleri'nin başında da *Mayor* bulunmaktadır.

Geri kalan mahalli idare birimlerinin başında *Chairman* bulunmaktadır. Bu kişi, bir yıllığına, mahalli idare birimi meclisince, meclis üyelerinden birinin seçilmesi sonucu atanır. Mahalli idareyi temsil eder, ilgili toplantılarda bunu bilfiil yerine getirir.

Her iki makama da seçilen başkanlar, bizdeki belediye başkanlarından farklı olarak tam gün makamlarında bulunmak zorunda değildirler, çünkü asıl hizmetleri yürüten memurlardır. Seçilmişler karar alır ve uygulamayı takip ederler. Memurlar üzerinde de bizdeki gibi sicil yetkileri bulunmamaktadır.

Bu bilgilerden sonra, başkanlara ödenen ya da ödenmesi için ayrılan tahsisatları aşağıdaki

tablolar vasıtası ile göstermeye çalışacağız.

Tablo-21,22,23,24'de mahalli idare birimleri itibari ile sözü edilen kişilerin sayısı ve başkanların, başkan yardımcılarının ücretleri gösterilmiştir.

**TABLO-21 BÜYÜKŞEHİR İLÇE MAHALLİ İDARE MECLİS ÜYELERİ
VE BAŞKANLAR'ININ ÜCRETLERİ**

BÜYÜKŞEHİR İLÇE MAHALLİ İDARELERİNİN ADLARI	Mahalli İdare Biriminde Toplam Sandalye Sayısı	Mayor/ Chairman (Başkan).	Dep.Mayor/ Chairman (Başkan Yardımcısı)
Barnsley	66	5500	
Birmingham City	117	21450	6480
Bolton	60	4950	
Bradford City	90		
Bury	48	4000	1000
Calderdale	54	7820 (5120)	
Coventry City	54		5200
Doncaster	63	6460	720
Dudley	72	14067	
Gateshead	66		
Kirklees	72	12400	
Knowsley	66	5160	
Leeds City	99		
Liverpool City	99		
Manchester City	99	12020	
Newcastle upon Tyne	78		
North Tyneside	60	6351	
Oldham	60	8625	
Rochdale	60	12060	
Rotherham	66	7200	
St. Helens	54	5232	
Salford City	60	10740	
Sandwell	72	13134	
Sefton	69	6150	
Sheffield City	87		
Solihull	51	11000	
South Tyneside	60	4660	
Stockport	63	7917	
Sunderland City	75	8234	1831
Tameside	57	7360	
Trafford	63	6928	
Wakefield	63		
Walsall	60	10630	2660
Wigan	72	4134	
Wirral	66	7800	1248
Wolverhampton	60	9290	
36 Adet, Toplam Üye	2481		

Bu taplolarda, özellikle Başkan yardımcılarının ücretleri tam olarak gösterilememiştir. Sebebi ise ya Başkanların ücretleri ile birlikte olarak düşünülmüş ya da bu konuya ait veriler elde edilememiştir.

TABLO-22 İLÇE MAHALLİ İDARE MECLİS ÜYELERİ VE BAŞKANLAR'ININ ÜCRETLERİ

İLÇE MAHALLİ İDARE BİRİMLERİNİN ADLARI	Mahalli İdare Biriminde Toplam Sandalye Sayısı	Mayor/ Chairman (Başkan)	Deputy Mayor/ Chairma (Başkan Yardımcısı)
Adur	39		
Allerdale	55	5000	
Alnwick	29	1638	
Amber Valley	43	9000	3000
Arun	56	3290	
Ashfield	33	4820	
Ashford	49	12420	
Aylesbury Vale	58	4390	
Babergh	42	3000	
Barrow-in-Furness	38	2480	
Basildon	42	2500	
Basingstoke & Deane	57	3000	
Bassetlaw	50	2925	
Bath City	48	4540	
Bedford	53	13400	
Berwick-upon-Tweed	28	7900	
Beverley	53	4180	580
Blaby	39	1032	
Blackburn	60	5885	539
Blackpool	44	9750	1360
Blyth Valley	47	2060	
Bolsover	37	5000	
Boothferry	35	2780	
Boston	34	5070	
Bournemouth	57		
Bracknell Forest	40		
Braintree	60	3300	
Breckland	53	2900	
Brentwood	39		
Bridgnorth	33	2740	
Brighton	48	13050	
Bristol City	68	8250	
Broadland	49	4250	
Bromsgrove	41	4000	
Broxbourne	42	5500	

Broxtowe	49	3100	
Burnley	48	5800	
Cambridge City		5882	
Cannock Chase	42	42	
Canterbury City	49	2300	
Caradon	41	4620	
Carlisle City	51	21000	
Carrick	45	2200	
Castle Morpeth	34	7160	716
Castle Point	39		
Charnwood	52	2180 (12960)	
Chelmsford	56	12090	
Cheltenham	41	3500	
Cherwell	52	4167	
Chester City	60	2990	
Chesterfield	47	3940	
Chester-le-Street	33	5290	
Chichester	50		
Chiltern	50	2625	
Chorley	48	5484	
Christchurch	25		
Cleethorpes	41	6590	
Colchester	60	5940	
Congleton	45	5060	740
Copeland	51	1800	
Corby	27	2470	
Cotswold	45	7660	
Craven	34	2060	
Crawley	32	6920	
Crewe & Nantwich	57	8150	
Dacorum	58	3590	
Darlington	52	9716	
Dartford	47		
Daventry	35	1120	
Derby City	44	3220	
Derbyshire Dales	39	3140	
Derwentside	55	5540	
Dover	56	3560	
Durham City	49	2500	500
Easington	51	2328	
Eastbourne	30	4200	
East Cambridgeshire	37	1863	
East Devon	60	2500	
East Dorset	36	1650	
East Hampshire	42	13530	
East Hertfordshire	50	5200 t	
Eastleigh	44	7100	
East Lindsey	60	3120	
East Northamptonshire		3600	
East Staffordshire	46	8925	2975
East Yorkshire	43	8090	
Eden	37	1500	

Ellesmere Port&Neston	41	2500	
Elmbridge	60	7600	
Epping Forest	59	7690	
Epsom & Ewell	39	8620	
Erewash	52		
Exeter City	36	8150	
Fareham	42		
Fenland	40	2500	
Forest Heath	25	2835	
Forest of Dean	49	1530	
Fylde	49	5132	
Gedling	57	7000	
Gillingham	42	4930 (93-94)	
Glanford	41	7050	
Gloucester City	35	7940	
Gosport	30	5230	
Gravesham	44	8570	
Great Grimsby	45	2065 t 1135	715
Great Yarmouth	48		
Guildford	45	6140 (93-94)	800
Halton	53	2710	870
Hambleton	47	6490	
Harborough	37	2600 t 750	
Harlow	42		
Harrogate	60	6042	
Hart	35	2700	
Hartlepool	47	4720	
Hastings	32	5300	
Havant	42	10000	
Hereford City	27	5850	
Hertsmere	39	3350	
High Peak	44	3910 t 9600	750
Hinckley & Bosworth	34		
Holderness	31	3560	560
Horsham	43	12150 C	2150
Hove	30	9300	
Hully City	60	6551 t	
Huntingdonshire	53	2600	
Hyndburn	47		
Ipswich	48	6200	
Kennet	40	1210	
Kerrier	44	3320	
Kettering	45	3690	
King's Lynn&West Norfolk	60	6000	1500
Kingswood	50	3250	
Lancaster	60	3685	
Langbaurgh-on-Tees	59	3450	
Leicester City	56	8900	
Leominster	36	2740	
Lewes	48	9430	
Lichfield	56	5220 (93/94)	

Lincoln	33	2900	
Luton	48		
Macclesfield	60	8740	
Maidstone	55	3690	
Malden	30	3000	
Malvern Hills	51	6940	
Mansfield	46	4200	
Medina	36	3600	
Melton	26	2120	
Mendip	43	3830	
Mid Bedfordshire	53	3620	
Mid Devon	40	1600	
Middlesbrough	53	5030	
Mid Suffolk	40	1000	C
Mid Sussex	54	1728 t	1372
Milton Keynes	46	4970	5529
Mole Valley	41	6000	
Newark&Sherwood	54	1270 t 2910	360
Newbury	45		
Newcastle-under-Lyme	56	8200	1500
New Forest	58	8000 C	1700
Northampton	43	10594	
Northavon	57	4060	
North Cornwall	38	5000 t C	
North Devon	44	6180 C	340
North Dorset	33	1500	C
North East Derbyshire	53	2700	C
North Hertfordshire	50	2600	C
North Kesteven	39	4000	C
North Norfolk	46	3170	C
North Shropshire	40	3440	
North Warwickshire	34		
North West Leicestershire	40	5280 t	C
North Wiltshire	52	5000	C
Norwich City	48		
Nottingham City	55	1050	
Nuneaton & Bedworth	45	5360	
Oadby & Wigston	26	5730	
Oswestry	29	3250	
Oxford City	51	3750	
Pendle	51	5700	
Penwith	34	6755	
Peterborough City	48	6400	2100
Plymouth City	60	10000	
Poole	36	6180	560
Portsmouth City	39	18670	
Preston	57	7150	
Purbeck	22	2500	1020
Reading	45	5200	
Redditch	29	1442 t 1051	
Reigate& Banstead	49	5500	

Restormel	44	5500	870
Ribble Valley	39	4000	
Richmondshire	34	2600	C
Rochester-upon Medway City	50	6210	
Rochford	40	6000	C
Rossendale	36	4530	
Rother	45	2000	C
Rugby	48	4630	
Runnymede	42	5000	
Ruschcliffe	54	1390	
Rushmoor	45	5830	1460
Rutland	20		
Ryedale	42	4410	C
St Albans City	57	7600	1960
St Edmundsbury	44	2700	
Salisbury	58	7600	C
Scarborough	49	4240	C
Scunthorpe	40	7150	
Sedgefield	49	5100	C
Sedgemoor	49	4180	C
Selby	50		
Sevenoaks	53	4200	1700
Shepway	56	5270	C
Shrewsbury and Atcham	48	11490	
Slough	39	1560	2640
Southampton	45	11600	1600
South Bedfordshire	53	2920	C
South Bucks	41	2120	C
South Cambridgeshire	55	4420 C	
South Derbyshire	34	1740	
Southend-upon-Sea	39	5650	
South Hams	44	4564	C
South Herefordshire	39	2500	C
South Holland	38	5370	C
South Kesteven	57	1800	900C
South Lakeland	52	16100 t	
South Norfolk	47		
South Northamptonshire	40	3100	C
South Oxfordshire	50	4050	C
South Ribble	54	5350 (93-94)	1290
South Shropshire	40	4600	C
South Somerset	60	2500 t 2200	C
South Staffordshire	50	6000	C
South Wight	24	4000	
Spelthorne	40	6980	
Stafford	60	6420	
Staffordshire Moorlands	56	5460	C
Stevenage	39	10200	
Stockton-on-Tees	55	13446	
Stoke-on-Trent	60	7780	

Stratford-on-Avon	55	3300	C
Stroud	55	4900	
Suffolk Coastal	55	4800 t	C
Surrey Heath	36	13220	
Swale	49	2620 t 6780	1050
Tamworth	30	5060	
Tandridge	42	5100	
Taunton Deane	53	5657	
Teesdale	31	1100	C
Teignbridge	58	2900	C
Tendring	60	3660	C
Test Valley	44	7750	
Tewkesbury	36	1000	
Thamesdown	54	5750	
Thanet	54	2800	C
Three Rivers	48	2780	C
Thurrock	39	5000	
Tonbridge & Malling	55	4350 t	
Torbay	36	8850	1750
Torridge	36	4850	C
Tunbridge Wells	48	3130	
Tynodale	47	2200	1100
Uttlesford	42	2200	C
Vale of White Horse	51	6000	C
Vale Royal	60	2720	
Wansbeck	46	3000	C
Wansdyke	47	2550	C
Warrington	60	5250	
Warwick	45	8050	C
Watford	36		
Waveney	48	2900	290C
Waverley	57	4710	
Wealden	58	1420 (92)	
Wear Valley	40	4600	C
Wellingborough	34	5000	
Welwyn Hatfield	47	13500	C
West Devon	30	1530	
West Dorset	55	1500	C
West Lancashire	55	6000	C
West Lindsey	37	3500	C
West Oxfordshire	49	3000	C
West Somerset	32	3000	
West Wiltshire	43	6800	
Weymouth & Portland	35	3925	
Winchester City	55	2710	
Windsor& Maidenhead Royal	58	5250	1600
Woking	35	7000	
Wokingham	54	5410	1500C
Woodspring	59		
Worcester City	36	7000	

Worthing	36	7700	
Wrekin	46	10670	C
Wychavon	49	2645	C
Wycombe	60	10000 t	1400
Wyre	56	5450	
Wyre Forest	42	7340	C
York City	45	3930	
296 District Councils	13 459		

Ayrıca, Tablo'larda üç adet bilgi yer almaktadır. Bu bilgiler yardımı ile, mahalli idare birimlerinin büyüklüklerini, sahip oldukları üye sayısından tahmin etmek mümkün olmaktadır. Bu büyüklük göz önünde tutularak da, mahalli idare biriminin başında bulunan kişilere harcanan (Başkanların yıllık maaşları ve kimi yerlerde Başkanların harcamaları birlikte olarak yazılmıştır) miktarların ne tür bir farklılığa yol açtıkları görülecektir. Tahminlerin aksine üye sayısına bağlı olarak büyük gözükken yerlerdeki mahalli idarelerin başında bulunanlar daha fazla ücret almamaktadırlar, belki ücretleri bulunulan yerin zenginliği etkilemektedir.

Tablo'larda görülen (t) harfi verilen değerin birlikte ve (C) harfi ise o yerleşim birimindeki kişinin Mayor değil Chairman (Başkan) olduğunu göstermektedir. Dikkat edileceği üzere bu iki unvanı yukarıda açıklamıştık.

**TABLO-23 LONDRA MAHALLİ MECLİS ÜYELERİ VE BAŞKANLAR'ININ
ÜCRETLERİ**

LONDRA MAHALLİ İDARE BİRİMLERİNİN ADLARI	Mahalli İdare Biriminde Toplam Sandalye Sayısı	Mayor/Chairman (Başkan)	Deputy Mayor/Ch airman (Başkan Yardımcısı)
Barking & Dagenham	48	11000	
Barnet	60	8930	
Bexley	62	8829	
Brent	66	15500	
Bromley	60		
Camden	59		
Croydon	70		
Ealing	70	9700 (8300)	
Enfield	66	7814	1400
Greenwich	62	4200	
Hackney	60	5380	
Hammersmith & Fulham	50	14759	
Haringey	59	8700	
Harrow	63	8940 (90/91)	
Havering	63		
Hillingdon	69	4400 (2900)	
Hounslow	60	6800	
Islington	52		
Kensington & Chelsea	54		
Kingston upon Thames	50	17400	
Lambeth	64	10500	
Lewisham	67	14500	
Merton	57	11840	
Newham	60	8760	1240
Redbridge	63	19140 t	
Richmond upon Thames	52		
Southwark	64		
Sutton	56		
Tower Hamlets	50		
Waltham Forest	57		
Wandsworth	61		
Westminster City	60	23700	
32 London Boroughs	1914		

**TABLO-24 GALLER'DEKİ İLÇE MAHALLİ İDARE BİRİMLERİNİN
MECLİS ÜYELERİ VE BAŞKANLAR'ININ ÜCRETLERİ**

GALLER'DEKİ İLÇE MAHALLİ İDARE BİRİMLERİNİN ADLARI	Mahalli İdare Biriminde Toplam Sandalye Sayısı	Mayor/Chairm an (Başkan)	Deputy Mayor/Chairm an (Başkan Yardımcısı)
Aberconwy (B)	41	2850	
Alyn & Deeside	43	2000	
Arfon (B)	39	3010	
Blaenau Gwent	44	8740	
Brecknock (B)	44	2470	
Cardiff City	65	13935	C
Cardiff Marthallen	37	13180	C
Ceredigion	44	5815	
Colwyn (B)	34		
Cynon Valley (B)	38	8200	
Delyn (B)	42	5350	
Dinefwr	32		
Dwyfor	29	4000	C
Glyndwr	35	3890	C
Gwynedd	35	7650	
Glanelli (B)	35	7960	
Gwent Valley (B)	33	5100 t	
Meirionnydd	41	6000	C
Merthyr Tydfil(B)	33	7500	
Monmouth (B)	40	3778	
Montgomeryshire	46	3000	
Neath (B)	34	5300	
Newport (B)	47	6070	
Ngwr (B)	49	5075	
Port Talbot (B)	31	8000 (5775)	
Preseli	40	3640	C
Pembrokeshire			
Radnorshire	33	1800	C
Rhondda	33	4700 (4200)	
Rhuddlan(B)	32	3075	
Rhymney	46	4820	C
South Pembrokeshire	30	2500	C
Swansea City	52	16200	
Taff Ely (B)	43	1820 (3354)	14673
Torfaen (B)	44		
Vale of Glamorgan (B)	46	4500	
Wrexham Maelor(B)	46	9200	
Wyns Mon Isle of Anglesey(B)	39	5500	
7 Adet ,Toplam Üye	1475		

Konuyu tablolarla göstermek istememizin asıl sebebi, bütün mahalli idare birimlerinin meclis üye sayılarını ve üye sayılarına göre de büyüklüklerini ortaya koymaktır. Bu yolla, devam eden kimi tartışmalar da açıklık getirmek üstedik. Söz gelimi, mahalli idare meclis üyelerinin sayısının fazla olması, bu görevi yerine getirenlere fazla, ya da yeterli, ücret ödenmesine engel olmaktadır gibi. Başka bir neden de Ülkemiz açısından mahalli idare meclis üye sayılarını kıyasla imkanı verebileceği düşüncesi. Sonuncu olarak tablolar vasıdası ile söylenmek istenenin daha kolay ifade edilebilirliğine olan kanaatımızdır. Başka bir ifadeyle, yorunu okuyucuya bırakarak kimi şarlandırımalardan uzak kalma düşüncemizdir.

IV. KİMİ GÖREVLERDE BULUNANLARLA MAHALLİ İDARE BİRİMLERİ MECLİS ÜYELERİNİN ÜCRETLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Bu başlık altında mahalli idarelerde meclis üyeliği yapan kişilerin, bu görevi yapmasalardı ele aldığımız görevlerden birini yapacakları ihtimalini göz önünde bulundurarak, bazı karşılaştırmalar yapmak istiyoruz. İkinci olarak bu ülkede uygulanan ücret sistemi sonucu özel ve kamu kesiminde çalışan kişilerin ne kadar ücret aldıkları ortaya konacaktır. Buna ek olarak bölgeler arasında bir ücret karşılaştırması da yapılacaktır. Bu ikinci değerlendirmede saat ücretlerine göre ödemeler de ele alınarak, (mahalli idarelerdeki seçilmişlerin ücretlerinin ödenmesine esas alınan toplantılara katılmak ve ne kadar süre katıldıkları gibi kıstaslara göre ödeme yapılmaktadır) bunun nederece mahalli idare meclis üyelerine yansıtıldığına bakılacaktır. Sonuç olarak üyelerin ücretlerinde esas alınan kıstaslar ülke içindeki diğer verilere göre kıyaslanmış olacaktır.

Ayrıca, bu kıyaslamalarla, bir anlamda ücret meselesinin mahalli idarelere has bir hadise değil, hayatın her kesimini içine alan, denge sağlanmadığı takdirde ise sosyal

problemlere yol açacak niteliğe sahip bir olgu olduğunu düşünerek, bir batı ülkesinde dengenin nasıl sağlandığını ortaya konulacaktır. Bu yolla, bizdeki uygulamalar için bir dereceye kadar bir örnek olabileceğini düşünmekte ve değerlendirmeyi ilgililere bırakmaktayız.

İlk olarak **Tablo-25**'de genel olarak, kamu kesimindeki ücretleri ele aldık. Bu verilere göre, kimi özel görevleri istisna edersek (The Queen, The Duke of Edinburg, The Duke of York) geri kalanlar arasında bir değerlendirme imkanı bulabiliriz.

Tablo'da yer alan bilgilere göre en yüksek maaşı yüksek yargı organlarının başında bulunan kişiler almaktadır. Bunları bürokrasisin üst kademesindeki memurlar (sivil ve askerler) onları da hükümet erkanı ve milletvekilleri takip etmektedir. Bu rakamların bürüt yıllık maaş olduklarını düşünürsek, bunlardan vergi ve benzeri giderleri çıkardığımızda ele geçen net maaş miktarının çok faz olmadığı görülür. Zira, özel kesimde benzer görevleri yürütenler daha fazla ücret almaktadırlar.

TABLO-25 ÜCRETLERİN KARŞILAŞTIRILMASI

Makamlar	Yıllık Bütçe Ücretler Sterlin Olarak £	Makamlar	Yıllık Bütçe Ücretler Sterlin Olarak £
The Queen	7900000	Askeriye	
The Duke of Edinburg	359000	Teğmen	12611- 18425
The Duke of York	249000	Albay	43698- 48293
Milletvekili (H. Com.)	32088	General	64842- 90148
Meclis Başkanı	63047	Üniversite	
Başbakan	53007	A Sınıfı	13601- 18855
Devlet Bakanı Secretary of State	39820	B Sınıfı	19642- 25107
Devlet Bakanı (Lord) Minister of State	44945	C Sınıfı	26359-29788
Devlet Bakanı (Com.) Minister of State	28175	Profesör	30358 (En az)
Hizmet Bakanı Defence Secretary	39820	Öğretmenler 18 adet sınıflama var	11224- 18837
Hakimler		Okul Müdürü Head Teacher	23505- 50682
The House of Lord	103790	Devlet Memuru	
The Court of Appeal	103790	Birinci Derece	90148
Lord Justice of Appeal	99510	İkinci Derece	82925- 75328
High Court of Justice		Üçüncü Derece	51360- 59599
Chancery Division	99510 (Vice Chancellor)	Dördüncü Derece	44390- 49790
Hakim	90148	Beşinci Derece	36019- 47921
Queen's Bench Division	112083	Altıncı Derece	27660- 42724
Hakim	90148	Yedinci Derece	24239- 34469
Family Division	99510 (president)	Archbishop of Canterboury	43550
Hakim	90148	Bishop of Lord	35560
Normal Hakim	54035 (En az)	Normal Papaz	15870

Bu tablo'yu mahalli idareler açısından ele aldığımızda, mahalli idarelerin başında bulunan Başkan ve başkan yardımcılarının bile bu tablo'da yer alan enaz gelir diliminde yer alan görevlilerden daha az gelir elde ettikleri hemen farkedilmektedir. Bunun yanında, ülkenin yönetiminden sorumlu meclise seçilenlerin de, emsallerine kıyasla daha az ücret aldıkları bir gerçektir. Buradan varılan sonuçun, seçilmişlere verilen ücretin az olmasının sebebi bu görevleri yapanların paranın dışında gayelerle bu işlere talip olduklarıdır.

İkinci bir nokta da demokratik yönetimlerde, demokratik olarak idareye talip olınların amaçlarının ücretten farklı olması olarak algıllıyoruz. Tabi bizdeki uygulamanın seçilmişlerin lehine olduğunda kuşku yoktur. Bu da bize, az da olsa, seçilmişlerin amaçları açısından demokrasi geleneğimizle İngiliz demokrasi geleneğini karşılaştırma imkanı veriyor.

Bu başlık altında ikinci tabloyu kamu sektörlerinden bazılarında görev yapan kişilerin haftalık bürüt ücretlerini ve kaç saat çalıştıklarını göstereceğiz. Amacımız ücret

meselesine değişik açılardan bakarak konu hakkında daha fazla yorum yapma imkanı elde etmektedir.

Tablo-26 bize verdiği bilgilerle şunu ifade etmektedir, Kamu hizmetlerinde (ele alınanlarda) istihdam edilenler arasında aşırı bir ücret farkı bulunmamaktadır. En fazla ücret alanla en az alan arasındaki haftalık fark £100 ile £150 Sterlin arasındadır ki, bu sanıldığıının aksine fazla bir rakam değilidir. Kaldıki, bu ücreti alanlar gerçekte özel nitelik gerektiren, tecrübeye dayanan görevlerdir. Buna rağmen mahalli idarelerin seçilmiş üyeleri ile kıyaslanamayacak kadar farklılık büyüktür. Bir saat başına ortalama olarak yukarıdaki görevlerde bulunan memurlar £6 ile £11 Sterlin almaktalar, buna karşılık meclis üyeleri için uygun görülen miktar 24 saat için £22.80 ile £38.50 dir, bu da yaklaşık olarak £1.5 Sterlin civarındadır. Bunu mahalli idarelerdeki memur ve diğer görevlilerle kıyaslanması sonucu varılan sonuç, memurların, aynı mahalli idare biriminde karar alanlardan daha çok maaş aldıklarıdır.

TABLO- 26¹⁹ MAHALLİ İDARE MECLİS ÜYELERİNİN
ÜCRETLERİNİN DİĞER KAMU KESİMİNDE ÇALIŞANLARLA
KIYASLANMASI

Kamu Kurumunun içindeki Bölümlerin Adları	Haftalık Bütçe Gelir	Haftalık Çalışma Süresi Saat Olarak	
	₺	Toplam	Olması Gereken
Hükümet	254.2	40.2	37.1
Devlet Memurları	356.7	38.0	36.8
Yöneticiler: Orta ve Yüksek Kadrolarda	402.9	37.9	36.7
Profesyonel ve Teknik Sınıflarında Bulunanlar	454.6	37.5	36.8
Bilimsel Çalışmalar Gurubu	419.3	37.9	36.8
Polis: Polis Hizmetleri (Emniyet Müdürüne Kadarki olan kadrolar)	444.7	39.1	36.2
İtfaiye Hizmetleri: (Aktive olarak söndürme işleminde görev alanlar ve Bölüm Amirleri)	495.7	42.8	42.7
İtfaiye Hizmetleri (Yukarıda sayılanlardan Geride Kalanlar)	340.5	42.8	42.0
Öğretmenlik:			
İlk, Orta ve Özel Okullar	437.5	29.7	29.6
Üniversitelerde, Akademisyen ve benzerleri	497	35.7	37.7
Mahalli İdare Hizmetlerinde Bulunanlar:			
İdareciler	272.9	39.1	36.9
Profesyonel	371.1	37.3	36.7
Teknik Görevliler	361	37.5	36.7

Bu başlık altında bir başka karşılaştırmayı da
Tablo-27'de görmek mümkündür.

¹⁹ Department of Employment, New Earnings Surveys 1983, A
Publication of the General Statistical
Services: HMSO 1983, s. Table 32' den kısaltılarak elde
edilmiştir.

TABLO-27²⁰ BÖLGELERE GÖRE ÜCRET KARŞILAŞTIRILMASI

Nisan 1993 itibari ile kolgücü ile çalışmayan işçiler						
Bölgelere Göre Ücret Dağılımı	Haftalık ortalama Bütçe Ödeme Toplamı	Haftalık Ücretin Yüzde olarak Kaç Kişiye Ödendiğinin İfadesi ve Haftalık Çalışma süresi ve Saat Başına Ödenen Miktar				
Bölgeler	£	£220	£300	£400	Saat	Pence
Güney Doğu	398.2	% 18.7	% 40.9	% 64.0	37.7	1041
Doğu Angila	317.9	% 32.9	% 56.0	% 76.2	38.2	807
Güney Batı	324.8	% 32.2	% 53.2	% 74.2	37.8	844
Batı Midlands	321.5	% 32.6	% 55.2	% 76.3	37.8	832
Doğu Midlands	316.0	% 33.3	% 55.5	% 77.1	38.3	803
Yorkshire ve Humberside	311.5	% 33.6	% 53.7	% 75.0	37.8	802
Kuzey Batı	324.9	% 32.9	% 36.0	% 77.3	37.7	843
Kuzey	313.2	% 34.0	% 56.3	% 77.7	38.2	804
England	353.8	% 26.7	% 48.8	% 70.8	37.8	918
Galler	308.5	% 34.4	% 56.0	% 78.7	37.7	793
England ve Galler	352.0	% 27.1	% 49.1	% 71.1	37.8	913

Tablo'da ücretleri bölgelere göre karşılaştırdık. Bunun anlamı bazı bölgelerde bulunan mahalli idare birimlerinde görev yapan meclis üyeleri ve başkanların ücretine ne şekilde yansıdığını ortaya koymaktır. İkinci bir neden olarak da, England'daki bölgeler arası ücret farklılığını göstermektir. Nitekim Tablo'da da görüleceği şekilde, az da olsa bölgeler arası bir farklılık mevcuttur. Bu farklılığın sebebini coğrafi nedenlerden ziyade bölgeler arası

²⁰ a. g. e., HMSO 1993, s. Tablo X5. 2' den kısaltılarak elde edilmiştir

gelişmişlik karşılaştırmalarında aramak gerekir. Örnek olarak, en yüksek ücretin çalışanlara ödendiği bölge Güney Doğu bölgesidir; buna karşılık en az ücretin ödendiği bölge olarak *Yorkshire ve Humberside* gözükmetedir.

Birinci olarak ele alınan bölge sanayi olarak daha gelişmiş ve yoğun olarak İngilizlerin yaşadığı yerdir. Diğeri ise az sanayileşmiş ve daha çok Pakistan ve Hindistan kökenli azınlıkların yaşadığı alandır. Tablo'da göze çarpan bir başka nokta da, England'a ile Galler arasındaki ücret farklılığıdır. Galler'de ücretler daha düşük buna karşılık England'da yüksektir. Kanatımızca tek açıklaması, iki ülkenin gelişmişlikleri arasındaki farktan kaynaklanmaktadır. Bununla doğru orantılı olarak da geçim şartları bölgeler arasında farklılık arz etmektedir. Örneğin, ev kiralari Galler'de England'a nazaran daha ucuzdur. Bunu söylerken bir genellemeden değil, iki ülkenin önemli şehirlerini karşılaştırmadan söz ediyoruz. Sonuç olarak bölgeler arasındaki ücret farklılığına paralel olarak, kimi istisnalar mevcuttur, mahalli idare meclis üyelerinin de ücretleri farklılık arz etmektedir.

Bu kısımda son olarak iki ayrı yerdeki, ilki England'a, ikincisi Galler'de, başkanlara,

meclis üyelerine ve komisyon başkanlarına yapılan ödemeleri birer tablo ile göstermek istiyoruz.

Tablo-28,29'da bu bilgiler verilmektedir.

TABLO-28 REDBRIDGE İLÇE MAHALLİ İDARE MECLİS

ÜYELERİNİN ÜCRETLERİ 1994 (İNGİLTERE)

Başkan	£8250
Başkan yardımcısı	£2500
Muhafazakar Parti Grup Başkanı	£3000
Muhafazakar Parti Grup Başkan Yardımcısı	£1100
Libarel Parti Grup Başkanı	£1050
Libarel Parti Grup Başkan Yardımcısı	£500
Eğitim ve öğretim Komisyonu Başkanı	£4100
Planlama Komisyonu Başkanı	£3000
Otoyolları Komisyonu Başkanı	£3000
Konut Komisyonu Başkanı	£3000
Sosyal Hizmetler Komisyonu Başkanı	£3000
İdare Hizmetleri Komisyonu Başkanı	£3000
İşler Komisyonu Başkanı	£2500
Spor ve Benzeri İşler Komisyonu Başkanı	£2500
Sağlık Komisyonu Başkanı	£1100
Kütüphaneler Komisyonu Başkanı	£1100
Eğitim ve öğretim Komisyonu Başkan Yardımcısı	£385
Planlama Komisyonu Başkan Yardımcısı	£275
Otoyolları Komisyonu Başkan Yardımcısı	£275
Konut Komisyonu Başkan Yardımcısı	£275
Sosyal Hizmetler Komisyonu Başkan Yardımcısı	£275
İdare Hizmetleri Komisyonu Başkan Yardımcısı	£275
İşler Komisyonu Başkan Yardımcısı	£220
Spor ve Benzeri İşler Komisyonu Baş. Yrd.	£220
Sağlık Komisyonu Başkan Yardımcısı	£110
Kütüphaneler Komisyonu Başkan Yardımcısı	£110
Temel Tahsisat her Üyeye	£1050
Katılım Tahsisat her Üyeye, 4 Saat'a kadar	£18.50
Katılım Tahsisat her Üyeye, 4 Saat'den fazla	£24

Bu yolla, hem bölgesel hem de mahalli idarelere bağlı olarak tahsisatların farklılık arz ettiklerini görmüş olacağız.

TABLO-29 CEREDIGION İLÇE MAHALLİ İDARE MECLİS
ÜYELERİNİN ÜCRETLERİ 1994 (GALLER)

Başkan	£
Başkan Yardımcısı	£
Komisyon Başkanları	£360
Temel Tahsisat her Üyeye	£408
Katılım Tahsisat, Günlük	£20
Yol Tahsisat, her mil için	£0.22-0.26,6
Yiyecek, 4 saat'tan 16 saat'a kadar	£4-10
Gece Tahsisat	£68

V. MAHALLİ İDARE BİRİMİ MECLİS ÜYELERİNİN KONUYA YAKLAŞIMLARI

A. BELEDİYE BAŞKANI'NIN YAKLAŞIMI (MAYOR)

Başkan sözlerine başlarken şöyle dedi: Aberyswyth'de Mahalli İdare Meclis Üyelerine herhangi bir ücret ödenmemektedir. Sadece Mayor'a (Belediye Başkanı'na) yıllık ödeme yapılmaktadır. Bu, aslında bu makamın harcamalarına ödenen paradır. Başkana ödenen miktar ise, sadece bir kaç yüz Sterlin civarındadır. Yıllık, £2000 Sterlin olarak kararlaştırılmış bu miktar, beş yıllık süre için ödenmektedir. Başkanın vazife süresi ise, sadece bir yıldır.

Aslında Tahsisat'ın ne olduğu, kesin çizgilerle belirlenmiş değildir. Örnek olarak buradaki uygulamayı verebiliriz. Şöyle ki, Meclis, Başkan'a 2000 Sterlin verileceğini kararlaştırmış durumdadır. Fakat bu miktar, bu makamın harcamalarını da içermektedir. Bunlardan bazı etkinlikler Başkan'ın herhangi bir katkısı olmayan etkinliklerdir. Örnek olarak, Yılbaşı Yemeği ve Başkanın Seçimini Kutlama Yemeği

verilebilir ki, bunların her birinin harcaması, £800 Sterlin civarındadır.

Buna karşılık, Başkan kendi işini bırakıp mahalli idareye vakit ayırmakta, bu esnada kazancından kayıplar olmaktadır; bu ise karşılanmamaktadır.²³

En önemli nokta, mahalli idarelere katılımın, herkese açık olmasıdır. Bunun anlamı, herkes katılabilmeli, fakat bir ücret almak için değil. Çünkü, mahalli idareler iyi ücretin ödendiği bir yer değil.

Fakat, bu idarelerin sadece zenginlere açık yerler olduğu anlaşılmamalı, her ne kadar yeterli tahsisat, üyelere ödenmemekte ise de. Bir başka ifadeyle, küçük bir karşılaştırma yapacak olursak görürüz ki, bizim Mahalli İdare'de üyeler ayda bir iki akşam, bir kaç saat toplantıya katılmaktadırlar ki, bu da o kadar önemli

²³ Burada bir noktaya dikkat çekmek istiyoruz, o da Belediye Başkanlığının Türkiye'deki gibi tam zamanlı bir iş olmayıp sadece haftanın bazı günlerinde yapılan bir iş olduğudur. İkinci olarak da Başkan Kasaba'yı toplantılarda Kasaba'nın başı olarak temsil etmektedir. Bir başka ifade ile belediye başkanının görevi semboliktir.

sayılabilecek bir iş kaybına neden olmamaktadır. Fakat, bunun yanında, *Distric Council* (İlçe Mahalli İdare Birimi) üyelerinin meclis toplantılarına katılımları, bazen bütün gün boyunca devam etmektedir. Gerçekte bu kişilerin bu katılımlarından dolayı maddi kayıpları olmaktadır. Çünkü bu kişilerin, bu süre içinde yapacakları kendi işleri vardır. Bu toplantılar, gerçekten, bu kişilerin işleri için bir engel teşkil etmektedir. Bu kayıpların karşılanması gerekmektedir ki, bu da adil bir çözümdür.

Kendisiyle görüştüğümüz Aberystwyth Mayor'una hem Belediye Başkanlığı'nı, hem de kendi işini nasıl yürüttüğünü sorduğumuzda, aldığımız cevap şu oldu: 'Ben çok çalışıyorum, buna ek olarak, kendi işlerimi yürütmesi için çalıştırdığım bir de işçim var. Bu noktada ben şanslı sayılırım, zira imkanlarım yerinde ve ben adaylığımı koyarken bütün bunları biliyordum. Bazı insanlar için ise, aynı şeyleri düşünmek ve söylemek zor. Benim için Mayor'luk hep birinci iş olmaktadır'.

Hiç bir ücret almayan Meclis Üyelerinin durumları hakkında ne düşündüklerini sorduğumuzda da şu cevapla karşılaştık. 'Eğer bu kişilerin herhangi bir toplantıya katılmalarını istersek, bu kişilerin yol masraflarını karşılıyoruz.

Ayrıca toplantılarımızı da hafta sonlarında, ya da akşamları yapıyoruz. Bundan dolayı da herhangi bir para ödemiyoruz. Zira ödeneceğine dair bir prensip bulunmamaktadır. Aslında bu durumlarda bir düzenleme olmasını ve kişilere ödeme yapılmasını arzulamaktayım'.²⁴

Nasıl bir değişiklik arzuladıklarını sorduğumuzda, aldığımız cevap şu idi. 'Birinci olarak, mahalli idareler, ücreti için tercih edilen yerler olmamalıdır. İkinci olarak, buralarda görev yapmak için seçilenler, para kazanmamalıdır. Hangi sistem uygulamaya konulursa konulsun, bu, kayıpların ödenmesi (re-compensate)'nden farklı bir şey olmamalıdır. Bir başka ifadeyle, mahalli idarelerin üyelerine ödedikleri ücretler, kişileri buralarda bu para için görev yapmaya teşvik etmemelidir. Bugün tartışılan saat ücreti ile çalışma şeklinin, mahalli idareler için ölçü olması fikrini ise doğru bulmuyorum. Zira bu uygulama, üyelerin toplantıları gereksiz yere uzatmalarına neden olacaktır.

²⁴ Burada dikkatimizi çeken bir durum ortaya çıkmaktadır. Ya sözü edilen yönetmelik *Town Council*'ler için uygulanmamaktadır ya da uygulandığını bilinmemektedirler. Kanaatimizce Yönetmelik bu tür mahalli idare birimlerini de kapsamaktadır.

Benim önerim, kişilerin kazanacaklarını değil, bu görevi yapamadıklarından dolayı uğradıkları kayıplarını içeren, gerçek bir tazminat olmalıdır. Bizler burada kamu parasının nasıl harcanacağını konuşuyoruz. Bu nedenle kendimize ait para gibi düşünemeyiz. Haftada iki gün, iki-üç saat kadar mahalli idare için çalışmaktayım, bu da büyük bir iş değil. Fakat, aynı şeyi daha büyük coğrafi alanı kapsayan bir mahalli idare için söyleyemeyiz.'

Yıllık olarak ödenen £2000 Sterlin'in yeterli olup olmadığını, yeterli değilse, ne kadar olması gerektiğini sorduk. Sorumuzu şöyle cevapladı.' Bu para, bana ödenmiyor. Bu makamın harcamalarına (*Civic Functions*) harcanıyor. Eğer bu harcamaları istisna edersek, en az £3000 Sterlin civarında olmalıdır. Çünkü, bu '*Civic Functions*' (Belediye Başkanı'nın makamına ilişkin giderler) dışında başka giderlerimiz de vardır. Bunlar ve diğer görünmeyen giderler (*incidental expenses*) için, yeterli paranın ödenmesi gerekmektedir. Örnek olarak, film festivali var, orada Belediye olarak ödül vermek gerekiyor. Bunun parasını ben karşılayacağım.

Son olarak, bugünkü sistemin değerlendirmesinde eksiklik vardır. Çünkü neyin nereye ödendiğini, halka anlatmamız gerekiyor. Görünürde £2000 Sterlin bana ödeniyor gibi gözükmesine rağmen, sadece elde kalan £800 Sterlin kadar bir şeydir. Bir başka ifadeyle, sistem pek açık değildir.'

B. ERKEK İLÇE MAHALLİ İDARE MECLİS ÜYESİ'NİN YAKLAŞIMI

İlk sorumuzu Tahsisat sistemi ve miktarına ilişkin sorduk. Sözlerine, mahalli idare biriminin bu yerleşim yerinde üç düzeyli olduğunu belirterek başladılar. 'Her birimin kendine ait bütçesi ve meclislerinin üyesi vardır. *Ceredigion Distric Council*'ın bütçesi, £300.000 Sterlin'dir. Bunun % 70'i, eğitim ve öğretim hizmetlerine harcanmaktadır. Bunun büyük kısmı ise, öğretmenlere maaş olarak gitmektedir. Bütçenin geri kalan kısmı ise, mahalli idarenin geri kalan hizmetleri için harcanmaktadır.

Biz Katılım Tahsisat alıyoruz, her günlük toplantı için £20 Sterlin. Bunun yanında, eğer toplantı yemek vaktine rastlamışsa, £4 Sterlin de

yemek parası almayı hak ediyoruz. Bunun dışında, her mil için 25 pence'lik bir yol ücretine de başvurabiliyoruz. Benim kendi harcamalarım karşı ödenen *Tahsisat*, yiyecek ve yolculuk için verilenler dahil, toplam yıllık £1000 Sterlin kadar. Hükümet, bir mahalli idare biriminin en fazla ne kadar *Tahsisat* ödeyeceğine bir sınır getirmektedir. Bu sınırın içinde kalmak şartı ile, mahalli idare birimi, kendisi üyelerine bu miktarı dağıtmaktadır. Burada bu sınırlı miktar, £64.680 dir. Bunun, 44 adet üyeye dağıtılması gerekmektedir. Bu miktar kesinlikle aşılamaz, çünkü Merkezi Hükümet, artan oranda mahalli idareleri denetim altında tutmaktadır.'

Normal iş ücreti ile *Tahsisat*'ı karşılaştırmasını istediğimizde, şöyle bir cevap aldık; 'Eğer bir toplantıya katıldığımız için £20 aldığımızı kabul edersek, bu saat başına £4 ile £5 tutar, çünkü bir toplantı beş ya da dört saat sürmektedir. Burada bir işçi, bir saatlik çalışması için £3-4 almaktadır. Biz onlardan, bu anlamda fazla alıyoruz. Fakat, burada problem, üyelerin işçi gibi mahalli idare biriminde çalışmadıklarıdır. Başkan ve bir kaç üyenin dışında kalan üyelerin, kendi işleri vardır. Bunun yanında, üyelerin büyük bir kısmı belirli amaçlar için seçilmişlerdir. Örneğin,

seçildikleri köylerin gelişmesine katkıda bulunmak, planlama izni almak veya yakınlarının ev problemlerini halletmek için. Doğrusu, bu tür hizmetleri yasal olarak yerine getirmektedirler. Birbirleri ile anlaşarak, kendilerinin olmadıkları yerde başka arkadaşları onların çıkarlarını desteklemektedir. Seçmenler kendilerine yardım isteği ile geldiklerinde, onlara yardım etmekte, ya da yardım edecek birilerine göndermektedirler.'

Uygulanmakta olan *Tahsisat* sisteminin bir değerlendirmesini yapmasını istediğimizde, şunları söylediler: 'Bilindiği gibi, aldığımız ücret semboliktir. Kesinlikle üyeliğimize ilişkin harcamaları karşılamaktan bile uzaktır. Şöyle ki, seçmenlerden gelen mektuplara cevap vermek, telefonlarını cevaplamak, mahalli idareyle ilgili işlerini yürütmek gibi, bir çok harcamalarımız olmaktadır. Bütün bunları, kendi gelirimizden karşılıyoruz. Her ay £250' den fazla, sadece telefon parası ödüyorum. Aldığım ücret ise ayda £30 bürüt. Yıllık olarak toplam £360 eder ki, bu bir aylık telefon giderinden biraz fazladır. Benim sürekli çalıştığım bir işim var. Bu durum da mahalli idaredeki görevlerimizi tam olarak yerine getiremememize neden olmaktadır. Eğer üyelik konumunun gerektirdiği görevi tam olarak

yapacak isek, o zaman daha fazla harcama yapmamız gerekir. Bu da bir iş yapıyor olmamızı gerektirmektedir. Bunun yanında, kimi görevleri yerine getiriyoruz, fakat karşılığında bir ücret talep edemiyoruz'.

Mevcut sistemle ilgili ne tür bir değişiklik öneriniz olabilir? Bu sorunun cevaplanması için, konuya biraz tarihi açıdan bakmak gerektiğini söyleyerek, düşüncelerini şöyle dile getirdiler: 'Mahalli idareler, bir asır önce başlamıştır. Mahalli sanayici, mahalli idarenin başkanı olmuş. Bu kişilerin elinde yeterince para bulunmaktaydı. Zamanla bu kişilerin yerini başkaları aldı. Buna ek olarak da, mahalli idarelerin güçleri sınırlandı. Son yirmi yılda mahalli idarelerin denetimleri artmış, ve güçleri iyice azalmıştır. Mahalli idarelerin her şeyi kontrol altındadır. Görevleri, özel şirketlere geçmektedir. Örnek olarak, Konut, özel Konut Kuruluşlarına, Eğitim ve Öğretim mali olarak, otonomiye sahip kuruluşlara geçmiştir. Hükümet, okullardan henüz bu özel kuruluşlara geçmemişleri teşvik ederek, bir an önce bu kuruluşlara bağlanmasını istemektedir.

Eskiden olduğu gibi, zengin ve etkili kişiler (100 yıl önceki) mahalli idarelerde yoktur. Bu

nedenle, bazıları için mahalli idarelerin hiç bir anlamı yoktur.

Günümüzde, mahalli idarelerde meclis üyeliği yapan kişilerin çoğunluğu ya emekli, ya işsiz, ya da hemen işsiz olabilecek niteliktedir. Bu insanların zamanı vardır. Sabah saat 9'dan akşam saat 5'e kadar çalışmak zorunda değillerdir. Bu nedenle günlük toplantılara katılmaları daha rahattır. Buna karşılık, çalışan insanlar için bu toplantılara katılmak zordur, çünkü işlerini bırakabilecekleri birilerini her zaman bulamayabilirler ve işlerini kaybetmek istemezler.

Bu durum, aslında mahalli idareler için kayıptır. Kaliteli elemanların bu birimlerde temsilci olarak görev almalarını zorlaştırmaktadır. Örneğin ben, Mahalli idare biriminin en genç (30 Yaşında) üyesiyim. Dahası, Mahalli idare meclis üyelerinin sadece ikisi 50 yaşının altında. Bu durumda, bu kişilerin mahalli halkın temsilcileri olduğunu söyleyemeyiz.

Yapmamız gereken, en azından, meclis üyelerini saat ücreti ile çalışan üyeler duruma getirmeliyiz. Buna ek olarak, yeterli ücret ödenmelidir. Ülkede ortalama yıllık ücret miktarı

£15.000' dir. Bu miktarın üyelere ödenebilmesi için ise, üye sayısının azaltılması gerekmektedir'.

Biz burada kendilerine, merkezi idarenin üzerinde çalıştığı benzer bir planı 'daha fazla demokratik temsil' adıyla, uygulamaya koymak istediğinden söz edip; üye sayısının azaltılması ile, 'demokratik temsil' ilkesini nasıl yorumlayacağını sorduk. Bunun, bu azaltmanın nerede ve hangi oranda olacağına bağlı olarak değişeceğini ifade ettiler.

Devamla, 'Hükümet, meclis üyelerinin üçte birini azaltmaktadır. Bazı alanlarda *İl mahalli idare birimler'i*, bazı yerlerde ise *İlçe mahalli idare birimler'i* ortadan kaldırarak, yerine tek bir mahalli idare kurmaktadırlar. Kasaba, Köy, Mahalle veya Mezra mahalli idare birimler'i değişmeden kalmaktadır. Aynı zamanda, mahalli idarelerin görevleri başka özel kuruluşlara geçerek ortadan kaybolmaktadır. Bizim yaşadığımız alanda, 'Dyfed' ortadan kaldırılarak, 'Ceredigion' bırakılmaktadır. Bu mahalli idare birimi ise, daha mahallidir. Bu durumda daha fazla temsil, ve mahalli demokrasi şansı ortaya çıkmaktadır. Fakat başka yerlerde tersi de olmaktadır. Özellikle, muhalefet partilerinin

güçlü oldukları yerlerde, bu tür uygulama daha fazladır. Bu uygulama ile, harcamalar azaltılmaktadır'.

Kendilerine, mevcut sisteme göre, mahalli idare üyelerinin aldıkları ücretlerin mahalli idarelerin bütçelerinde önemli bir yer tutmadığını hatırlatarak; neden üye sayısının azaltılmasının düşünüldüğünü sorduk.

'Sebepe, bu kişilere ödenecek ücretin, yetecek şekilde artırılmasıdır. Fakat hükümetin niyeti bu değildir. Hükümet, bu kuruluşların etkinliğini azaltmaktadır. Bunun için Hükümet, Quango (yarı otonom mahalli idare hizmet şirketleri) kurmaktadır. Bunların başına da, kendi partililerini koymaktadır. Bu kuruluşlar eliyle, mahalli idarenin görevleri yerine getirilmeye çalışılmaktadır. Unutulan şey ise, bu görevlerin aynı zamanda mahalli idarelerin görevleri içinde yer aldığıdır. Bir anlamda, aynı görevi, iki ayrı kurum yerine getirmektedir.

Galler, İngiltere'nin ilk, belki de son kolonisidir, çünkü bir koloni gibi idare edilmektedir. Devlet Bakanı, 2000 devlet memuru ile bütün devlet yetkilerini kullanarak, Galler'i idare etmektedir. Bunu doğru bulmuyoruz.

Galler'in kendine özgü bir parlamentosu olmalıdır. Bu, kendimizi demokratik olarak idare etmek için gereklidir. Fakat mevcut şartlarda, bu mümkün değil.

Galler, Galler'li olmayan bir devlet Bakanı tarafından idare edilince, mahalli idarelerin görevlerinin de, Quango'lar tarafından yerine getirilmesi normaldir. Bizim, bu yarı otonom kuruluşlarla mücadelemiz devam etmektedir. Bu kuruluşlarda, tek parti yönetimi hakimdir. Bir başka partiden, bir tek üye bile bulunmamaktadır. Bu da, bu kurumlarda yolsuzluk olayının varlığını (Corruption) göstermektedir.²⁵ Bu kuruluşlarda görev alacak insanların mutlaka seçilmesi gerekmektedir.'

Neden üyelere az para ödenmektedir? Cevap olarak şunları ifade ettiler.

²⁵ Colin, a.g.e. s. 66. *Corruption: paying money or giving a favour to someone.* (Rüşvet, birine para ya da birşey vermek.) Konuyla ilgili olarak *Western Mail* gazetesinde 14 Kasım 1994 tarihli sayısında, sayfa. 7, şunları bulduk. Bu yarı otonom kuruluşlarda üye ya da başkan olarak görev yapan kişilerin ücretleri yıllık £23605 ile £70245 arasında değişmektedir. Bunlardan en az ücret alan kişi haftada 3.75 gün bu kuruluşlarda çalışmakta, en çok ücret alan ise haftanın sadece 4 gün çalışmaktadır. Bu kişilerin hapsi İngiliz olup Galler'de çalışmaktadırlar.

'Hükümet Partisi, mahalli idarelerin hemen hemen tamamına yakınına seçimlerde kaybetti. Bu durumda alternatif yönetim şekilleri aramaya başladılar. Bunun sonucu olarak, yeni teşkilatlar ortaya çıktı. Mahalli demokrasi ise yok olmak üzere, çünkü mahalli temsilciler, mahalli nitelikli görevleri yerine getirmekten alıkonulmuştur. Dolayısı ile, mahalli idareler mali olarak sıkıntı içindedirler. Özellikle Galler'de, Muhafazakar Parti'nin elinde olan hiç bir mahalli idare birimi yoktur.'

Eğer yeterli para ödenirse, kişilerin mahalli idarelerde görev alma arzuları artar mı diye sorduğumuzda, aldığımız cevap şöyle idi.

'Para önemli bir nokta. Bunun yanında diğer noktaları da sıralamamız gerekmektedir. Bunlardan ilki, mahalli idarelerde görev yapmak için, öğretmen, memur v.b. kişilerin, üyelik için aday olamaması. Bu da bir çok kişinin dışarıda kalmasına neden olmaktadır. Bunun sakıncası, mahalli işlerden anlamayan kişilerin üye olması, dolayısı ile ilgili komisyonlarda görev almasına neden olmasıdır. Bu aptalca bir uygulamadır.

İkincisi, kimi insanlar bu görevi sadece siyasi nedenlerden dolayı yerine getirmektedirler. Özellikle, Galler Milliyetçi Parti üyeleri için bu geçerlidir.

Üçüncü olarak ise, bazı kişiler, yapacak başka bir işleri olmadığı için bu görevi yapmaktadırlar. Bu gruba, bir şey olduğunu hissetmek için seçilmek isteyenleri de sayabiliriz.

Sonuncu olarak, kendi özel çıkarlarından dolayı seçilenleri sayabiliriz. Bu durumda, siyasi partileri pek işin içine sokamayız. Ücretlerin artması, siyasi sebeplerle bu görevi yapacakların işlerini kolaylaştırır. Daha çok kişinin üyelik için seçime katılmasına neden olur. Fakat her sistemin kendine göre problemleri vardır.'

C. KADIN İLÇE MAHALLİ İDARE MECLİS ÜYESİ'NİN YAKLAŞIMI

İlk olarak *Tahsisat* hakkında ne düşündüklerini sorduk. Kendileri, sözlerine *Tahsisat*'ın gerçekten uzak olduğunu belirterek başladılar:

'Yerine getirdiğimiz sorumluluklarla kıyaslandığında da çok az bir miktar olduğunu görüyoruz. Kanaatimce daha iyi bir ödeme, ücret sistemi olmalıdır. Günümüzde anlayış kıtlığı vardır. Üyelerin ihtiyaçları anlaşılamamaktadır. Meclis üyeleri farklı yaş gruplarındadır. Bu kişilerin kararları, mahalli ekonomiye nasıl bakılması gerektiğini zorlaştırmaktadır'.

Bunun üzerine, meclis üyelerinin yaşlı olmaları mı bu kişilere yetersiz ücret ödenmesine sebep olmaktadır diye sorduk. Bunun üzerine, şunları söylediler:

'Bir çok sebep vardır. Fakat mahalli idarelerin de, kararlar alma yetkisi vardır. Benim söylemek istediğim, bu karar alma yetkisinin doğru kullanılmasıdır. Örneğin, Planlama ve Geliştirme Komitesini ele alalım. *Welsh Office*'in²⁶ yönetmeliği var, bu yanlış, çünkü yönetmelikte bir binanın yapılması durumunda, bu yönetmeliğe göre *Welsh Office*'den

²⁶ *Welsh Office*, Galleri idare eden birimin adı. Burada Merkezi İdarenin Galler'den sorumlu Bakanı oturmakta, Hükümet adına hertürlü yetkiyi kullanmaktadır. İki bin kadar Devlet Memuru çalıştırılmaktadır. Bir anlamda, Galler Merkezi İdaresi denilebilir.

izin alınabileceği belirtilmektedir. Fakat İlçe mahalli idare birimler'nin, yetkilerini kullanması için de, her zaman bir kanal açıktır. Bu kanalın kullanılması üyelere bağlıdır. Fakat üyelerin büyük bir çoğunluğu bundan habersizdir.

Sorumluluklarımız gerçekten önemlidir, mesela mahalli idarenin bütçesini yapmak gibi. Bizler yerel halkın temsilcileriyiz, bu görevimizi onların ihtiyaçları doğrultusunda kullanmalıyız'.

Tahsisat'ı nasıl tanımlayacaklarını, saat ücreti ile karşılaştırmalarını sorduk.

'Burada kendi işlerimiz var. Buradan elde ettiğimiz gelirlerle harcamalarımızı karşılıyoruz. Çünkü ödenen miktar yeterli olmadığı gibi, bunun % 25'ini vergi olarak geri ödüyoruz. Toplam yıllık ödenen miktar, 360 Sterlindir. Bunun adaletli olduğunu söylemek çok zordur. Gerçekte ise, bizler bu işi parası için yapmıyoruz. Çünkü saatle çalışan işçiler bile, bizden fazla para alıyorlar. Bu nedenle kıyaslamak oldukça zordur. Aktif bir üye olmasa bile, verilen para, ilk ayda, üyenin bir aylık üyelik görevi ile ilgili harcamalarına gitmektedir. Geri kalan aylarda kendi paramızı kullanmaktayız.'

Bu mevcut *Tahsisat* sisteminde nasıl bir değişiklik öngörebileceklerini şöyle dile getirdiler.

'Burada görevi uygun olarak yerine getirecek üyenin kim olduğu iyice tanımlanmalı ve diğerlerinden ayrılmalıdır. Bu durumda, aktif üye, kazancından kayıp etmektedir. Buna karşılık hiçbir şey almamaktadırlar. Sanırım, son zamanlarda konuşulan bir değişiklik var, bu çözüm olabilir. Kısaca bu, mahalli idarelerin birleştirilerek, üyelerin tamamen mahalli idarenin görevlerini yerine getiren kişiler pozisyonuna getirilmesidir. Örnek olarak *Dyfed mahalli idare birimi*, sadece bir mahalli idare birimine indirgenecektir. Bu birim içindeki *Distric Councils* ve *Community Councils* ortadan kaldırılacaktır. Bu üye sayısını azaltacak. Böylece daha fazla üyeye az miktarda para ödeme yerine, az sayıda üyeye yeterli miktarda ücret ödenebilecektir. Bir başka ifadeyle, normal işçi-memur gibi ödeme yapılacaktır. Bu da, hem üyelerin kalitesini, hem de mahalli idarelerin hizmetlerinin kalitesini artıracaktır.

Bugünkü temsil sisteminin, demokratik temsil ilkesini tam olarak yerine getirdiği söylenemez.

İki noktaya dikkatinizi çekmek istiyorum. Birincisi, yeterli ücret olmadığı için bu temsil yetkisini emekli kişiler yerine getiriyor. Bu da anlayış farklılıklarının ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Şöyle ki, üyelerin çoğunluğu yaşlı oldukları için, mevcut durumu anlamakta zorlanmakta, hatta anlamamaktadırlar.

İkinci olarak, herkes temsilci seçmek yerine, akrabalarını seçmektedirler. Bu da, yıllarca aynı kişilerce temsili beraberinde getirmektedir. İyi bir temsilin olması için, mahalli basınca kimlerin mahalli idare toplantılarına ne sıklıkla katıldıklarının halka bildirilmesinin gerekli olduğuna inanıyorum. Bu yolla halk temsilsilcilerinin kendilerini nasıl temsil ettiklerinden haberdar olacaklardır'.

Mevcut *Tahsisat* yönetmeliği ile ilgili sorumuza aldığımız cevaba şaşırdık. Çünkü kimi maddelerin henüz uygulanmadığını söylediler. Bu da uygulamada farklılıklar olduğunu göstermektedir.

En son olarak, mahalli idare ve *Tahsisat* sistemi ile ilgili değerlendirmelerini istedik. Şunları söylediler.

'Öncelikle bizim mahalli idarenin bir çok problemleri var. Halkımız daha gelişmiş bir mahalli idare istiyor. Bunda haklılar. Çünkü, sadece Aberystwyth'de yeterince park yeri olmadığı için, ticari işletmelere mal getiren araçlar burada geceleymiyorlar. Bu da mal ve hizmetlerin dağılımını geciktiriyor ve olumsuz olarak etkiliyor. Ticaretin gereklerinden biri olan, mal ve hizmetlerin seri şekilde dağıtılması burada aksıyor, bu da işletmelerin kazançlarına darbe vuruyor. Buna ek olarak, toplam Dual Carriage (İki, çift yönlü olan) yol sadece bir mil kadar. Bunun anlamı, yeterli bir taşıma yoluna sahip değiliz. Bütün bunların nedeni, mahalli idare biriminin, yeniden organizasyonundan sonra (1974), iyi idare edilememiş olmasıdır. Bu kötü idarenin sonucu, Welsh Office burasını unutmuştur.

Burada hem orta hem de yüksek öğretim düzeyi, ülkenin diğer yerlerine göre oldukça yüksektir. Çocuklarımız burada iş bulamadıkları için, başka yerlere gitmektedirler. Bu da, bir anlamda yetişkin insan yokluğuna sebep olmaktadır. Demiryolu vardır, fakat son zamanlarda yatırım

kıtlılığı nedeniyle sorgulanmaya başlanmıştır.²⁷
Geleceği meçhuldür. Belki tamamen kapatılabilir.

Ticari olarak; kendim burada ticaret yapıyorum, ben burayı 'No Men's Land' (Kimsenin yaşamadığı toprak), olarak adlandırıyorum. Çünkü mal ve hizmetler verimli olarak dağıtılmıyor. Buna ek olarak, sadece küçük kamyonetlerle bu malların dağıtılması, büyük tırlarla yapılamaması, dağıtımı zaman olarak da etkilemektedir. Tabi, mal ve hizmetlerin fiyatları da bundan nasibini almaktadır.

Tahsisat sistemiyle ilgili olarak söylenecek pek bişey yok, zira mahalli idareler 'Most Charatible Organisations' (Ençok Yardıma Muhtaç Teşkilatlar) dır. Böyle bir teşkilattan da ne beklenebilir. Buna karşın, yeterli bir ücret sisteminin olmasının gerektiği ortadadır.

Kanaatımca, *Distric Council Chairman*'ı yılda en az £10.000 Sterlin, her bir üye de £5.000

²⁷ Yatırım eksikliğinden olsa gerek, her gün sadece büyük şehirlere giden üç tren vardır. Bunu başkaları, eşit büyüklükteki yerleşim yerleri, ile karşılaştırdığımızda sonuç içaçıcı değildir. Günde üç adet treninin olması buranın halkını başka türlü taşıt araçlarını kullanmaya zorlamaktadır.

Sterlin almalıdır. Bu miktarlar yeterli değildir, fakat harcamalarımızın karşılanması için, daha yakın bir miktardır.

VI. ÜCRET SİSTEMİNİN YENİDEN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ

Konuyu burada bitirirken bazı noktaların altını çizmek istiyoruz. Yaptığımız incelemede görüldüğü, Tahsisatlar yeterli değil, en azından meclis üyelerinin temel ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak. Konu ile ilgili olarak bu ve benzeri şeyler söylemek yerindedir. Fakat bütün bunlar mevcut durumu değiştirmemektedir. Mevcut durumun değişmesi bir anlamda ilgililerin bu uygulamaya maruz kalanların seslerine kulak vermeleridir.

Biz burada bazı değişiklik tekliflerini ele almak istiyoruz. Çünkü, beklenen değişiklik zamanında yapılmaz ise bunun zararını mahalli idareler çekeceklerdir. Başka bir ifadeyle yeterli miktarda seçilmişlere ücret ödenmediğinden, yetenekli ve genç yaştaki kişiler bu göreve pek talip olmamaktadırlar. Bu da ister istemez mahalli idarelerin yüklendikleri görevleri verimli bir şekilde yerine getirmelerine engel olmaktadır.

İlk olarak meclis üyelerine yeterli miktarda ücret ödenmelidir. Buna çalışmamızda Temel

Tahsisat denmişti. Bu miktar mutlaka bölgelere göre farklı olacaktır. Fakat bu farklılık, bölgenin geçim şartları ve üyelerin temsil ettikleri nüfusun yoğunluğundan farklı bir kıstasa tabi olmamalıdır. Miktar olarak, aylık £750-1200 Sterlin olabilir ki bu da yıllık £9000-14400 Sterlin etmektedir.

İkinci olarak Katılım Tahsisatı yeniden düzenlenmelidir. Eğer bu ödeme şekli korunacak ise üyelerin kendi işlerini bırakarak mahalli idarenin işlerini yapmak için ayırdıkları süre içerisinde kendi yerlerine aynı işi gören kişiye ödenecek saat ücretinden fazla olamamalıdır. Üyelerin katıldıkları toplantının niteliğine göre bir düzenleme yapılmalıdır. Örneğin, bütçe, eğitim ve öğretim gibi hem toplumu hem de mahalli idarelerin hizmetlerinin yerine getirilmesi açısından önemli bir yere sahip konuların görüşüldüğü toplantılar için daha faz ödeme yapılması gerekmektedir. İnanıyoruz ki, bu yolla hem üyelerin tamamına yakını toplantılara katılmış olacak, hem de herkes katıldığı için daha verimli bir toplantı olacaktır.

Üçüncü olarak yapılabilecek, sosyal güvenlik şemsiyesi altında bulunan işsiz insanların, meclis üyesi olmaları sonucu bu yolla elde elde

ettikleri sosyal yardımlar kesilmektedir. Tahsisatın yeterli olmadığı göz önüne alınırsa bu durum işsiz insanlar için iyi bir uygulama olmamakta, hatta bu insanların aleyhine olmaktadır. Bu durumun yeniden düzenlenmesi, en azından sosyal güvenlik yardımından tahsisatın düşürülerek bu şemsiyenin devamı sağlanmalıdır.

Dördüncü olarak, mahalli idarelerin bu tahsisatı tesbitleri ve dağıtmaları konusunda daha yumuşak davranılmalıdır. Sınırlama yerine, ödenen ücretin karşılığının alınıp alınmadığı kontrol edilmelidir. Tahsisatların ödenmesinde uygulanan sınırlamalar kaldırılmalı ya da esnek hale getirilmelidir. Buna ek olarak meclis üyelerinden üye oldukları komisyonlarla ilgili rapor hazırlamaları istenerek, mahalli idarelere katkıları sağlanmalıdır. Bu rapor ve katıldıkları toplantılar katılım tahsisatının ödenmesinde esas alınabilir. Burada bu raporların yeterlilikleri konusunda problem çıkabilir. Sanırız bunun değerlendirmesini meclis ya da komiyon kendi içinde yapmalıdır. Buna ek olarak, bu raporların yayınlanması esas olarak kabul edilebilir.

Sonuncu olarak meclis üyelerinin sayısı azaltılmalıdır. Bu hem verimi hem de daha fazla ücret ödenmesini kolaylaştıracaktır. Az üyeli

komisyonların daha hızlı çalışarak daha kolay karar alacağını düşünmekteyiz. Buna ek olarak siyasi partilerin de temsilcilerinin sayıları azalacağından grup kurmaları ihtimali azalacaktır. Bunun sonucu olarak, özel sorumluluk tahsisatı giderleri azalacaktır. Bunlara ek olarak yolculuk ve diğer ihtiyaçlar için yapılan ödemeler için ise yapılan ödemenin belirli bir oran dahilinde ödenmesi esas alınmalıdır. Başka bir ifadeyle, üyelerin bu seyahatleri toplu taşıma araçları ile yaptıkları, yeme ve yatma masraflarını da normal konaklama yerlerinde yaptıkları düşünülerek bir ödeme yapılmalıdır. Sanırız bu yolla üyelere daha iyi bir ödeme yapılmış olacaktır. Sözün kısası, her sistemin problemleri olabilir, önemli olan zamanla aksaklıkları gözden geçirmektir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÖRNEK MAHALLİ İDARE UYGULAMASI

I. DYFED MAHALLİ İDARE BİRİMİ (COUNTY COUNCIL OF DYFED)

Çalışmamızın bu bölümünde, bir mahalli idare birimini örnek olarak sunuyoruz. Böylece, konunun gerçek hayatta uygulamasını göstermiş olacağız. seçilen örnek olarak, *Dyfed İl Mahalli İdare Birimi*'ni seçmiş bulunmaktayım.

Seçimin nedeni ise, bu mahalli idare sınırları içerisinde akademik çalışmamı sürdürmemdir. İkinci olarak, ilgili kurumda görev almış kişilerle görüşme imkanının daha kolay olmasıdır.

Bu kısmı hazırlarken dolaylı kaynaklardan ziyade doğrudan ilgili meclis üyeleri ve belediye başkanlığı görevini yürüten üyelerle görüşülerek bilgiler toplanmıştır. Bunlara ek olarak da, bu üyelerin temin ettikleri yazılı kaynaklar kullanılarak gerekli mali bilgiler ortaya konmuştur. Bu bilgileri aktardıktan sonra konuya geçebiliriz.

Mahalli idare birimi olarak, **Dyfed İl Mahalli İdare Birimi**, 1974 tarihli Mahalli İdare Kanunu ile ortaya çıkarılmıştır. Mezkur kanundan evvel aynı toprak parçası üzerinde başka mahalli idare birimleri: **Cardiganshire, Carmarthenshire** ve **Pembrokeshire** bulunmaktaydı.

Tahmin edileceği üzere, bu mahalli idare birimi de kendi içerisinde altı adet alt ilçe mahalli idare birimlerine (**Carmarthen District Council, Ceredigion District Council, Pembrokeshire District Council, South Pembrokeshire District Council, Llanelli Borough Council, Dinetwr Council**), ayrılmış durumdadır.

Bu alt birimlerin içerisinde de yaklaşık ikiyüz kadar Köy ve Mezra mahalli idare birimleri (**Community Councils**) bulunmaktadır. Ne yazık ki, bunların faaliyetleri konusunda kesin deliller bulmak zordur.

Kanuni yapı olarak, her ne kadar bir Galler mahalli idare birimi olsa da, İngiliz mahalli idare biriminden farklı bir statü ve yapısı mevcut değildir. Çünkü, aynı mantık ve kanuni dayanağa sahiptir. Birinci Bölümde *Harita I. C* (1, 2, 3,) 'de görüleceği üzere toprak genişliği

yaklaşık olarak 5700 km² ve nüfus da 350000 dir. Galler'in önemli mahalli idare birimlerinden biridir.

Daha önce açıkladığımız üzere, yasal olarak mahalli idarelere verilmiş görevleri, her bir mahalli idare birimi yerine getirdiği gibi, bu mahalli idare birimi de yerine getirmektedir. Bu nedenle aynı şeyleri burada yeniden tekrar etmekte bir yarar görmüyoruz.

Özellikle Galler'deki mahalli idare birimlerinin İngitere'dekilere kıyasla daha az modern ve fakir durumda olduklarının bilinmesinde konunun anlaşılması açısından fayda vardır. Bu nedenle özelleştirme çalışmalarının, bu, ve benzeri mahalli idare birimlerinde (özel şirketler mahalli nitelikli hizmetleri yerine getirmeyi pek talep etmediklerinden), hemen hemen mahalli hizmetlerin tamamı, ilgili birimlerce yerine getirilmektedir. Yine, ayrıca bu mahalli sınırlar içerisinde yaşayan kişilerin gelirleri, sanayi ve ticaretten ziyade tarıma ve hayvancılığa dayandığı için, mahalli idarelerin gelirleri, daha çok Devletten aldıkları yardımlara bağlıdır. Bunun yanında mahalli nitelikli vergiler de daha fazladır. Tahmin edileceği gibi mahalli hizmetlerin sunulması için

bu bölgelerde daha çok paraya ihtiyaç
bulunmaktadır.

II. MAHALLİ İDARE MECLİS ÜYESİ VE BAŞKANININ UYGULAMALAR İLE İLGİLİ AÇIKLAMALARI

Sayın Başkanla görüşmemizde, çalışmamızın hepsini kapsayacak şekilde sorular sorduk. İki kez, ayrı zamanlarda olmak üzere, aynı kişi ile görüştük. Bu kişi, **Ceredigion** İlçe Mahalli İdare Birimi'nin başkanlığını yapan zattandan başkası değildi. Bu kişi aynı zamanda, Dyfed İl Mahalli İdare Birimi'nde de Eğitim ve Öğretim Komisyon'u üyesi olarak bulunmaktadır.

İlk sorumuzu, özelleştirme konusunda yönelttik. Daha sonra sırası ile konut, eğitim ve öğretim, mahalli idare, emlak vergisi ve hükümet yardımları konularındaki sorularımıza gerekli cevapları aldıktan sonra, kendilerinin mahalli idareden ne anladığı sorusu ile görüşmemizi tamamladık.

A. ÖZELLEŞTİRME

Özelleştirmenin hem faydalarının görüldüğünü, hemde zararlarına mahalli idare birimi olarak maruz kaldıklarını belirttikten sonra; konuya şöyle devam ettiler. Yasal olarak hükümet, bir çok konuda özelleştirme yapılması için mahalli

idare birimlerini zorluyor. Dolayısı ile biz de mahalli idare birimi olarak, buna uymak zorundayız. Fakat, bölgemizin genel durumu itibari ile halkın önemli bir oranı kırsal alanda yaşıyorlar. Bunun sonucu olarak da özel şirketler, çöplerin toplanması, yolların tamir ve korunması, okulların bakım ve temizliğinin sağlanması gibi özel şirketler eliyle yerine getirilmesi gereken hizmetlere, talip olmuyorlar. Bu da, bu hizmetlerin daha pahalı olarak ihale edilmesini zorunlu kılıyor. Bu olumsuzluğa ek olarak, sadece belli özel şirketlerle anlaşmalar yapmak zorunda kalıyoruz.

Özel şirketlere, mahalli hizmetlerin üçer yıllık sözleşmelerle verildiğini bu süre sonunda şirketten memnun kalınmazsa başka birine ihale etme imkanının her zaman mümkün olduğunu kaydettikten sonra; özelleştirmenin her zaman iyi sonuçlar vermediğini sözlerine ekledi.

Örnek olarak okul ve mahalli idarelere ait binaların temizlik hizmetlerinin özel şirketler eliyle yerine getirilmesinden dolayı işçi kaybetmediklerini, çünkü işçilerin kendi kurdukları şirketler aracılığı ile istihdam edildiklerini; bununla birlikte gelir elde ettiklerini vurguladılar. Öte yandan 'building

maintenance and reparing services (bakım ve tamir işleri)'nin özel kesimler eliyle yerine getirilmesinden, hem zaman, hem de hizmetin kalitesi ve mali olarak zarar ettiklerini söylediler.

Hükümetin yaptığı özelleştirme uygulamalarının, kimi yazarlarca merkezileş-tirme olduğunu hatırlatmamız üzerine, kendilerinin de aynı kanaati taşıdıklarını; bu Hükümetin 1979'dan beri demokratik yollarla mahalli düzeyde seçilmişlere güvenmediğini, bu nedenle de bütün gücü elinde tutmak için otoriteyi merkeze doğru kaydırıldığını belirttiler. Kendilerinin, yirmi senedir mahalli idare meclisi üyesi olduğunu ve bu tür gelişmeleri halk adına pek kabullenmesinin zor olduğunu ve mahalli idarelerin eskiye nazaran daha da güçsüz olduklarını belirttiler.

B. KONUT

'Konut, mahalli sakinler açısından, mahalli idarelerin kontrolünde belli miktarda bulunması gerekli olan yapılardandır. Özellikle, konutların oturanlara satılmasını zorunlu hale getiren kanuni düzenlemeden sonra, önemli ölçüde

mahalli idarenin sahip olduğu konut satılmıştı. Bu satışdan sonra mahalli idare olarak evsizlere barınacak yer temin etme konusunda kanuni sorumluluklarımız var. Bu sorumluluğumuzu bu durumdaki kişilere otellerde veya benzeri yerlerde yer ayarlayarak yerine getiriyoruz. Tabi bu durumda daha fazla para harcamak zorunda kalıyoruz.

Hükümet, yeni konutlar yapmaya izin vermediği için mahalli idare olarak, konutlarımızın satılmasından (yarısı satıldı) pek memnun değiliz. Bunun yanında, bu konu ile ilgilenmesi gereken *Housing Associations* (Konut Kuruluşlar)'ı İlçe Mahalli İdare Birimler'inin vazifelerini üstlenmiş durumdadır. Bu bakımdan Hükümet konutla ilgili yardımları bu kuruluşlara yapmaktadır. Sonuç olarak, mahalli idarelerin konutla ilgili görevleri evsizlere konut temini şekline dönüşmüştür.'

C. POLİS VE MAHALLİ İDARE İLİŞKİLERİ

Mahalli idareler, polisin harcamalarının %49'unu, *Home Office* (İçişleri Bakanlığı) ise %51'ini karşıladığını vurgulayarak; gerçekte son

söz sahibinin *Home Office* olduğunu ifade ettiler. Yeniden Polis Teşkilat'ının yapılanması sürecinde mahalli idare birimlerinin tamamen etkisizleştirilmeye çalışıldığını, bunun ise mahalli sakinlerin yardımı ve desteği ile daha iyi hizmet vermekte olan bir kurumun güçsüzleştirilmesinden başka bir anlama gelmediğini vurguladılar. *Home Office*'in, Polis Teşkilatları'nın Başkanları'nı atamak için hazırladığı yasal değişikliğin tepki sonucu yasalaşmadığını; fakat mali olarak, mevcut olan organik bağdan dolayı da hem *İl Mahalli İdare Birimi* üyelerinin, hem de *Magistrate Mahkemesi* üyelerinin aktif olarak Polis İdareleri'ni etkileyemediklerini vurguladılar.

D. EĞİTİM VE ÖĞRETİM

Bu kurumun 1980, 87, 88 ve 1990 yıllarındaki kanuni ve her yıl birden fazla yayımlanan genelgelerle, yeniden düzenlendiğini belirttiler. Özellikle '*National Curriculum*'un uygulamaya konulmasının tartışmalı olduğunu, buna ek olarak mahalli idare birimlerinin okulların masraflarını karşıladığını, fakat eğitim ve öğretime pek etkisinin olmadığını ifade ettiler. Devletin

okullar için ödediği 'Block Grant'ın % 80'den yukarısının öğretmenlerin ücretlerine gittiğini, geri kalanını ise okulların ihtiyaçlarını karşılamaya yeterli olmadığını, bunun ise okul idarecilerini zor durumda bıraktığını açıkladılar. Zira kendilerinin, özel eğitim ve öğretime ihtiyacı olan çocuklar için, okullara yol ve yön gösterecek, tavsiyelerde bulunacak kişilere ve diğer kimi görevlilere ihtiyaçları olduğu halde, parasızlıktan bu ihtiyaçlarını gideremediklerini; hatta Galler geleneklerinde önemli bir yeri olan, müzik yapma noktasında ise okullara öğretmen bile atayamadıklarından yakındılar. Okulların idare kadrosunda: Mahalli idare temsilcisi (1), veli temsilcisi (1), halk temsilcisi (2), öğretmen temsilcisi (1) ve Başöğretmen bulunmaktadır. Bu yapının daha çok mahalli temsilciden oluştuğunu, bunun ise iyi bir yapı olması gerektiği düşüncemize; 'eskiden mahalli idare birimlerinin ağırlığı daha fazla idi' cevabı ile karşılık verdiler. Haklı olabilirler, çünkü parayı veren mahalli idare olunca, onun nasıl harcanacağına da o karar vermeli; fakat bu hiç bir zaman öğrencilerin velilerinin ve okulda bilfiil görev yapan öğretmenlerin dışlanması ile olmamalıdır.

Hükümetin başlattığı, okulların mahalli idarelerden ayrılarak (opt out) *Grant Maintenant Schol* adı verilen ve okullara mali destek sağlayan kuruluşlara geçmelerini isteyen uygulama konusunda Galler'de pek belirgin bir gelişme olmamıştır. Hatta bu okullardan birine mahalli idareden ayrılması şartı ile 800 000 Sterlin teklif edilmiştir. Bu bilgileri, bu konuda yeterli bulduktan sonra başka bir konuya geçtik.

E. MAHALLİ İDARELERİN GELİRLERİ

Geçmişte uygulanan *Poll Tax*'ın iki sene içinde 90 milyar Sterlin'lik bir harcama ile toplanabildiği, bunun ise ülke ekonomisine büyük zarar verdiğini belirterek konuya girdiler. '*Non Domestic Rates (Ticaret Vergisi)*'in, **Welsh Secratery** (Galler Bakanlığı)' ında toplanıp daha sonra, mahalli idarelere kişiler esas alınarak (nüfusa göre) dağıtıl maktadır. Bunun dışında *Rate Support Grant*, merkezi idareden mahalli idarelere ödenmektedir.

Yeni Mahalli İdare Vergisi ise, mahalli idarelerin gelirlerinin ancak % 10'unu teşkil

etmektedir. Bu miktar İngiltere'deki mahalli idareler için, gelirlerinin % 30'u civarındadır. Mahalli idarelerin gelirlerinin % 90'ının merkezce karşılanması, merkezi idarenin mahalli idarelere iş buyurmasını kolaylaştırmaktadır. Fakat aslında mahalli idareler bu gelirleri mahalli halktan gelir vergisi ve diğer adlarla toplamaktadır. Dolayısı ile merkezin yaptığı, dolaylı olarak mahalli sakinlerden aldığını tekrardan mahalli idarelere değişik adlarla dağıtmaktadır. Bu açıdan merkezi idarenin mahalli idarelere müdahalesi yersizdir.

1980'den sonra mahalli idarelerin bütçelerinin, merkezi idarece Standart Harcam Sınırı yolu ile kontrol edilmesi, bu denetime uymayanların **tapping** (gelirden kesme ve harcama oranını gelecek yıl için aşağıya çekme) metodu ile tehdit edilmesi, Merkezi İdare'nin Mahalli İdareler'e karışmasını beraberinde getirmiştir. Bu **tapping** uygulamasının başlamasından sonra, mahalli idare birimleri kimi zaruri harcamalarını dahi azaltmak, hatta yapmamak yoluna gitmişlerdir. Örnek olarak, biz mahalli idare olarak yüzme havuzuna ve gençlere meslek edindirme kurslarına yardım yapıyorduk, fakat bugün böyle bir imkanımız yok.'

F. MAHALLİ İDARELER HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİ

'Merkezi İdare, makroekonomik konulardan, dış politikadan, kamu düzeninin sağlanmasından sorumludur. Mahalli idareler ise, eğitim ve öğretimden, sosyal hizmetlerden, yapı planlarının hazırlanmasından, müzelerden ve konut gibi mahalli sakinleri doğrudan ilgilendiren konulardan sorumludur.

Demokratik yollarla seçilmiş, mahalli ihtiyaçları bilen, mahalli sakinlerin içerisinde çıkmış kişilerce mahalli hizmetler yerine getiriliyor. Örnek olarak, ben mahalli sakinlere Aberystwyth'te bir meslek edindirme merkezi açmak istediğimizi, buna karşılık biraz fazla vergi ödemeleri gerektiğini bildirdim, büyük çoğunluğu kabul ettiler. Şimdi bu konuyu Mahalli İdare Meclisi'nde de ele alıp karar vereceğiz.

Her ne kadar Muhafazakar Parti Hükümet'i, her şeyi en iyi kendilerinin bildiklerini düşünerek herşeyi Merkezi İdare'nin kontrolü altına almaya çalışsa da, mahalli idare anlayışı mahalli

idarelere daha fazla yetki verilmesini gerektirmektedir.

Dyfed İl Mahalli İdare Birimi, 1992 tarihli (Local Government Finance Act) Kanunun 40 ıncı maddesine göre emlaka konu konutlar için emlak vergisi miktarları **Tablo-30**'da dır. yılı için yayınladığı Revenue Support Grant genelgesine dayanılarak 1994-95 yılı için aşağıdaki değerler öngörülmüştür.

TABLO-30 DYFED İL MAHALLİ İDARE BİRİMİ YENİ
MAHALLİ İDARE VERGİSİ BAND'LARI

EMLAK BAND'I	YENİ MAHALLİ İDARE VERGİSİ	İLÇE MAHALLİ İDARE BİRİMLERİ	D BANDI ORTALAMA	D EŞİTİ EMLAK SAYISI
A	216.7999	Llanelli	327.6228	22 979 65
B	252.9332	Carmarthen	332.0467	21 153 77
C	289.0665	Ceredigion	332.0467	25 590 00
D	325.1998	Dinefwr	332.0467	13 453 51
E	397.4664	Preseli Pembs	332.0467	25 797 78
F	469.733	South Pembs	332.0467	16 193 03
G	541.9997			
H	650.3996			

1994-1995 YILI İÇİN ÖNGÖRÜLEN EMLAK VERGİSİ ORANLARI

14 Ekim 1993 tarihinde Galler'den sorumlu Devlet Bakanı'nın 1994 yılı için yayınladığı

Standart Harcama Miktarı genelgesine dayanılarak 1994 ve 1995 yılı için aşağıdaki **Tablo-31**'deki değerler öngörülmüştür.

TABLO-31 EN FAZLA HARCAMA SINIRI ve GELİRLERİ

Standart Harcama Miktarı	£253 350 000
Bütçe Yardımları	£176 652 000
Yeni Mahalli İdare Vergisi	£30 303 000
D Band Eşiti Emlaklar uygun Vergi	£130 020

Mahalli idare birimi (Örnek olarak Ceredigion) 1994-95 yılı için £27,2 milyon Sterlin'i ilgili hizmetleri yerine getirmek için harcamaktadır. Bunu karşılamak için, £7,7 milyon Sterlin Özel Yardım olarak Hükümetten gelecektir. **Galler Bakanlığı**'nın Bütçe Yardımları'nı ise £6499652 Sterlin, Ticaret ;Vergisi'nden de 2078905 Sterlin olarak karşılanmaktadır. Geri kalanı ise emlak vergisi ve diğer gelirlerden karşılanmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Mahalli İdareler'le ilgili çalışmamızı bitirirken, kısa bir değerlendirme yapmak istiyoruz. Mahalli İdareler bir bakıma, merkezi idareden önce var olan kurumlardır. Bu kurumların asırlardır yerine getirdiği hizmetleri kimse inkar edemez. Fakat hiç kimse de mahalli idare yapısının, merkezi idareye tercih edilmesi gerektiğini savunamaz. Bu durumda mahalli idare ile merkezi idare arasında en güzel yolu bulmak, çözülmesi gereken bir problem olarak hep kalacaktır.

Bu ve benzeri problemlerin çözümüne kimileri veya merkezi iktidara sahip olanlar, kendi düşünce ve ideolojileri doğrultusunda çözeceklerdir, fakat bu çözümün metod ve şekli daha sonra gelenler tarafından değiştirilecek ya da ortadan kaldırılacaktır. Sanırız Modern Dünya'da bu gün yapılanlar, değiştirme ya da yerine yenisini koymadan başka bir şey değildir. Zaten başka türlü olması da beklenemez.

İngiltere'de 1600'lerin başında yürürlüğe konulan ilk düzenleme ile, mahalli idarelere ilk

defa yeni görevler veriliyordu. Mahalli idarelere yeni görevler vermek, o tarihten 1990'lara kadar da devam etti.

Bir taraftan mahalli idarelere yeni görevler verilmesi, bu idarelerin harcamalarını arttırırken, diğer yandan da merkezi idarenin bu idarelere yönelik kısıtlayıcı, denetleyici faaliyetleri arttıyordu. Bu olanlar ise bu iki idare arasında, istenilmese de, birbirlerini hor görmelere kadar varıyordu.¹ Bu tartışmaları sona erdirmek için ise Parlamento hep hakemlik vazifesini yerine getiriyordu. Fakat, Parlamento, bir anlamda iktidar demekti. Bunu da herkes biliyor ve ona göre tavrını belirliyordu. Durum bu şartlarda 1970'lere kadar devam etti.

Bilindiği üzere, 1970'lerde mahalli idareler *Muhafazakar Parti* iktidarı tarafından yeniden organize edilmişti. Fakat bu organize ediş, 1979'daki genel seçimlerinde iktidar olan ve aralıksız bu güne kadar devam eden Muhafazakar Parti iktidarlari tarafından pek beğenilmemiş olacak ki, mahalli idareleri doğrudan

¹ D.J. WILSION, "Turning Drama into a Crisis: Perspectives on Contemporary Local Government", Public Policy and Administration , Vol. 8. No:1 Spring 1993, pp.30-44

ilgilendiren kanunlar 1980'den itibaren yürürlüğe sokulan yeni kanunlarla değiştirildi. Bu değiştirme bir bakıma, mahalli idarelerin kimi konularda serbest hareket etmelerini sona erdirmeye yönelikti.²

İster mahalli idarelerin kimi serbestliklerinin merkezi idare tarafından ortadan kaldırılışı, isterse öyle anlaşılsın, asıl olan mahalli idarelerin merkezi idare ile uyumlu çalışmasıdır. Çünkü, ülke içinde yaşayan vatandaşlar ve ülke sınırları dışındaki insanlar ülkenin ekonomisinden, sanayisinden, eğitim ve öğretiminden ve savunmasından sorumlu olarak gördükleri otorite, mahalli idareler değil, merkezi idaredir. Bu sorumluluğun altından kalkmak da, bu idareler arasındaki ilişkilerin, her iki tarafın da memnun olacağı bir seviyede, ele alınmasına bağlıdır.³ Başka bir ifadeyle, nereye kadar mahalli idare ve nereden itibaren de merkezi idare ülke problemleri ile ilgilenecektir. Buna karar verilirse, en azından

² J. GIBSON, "British Local Government Finance Under the Conservatives", Local Government Studies, 1993, pp.55-78

³ E. HOWARD, Turn the Town Hall Lights Back on, The Independent 10 May 1993, s.7

ülke içinde vatandaşlar muhatap bulmada zorluk çekmezler.

Mahalli idarelerin kimi hizmetlerinin Rekabetle Hizmet usulü ile özel şirketler eliyle yerine getirilmesi, böylece de mahalli idarelerin görevsizleştirilmesi hadisesi yaşanmaktadır. Bu uygulamanın hem faydaları hem de zararları olabilmektedir. Bu durumda yapılacak, fayda-zarar analizi değildir. Yapılacak olan, mahalli idarelerin serbest piyasa koşullarına göre, diğer şirketlerle rekabet edip edemeyeceği meselesine açıklık getirmektir.

Eğer bir ülkede mahalli idareler, hakikaten ülke ekonomisine bir yük teşkil ediyorlarsa, serbest piyasa koşullarının hâkim olduğu ekonomi düzeninde, bu kurumların varlık sebepleri yeniden ele alınmalıdır. Mutlak olarak, ekonomi herşey demek istemiyoruz, fakat düzenli bir ekonomiye sahip olmayan devletlerin durumu da ortadadır.

Bir taraftan devlet, vatandaşlardan vergi toplarken, diğer taraftan da bu vergilerin nasıl harcandığının vatandaşlarca bilinmesinde fayda vardır: Ne kadarı mahalli idarelerce, ne kadarı merkezi idarece hangi hizmetlere harcanmaktadır? Bir bakıma *Thatcher* hükümetleri bu

söylediklerimizi hayata geçirmek için çaba harcamışlardır. Thatcher'ın arzusu, kamu sektörünün verimli ve şimdi olduğundan daha küçük hale gelmesi ve yönetimin rasyonelleştirilmesidir. Tabii, yönetimden anladıkları serbest piyasa yönetimi, iş yönetimi idi. Savundukları sloganlardan birisi: "new management agenda" (yeni yönetim gündemi)⁴ idi.

Yeni yönetim teknikleri, mahalli idareler tarafından pek tatbik edilmek istenmemiştir. Fakat hükümet, mali konulardaki değişikliklerle, mahalli idareleri bunları yapmaya zorlamıştır. Böylece mahalli idarelerin istihdam ettikleri personel sayısında azalma görülmüş, hatta bazı hizmetlerin sunulması için, saat ücreti ile personel çalıştırılması yoluna gidilmiştir. Sanırız bu uygulama yerindedir. Mahalli idarelerde, bu yolla fazla olan işgücü dışarı atılmış, bu personele ödenen para, mahalli idarelerin başka hizmetlerine kaydırılmıştır.

⁴ K. ISSAC-HENRY, C. DAINTER, "The Management Challenge in Local Government", Local Government Studies May/June 1991 pp.69-90 "new management agenda", enabling rather than self-sufficiency; competition, contractual relations; devolved management; customer and more flexible employment structure.

Hükümete göre yapılanlar, sadece hizmetlerin daha iyi ve daha kaliteli olarak, ucuza sunulmasıydı. Fakat, realitenin bu olmadığını, asıl amacın mahalli idareleri zayıflatmak olduğunu düşünüyoruz. Tahminimizi, hükümetin son 14 yılda yaptıkları destekleniyor.

Bu dönemde yapılanlar ilgili yerlerde ele alındı. Burad kısaca değinirsek, bunları sırası ile şöyle sıralayabiliriz.

Birincisi, mahalli idarelerin vergileri istedikleri gibi kararlaştırma yetkileri ellerinden alınmış; borçlanmalarına sınırlama getirilmiş, merkezi idareden mahalli idarelere doğru akan, merkezi idare yardımlarının miktarları azaltılmıştır.

Bu yapılanların mahalli idarelerin otonom yapıları ile uyuşmadığı ortadadır. Zira yeterli mali kaynaklara sahip olmayan mahalli idare, mahalli seviyede amaçlarını yerine getirecek politikalar tesbit edemez, mahalli sakinlerin ihtiyaçlarını karşılayamaz. Bu da, bir anlamda Mahalli İdare'nin sonu demektir.

İkincisi, mahalli idarelerin eğitim ve öğretimle ilgili görevleri, velilere ve özel şirketlere geçmiştir.

Üçüncüsü, sağlıkla, konutla ve sokakların temizliği ile ilgili görevleri de özel şirketlere geçmiştir. Mahalli idareler, tıpkı diğer kamu sektörünün özelleştirilmesinde olduğu gibi, küçültülmüş ve daha da küçültülecektir.

Bu görevlerin özel kesime geçmesinde mahalli idarelerin hizmetleri sunmalarında yeterli hassasiyeti göstermemelerinin etkisi olduğu kadar, ülke ekonomisindeki durgunluğun da etkisi, daha fazla olarak, bulunmaktadır. Bu nedenle İngiltere'de mahalli idarelerle ilgili olup bitenleri, mahalli idarecilik anlayışı ile ele almak, bizi pek de istenen sonuca ulaştırmayacaktır.

Bir bakıma yapılanlar, kimi temel hizmetleri vatandaşa sunarken, nasıl tasarruf edilebilirin hesabıdır. Bu tasarrufun hesabı "kelle vergisi" uygulamasında daha da açıkça ortaya konmuştu. Mantık, mahalli sakinlere sunulan hizmetlerin ücretleri orada ikamet edenlerden alınsındı. Fakat, burada unutulmuş, bu mahalli sakinlerin bu

verginin dışında da merkezi idareye vergi vermekte oldukları idi. Daha sonra farkedildi, fakat bir Başbakan ve Parti Lideri'nin de sonunu hazırladı bu uygulama.

Bu depremden sonra uygulamaya konulan verginin de pek umut vaad eden bir vergi olmadığı, bu nedenle de Merkezi İdare'nin mahalli idarelerin harcamalarına yeni kaynaklar bulması gerekmektedir. Bu gereklilik ise mahalli idarelerin yeniden reorganizasyonunu planlayan ve hayata geçirecek olanları bayağı zorlayacağı benziyor.

Bizce yapılması gereken, mahalli idarelere mali konularda daha fazla serbestiyet verilerek, bu problemle mahalli idareleri başbaşa bırakarak çözümü, mahalli idarelerden beklemektir. Zira mahalli sakinlerin tepkisini çekmeden, yeterli miktarda mali kaynağı, mahalli idareler temin etmek zorundadırlar. Aksi takdirde mahalli sakinlere yeterli hizmeti sunamayacak, bir bakıma varlıklarını haklı çıkaran sebeplerden birinin ortadan kalkmasına sebep olacaklardır.

Mahalli hizmetlerde, hizmetlerin zelleştirme uygulaması devam etmelidir. Fakat mahalli idareler, hizmeti ihale edecek şirketi iyi tesbit

etmeli, bir bakıma hizmeti daha ucuza yerine getirecek olan şirkete değil, hizmeti tam ve istenen kalite ve seviyede yerine getirecek şirkete ihale etmelidirler.

Bunun yanında Merkezi İdare, mahalli idareleri bu konuda daha serbest bırakmalı, fakat şirketlere hizmet ihale edilirken hizmetin gerektirdiği niteliklerden başka niteliklerin dikkate alınıp alınmadığını denetlemelidir. Gerekirse ihalede, bir kişi merkezi idareyi temsilen bulunmalıdır.

Mahalli idareleri daha sorumlu hale getirmenin yolu, mahalli idarelere iş vermek ve bu işleri nasıl, ne zaman ve ne kadar masrafla yerine getirdiklerinin merkezce denetlenmesidir.

Mahalli idarelerin eğitim ve öğretime ilişkin görevleri, en azından şu andaki seviyesinde kalmalı, daha fazla mahalli idarelerin etkisi azaltılmamalıdır. Mahalli seçilmişlerin de, eğitim ve öğretim konusunda katkıları olmalıdır. Bu, mahalli seviyede eğitim ve öğretimin daha sağlıklı olarak yerine getirilmesine yardım edecektir. Bunun yanında, özel kesimin bu konuda hizmet vermesi ise, merkezi ve mahalli idarelerce iyi kontrol edilebildiği takdirde, bu hizmetlerin

kalitesini arttıracak, maliyetini de azaltacaktır.

Son olarak mahalli idareler, bir devlet içinde mutlaka bulunması gereken kurumlardır. Fakat yerleri ve konumları iyi düzenlenmeli, her zaman merkezi idarece, görev ve gelirlerine müdehale edilebilen kurumlar olmaktan çıkarılmalıdır. Mahalli idarelere Parlamento müdehale edebilmeli, fakat buradaki çoğunluk, siyasi partilere iktidar yolunu açan en az çoğunluktan farklı olmalıdır.

K A Y N A K Ç A

A. DRAILL, Education in Britain, Foreign and Commonwealth Office, Great Britain 1993

A. K. MAYNARD, D. N. KING, Rates or Prices, Institute of Economic Affairs, Kent 1972

Anne-Marie DOULTON, The Central Government Grants Guide, A Directory of Social Charge Publication, London 1993

BARRON, Jacqueline, CROULEY, Gerald and WOOD, Tony, Councillors in Crisis, Macmillan 1991

C.CROSS, S. BAILEY, Encyclopedia of Local Government Law, Vol.1,2,3. Sweet & Maxwell, London 1993

C.CROUCH, D. MORQUARD, The New Centralism Britain, out of Step in Europe?, Basil Blackwell, London 1989

C.FARRINGTON and M. LEE, Council Tax : Your Guide, IIRV Service Limited, Oxford 1992

Cmd. 6453, Local Government Finance Report of the Committee of Enquiry 1976

CIPFA, Councillors' Guide to Local Government Finance, London 1992

D. E. REGAN, Local Government Versus the Police in Britain, The Hampden Trust, London 1991

D. HENLEY, A. LIKIERMAN, J. PERRIN MEVANS, I. LAPSLEY, J.WHITEOAK, Public Sector Accounting and Financial Control, Fourth Ed. Chapman&Hall, London 1992

D. KAVANAGH, Thatcherism and British Politics,
Second Ed. Oxford Univ. Press, Oxford 1990

D. RAWLINSON, B. TANNER, Financial Management in the
90s, Longman, Essex 1990

Department of Employment, New Earnings Surveys
1983, A Publication of the General Statistical
Services: HMSO 1983

Department of Environment, Community Leadership
and Representation: Unlocking the Potential, HMSO,
London 1993

Department of Environment, Maud Committee, Rapor 1
and 2 HMSO 1969

Department of Environment, Paying for Local
Government, Non-Domestic Rates, Association of İlçe
Mahalli İdare Birimi, London 1989

Department of Environment, Widdicobe Report, HMSO
1986

Francis J. C. AMOS, 'Social Services in Local
Government', DAG., An introduction to Local
Government in England and Wales, The University of
Birmingham. Birmingham 1991

Gerry STOKER, The Future of Local Government,
Macmillan London 1991

Gerry STOKER, The Politics of Local Government,
Macmillan, London 1991

Gerry STOKER, New Direction For County Government,
Macmillan, London 1988

Guidance to the Local Government Council for
England, Government Publication, London 1992

Guy HOLLIS, Gail HAM ve Mark AMBER, The Future Role and Structure of Local Government, Longman, London 1992

HM Treasury, Financial Statement and Budget Report 1993-94, London March 1993

HMSO, The Function of Local Authorities in England, DOE., London 1992

Ian S. LOMAX, Steven REYNOLDS, A Guide to the Community Charge, Fourmat Publishing, London 1990

J. J. GLYNN, Public Sector Financial Control and Accounting, Second Ed. Blackwell, Oxford 1993

J. A. CHADLER, Local Government Under the Thatcher Governments, PAVIC., London 1988

J. M. DRUMMOND, The Finance of Local Government, Fourth Ed. George Allen&Unwin London 1964

J.A. KAY and M. A. KING, The British Tax System. Fifth Edition, Oxford University Press, Oxford 1990

Jefry STANYER, 'The County in the Government of England and Wales' Edited. By **John J. CLARKE** Outlines of Local Government of the U.K. Pitman, London 1949

John STEWART, Gerry STOKER, From Local Administration to Community Government, Fabian Research Series 351, London 1989

Kiron WALSH, 'Competition and Service in Local Government', Edit. By **John STEWART, Gerry STOKER,** The Future Of Local Government, Macmillan, London 1990

Local Government Finance Act 1988, Butterworths, London 1988

Local Government in England, HMSO 1971.

Local Government Information Unit, 'Paying for Service the Development of Councillors' Allowance', Discussion Paper 3, 1991

Local Government Review, The Structure of Local Government in England, Department of Environment, London 1991

Local Government Review, the Structure of Local Government in England, Department of Environment, London 1991

M. CAMBELL, Local Economic Policies Casell, London 1990

M. W. PENDLEBURY, Management Accounting in the Public Sector, Heinemann Professional Publishing, Oxford 1989

Malcom GRANT, Local Government Finance Act, Sweet&Maxwell, London 1989

P.H. COLLIN, English Law Dictionary, Peter Collin Publishing London 1987

Parlamentary Paper, HC 236i, 1992-93

Peter G. RICHARDS, The Local Government System. George Allenu&Unwin, London 1983

Philip N. MAWHOOD, An Introduction to Local Government in England and Wales, Development Administration Group, The University of Birmingham, Birmingham 1991

R.BUTTERY, R. K. SIMPSON, Audit in the Public Sector CIPFA, London 1989

R. HORROP, Parish, Town and Community Council Finance, Charles Knight Publishing, Croydon 1992

R. J. BENNETT, Central Grants to Local Governments, Cambridge University Press, Cambridge 1982

Standarts in Education 1989/90 The Annual Reports of HM Senior Chief Inspector of Schools, DES., London 1991

Stephen BAILEY, Cross on Principles of Local Government Law, Sweet&Maxwell, London 1992

The Local Authorities (Members' Allowances) Regulations 1991,

The Local Government Act 1972

The Local Government Act 1985

The Local Government and Housing Act 1989

The Local Government, Planning and Land Act 1980,

TUĞLACI, Pars, İktisadi Ticari Hukiki Terimler Sözlüğü (İngizce-Türkçe), ABC Kitabevi A.Ş. İstanbul-Ankara-İzmir 1988

Turgut GÖKSU, An Analysis of Central Administrative Control Over Local Authorities, University of Nottingham 1992, (yayınlanmamış)

William Blake ODGERS, Local Government. Second Edt. Macmillan, London 1907

DERGİLER

"Fire and Police-Local or Regional Services?"

Local Government Studies: 1993, ss.57-73

BAILEY S. J., 'Fiscal Stress', Urban Studies:

Vol.28. No.6, 1991, ss.889-907

BAILEY Stephen J., 'Public Choice Theory and the Reform of Local Government in Britain: From Government to Governance'. Public Policy and Administration: Vol.8 No.2 Summer 1993, ss.7-24

BOYNE G. A., "Central Grants and Local Policy Variation", Public Administration: V.68 1990 ss.207-233

BREWER D., "Homelessness- The Local Authorities' Approach" Local Government Studies: September/October 1990, ss.33-48

BULPITT J., "Walking Back to Happiness? Conservative Party Governments and Elected Local Authorities in the 1980s", The Political Quarterly: 1990, ss.35-61

CHAUNDY David, Matthew UTTLEY, 'The Economics of Compulsory Competitive Tendering: issues, Evidence and the Case of Municipal Refuse Collection' ,Public Policy and Administration: Vol.8, No.2 1993, ss.25-40

CLOKE P., "On Problems and Solutions' the Reproduction of Problem for Rural Committees in Britain During the 1980" Journal of Rural Studies: Vol.9.No.2 ss.113-121

CULLIS J., P. JONES, O. MORRISSEY, "Evaluating the Poll Tax as a Tax Reform" Local Government Studies, Vol.19.No.1, ss.77-91

Fabian Society Taxation Review Committee, "Local Taxtion and the Replacement of the Poll Tax", Local Government Studies: July.August 1990, ss.79-94

FOSTER Deorah, 'Industrial Relations in Local Government: The Impact of Privatisation' Political Quarley: 1992, ss. 49-60).

GIBSON J. G., J. D. STEWARD, "Electoral Accountability and the Poll Tax- An Analysis Based on 1990 Ward Results" Local Government Studies: January/February 1991, ss.63-71

GIBSON JOHN, British Local Government Finance under the Conservatives Local Government Studies: Vol.19, ss.55-77

Government", Local Government Studies: January/February 1988, ss.80-91

HUDSON B., " Social Policy and the New Right-the Strange Case of the Community Care White Paper", Local Government Studies:Nov./Dec. 1990, ss.15-34

JUDGE K., "The Personal Social Services", Local Government Studies: Marc/April 1981, ss. 85-89

LEACH Steve, Chris GAME, 'English Metropolitan Government Since Abolition: An Evaluation of the Abolition of the Engilish Metropolitan County

Councils', Public Administration: Vol. 69 Summer 1991, ss.141-170

LOVEDAY B., "Joint Boards and the Local Accountability of Police in the Metropolitan Areas" Local Government Studies: March/April 1990, ss.37-53,

MAIR Douglas, Richard DAMANIA, "Fiscal Crisis and UK Local Tax Reform" Local Government Studies: Vol.19, No.2, 1993, ss.170-189

MURDIE A., "Appealing the Council Tax", Solicitor Journal: 1 October 1993, ss.962-963

PARKER D., " The 1988 Local Government Act and Compulsory Competitive Tendering", Urban Studies: Vol.27. No. 5, 1990, ss.653-668

PARKER K. A. L., "The Police Services After The War: Structure and Administration", Public Administration : Vol.68 Winter 1990, ss.453-475

PARKER K. A. L., "The Police Services After The War:Structure and Administration", Public Administration: Vol.68 Winter 1990, ss.453-475
ve K. E. HIGGINS, "The Local Education Authorities : a disappering phenomenon? ", Local Government Policy Making: Vol.19. No.5,1993, ss.43-61

R.MORRIS, "Education", Local Government Studies, March/April 1981, ss.93-96

RAINE J. W., "The Public Services Contributuion of the Local Laity-Local Government and the

Magistrates' Courts Compared", Local Government Studies: September/October 1989, ss.39-54

RANSON Stewart, 'From 1944 to 1988: Education, Citizenship and Democracy', Local Government Studies: Vol.14, 1988, ss.1-19

ROOF J., "Rural Housing", Housing Review: May/June 1987, s.73-81

TREAGUST G., "Council Tax-a better solution?", New Law Journal: June 25 1993, ss.932-33

W.RANADE, S. HAYWOOD, "Privatizing from within: The National Health Service under Thatcher", Local Government Studies: July/August 1992, ss.24-37

WATSON C., "Housing", Local Government Studies: March/April 1981, ss.96-99

WATSON C., 'The Impact of Government Educational Legislation Upon Local Government' Local Government Studies: March/April 1988, ss.16-29

WILSON David J., 'Turning a Drama into a Crisis: Perspectives on Contemporary Local Government', Public Administration: Vol.8 No.1, 1993, ss.33-44

GAZETELER

"A Better Class of Selection", The Independent, Friday 31 December 1993, s.9

S. BOGGAN, The Independent, 31 December 1993, s5

The Financial Times, Wednesday December 1, 1993.

p.34 ek

The Independent, Friday 31 December 1993, s.1

